ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ปริญญานิพนธ์

ของ

ศรัณย์ นักรบ

29 ส.ค. 2542

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา
ตุลาคม 2541

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

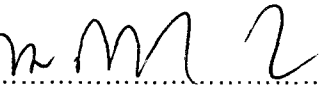

.....กรรมการ

(ดร.สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์)

คณะกรรมการสอบ

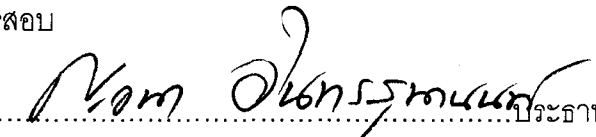

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

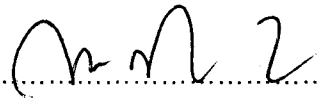

.....กรรมการ

(ดร.สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์)

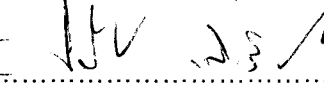

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

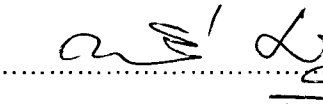

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสี เกษมสุข)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

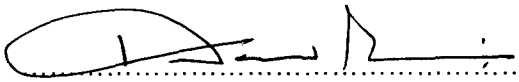

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ ๑ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2541

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณดังรายนามที่จะกล่าวถึง ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้ให้โอกาสและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย

ท่านรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสี เกษมสุข กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านเหล่านี้ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องจนวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ถูกต้อง ตลอดจนอาจารย์ในภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและสากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

คุณพ่อถนอม คุณแม่ทัศนีย์ พัฒนะเอี่ยม คุณฉลอง คุณจริยา พงศ์พันธุ์ภักดี คุณจิรพงศ์ คุณอัญชลี และครอบครัวลิ้มสมบูรณ์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในด้านต่าง ๆ ตลอดมาในระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนามที่จังหวัดเชียงราย คุณสมเกียรติ ชื่นธีระวงศ์ ผู้ที่ได้ช่วยเหลือติดต่อประสานงานกับชาวเขาเผ่าเย้าหมู่บ้านผาเดื่อ

Mr.Robert Steinmetz เพื่อนชาวอเมริกันที่ช่วยตรวจแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษให้มีความถูกต้อง คุณถนอม อัศวรุ่งเรือง จากลัคกี้มิวสิค เพื่อนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในเรื่องระบบเสียง อาจารย์ธเนศ และอาจารย์ลัดดาวัลย์ ศรีวงษ์ เพื่อนผู้ให้กำลังใจตลอดมา

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างมากสำหรับคุณโสมระวี นักรบ ภรรยาที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา ทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ประการสำคัญ ผู้วิจัยขอยกย่อง สดุดี บรรพชนชาวเย้าที่ได้สร้างและสืบทอดศิลปะดนตรีสู่คนรุ่นหลัง เป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยรู้สึกสำนึกขอบคุณในน้ำใจไมตรีและอัธยาศัยอันดีจากชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลุงจันก๋วย แซ่ลี ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญยิ่งแก่ผู้วิจัย จนบังเกิดผลเป็นวิทยานิพนธ์ขึ้นมาได้

สุดท้ายนี้ ด้วยพระคุณของบิดามารดาซึ่งได้อบรมสั่งสอน เลี้ยงดู และคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องด้วยความรักความเมตตา ตลอดจนสนับสนุนให้ได้ศึกษาเล่าเรียน ทำให้ผู้วิจัยเกิดสติปัญญาจนประสบความสำเร็จในครั้งนี้

ศรัณย์ นักรบ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย	8
	ความสำคัญของการศึกษาวิจัย	8
	ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	8
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
	นิยามศัพท์เฉพาะ	9
	ข้อตกลงเบื้องต้น	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	เอกสาร ตำรา และหนังสือทางวิชาการ	11
	งานวิจัย	13
3	วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย	16
	การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล	16
	วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	17
	อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	18
	การจัดทำข้อมูล	18
	การวิเคราะห์ข้อมูล	18
4	ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า	20
	ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน	21
	ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	21
	ลักษณะที่ตั้ง	21
	จำนวนประชากร	23
	การสาธารณูปโภค	23
	การสาธารณสุข	26
	การศึกษา	27

บทที่ หน้า

การปกครอง..... 30
การประกอบอาชีพ..... 31
การบริโภคอาหาร..... 35
ศาสนา..... 37
การแต่งกาย..... 38
ภาษา..... 40
ลักษณะครอบครัว..... 41
ตอนที่ 2 วัฒนธรรมดนตรี..... 41
ประวัติความเป็นมาของดนตรี..... 41
เครื่องดนตรี..... 43
1. เครื่องเป่า..... 43
1.1 หยัด..... 43
ส่วนประกอบของหยัด..... 45
วิธีและขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำสำวา..... 47
วิธีการบรรเลง..... 52
ระบบเสียง..... 54
2. เครื่องตี..... 58
2.1 โย..... 58
ส่วนประกอบของโย..... 59
วิธีการบรรเลง..... 61
2.2 ต้งล่อ..... 62
ส่วนประกอบของต้งล่อ..... 62
วิธีการบรรเลง..... 63
2.3 เฉ่าเจ้ย..... 64
วิธีการบรรเลง..... 64
การผสมวงดนตรี..... 65
นักดนตรี..... 66
การแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรี..... 68

บทที่ หน้า

การถ่ายทอดดนตรี..... 68
โอกาสในการบรรเลง..... 68
พิธีกรรมการแต่งงาน (โจ๋วฉิ่งจา)..... 68
พิธีกรรมงานศพ (โจ๋วโต้วตั้ง , โจ๋วชินหรือโจ๋วแฉะไจ๊ย) 73
พิธีกรรมงานขึ้นปีใหม่ (เจียเหียง) 80
บทเพลงและการวิเคราะห์..... 81
เพลงเจียหยัดชิง..... 84
เพลงซิบเซี่ยง (บ๋วง , ล่าง) 87
เพลงเจียอินเบียดซุง..... 90
เพลงเจียซ่าเจียติ้วซุง..... 94
เพลงแซงเตี้ยแซงตั๋งซุง..... 98
เพลงจอมเตี้ยจอมตั๋งซุง..... 102
เพลงฮบติ้วซุง..... 106
เพลงหละติ้วเฟ้ยซุง..... 111
เพลงกันล่อซุง..... 114
เพลงเจียนหม่วงเง๊ยมซุง..... 118
เพลงมันถ่างโฮ่งซุง..... 124
ตอนที่ 3 โน้ตเพลงรวมเครื่องดนตรีทั้งหมด (Score) ของชาวเขาเผ่าเย้า..... 130
อธิบายการบันทึกโน้ตเพลงรวมทุกเครื่องดนตรีทั้งหมด (Score) 130
เพลงเจียหยัดชิง..... 131
เพลงซิบเซี่ยง (บ๋วง , ล่าง) ซุง..... 132
เพลงเจียอินเบียดซุง..... 135
เพลงเจียซ่าเจียติ้วซุง..... 139
เพลงแซงเตี้ยแซงตั๋งซุง..... 143
เพลงจอมเตี้ยจอมตั๋งซุง..... 146
เพลงฮบติ้วซุง..... 150
เพลงหละติ้วเฟ้ยซุง..... 154
เพลงกันล่อซุง..... 157

บทที่ หน้า

เพลงเจียนหม่วงเงี๋ยมซุง..... 161
เพลงมันถ่างโฮ่งซุง..... 167

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 172
ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย..... 172
วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย..... 172
การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล..... 172
การวิเคราะห์ข้อมูล..... 172
สรุปผลการศึกษาวิจัย..... 173
5.1 สรุปผลสภาพทั่วไปของชุมชน..... 173
ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน..... 173
ลักษณะที่ตั้ง..... 173
จำนวนประชากร..... 174
การสาธารณูปโภค..... 174
การสาธารณสุข..... 174
การศึกษา..... 174
การปกครอง..... 175
การประกอบอาชีพ..... 175
การบริโภคอาหาร..... 175
ศาสนา..... 175
การแต่งกาย..... 176
ภาษา..... 176
ลักษณะครอบครัว..... 176
5.2 วัฒนธรรมดนตรี..... 176
เครื่องดนตรี..... 176
การผสมวงดนตรี..... 177
นักดนตรี..... 177
การแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรี..... 177
การถ่ายทอดดนตรี..... 177

บทที่ หน้า
โอกาสในการบรรเลง..... 177
บทเพลงและการวิเคราะห์..... 178
อภิปรายผล..... 179
ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าในสภาพการณ์ปัจจุบัน..... 179
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป..... 181
บรรณานุกรม. 183
ภาคผนวก..... 188
อภิธานศัพท์..... 189
ประวัติย่อของผู้วิจัย..... 192

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1 แสดงผลการวัดค่าความถี่ (Hertz) ของเสียงจากหยัดในหนึ่งช่วงทบ (Octave) เปรียบเทียบกับความถี่มาตราฐาน (Fundamental Hertz)..... 56

2 แสดงผลการเปรียบเทียบหาค่าเซนต์ (Cent) 57

3 แสดงบันไดเสียงของหยัดที่วัดได้เปรียบเทียบกับระบบเสียงแบ่งเท่า (Equal Temperament)..... 58

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	แผนภูมิแสดงการสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย.....	4
2	แผนภาพแสดงการอพยพของชาวเขาเข้าสู่ประเทศไทย.....	5
3	หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย.....	22
4	บริเวณดอยแม่สลอง.....	22
5	ถังกักเก็บน้ำของหมู่บ้านผาเดื่อ.....	24
6	เสาไฟฟ้าภายในหมู่บ้านผาเดื่อ.....	25
7	ที่ทำการไปรษณีย์ของหมู่บ้านผาเดื่อ (ภายในบ้านนายจันก๋วย แซ่ลี).....	25
8	จานรับ-ส่งสัญญาณโทรศัพท์ภายในหมู่บ้านผาเดื่อ.....	26
9	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหมู่บ้านผาเดื่อ (ระดับก่อนวัยเรียน).....	29
10	โรงเรียนบ้านผาเดื่อ (ระดับอนุบาลศึกษาถึงระดับประถมศึกษา).....	30
11	เครื่องมือเกษตรกรรมที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใช้เอง.....	33
12	ยุ้งสำหรับเก็บผลผลิตทางการเกษตร.....	33
13	เล้าหมู.....	34
14	เล้าไก่.....	34
15	ร้านจำหน่ายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ภายในหมู่บ้านผาเดื่อ.....	35
16	อาหารของชาวเย้า.....	36
17	ผู้วิจัยร่วมโต๊ะอาหารตามแบบอย่างของชาวเย้า.....	37
18	หิ้งผีบรรพบุรุษภายในบ้านชาวเย้า.....	38
19	หญิงชาวเย้ากำลังปักผ้า.....	38
20	หญิงสาวชาวเย้าในชุดประจำเผ่าพร้อมด้วยเครื่องประดับที่สวยงาม.....	39
21	แสดงการแต่งกายของผู้อาวุโสหญิง-ชายชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อ.....	40
22	หยัด.....	44
23	ส่วนประกอบบางส่วนของหยัดได้แก่ สาว หยัดจัง และหยัดเฟี๊ยน.....	45
24	แสดงความยาวส่วนประกอบของหยัด.....	47
25	รังหนอนที่นำมาทำสาว.....	48
26	ขณะกำลังตัดปลายรังหนอนออกทั้ง 2 ด้าน.....	49

ภาพประกอบ หน้า

27 ตัดปลายด้านใหญ่ให้มีรูปโค้งมน..... 49
28 ขณะกำลังฝนปลายด้านโค้งมนให้มีความอ่อนและบางเท่า ๆ กัน..... 50
29 ขณะกำลังทดลองเป่าเพื่อให้ได้เสียงตามต้องการ..... 50
30 ส่าวที่ฝนจนได้เสียงตามต้องการ..... 51
31 ขณะกำลังประกอบส่าวเข้ากับหยัดจัง..... 51
32 แสดงท่าทางการบรรเลงหยัด..... 52
33 แสดงลักษณะการวางนิ้วและมือของหยัด..... 53
34 โย..... 58
35 ลิ่มไม้เล็ก ๆ ที่ขัดกันด้านข้างตัวกลอง..... 60
36 โยด๊บ (หนังกลอง) และโยจุ้ย (ไม้ตี) 60
37 แสดงท่าทางการบรรเลงโย..... 61
38 ต้งล่อ..... 62
39 แสดงท่าทางการบรรเลงต้งล่อ..... 63
40 เฉ่าเจ้ย..... 64
41 แสดงท่าทางการบรรเลงเฉ่าเจ้ย..... 65
42 นักดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าหมู่บ้านผาเดื่อในปัจจุบัน..... 67
43 เจ้าบ่าวเจ้าสาวในชุดแต่งกายที่สวยงามขณะกำลังประกอบพิธี..... 72
44 หมอผีขณะกำลังประกอบพิธี..... 73
45 โต๊ะสำหรับวางเครื่องเซ่นไหว้..... 75
46 ซุยงุ่งจอง (เขาควาย) 75
47 ต้งลิ่ง (กระดิ่ง) 76
48 จ๋าว (ไม้เสี่ยงทาย)..... 76
49 ชิงก๋วน (ไม้เท้าผี) 77
50 กิ๋ม (มีดหมอผี) 77
51 สุเจ้ย (เหล็กตอกกระดาษเงินกระดาษทอง) 78
52 ลู่กวนเหยี๋ยน (ตราประทับ) 78
53 ฮูงโหล่ (กระถางธูป) 79

ภาพประกอบ หน้า

54 นายจันก๋วย แซ่ลี (หมอผีใหญ่ของหมู่บ้านผาเดื่อ) 79

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาคเหนือเป็นภาคที่มีลักษณะภูมิประเทศแตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัดคือ เต็มไปด้วยภูเขามากมาย บริเวณภูเขาทางภาคเหนือของประเทศไทยประกอบด้วยภูเขาสูงสลับกับหุบเขาซึ่งเป็นที่ราบแคบ ภาคเหนือมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 170,106 ตารางกิโลเมตร หรือ 107,163,725 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 33.36 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2518 : 1) แยกเป็นส่วนการปกครอง 17 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และอุทัยธานี

ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ภาคเหนือมีเขตภูมิประเทศแบ่งออกเป็น 2 เขตคือ ภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง สำหรับภาคเหนือตอนบนมีเนื้อที่รวม 61,890,000 ไร่ ประกอบด้วย 9 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง น่าน แพร่ และอุตรดิตถ์ ส่วนภาคเหนือตอนล่างมีเนื้อที่รวม 45,273,725 ไร่ ประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และอุทัยธานี

ภาคเหนือมีเทือกเขาเป็นเครื่องกั้นเขตแดนระหว่างประเทศคือ พรมแดนของประเทศไทยกับประเทศลาวทางเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือมีภูเขาหลวงพระบาง ภูเขาเพชรบูรณ์ และแม่น้ำโขง พรมแดนระหว่างประเทศไทยกับพม่าคือ ภูเขาตะนาวศรี ภูเขาถงชัย ภูเขาแดนลาว แม่น้ำเมย และแม่น้ำสาละวิน (พูนพล อาสนจินดา. 2500 : 1)

สภาพภูมิประเทศทางภาคเหนือมีอิทธิพลอย่างมากต่อสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณีของประชากรที่อยู่ในภาคนี้ ไม่เฉพาะแต่ประชากรในพื้นราบเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลต่อประชากรซึ่งอาศัยอยู่บนภูเขา ซึ่งได้แก่ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปบนภูเขาสูงและตามที่ราบเชิงเขาอีกด้วย โดยเฉพาะพวกชาวเขาซึ่งวิถีชีวิตของพวกเขาต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติตั้งแต่เกิดจนตาย จึงกล่าวได้ว่าความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อของชาวเขา ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2518 : 3)

ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีข้อยุติหรือการกำหนดที่แน่นอนว่าจะเรียกกลุ่มชนซึ่งอาศัยอยู่บนภูเขากลุ่มนี้ว่า "ชาวเขา" หรือ "ชาวไทยภูเขา" แต่คนส่วนใหญ่จะเรียกว่า "ชาวเขา" ซึ่งก็เป็นความหมายที่สามารถเข้าใจกันดีโดยทั่วไป

คำว่า "ชาวเขา" นิยามได้คือ กลุ่มชนกลุ่มน้อยซึ่งตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในอาณาบริเวณพื้นที่ที่เป็นภูเขาซึ่งมีความสูงไม่เกิน 10,000 ฟุตจากระดับน้ำทะเล และรวมตัวเองเป็นเผ่าๆ มีภาษาพูด การแต่งกาย ความเชื่อถือ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตโดยทั่วไปแตกต่างกว่าชนส่วนใหญ่ในประเทศ (สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด. 2521 : 1)

นักวิชาการบางท่านได้จัดจำแนกกลุ่มชาวเขาไว้ตามตระกูลและสาขาภาษาดังนี้

1. <u>ตระกูลจีน-ธิเบต</u> (Sino-Tibetan) ได้แก่

1.1 สาขาธิเบต-พม่า คือ ลีซอ มูเซอ และอีก้อ

1.2 สาขาคะเร็น คือ กะเหรี่ยง

1.3 สาขาเย้า-แม้วหรือม้ง คือ เย้า-แม้วหรือม้ง

2. <u>ตระกูลออสโตรเอเชียติค</u> (Austroasiatic) สาขามอญ-เขมร ได้แก่

2.1 ละว้า

2.2 ขมุ

2.3 ผีตองเหลือง

2.4 ก้อ (ชนเผ่านี้ยังไม่เคยมีการศึกษากัน แต่เข้าใจว่าอยู่ในสาขามอญ-เขมร ปัจจุบันพบที่จังหวัดแพร่ และตำบลยอด อำเภอฝาง จังหวัดเชียงราย จากคำบอกเล่าของชาวก้อกล่าวว่าได้อพยพมาจากบริเวณสิบสองปันนาในสมัยต้น ๆ ของยุครัตนโกสินทร์ประมาณในสมัยรัชกาลที่ 2 เผ่าก้อในที่นี้ไม่ใช่เผ่าอีก้อในตระกูลจีน-ธิเบต)

2.5 ถิ่น

2.6 ชาวบน

2.7 สัก

2.8 ส่วย

2.9 โซ่

2.10 กุย

2.11 เซมังหรือซานอย

2.12 ซาไก

3. <u>ตระกูลมลายู-โปลินิเซียน</u> (Malayo-Polynesian) สาขามาเลย์ ได้แก่ ชาวน้ำ

ถ้าหากจะพิจารณาระยะเวลาของการอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยแล้วก็อาจแบ่งชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทยออกเป็น 2 พวกด้วยกันคือ ชนชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนชาติไทยซึ่งได้แก่ พวกเอเชียตะวันออก และชนชาติที่อพยพมาจากพม่า จีน และลาว เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยชั่วระยะเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมานี้เอง ซึ่งได้แก่ชาวเขาในตระกูลธิเบต-พม่า และจีนเดิม (ร.ต.อ.มนัส ขันธทัตบำรุง. 2508 : 29)

ก่อนที่ชนชาติไทยน้อย ไทยใหญ่ และลาวจะอพยพลงมาอาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออก เจ้าของถิ่นเดิมของภูมิภาคนี้ได้แก่ชนชาติในตระกูลมอญ-เขมร หลังจากนั้นพวกเจ้าของถิ่นเดิมดังกล่าวได้ถูกกลืนชาติไปบ้าง บางพวกได้อพยพไปทางตะวันออกเฉียงใต้ และมีบางพวกได้อพยพหลบหนีเข้าไปอาศัยอยู่ตามป่าเขา ชนพวกนี้เองได้แก่ชาวเขาในตระกูลเอเชียตะวันออก ชาวเขาในภาคเหนือซึ่งสืบเชื้อสายมาจากตระกูลนี้ ได้แก่ พวกละว้า ขมุ ถิ่น ผีตองเหลือง และฮ่อ ชาวเขาในตระกูลเอเชียตะวันออกนี้ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนชนชาติไทยเมื่อประมาณ 2,000 ปี ล่วงมาแล้ว

ชาวเขาพวกที่สองซึ่งอพยพมาจากพม่า จีน และลาว เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยภายหลังพวกเอเชียตะวันออกได้แก่ ชาวเขาในตระกูลธิเบต-พม่า และจีนเดิม พวกแรกได้รับอิทธิพลของชาวธิเบตเป็นส่วนมาก ส่วนพวกหลังมีคุณสมบัติโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับชนชาติจีน ถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของชาวเขาในตระกูลธิเบต-พม่า ได้แก่ดินแดนในตอนเหนือของพม่าและไทย สำหรับชาวเขาในตระกูลจีนเดิมนั้นเคยตั้งรกรากอยู่ในมณฑลไกวเจา ยูนนาน ฮุนหนำ และกวางสีในประเทศจีน ชาวเขาเหล่านี้ได้อพยพลงใต้ผ่านตังเกี๋ย ลาว และพม่า เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย เมื่อประมาณ 100 ปีมานี่เอง (ครุย บุณยสิงห์. 2509 : 2)

กล่าวโดยสรุปแล้วชาวเขาในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 พวกคือ พวกที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณนี้มาก่อนชนชาติไทย กับพวกที่เพิ่งอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมานี้เอง การแบ่งชาวเขาออกเป็น 2 พวกเช่นนี้ เป็นการพิจารณาในแง่ระยะเวลาการอพยพเข้าสู่ประเทศไทย (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2518 : 4)

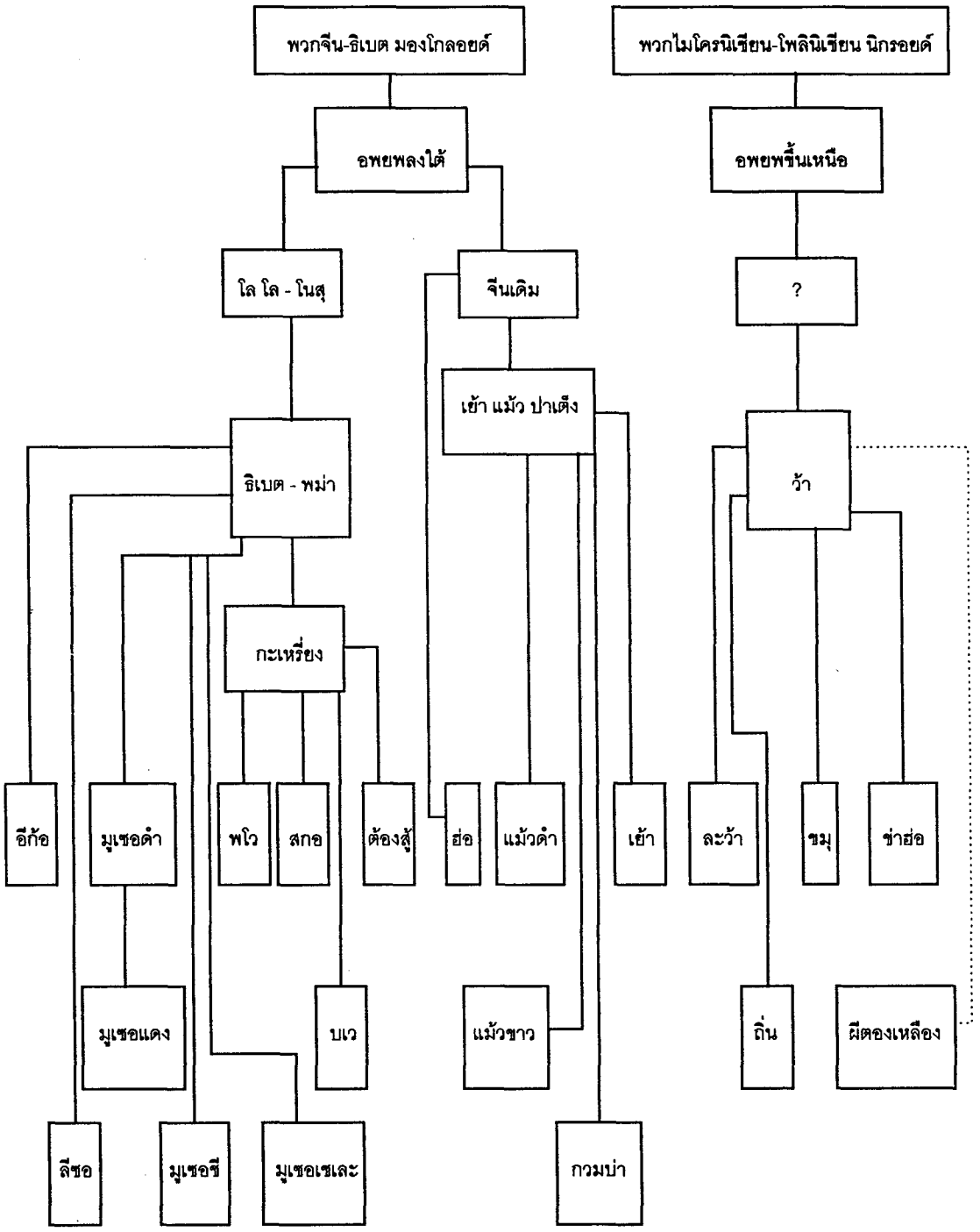

หมายเหตุ : ? หมายความว่ายังเป็นที่สงสัยอยู่ว่าเป็นเชื้อสายเผ่าพันธุ์อะไร

ที่มา .Gordon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand, (2d, ed.: Bangkok : The Siam Society, 1962), p.VII

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิแสดงการสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย

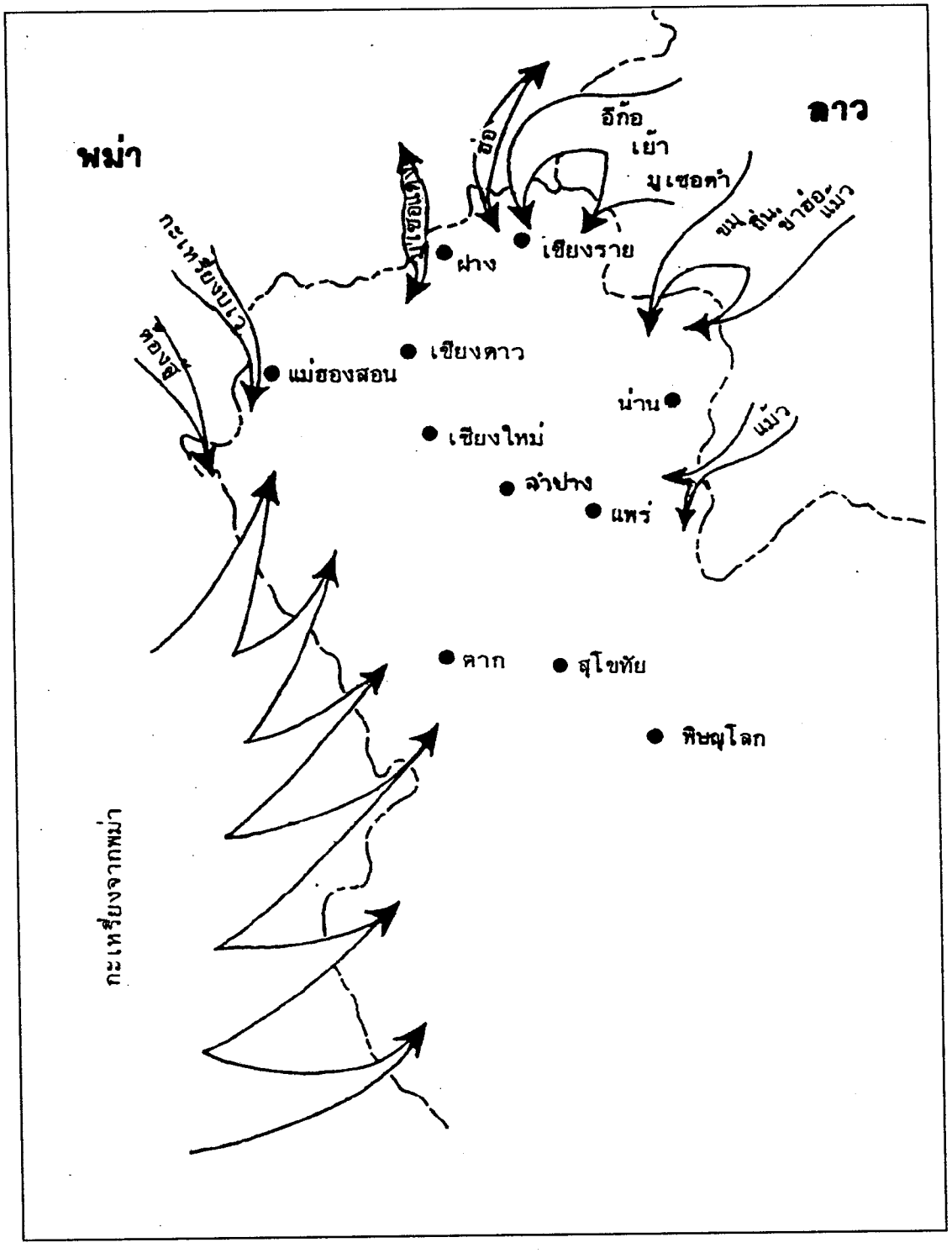

ที่มา : Gordon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand, Bangkok, The Siam Society, 1962, p.X

ภาพประกอบ 2 แผนภาพแสดงการอพยพของชาวเขาเข้าสู่ประเทศไทย

จากการสำรวจใน พ.ศ.2528 และ พ.ศ. 2529 โดยสำนักงานโครงการพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการพบว่า ในประเทศไทยมีชาวเขาทั้งหมด 10 เผ่า อาศัยอยู่ในพื้นที่ 15 จังหวัดภาคเหนือโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณภาคเหนือตอนบนแถบจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และอาศัยอยู่แถบจังหวัดกาญจนบุรีอีกบางส่วน ใน 10 เผ่านี้มีจำนวน 6 เผ่าใหญ่ที่รัฐบาลให้ความสำคัญได้แก่ ม้งหรือแม้ว เย้าหรือเมี่ยน อาข่าหรืออีก้อ ลาฮูหรือมูเซอ ลีซูหรือลีซอ และกะเหรี่ยง

ชาวเขาทั้ง 6 เผ่า ที่กล่าวมาแล้วนี้ ชาวเขาเผ่าเย้าเป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่สืบทอดต่อกันมา เป็นเผ่าเดียวที่ใช้อักษรจีนเป็นภาษาเขียนของตนเองแต่ออกเสียงเป็นภาษาเย้า และเป็นชาวเขาที่มีลักษณะนิสัยขยัน อดทน รักสงบ ไม่ดุร้าย ไม่นิยมการใช้อาวุธ มีจิตใจโอบอ้อมอารี ถือความซื่อสัตย์ มีศีลธรรม มีความเป็นมิตรอยู่เสมอทั้งภายในเผ่าและนอกเผ่า รักความสะอาดซึ่งต่างจากชาวเขาเผ่าอื่น จัดเป็นชาวเขาที่สะอาดที่สุด มีวัฒนธรรม การศึกษา และศีลธรรมดีกว่าชาวเขาทุกเผ่า (สมัย สุทธิธรรม. 2530 : 13)

ในประเทศจีน เย้าแบ่งออกเป็นหลายพวกย่อย ๆ ตามลักษณะของอาชีพ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และความเชื่อต่าง ๆ ได้แก่

1. แพนเย้า (Pan Yao) คือ พวกที่มีอาชีพทางแกะสลักไม้
2. ฮุงเย้า (Hung Yao) คือ พวกที่พันศีรษะด้วยผ้าแดง
3. นานติงเย้า (Nan Ting Yao) คือ พวกที่สวมเสื้อผ้าสีน้ำเงินล้วน

สำหรับเย้าที่อยู่ในประเทศไทยเป็นพวกฮุงเย้าแต่เพียงพวกเดียว คือ พวกที่พันศีรษะด้วยผ้าแดง (สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด. 2521 : 4) และมีเพียงกลุ่มใหญ่กลุ่มเดียว ไม่มีกลุ่มย่อยเช่นแม้วหรือม้งและมูเซอ ส่วนมากอพยพมาจากจังหวัดนัมทาในประเทศลาวและอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่องกันเมื่อไม่นานมานี้เอง โดยอพยพเข้าสู่จังหวัดน่านและเชียงรายอันเป็นจังหวัดที่มีพรมแดนติดต่อกับชายแดนลาว ปัจจุบันอยู่กันหนาแน่นในจังหวัดเชียงรายมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณอำเภอเมือง อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ฟ้าหลวง นอกจากนั้นมีกระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ น่าน แพร่ ลำปาง อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร และนครสวรรค์

ในด้านศิลปะและความชำนาญ ชาวเขาเผ่าเย้ามีฝีมือทางด้านการช่างและหัตถกรรมมากที่สุดในบรรดาชาวเขาทั้งหมด ทางด้านการช่าง เย้ามีความชำนาญในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น จอบ เสียม ขวาน มีด เป็นต้น ในด้านงานฝีมือ เย้ามีความสามารถประดิษฐ์เครื่องประดับได้อย่างสวยงามเป็นพิเศษ เช่น กำไล สร้อยคอ เครื่องเงินต่าง ๆ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ผู้หญิงชาวเย้ามีฝีมือในการปักลวดลายบนผ้าได้อย่างสวยงามแปลกตาด้วยสีสันที่มีลักษณะพิเศษ เป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าเย้าอย่างแท้จริง

ชาวเขาเผ่าเย้าเป็นผู้ที่มีดนตรีอยู่ในหัวใจ แทบทุกคนไม่ว่าผู้ใหญ่ เด็ก ทั้งหญิงและชาย ชอบเล่นดนตรี ร้องเพลง และเต้นรำ เด็ก ๆ ก่อนเข้าสู่วัยหนุ่มสาวจะต้องเรียนรู้การเต้นรำและร้องเพลง เนื้อเพลงของเย้ามีความไพเราะ มีความหมายลึกซึ้ง แสดงถึงความมีวัฒนธรรมทางด้านจิตใจของเย้า เครื่องดนตรีหลายอย่างคล้ายจีน เช่น ปี่ ฆ้อง ผ่าง แต่ไม่มีแคนเหมือนมูเซอและแม้วการบรรเลงดนตรีจะใช้ประกอบพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ และใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีขึ้นปีใหม่ พิธีแต่งงาน เป็นต้น (สมัย สุทธิธรรม. 2530 : 14)

จากการที่เป็นเผ่าซึ่งมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมประจำเผ่าอย่างต่อเนื่อง ทำให้พิธีกรรมต่าง ๆ ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้สามารถแบ่งพิธีกรรมออกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. พิธีกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงผีบรรพบุรุษและเทพยดา
2. พิธีกรรมเลี้ยงผีเกี่ยวกับความเจ็บป่วย
3. พิธีกรรมเลี้ยงผีทั่วไปเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพ และความสงบสุขของสมาชิกในชุมชน
4. พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน และการตาย
5. พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำบุญกุศลให้ตนเอง ญาติ และบรรพบุรุษ
6. พิธีกรรมเลี้ยงผีทั่ว ๆ ไปตามเหตุการณ์ประจำวัน

สำหรับการนำดนตรีมาบรรเลงประกอบพิธีกรรมนั้น ในปัจจุบันถือว่าเป็นการสิ้นเปลืองต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง จึงได้มีการลดขั้นตอนต่าง ๆ ให้เรียบง่าย ประหยัด ดังนั้นการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมจึงมีบทบาทน้อยลง อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจ ประกอบกับอิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ของสังคมเมืองที่เข้ามามีบทบาทในสังคมของเย้า

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าซึ่งยังคงมีการบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ สืบทอดต่อกันมาในสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาวิจัยคือ หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ดังกล่าวเป็นชุมชนใหญ่ที่มีชาวเขาเผ่าเย้าอาศัยอยู่หลายหลังคาเรือน
2. เป็นชุมชนที่ได้รับความสงเคราะห์จากทางราชการ ทำให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี

3. เป็นชุมชนที่ได้รับการศึกษาและมีการติดต่อกับสังคมภายนอก จึงทำให้สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

4. เป็นชุมชนที่ยังคงรักษาและยึดถือปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีดั้งเดิม โดยมีการสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิจัยถึงสภาพทั่วไปของชุมชน และวัฒนธรรมดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้า
2. บันทึกเสียงและวิดีทัศน์ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า
3. บันทึกดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าเป็นโน้ตดนตรีสากล โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากข้อ 2
4. วิเคราะห์ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากข้อ 3

ความสำคัญของการศึกษาวิจัย

1. วิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าเย้ามีความเกี่ยวพันกับดนตรีเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะดนตรีใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณี และประการสำคัญชาวเขาเผ่าเย้าเชื่อว่าดนตรีสามารถเป็นสื่อในการติดต่อกับผีบรรพบุรุษ ซึ่งชาวเขาเผ่าเย้าเคารพนับถือมากที่สุด

2. ชาวเขาเผ่าเย้ามีศิลปะดนตรีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากดนตรีของกลุ่มชนอื่น ๆ

3. ปัจจุบันทางภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสนใจที่จะช่วยเหลือพัฒนาชุมชนชาวเขาให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยได้มีการเร่งแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติเช่น ปัญหาการปลูกพืชเสพติดให้เป็นปลูกพืชทดแทน ให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขที่ถูกต้องแก่ชุมชนเป็นต้น และถือว่าชาวเขาที่เกิดในประเทศไทยมีสิทธิหน้าที่เป็นพลเมืองไทยเช่นเดียวกันกับกลุ่มชนอื่น ๆ ในประเทศไทย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่ในการปฏิบัติการภาคสนามเพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูล

ปัจจุบันประเทศไทยมีชาวเขาเผ่าเย้าอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา น่าน ลำปาง เพชรบูรณ์ สุโขทัย กำแพงเพชร การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง (เดิมขึ้นอยู่กับอำเภอแม่จัน) จังหวัด

เชียงราย เป็นพื้นที่สำหรับปฏิบัติการภาคสนาม และรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาวิจัยต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีชุมชนชาวเขาเผ่าเย้าอาศัยอยู่หลายหลังคาเรือน ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ที่ยังคงดำรงชีวิตและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามแบบแผนของวัฒนธรรมดั้งเดิม

2. สาระสำคัญของดนตรี

ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะดนตรีที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในวัฒนธรรม ซึ่งยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน โดยศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของดนตรี เครื่องดนตรี การผสมวงดนตรี นักดนตรี การแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรี การถ่ายทอดดนตรี โอกาสในการบรรเลง และวิเคราะห์องค์ประกอบของดนตรีที่ปรากฏให้เห็นเป็นเอกลักษณ์ในบทเพลงต่าง ๆ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าเท่านั้น มิได้มุ่งเน้นศึกษาถึงสาระสำคัญในเรื่ององค์ประกอบอื่น ๆ เช่น พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ การแต่งกาย ภาษา ฯลฯ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของดนตรีในวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าเย้า
2. ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าอย่างลึกซึ้ง
3. เป็นการช่วยเสริมข้อมูลของชาวเขาเผ่าเย้าในส่วนของดนตรี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ขึ้น โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ
4. ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนโครงการการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าเย้าต่อไป
5. ความรู้ที่ได้ทั้งหมดจะเป็นมรดกทางดนตรีของชาติสืบต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชาวเขา หมายถึง กลุ่มชนกลุ่มน้อยหลายเผ่าที่มีวัฒนธรรมต่างกัน ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่ในอาณาบริเวณพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงของเขตจังหวัดทางภาคเหนือในประเทศไทย มีบางหน่วยงานเรียกกลุ่มชนนี้ว่า "ชาวไทยภูเขา" แต่คนส่วนใหญ่เรียกว่า "ชาวเขา"

บันไดเสียง หมายถึง กลุ่มของระดับเสียงหรือโน้ตที่นำมาจัดเรียงกันเป็นลำดับขั้น จากเสียงต่ำขึ้นไปเสียงสูง หรือจากเสียงสูงลงมาเสียงต่ำ โดยไม่มีการข้ามขั้น

พิธีกรรม หมายถึง รูปแบบของสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงคุณค่าที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม

เพลงโหมโรง หมายถึง เพลงแรกที่บรรเลงก่อนกระทำการหรือประกอบพิธีกรรมใด ๆ

เย้า หมายถึง กลุ่มชนชาวเขากลุ่มหนึ่งที่เรียกตนเองว่า "อิวเมี่ยน" หรือ "เมี่ยน" โดยในภาษาไทยเรียกว่า "เย้า"

เสียงนอกประสาน หมายถึง เสียงที่ไม่กลมกลืนกับเสียงหลักของโน้ตตัวนั้น ๆ

องค์ประกอบของดนตรี หมายถึง ส่วนสำคัญพื้นฐานที่ทำให้ดนตรีเป็นรูปร่างขึ้นมาได้

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำศัพท์ภาษาเย้าที่ใช้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ได้ทำการถ่ายทอดเสียงคำศัพท์นี้ด้วยภาษาไทยให้ใกล้เคียงกับเสียงเดิมมากที่สุด มิได้ยึดถือตามหลักภาษาศาสตร์แต่อย่างใด เพื่อสะดวกในการตรวจสอบ ได้รวบรวมคำศัพท์ไว้ในภาคผนวก (อภิธานศัพท์)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการวิจัยครั้งนี้นับว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง แหล่งข้อมูลนี้ได้มาจากเอกสารงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ และตำราหนังสือต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

<u>เอกสาร ตำรา และหนังสือทางวิชาการ</u>

ในเรื่องความเป็นมาของชาวเขาเผ่าเย้าในประเทศไทย **ขจัดภัย บุรุษพัฒน์** (2518 : 51-52) กล่าวว่า ถิ่นฐานเดิมของเย้าอยู่ทางตะวันออกของมณฑลไกวเจา มณฑลยูนนาน มณฑลฮุนหนำ และมณฑลกวางสีในประเทศจีน ต่อมาเนื่องจากการทำมาหากินฝืดเคืองประกอบกับถูกรบกวนจากชนเจ้าของประเทศ จึงได้พากันอพยพมาทางใต้เรื่อย ๆ เข้าสู่เวียตนามเหนือ ตอนเหนือของลาว ทางตะวันออกของพม่าบริเวณรัฐเชียงตุง และภาคเหนือของประเทศไทย สำหรับพวกเย้าที่อพยพสู่ประเทศไทยนั้นมิได้อพยพมาจากประเทศจีนโดยตรง แต่อพยพมาจากลาวและพม่าในระยะเวลาประมาณ 50-60 ปีที่ผ่านมานี้

ในการอพยพเคลื่อนย้ายของเย้าจากจีนตอนใต้ลงมาสู่เวียตนามและลาวครั้งแรกนั้น ยังมีความเห็นแตกต่างกันออกไปหลายฝ่าย บ้างเชื่อว่าการอพยพครั้งแรกเริ่มเมื่อต้นคริสตศตวรรษที่ 13 เมื่อพวกจีนแผ่ขยายลงมาทางใต้ บ้างก็มีความเห็นว่าเย้ากลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มแรกที่อพยพเข้าสู่เวียตนามเหนือและลาวอยู่ในระหว่างคริสตศตวรรษที่ 16 และ 17 แต่บางกลุ่มกล่าวว่าเย้าได้เคลื่อนเข้าสู่จังหวัดทันฮัวในเวียตนามเหนือเมื่อ ค.ศ. 1905 นี้เอง

ชาวเย้าที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยอพยพมาจากภูเขาทางทิศตะวันออกของเมืองสิงห์ เมืองหลวงนัมทา ในเขตแขวงหัวของประเทศลาว แล้วเข้ามาอยู่บนดอยหลวง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พวกรุ่นหลังทยอยกันเข้ามาเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกที จึงเป็นเหตุให้พื้นที่บนเขาไม่พอทำมาหากิน จึงอพยพแยกไปอยู่บนภูเขาต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน ลำปาง

ซึ่งเรื่องนี้ **มงคล จันทร์บำรุง** (2529 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า เย้ามีต้นกำเนิดในตอนกลางของประเทศจีน ต่อมาในช่วงคริสตศตวรรษที่ 13 ได้อพยพมาสู่ภาคใต้ของประเทศจีน ลงมาจนถึงเวียตนาม ลาว พม่า และได้เข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ 100 ปีมานี้เอง ในปัจจุบันนี้มีเย้าอาศัย

อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ เรียงลำดับตามประชากรมากน้อยได้ดังนี้คือ เชียงราย น่าน พะเยา ลำปาง กำแพงเพชร สุโขทัย เชียงใหม่ และตาก เย้าเป็นชนเผ่าหนึ่งที่มีความปราณีต เรียบร้อย ซึ่งจะเห็นได้จากเสื้อผ้าของเย้ามีลวดลายปักประดิษฐ์ที่สวยสดงดงาม และมีที่อยู่อาศัยเป็นสัดส่วน ประกอบกับเย้าได้นำตัวอักษรจีนมาบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ของตนไว้ จึงทำให้สามารถรักษาวัฒนธรรมประเพณีของตนไว้ได้เป็นอย่างดี

สมัย สุทธิธรรม (2530 : 8) ได้กล่าวสนับสนุนในเรื่องนี้ว่า ชาวเขาเผ่าเย้าในเมืองไทยส่วนใหญ่อพยพมาจากประเทศลาว และเข้ามาอยู่ในเมืองไทยเมื่อประมาณ 100 ปีมานี่เอง ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกันกับที่ชาวเขาเผ่าอื่น ๆ เช่น แม้ว มูเซอ ลีซอ อีก้อ อพยพเข้ามาในเมืองไทย ยกเว้นพวกกะเหรี่ยงที่เข้ามาในเมืองไทยก่อนราว ๆ 200 ปีมาแล้ว ครั้งแรกที่อพยพเข้ามา พวกเย้าได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ในจังหวัดน่านและเชียงราย ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับชายแดนประเทศลาว

สำหรับในเรื่องดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า **ชอบ คชาอนันต์ และ สมเกียรติ จำลอง** (2531 : 86) ได้กล่าวไว้ว่า ดนตรีของชาวเย้ามีลักษณะเป็นการเล่นดนตรีแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน โอกาสในการเล่นดนตรีของชาวเย้าค่อนข้างจำกัดคือ ดนตรีมีโอกาสนำออกมาเล่นได้เฉพาะเพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในการดำเนินพิธีกรรมใหญ่ ๆ หรือสำคัญตามคัมภีร์การประกอบพิธีกรรมที่ระบุไว้ว่าต้องใช้ดนตรีประกอบเท่านั้น เช่น พิธีกรรมแต่งงาน พิธีบวช พิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ พิธีกรรมดึงวิญญาณคนตายจากนรก (เช่วเต่หยั่ว) เป็นต้น และในบางพิธีกรรมเหล่านี้ การใช้ดนตรีร่วมประกอบพิธีกรรมยังไม่อาจใช้เครื่องดนตรีครบทุกประเภทด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของพิธีกรรมและคุณสมบัติของบุคคลที่เป็นเจ้าของพิธีกรรมเช่น ดนตรีประกอบพิธีกรรมให้แก่ผู้ตายที่ไม่เคยผ่านการบวชใหญ่ จะใช้ปี่ไม่ได้ หรือพิธีดึงวิญญาณขึ้นจากนรก จะใช้ดนตรีเพียงฉาบและกลองเป็นต้น

การเล่นดนตรีประกอบพิธีกรรม จังหวะ และทำนองของดนตรี จะเปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอนของพิธีกรรมหรือเหตุการณ์ในพิธีกรรมเช่น ในพิธีแต่งงาน ขั้นตอนพิธีกรรมที่เจ้าบ่าว เจ้าสาวทำพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ ไหว้ฟ้าดิน ดนตรีจะทำจังหวะและทำนองอย่างหนึ่ง การเชิญแขกเข้าโต๊ะรับประทานอาหาร หรือกำลังรับประทานอาหาร ดนตรีก็จะทำจังหวะที่แตกต่างกันไป ผู้เข้าใจจังหวะและทำนองของดนตรีจะสามารถรู้เหตุการณ์หรือขั้นตอนที่กำลังดำเนินอยู่ในพิธีกรรมนั้นได้แม้ว่าจะมิได้เห็นด้วยตาก็ตาม

นอกจากกรณีเพื่อเป็นส่วนประกอบทางพิธีกรรมดังกล่าวแล้ว ดนตรีของชาวเย้าไม่มีโอกาสส่งเสียงสำเนียงให้ผู้อื่นได้ยินอีกเลยแม้แต่การฝึกซ้อม

ในเรื่องพิธีแต่งงานของชาวเขาเผ่าเย้า **ขจัดภัย บุรุษพัฒน์** (2518 : 66) ได้กล่าวว่า การแต่งงานของชาวเย้าแบ่งได้เป็น 2 แบบคือ การแต่งงานเล็ก และการแต่งงานใหญ่ การแต่งงานเล็กนั้นกระทำที่บ้านผู้หญิง เลี้ยงอาหารแขกเพียงมื้อเดียวโดยฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายออกค่าใช้จ่ายในการกินเลี้ยงทั้งหมด ส่วนการแต่งงานใหญ่ประกอบพิธีที่บ้านฝ่ายชาย มีการกินเลี้ยงถึง 3 วัน 3 คืน ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เมื่อฝ่ายหญิงเข้าพิธีแต่งงานและลอดประตูผีออกไปแล้ว ถือว่าขาดจากผีของบ้านนั้นแล้ว ขาดจากการนับถือผีบรรพบุรุษของตน และไปรับนับถือผีบรรพบุรุษของฝ่ายสามีต่อไป แต่แซ่หรือสกุลยังคงใช้อันเดิมอยู่

ในทำนองเดียวกัน **มงคล จันทร์บำรุง** (2534 : 24-28) ได้ให้ความเห็นว่า พิธีแต่งงานเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งของเย้าที่แสดงให้เห็นว่า เย้ายังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ได้ตลอดประเพณีแต่งงานของเย้าจะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อถือในเรื่องผีบรรพบุรุษ ความหรูหราและความปราณีตถูกต้องในการประกอบพิธีทุกขั้นตอน การแต่งงานเริ่มต้นจากการเลือกคู่ครองซึ่งเย้ามีอิสระอย่างมาก หากดวงสมพงษ์กันก็สู่ขอและหมั้นกัน การหมั้นจะต้องกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะมีขึ้นในพิธีการแต่งงาน ซึ่งโดยปกติแล้วการแต่งงานของเย้ามี 2 แบบด้วยกันคือ

1. การแต่งงานแบบใหญ่ เป็นพิธีที่มีความหรูหรา ฟุ่มเฟือย และต้องใช้เวลาประกอบพิธีอย่างน้อย 3 วัน โดยพิธีจะเริ่มต้นที่บ้านเจ้าสาวก่อน เพื่อบอกให้ผีบรรพบุรุษทราบว่าเจ้าสาวจะออกจากบ้านไปแต่งงาน จากนั้นจะไปทำพิธีที่บ้านเจ้าบ่าว จุดสำคัญของการแต่งงานแบบใหญ่คือการคารวะผู้อาวุโส แต่ปัจจุบันการแต่งงานแบบใหญ่นี้มีน้อยมาก เพราะเสียค่าใช้จ่ายสูงและใช้เวลานาน ในการแต่งงานแบบใหญ่จะต้องมีคณะนักดนตรี ซึ่งประกอบด้วยคนเป่าปี่ ตีกลองและตีฉาบ มาต้อนรับคณะของเจ้าสาว

2. การแต่งงานแบบเล็ก เป็นพิธีการที่ลดขั้นตอนลงมาบ้างเพื่อเป็นการประหยัด การแต่งงานแบบเล็กนี้จะเริ่มทำพิธีบอกผีบรรพบุรุษ และมีการเลี้ยงญาติพี่น้องที่บ้านเจ้าสาวก่อน แล้วจึงไปประกอบพิธีอื่น ๆ ที่บ้านเจ้าบ่าว แต่ไม่มีการคารวะผู้อาวุโส

<u>งานวิจัย</u>

สำหรับเรื่องดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า **สมเกียรติ จำลอง** (2532 : 23-25) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการใช้สื่อประเพณีดั้งเดิมของชาวเขาเผ่าเย้า ลีซอ กะเหรี่ยง ได้กล่าวว่า ชาวเย้ามีวิธีการถ่ายทอดหรือสื่อสารโดยใช้สัญญาณเสียงแยกกันได้ 2 รูปแบบคือ ดนตรี และเพลง

ดนตรีของชาวเย้าเป็นดนตรีแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน มีเครื่องดนตรีเพียง 4 ชิ้นคือ ปี่ กลอง ฉาบ และม้าล่อ แต่ปัจจุบันที่พบหลายแห่งใช้ม้องแทนม้าล่อ โอกาสในการเล่นดนตรีของชาวเย้ามีจำกัดมาก กิจกรรมที่จะมีดนตรีประกอบได้ต้องเป็นกิจกรรมที่มีพิธีกรรมใหญ่ ๆ หรือสำคัญ ๆ เท่านั้น ชาวเย้าไม่นิยมเล่นดนตรีพร่ำเพรื่อ ดนตรีจะมีเสียงดังขึ้นได้ก็ต่อเมื่อใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมเท่านั้น

สำหรับเพลงของชาวเย้า เป็นเพลงที่มีลักษณะเรียบง่ายไม่ซับซ้อน เนื้อหาสาระของเพลงเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาว บรรยายความเรื่องราวทั่ว ๆ ไป ทักทายและโต้ตอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รำพันถึงความทุกข์ยากและญาติพี่น้องที่อยู่ไกล การร้องเพลงทุกประเภทของชาวเย้าไม่ใช้ดนตรีประกอบ แต่มีบางประเภทใช้ดนตรีรับเมื่อร้องจบ เช่น เพลงที่ร้องโต้ตอบกันในงานแต่งงาน

ในทำนองเดียวกันนี้ **ประไพศรี สงวนวงศ์** (2532 : 229) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า ดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าได้รับแบบอย่างมาจากจีนโดยตรง เพราะมีประวัติการอยู่ร่วมกันมานาน ทั้งดนตรีและพิธีกรรมตามลัทธิความเชื่อสะท้อนถึงลักษณะความเป็นอยู่ของชาวเย้าผสมผสานกับลัทธิเต๋า ดนตรีบรรเลงใช้ในวงจำกัดเพื่อประกอบพิธีกรรมเท่านั้น ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมของบุคคลเป็นตัวกำหนดลักษณะของการใช้ดนตรี ดนตรีเป็นสื่อระหว่างเทพเจ้า (หรือผี) กับมนุษย์ และเป็นสิ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ในสังคมเย้า

สำหรับเรื่องพิธีแต่งงานของชาวเย้า **ประไพศรี สงวนวงศ์** (2532 : 208) ได้กล่าวไว้ว่า การแต่งงานของเย้ามี 2 แบบคือ แต่งงานเล็ก และแต่งงานใหญ่

การแต่งงานเล็กเรียกว่าโจ๋วฉิ่งจาตอน จะไม่ใช้ดนตรีประกอบพิธี แต่มีการร้องเพลงอวยพรเจ้าบ่าวเจ้าสาว การแต่งงานใหญ่เรียกว่าต้มโจ๋วฉิ่งจา เป็นการแต่งงานที่มีความหรูหราฟุ่มเฟือยมาก จะใช้เวลา 3-4 วัน การแต่งงานเป็นการออกจากผีบรรพบุรุษของฝ่ายหญิงและขอเข้าเป็นสมาชิกของผีบรรพบุรุษของฝ่ายชาย พิธีกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นพิธีเกี่ยวกับเรื่องของผี การประกอบพิธีในวันเริ่มต้น หมอผีจะทำพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ โดยนำกิ่งไม้มาทำเป็นป่าช้าจำลองไว้ในบ้านและจะเชิญผีบรรพบุรุษมาเซ่นไหว้ อีกทั้งจะเชิญมาสิงสถิตย์ในร่างมนุษย์ (เข้าทรง) เพื่อเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของบ้าน ในวันที่ 2 เจ้าสาวจะเดินทางมาทำพิธีที่บ้านเจ้าบ่าว ก่อนออกจากบ้านของตนเจ้าสาวจะต้องให้หมอผีทำพิธีขอออกจาผีบรรพบุรุษให้ก่อน เจ้าสาวจะต้องออกจากบ้านทางประตูผี ในวันนี้เจ้าบ่าวจะต้องจัดขบวนนักดนตรีประกอบด้วย ปี่ ม้อง กลอง ฉาบ ไปรับเจ้าสาว เมื่อขบวนเจ้าสาวมาถึงแล้วนักดนตรีจะนำเจ้าสาวไปพักยังบ้านพักชั่วคราว ซึ่งจัดไว้ให้เจ้าสาวและขบวนพักระหว่างรอทำพิธี

จากเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัย ซึ่งนับว่ามีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายในครั้งนี้ เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสาร ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และออกปฏิบัติการภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูล โดยได้ศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของชุมชน และดนตรีที่ยังคงอยู่ในวัฒนธรรมปัจจุบัน จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมเอาไว้มาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยาย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางวิธีการดำเนินการศึกษาวิจัยดังขั้นตอนต่อไปนี้

<u>การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล</u>

ข้อมูลและแหล่งข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ แยกออกตามเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนและข้อมูลในส่วนของวัฒนธรรมดนตรี

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน ได้แก่ ลักษณะที่ตั้ง ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน จำนวนประชากร การสาธารณูปโภค การสาธารณสุข การศึกษา การปกครอง การประกอบอาชีพ การบริโภคอาหาร ศาสนา การแต่งกาย ภาษา และลักษณะครอบครัว สำหรับวิธีการศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชนได้ใช้วิธีการสำรวจ สังเกต บันทึกลงในเทปบันทึกภาพ รวมทั้งการพูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์จากชาวบ้าน

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรี ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของดนตรี เครื่องดนตรีและวิธีการบรรเลง การผสมวงดนตรี นักดนตรี การแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรี การถ่ายทอดดนตรี โอกาสในการบรรเลงและบทเพลงต่างๆ การศึกษาข้อมูลในส่วนของวัฒนธรรมดนตรี ได้ใช้วิธีการบันทึกเสียง บันทึกภาพ พูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์จากชาวบ้านในชุมชนและวิทยากรที่มีความรู้

รายนามชาวบ้านที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนและวัฒนธรรมดนตรี มีดังนี้

—นายจันก๋วย แซ่ลี อายุ 79 ปี หมอผีใหญ่ประจำหมู่บ้านผาเดื่อ

—นายหนายว่า แซ่ว่าง อายุ 34 ปี ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านผาเดื่อ

—นายสูโจ๊ว แซ่ว่าง อายุ 43 ปี นักดนตรีประจำหมู่บ้านผาเดื่อ

—นายชานเจา แซ่เติ๋น อายุ 46 ปี นักดนตรีประจำหมู่บ้านผาเดื่อ

—นายหนายก๋วย แซ่ว่าง อายุ 46 ปี นักดนตรีประจำหมู่บ้านผาเดื่อ

—นายหนายก๋วย เมฆบนจันทร์ (แซ่ลี) อายุ 56 ปี นักดนตรีประจำหมู่บ้านผาเดื่อ (บุตรชายคนโตของนายจันก๋วย แซ่ลี)

—นายทวีเกียรติ (ปาก๋วย) แซ่ลี อายุ 33 ปี (บุตรชายคนสุดท้องของนายจันก๋วย แซ่ลี)

—นางสาวปรัชดา เมฆบนจันทร์ (มันฟุ แซ่ลี) อายุ 24 ปี (บุตรสาวของนายหนายก๋วย เมฆบนจันทร์)

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้มาจากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ บทความ วรรณกรรม รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำรา หนังสือต่าง ๆ ทางวิชาการ และหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่อไปนี้

2.1 หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

2.2 หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2.3 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.4 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.5 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.6 ห้องสมุดสถาบันวิจัยชาวเขา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.7 หอสมุด สถาบันราชภัฏเชียงราย

2.8 ห้องสมุดและศูนย์เอกสารนานาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

<u>วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม</u>

1. ขอหนังสือนำจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นเอกสารรับรองตนเอง

2. ติดต่อขออนุญาตเข้าพื้นที่ต่อผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ผู้อาวุโสที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือทราบล่วงหน้า

3. แนะนำตนเองและแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยแก่ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ผู้อาวุโสที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือรับทราบ พร้อมทั้งขอคำแนะนำต่าง ๆ สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

4. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้านในชุมชน

5. จัดทำแบบสัมภาษณ์

6. ทำการพูดคุย สอบถาม และสัมภาษณ์ จากชาวบ้านที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทย ในกรณีที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทย จะผ่านทางล่ามหรือผู้ที่สามารถพูดภาษาไทยและภาษาเย้าได้

7. นัดหมายกับผู้ที่ต้องการจะพูดคุย สอบถาม และสัมภาษณ์ รวมทั้งนักดนตรี เพื่อที่จะทำการบันทึกข้อมูลทั้งหมดลงเทปบันทึกเสียง และเทปบันทึกภาพ

8. บันทึกข้อมูลทั้งหมดลงเทปบันทึกเสียง และเทปบันทึกภาพ

<u>อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล</u>

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. อุปกรณ์ในการจดบันทึกและกระดาษบันทึกโน้ตดนตรี
2. เครื่องบันทึกเสียงและเทปบันทึกเสียง
3. กล้องถ่ายทำวิดิทัศน์และเทปบันทึกภาพ
4. กล้องถ่ายรูปและฟิล์มชนิดต่าง ๆ

<u>การจัดทำข้อมูล</u>

1. ถอดข้อมูลจากเทปบันทึกเสียง และเทปบันทึกภาพ แล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
2. ในส่วนของดนตรี ฟังและถอดจากเทป โดยบันทึกเป็นโน้ตดนตรีสากล
3. ศึกษาเปรียบเทียบจากเอกสาร รายงานการวิจัย ตำราและหนังสือต่าง ๆ ทางวิชาการ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์
4. ขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อมูล
5. นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุง เรียบเรียงเนื้อหา โดยจัดลำดับให้สัมพันธ์กัน

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลหลัก ใช้ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย ตำราหนังสือทางวิชาการ และหนังสือทั่วไปต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลสนับสนุน โดยมีรายละเอียดของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการรวบรวมความรู้ในด้านต่าง ๆ มาบันทึกเรียบเรียง และจัดลำดับให้มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงสภาพและลักษณะทั่วไปต่าง ๆ ของชุมชน

2. วัฒนธรรมดนตรี เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก โดยวิธีการพูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์ บันทึกเสียง และบันทึกภาพ ซึ่งมีรายละเอียดของเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของดนตรี ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า

2.2 เครื่องดนตรี แยกประเภทของเครื่องดนตรีออกเป็นกลุ่ม ศึกษาถึงวัสดุที่ใช้ทำ ขนาดและรูปทรง ระบบเสียง ตลอดจนการวางท่าทางและวิธีการบรรเลง

2.3 การผสมวงดนตรี ศึกษาถึงรูปแบบของการผสมวงดนตรี

2.4 นักดนตรี เพื่อทราบถึงผู้บรรเลงของวงดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าหมู่บ้านผาเดื่อในปัจจุบัน

2.5 การแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรี เพื่อทราบถึงการแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรม

2.6 การถ่ายทอดดนตรี ศึกษาถึงวิธีการถ่ายทอดดนตรีตามประเพณีดั้งเดิม

2.7 โอกาสในการบรรเลง เพื่อทราบถึงการบรรเลงดนตรีในโอกาสใด

2.8 บทเพลงและการวิเคราะห์ ศึกษาถึงความหมาย และวิเคราะห์บทเพลงเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ ได้นำมาเรียบเรียงในรูปของการพรรณนาบรรยายเป็นความเรียง และสรุปเป็นรายงานการวิจัย

บทที่ 4

ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า

จากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่าเย้า ทำให้ได้ทราบว่าเย้าได้อพยพเคลื่อนย้ายจากจีนตอนใต้บริเวณมณฑลกวางสีและยูนนาน ลงมาสู่ตังเกี๋ย เวียตนามเหนือ ลาว และประเทศไทย ตามลำดับ และเมื่ออพยพลงมาสู่เวียตนามและลาวครั้งแรกนั้น ต่างมีความเห็นหลายกลุ่มไม่ลงรอยกัน บ้างก็เชื่อว่าการอพยพครั้งแรกเริ่มเมื่อต้นคริสตศตวรรษที่ 13 เมื่อพวกจีนแผ่ขยายลงมาตอนใต้ บ้างก็มีความเห็นว่าเย้ากลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาสู่เวียตนามเหนือและลาวอยู่ในระหว่างคริสตศตวรรษที่ 16 และ 17 แต่บางคนกล่าวว่าเย้าได้อพยพเข้าสู่จังหวัดทันฮัวในเวียตนามเหนือเมื่อ ค.ศ.1905 นี้เอง

ในทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เย้าถูกขับไล่จากตอนใต้ของมณฑลยูนนานให้อพยพลงสู่ทางใต้ในคริสศตวรรษที่ 12 และต้นคริสศตวรรษที่ 13 ลงมาอยู่ในพื้นที่ภูเขาซึ่งล้อมรอบลุ่มแม่น้ำซีเกียง ต่อมาได้กระจัดกระจายอย่างกว้างขวางในไฮนาน อินโดจีนและตอนเหนือของประเทศไทย เย้าที่กระจัดกระจายเหล่านี้ได้อพยพลงมาสู่ทางใต้หลายพวกหลายสายด้วยกันแล้วแต่อิทธิพลจากภายนอก พวกเย้าได้ติดต่อกับพวกจีนฮักค่า พวกกวางตุ้ง และพวกจีนจากตอนเหนือ ซึ่งได้อพยพลงมาในกวางสีและยูนนานในเวลาและสถานที่ต่าง ๆ กัน เช่นเดียวกันกับพวกแม้วหรือม้งไทย และพวกโล-โล อาจกล่าวได้เหมือนกันว่า การกระจัดกระจายของพวกเย้าอย่างกว้างขวางนี้มีผลมาจากสภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศในการทำมาหากิน ในกวางตุ้งพวกเย้าได้กลายเป็นกสิกรซึ่งมีอาชีพทำนาดำซึ่งได้ตั้งถิ่นฐานถาวร และมีการติดต่อสัมพันธ์กับคนพื้นเมืองที่เป็นจีนฮั่น

ในลาวภาคกลางและภาคเหนือ พวกเย้ายังคงมีการติดต่อกับชนกลุ่มอื่น ๆ เช่น การติดต่อค้าขายกับพวกลาวในตลาดของเมืองที่อยู่ในหุบเขาแถบเมืองนังและเมืองลอง บริเวณลาวภาคเหนือ พวกเย้าค้าขายกับพวกไทยลื้อและไทยญวนในบริเวณเมืองสิงและเมืองนัมทา ลาวกล่าวว่าพวกเย้าเข้ามาสู่ลาวในสมัยเมื่อเกิดกบฏในจีนตอนใต้

เย้าส่วนมากที่อยู่ในเมืองไทยอพยพมาจากจังหวัดนัมทาในประเทศลาว และอพยพเข้ามาต่อเนื่องกันเมื่อไม่นานมานี้เอง โดยอพยพเข้าสู่จังหวัดน่านและจังหวัดเชียงราย อันเป็นจังหวัดที่มีพรมแดนติดต่อกับชายแดนลาว ปัจจุบันอยู่กันหนาแน่นในจังหวัดเชียงรายและมีกระจัดกระจายอยู่ในท้องที่จังหวัดน่าน เชียงใหม่ แพร่ ลำปาง อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ และกำแพงเพชร

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน

สำหรับชาวเขาเผ่าเย้าหมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนด้วยวิธีการสำรวจ สังเกต พูดคุย สอบถาม และสัมภาษณ์ ทำให้ทราบข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ชาวเขาเผ่าเย้าหมู่บ้านผาเดื่อ (เดิมเรียกว่า เย้าบ้านเล่าจีกวน ตามชื่อของหัวหน้าหมู่บ้านคนแรก) ได้อพยพเข้ามาตั้งหมู่บ้านอยู่ในประเทศไทย ณ ที่เชิงเขาแห่งนี้ประมาณ 50 ปีมาแล้ว โดยอพยพเข้ามาครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2491 จากการนำของนายเล่าหลู่ลิ่น (จันก๋วย) แซ่ลี และนายเล่าจีกวน (จันฟิน) แซ่ลี ทั้งนี้ได้อพยพมาจากบ้านหนองเต่า ในเขตเมืองมึงมึง ประเทศลาว สาเหตุของการอพยพคือ ได้มีการสู้รบกันระหว่างลาวฝ่ายซ้ายกับฝรั่งเศส ทำให้มีความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งไม่สะดวกในการประกอบอาชีพ จึงได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยด้วยการเดินมาตามสันดอย ซึ่งใช้เวลาทั้งสิ้น 15 วัน จนได้มาปักหลักตั้งรกรากอยู่ ณ ที่เชิงเขาแห่งนี้ (จันก๋วย แซ่ลี,สัมภาษณ์)

ลักษณะที่ตั้ง

หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย (ภาพประกอบ 3 หน้า 22) ตั้งอยู่บนดอยแม่สลอง (ภาพประกอบ 4 หน้า 22) โดยมีระยะทางห่างจากทางขึ้นดอย (อยู่ในเขตอำเภอแม่จัน) ประมาณ 18 กิโลเมตร (ระยะทางตั้งแต่ปากทางขึ้นดอยถึงยอดดอยรวม 36 กิโลเมตร) และห่างจากตัวจังหวัดเชียงรายประมาณ 48 กิโลเมตร เดิมขึ้นอยู่กับตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเขตการปกครองใหม่ จึงได้มาขึ้นอยู่กับตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง มีเนื้อที่รวมประมาณ 1,000 ไร่ โดยมี

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านอีก้อ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านเย้าเลาสิบ (มีเย้าอาศัยอยู่ประมาณ 24 หลังคาเรือน)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ป่าไม้นิคมสงเคราะห์ชาวเขา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	สามแยกอีก้อ

ภาพประกอบ 3 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ภาพประกอบ 4 บริเวณดอยแม่สลอง

จำนวนประชากร

เมื่ออพยพเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรกมีประชากรทั้งหมดเพียง 18 หลังคาเรือน เป็นจำนวน 150 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 จำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นเป็น 206 คน จากจำนวน 26 หลังคาเรือน ในปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นถึง 133 หลังคาเรือน โดยมีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,168 คน แบ่งเป็นชาย 547 คน หญิง 621 คน

การสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน

ด้านการคมนาคม ในปัจจุบันการคมนาคมติดต่อกับหมู่บ้าน สามารถเดินทางโดยทางรถยนตร์ได้อย่างสะดวก โดยใช้เส้นทางถนนลาดยางเลียบไปตามไหล่เขา ซึ่งเป็นถนนที่ตัดแยกขึ้นดอยแม่สลอง (อยู่ในเขตอำเภอแม่จัน) จากทางหลวงแผ่นดินสายเชียงราย-แม่สาย หมู่บ้านอยู่ห่างจากปากทางขึ้นดอยประมาณ 18 กิโลเมตร (ห่างจากตัวจังหวัดเชียงรายประมาณ 30 กิโลเมตร)

สภาพถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนอิฐตัดผ่านกลางหมู่บ้านตั้งแต่หน้าหมู่บ้านไปถึงท้ายหมู่บ้าน ช่วงท้ายหมู่บ้านเป็นถนนลูกรังประมาณ 500 เมตร โดยลาดลงไปตามไหล่เขาสามารถไปบรรจบกับถนนลาดยางได้ ดังนั้นการเดินทางมายังหมู่บ้านสามารถมาได้ 2 ทางคือ ทางหน้าหมู่บ้านและท้ายหมู่บ้าน แต่จะมีรถรับจ้างซึ่งบริการรับส่งทั่วไปวิ่งผ่านเฉพาะถนนหน้าหมู่บ้านเท่านั้น ถ้าหากเดินทางเข้ามาทางท้ายหมู่บ้านจะทำให้ย่นระยะทางลงไปอีก 3 กิโลเมตร ทั้งนี้จะต้องมียานพาหนะส่วนตัว อีกทั้งในฤดูฝนผิวถนนจะไม่เรียบ เป็นหลุมเป็นบ่อและโคลน ดังนั้นการเดินทางมาทางด้านหน้าหมู่บ้านจะสะดวกที่สุด

ด้านการประปา ในปี พ.ศ.2509 ทางศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ ได้เข้ามาช่วยเหลือในการสร้างระบบประปาภูเขา โดยได้วางท่อส่งน้ำจากภูเขาเข้ามายังถังกักเก็บน้ำของหมู่บ้าน (ภาพประกอบ 5 หน้า 24) และเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา ทางกรมชลประทานได้เข้ามาทำการสร้างให้อีก

ด้านการไฟฟ้า ในปี พ.ศ.2528 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เดินสายไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน (ภาพประกอบ 6 หน้า 25) ทำให้หมู่บ้านผาเดื่อมีไฟฟ้าใช้ และหลายครอบครัวได้ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าหลายชนิด เช่น หม้อหุงข้าว กะทะไฟฟ้า พัดลม ตู้เย็น วิทยุ โทรทัศน์ และวิดีโอ เป็นต้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไป

ด้านการติดต่อสื่อสาร ในปี พ.ศ.2533 ทางที่ทำการไปรษณีย์อำเภอแม่จันได้ขอเช่าพื้นที่ส่วนหนึ่งภายในบริเวณบ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ซึ่งเป็นบ้านของนายจันก๋วย แซ่ลี เพื่อเป็นที่ตั้งของที่ทำการไปรษณีย์อนุญาต พร้อมทั้งได้ส่งพนักงานไปรษณีย์มาปฏิบัติงาน 1 คน

ปัจจุบันที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตแห่งนี้สามารถให้บริการรับ-ส่งพัสดุ ไปรษณีย์ภัณฑ์ จดหมาย และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (ภาพประกอบ 7 หน้า 25)

สำหรับระบบโทรศัพท์ ในปี พ.ศ.2540 องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวงในขณะนั้น ได้มาวางระบบโทรศัพท์ โดยได้ขอเช่าพื้นที่ส่วนหนึ่งบริเวณบ้านเลขที่ 1/4 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ซึ่งเป็นบ้านของนายจันฟิน แซ่ลี เพื่อติดตั้งจานรับ-ส่งสัญญาณ และโทรศัพท์สาธารณะ(ภาพประกอบ 8 หน้า 26) ทำให้หมู่บ้านผาเดื่อสามารถติดต่อสื่อสารโดยการใช้โทรศัพท์ได้อย่างสะดวก ในปัจจุบันทางองค์การฯ ได้แบ่งรายได้จากการใช้โทรศัพท์ให้เจ้าของบ้านร้อยละ 7 เพื่อเป็นค่าเช่าสถานที่

ภาพประกอบ 5 ถังกักเก็บน้ำของหมู่บ้านผาเดื่อ

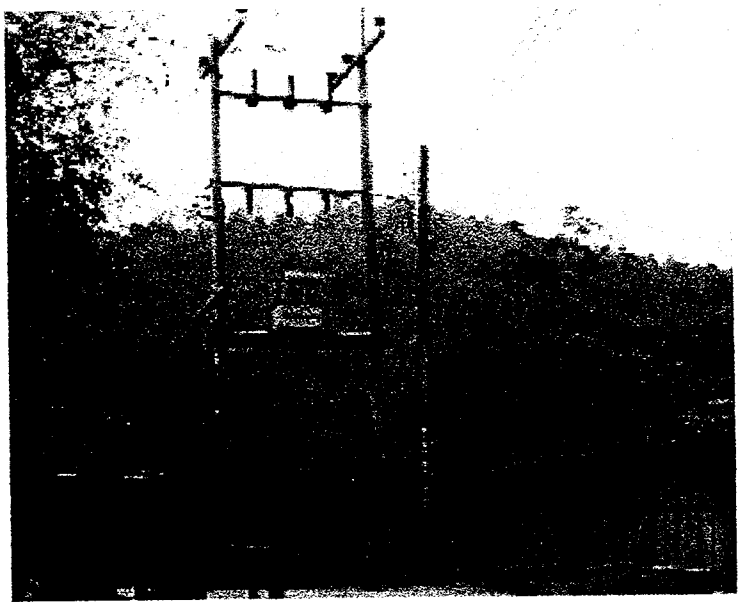

ภาพประกอบ 6 เสาไฟฟ้าภายในหมู่บ้านผาเดื่อ

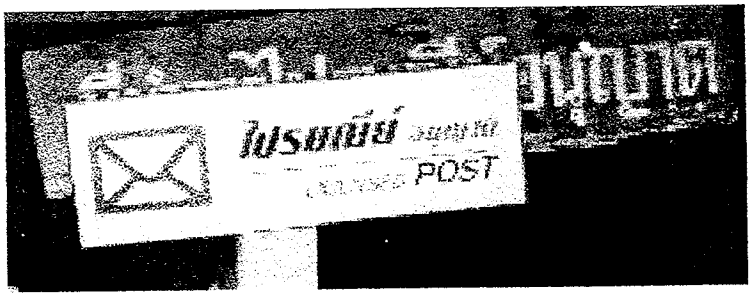

ภาพประกอบ 7 ที่ทำการไปรษณีย์ของหมู่บ้านผาเดื่อ (ภายในบ้านนายจันก่วย แซ่ลี)

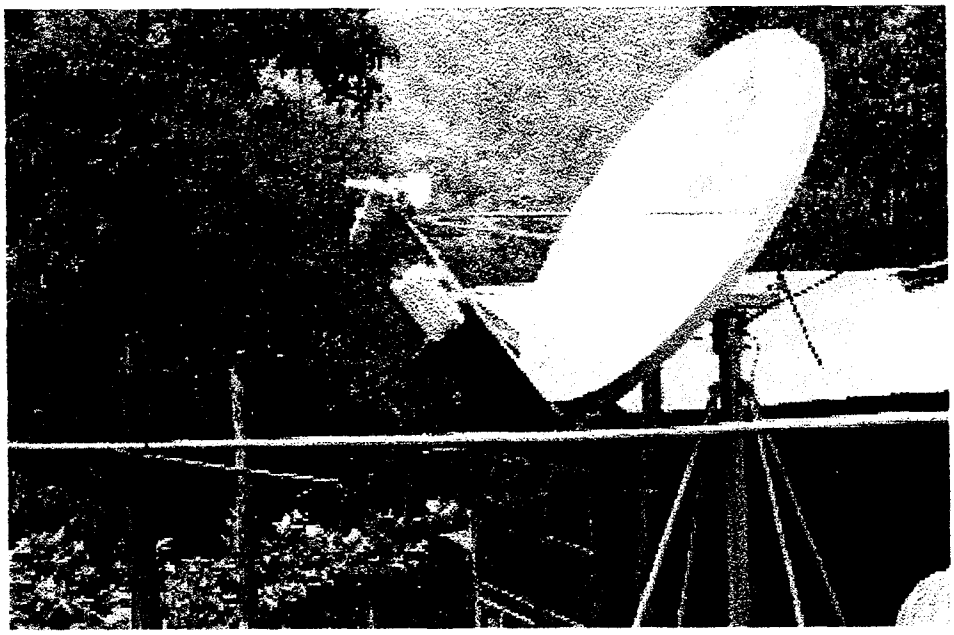

ภาพประกอบ 8 จานรับ-ส่งสัญญาณโทรศัพท์ภายในหมู่บ้านผาเดื่อ

<u>การสาธารณสุข</u>

ในสมัยโบราณถ้าหากเกิดการเจ็บป่วยขึ้น จะไปเชิญหมอผีมารักษา ทั้งนี้ชาวเย้ามีความเชื่อว่า การที่เกิดเจ็บป่วยขึ้นมานั้นเพราะมีวิญญาณผีร้ายสิงอยู่ จึงไปเชิญหมอผีเพื่อมาทำพิธีไล่ผีร้ายออกไป

ต่อมาทางราชการได้เข้ามาอบรมให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขประกอบกับได้รับการศึกษามากขึ้น ทำให้ความเชื่อดังกล่าวเหล่านี้ค่อย ๆ หายไป เมื่อเกิดการเจ็บป่วยขึ้นก็ได้มีการไปพบแพทย์และใช้ยารักษาโรคแผนปัจจุบัน ปัจจุบันในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวงมีสถานีบริการสาธารณสุขชุมชนจำนวน 18 แห่ง และมีโรงพยาบาล 1 แห่งคือ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง

จากการสอบถาม พูดคุยกับชาวเย้าในหมู่บ้าน ทำให้ได้ทราบว่าเมื่อเกิดเจ็บป่วยขึ้นเล็กน้อย จะซื้อยามารับประทานเองจากร้านขายยาแผนปัจจุบันในละแวกใกล้เคียงหรือจากในเมือง หากเจ็บป่วยมากซึ่งมีความจำเป็นต้องไปพบแพทย์ ก็จะไปที่สถานีบริการสาธารณสุขชุมชนที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน หรือหากจำเป็นต้องไปโรงพยาบาล มักจะไปที่โรงพยาบาลแม่จันซึ่งอยู่ในตัวอำเภอแม่จันมากกว่าที่จะไปโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง ทั้งนี้เพราะการเดินทางจากหมู่บ้านไปยังโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงซึ่งตั้งอยู่บริเวณดอยตุง ต้องเดินทางไปตามไหล่เขาที่คดเคี้ยวและใช้เวลานานกว่าการที่เดินทางลงเขาไปยังโรงพยาบาลแม่จัน

การศึกษา

จากการสอบถาม พูดคุย และสัมภาษณ์ในเรื่องการศึกษาของชาวเย้าในหมู่บ้านพบว่า ผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดอ่าน เขียนภาษาไทยไม่ได้เลย แต่สามารถพูดได้บ้าง บางคนสามารถอ่านเขียนภาษาจีนกลางได้เป็นอย่างดี ส่วนเด็กและผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว หรือผู้ที่อายุต่ำกว่า 40 ปี สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ ทั้งนี้เพราะได้เข้ารับการศึกษาภาคบังคับตามนโยบายของรัฐบาล ปัจจุบันหมู่บ้านผาเดื่อมีโรงเรียนระดับก่อนวัยเรียนซึ่งอยู่ในหมู่บ้าน (ภาพประกอบ 9 หน้า 29) และโรงเรียนในระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา (ภาพประกอบ 10 หน้า 30) ในบริเวณใกล้เคียงซึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 500 เมตร

จากการรวบรวมข้อมูลในเรื่องประวัติความเป็นมาทางด้านการศึกษาของชาวเย้าในหมู่บ้านผาเดื่อ ทำให้ได้ทราบดังต่อไปนี้คือ ในปี พ.ศ.2503 ทางกองกำกับการตำรวจภูธร 327 ได้ส่งครูตำรวจตระเวณชายแดน 2 คน เข้ามาสอนหนังสือไทยแก่เด็กเย้า โดยได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีการเรียนการสอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รวมนักเรียนทั้งชายและหญิงมีเพียง 24 คน ภายหลังได้ยกเลิกไป

ต่อมาได้มีการจัดตั้งโรงเรียนบ้านผาเดื่อขึ้น โดยตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 500 เมตร ซึ่งเป็นการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอยู่ในความควบคุมดูแลของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงราย ส่วนระดับประถมศึกษาจะต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาอำเภอแม่จันซึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตร ภายหลังโรงเรียนนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาอำเภอแม่จันได้มาเปิดห้องเรียนดอยขึ้นที่บ้านผาเดื่อ ต่อมาทางราชการได้แบ่งเขตการปกครองใหม่ ห้องเรียนดอยบ้านผาเดื่อได้ย้ายไปอยู่ในความดูแลของโรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง และในปีนี้เองนายนเรศ โปร่งแสง หัวหน้าประถมศึกษากิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวงในขณะนั้น ได้พิจารณาเห็นว่าห้องเรียนดอยนี้อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนบ้านต้นม่วง จึงให้โรงเรียนบ้านต้นม่วงเป็นผู้ดูแล ต่อมานายบุญส่ง ธนามี ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดเชียงรายในขณะนั้น ได้ประกาศยกฐานะให้เป็นโรงเรียนสาขา โดยให้ชื่อว่า โรงเรียนบ้านต้นม่วง สาขาผาเดื่อ

นายประสงค์ เทพคีรี ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดเชียงรายคนถัดมา ได้มาตรวจราชการและได้ให้นโยบายย้ายที่ตั้งโรงเรียนด้วยเหตุผลที่ว่า สถานที่เดิมคับแคบและลาดชัน ไม่เพียงพอต่อการขยายตัวเพื่อรองรับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีได้ ทางโรงเรียนได้ติดต่อประสานงานกับชาวบ้านและหน่วยงานต่าง ๆ ทางราชการ ทั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์บริจาคที่ดินจากนายหนายว่า ภัทรพานิชย์กุล ได้รับความอนุเคราะห์ปรับพื้นที่จาก กรป. และงบประมาณ

สนับสนุนในการรื้อย้ายและปลูกสร้างใหม่จากสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ซึ่งในเวลาต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดเชียงรายได้ประกาศยกฐานะเป็นโรงเรียนเอกเทศ โดยให้ชื่อว่าโรงเรียนบ้านผาเดื่อ และได้อนุมัติงบประมาณสำหรับสร้างบันไดทางเดินขึ้นโรงเรียน ในเวลาต่อมาชมรมค่ายอาสาพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้สร้างอาคารเรียนแบบสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพิ่มเติมให้กับทางโรงเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านผาเดื่อ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจำนวนนักเรียน ดังนี้

อนุบาลปีที่ 1	แบ่งเป็นชาย 10 คน	หญิง 14 คน
อนุบาลปีที่ 2	แบ่งเป็นชาย 20 คน	หญิง 9 คน
ประถมศึกษาปีที่ 1	แบ่งเป็นชาย 13 คน	หญิง 18 คน
ประถมศึกษาปีที่ 2	แบ่งเป็นชาย 14 คน	หญิง 13 คน
ประถมศึกษาปีที่ 3	แบ่งเป็นชาย 12 คน	หญิง 8 คน
ประถมศึกษาปีที่ 4	แบ่งเป็นชาย 18 คน	หญิง 16 คน
ประถมศึกษาปีที่ 5	แบ่งเป็นชาย 6 คน	หญิง 18 คน
ประถมศึกษาปีที่ 6	แบ่งเป็นชาย 19 คน	หญิง 11 คน

รวมนักเรียนชาย 110 คน นักเรียนหญิง 109 คน และรวมนักเรียนทั้งหมด 219 คน จำนวนครูผู้สอน 6 คน (จากการสำรวจเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2541)

ปัจจุบันเด็ก ๆ ชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อ นอกจากจะเข้าศึกษาที่โรงเรียนบ้านผาเดื่อแล้ว บางส่วนยังได้ไปศึกษาที่โรงเรียนอื่น ๆ หรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้แก่

โรงเรียนนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขา ตั้งอยู่บนดอยแม่สลองประมาณกิโลเมตรที่ 12 จากปากทางขึ้นดอย ซึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตร อยู่ในเขตตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง เป็นโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในสังกัดของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน ตั้งอยู่ในตัวอำเภอแม่จัน ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 20 กิโลเมตร เป็นโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ช่วยเหลือให้เด็กชาวเขาที่ยากจนหรือกำพร้าได้เล่าเรียนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น มีการเรียน การสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นโรงเรียนประจำที่อยู่ในสังกัดของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

โรงเรียนแม่จันวิทยาคม ตั้งอยู่ในตัวอำเภอแม่จัน ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 20 กิโลเมตร เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประจำอำเภอแม่จัน มีการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในสังกัดของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นอกจากนี้บางส่วนได้ศึกษาต่อในสายอาชีพ และศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร ซึ่งทางกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ช่วยเหลือและสนับสนุนทุนการศึกษาทั้งหมดแก่เด็กชาวเขาที่ยากจนด้วย

จากการสัมภาษณ์นางสาวปรัชดา เมฆบนจันทร์ (มันฟุ แซ่ลี) อายุ 24 ปี หญิงชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อคนหนึ่งซึ่งได้เข้ามาศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ทำให้ได้ทราบว่ามีชาวเย้าในหมู่บ้านที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้วจำนวน 6 คน ได้แก่

1. นายชานว่า แซ่ว่าง อายุ 27 ปี สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. นางสาวฐิตาพร เมฆบนจันทร์ (กอยฟุ แซ่ลี) อายุ 27 ปี สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏเชียงราย

3. นางสาววรัญญา เมฆบนจันทร์ (เหยียนฟุ แซ่ลี) อายุ 25 ปี สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต

4. นายรัชวุฒิ เมฆบนจันทร์ (เจียบฟิน แซ่ลี) อายุ 24 ปี สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

5. นางสาวเจียบว่า แซ่ว่าง อายุ 24 ปี สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏเชียงราย

6. นางสาวพรโสภิต ภัทรพานิชย์กุล (หมวงแคะ แซ่ว่าง) อายุ 23 ปี สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต

ภาพประกอบ 9 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหมู่บ้านผาเดื่อ (ระดับก่อนวัยเรียน)

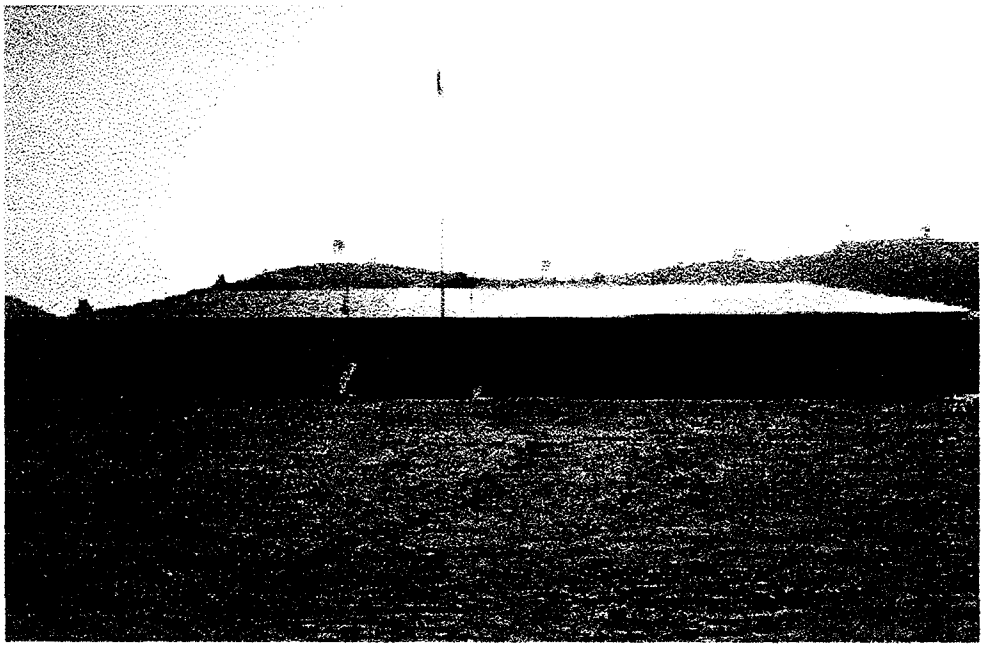

ภาพประกอบ 10 โรงเรียนบ้านผาเดื่อ (ระดับอนุบาลศึกษาถึงระดับประถมศึกษา)

<u>การปกครอง</u>

หมู่บ้านผาเดื่อ ขึ้นอยู่กับหมู่ที่ 6 ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3 คน มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลทุกข์สุขและรักษาความสงบเรียบร้อยเขตพื้นที่หมู่ที่ 6 ซึ่งนอกจากหมู่บ้านผาเดื่อแล้วยังมีหมู่บ้านที่รับผิดชอบดูแลอีก 3 หมู่บ้านคือ

1. หมู่บ้านอีก้อสามแยก เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอีก้อ จำนวน 56 หลังคาเรือน
2. หมู่บ้านแม่แสลบบน เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอีก้อ จำนวน 38 หลังคาเรือน
3. หมู่บ้านแม่แสลบล่าง เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอีก้อ จำนวน 44 หลังคาเรือน

ผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้งของลูกบ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านจะเลือกผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเอง ซึ่งจะได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายและได้รับเงินเดือนจากทางราชการ ทั้งนี้ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะดำรงอยู่ในตำแหน่ง 4 ปี เมื่อครบวาระจึงมีการเลือกตั้งใหม่

ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายหนายว่า แซ่ว่าง อายุ 34 ปีเป็นชาวเย้า ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3 คนคือ

1. นายหนายก๋วย แซ่ว่าง อายุ 46 ปี เป็นชาวเย้า
2. นายเกรียงศักดิ์ สมพงษ์เจริญ (เกาฟง แซ่ว่าง) อายุ 46 ปี เป็นชาวเย้า
3. นายอะรม แซหมื่น อายุ 32 ปี เป็นชาวอีก้อ

นอกจากนี้แล้วผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะเลือกกรรมการหมู่บ้านขึ้นมาจำนวนหนึ่ง เพื่อคอยสนับสนุนช่วยเหลือและรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ในแต่ละหมู่บ้านจะมีกรรมการหมู่บ้านไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรของหมู่บ้าน สำหรับหมู่บ้านผาเดื่อมีกรรมการหมู่บ้าน 7 คน คือ

1. นายหนายชิง แซ่ลี อายุ 40 ปี
2. นางไทเสียว แซ่จาง อายุ 38 ปี
3. นายกำธร ภัทรพานิชย์กุล (หลู่ก๋วย แซ่ว่าง) อายุ 32 ปี
4. นายเป๊ดเฮียง แซ่เติ๋น อายุ 29 ปี
5. นายเกาเสี่ยว แซ่ลี อายุ 27 ปี
6. นายตอนชิง แซ่พาน อายุ 27 ปี
7. นายยิ้งจ่าน แซ่เติ๋น อายุ 25 ปี

แต่กรรมการหมู่บ้านนั้นจะไม่ได้รับเงินเดือนจากทางราชการ จึงทำให้ไม่ค่อยมีผู้ที่อยากเป็นกรรมการหมู่บ้าน

ถึงแม้ว่าชาวเย้าจะยอมรับและปฏิบัติตามหลักกฎหมายไทย แต่กฎของชุมชนตามจารีตประเพณีดั้งเดิมยังคงเป็นที่ยอมรับและยึดถือปฏิบัติกันอยู่อย่างเคร่งครัด ผู้อาวุโสของชุมชนหรือของหมู่บ้านเป็นกลุ่มคนที่ได้รับความเคารพนับถือมาก หมอผีเป็นอีกผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิต และการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเคารพนับถือมากอีกผู้หนึ่งเช่นกัน

การประกอบอาชีพ

แต่เดิมประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีความสามารถในการคิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับทำการเกษตรได้เองเช่น จอบ พร้า ขวาน เป็นต้น (ภาพประกอบที่ 11 หน้า 33) โดยพืชหลักที่ใช้เพาะปลูกคือฝิ่น และพืชชนิดอื่น ๆ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ฝ้าย มันสำปะหลัง นอกจากนี้ยังทำการเลี้ยงสัตว์ได้แก่ หมู ไก่ เป็ด วัว ควาย เพื่อสำหรับบริโภคเองและใช้งานด้านเกษตรกรรม ต่อมาเมื่อรัฐบาลรณรงค์ให้เลิกปลูกฝิ่นโดยได้มีการอบรมความรู้ด้านการเกษตรเพื่อให้หันมาปลูกพืชทดแทน จึงได้มีการปลูกพืชชนิดอื่น ๆ และเลี้ยงสัตว์กันมากขึ้น

ชาวเย้าเป็นเผ่าที่มีความชำนาญในการเดินป่าและล่าสัตว์มาก เมื่อมีเวลาว่างมักจะหาโอกาสเข้าป่าไปล่าสัตว์อยู่เสมอ สัตว์ที่ล่าได้แก่ หมูป่า ไก่ป่า เก้ง กวาง เลียงผา เสือ และนกชนิด

ต่าง ๆ ในปัจจุบันสัตว์บางชนิดหายากและได้รับการคุ้มครองให้เป็นสัตว์สงวน สัตว์ที่ล่าได้จึงลดน้อยลง โดยสัตว์ที่ยังคงล่าได้ในปัจจุบันได้แก่ หมูป่า ไก่ป่า เป็นต้น

ปัจจุบันชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรเป็นหลักได้แก่ การทำนา การทำไร่ข้าวโพด การทำไร่ขิง เป็นต้น โดยมีการใช้เครื่องมือเกษตรกรรมสมัยใหม่เป็นเครื่องทุ่นแรงได้แก่ รถไถนา เครื่องแกะเมล็ดข้าวโพด เป็นต้น ผลผลิตทางการเกษตรนอกจากจะเก็บเอาไว้บริโภคเองแล้วหากมีมากพอก็จะนำไปขายด้วย ทั้งนี้แต่ละหลังคาเรือนจะมียุ้งไว้สำหรับเก็บผลผลิตทางการเกษตรของตนเอง (ภาพประกอบ 12 หน้า 33) นอกจากนี้แล้วแทบทุกหลังคาเรือนยังนิยมเลี้ยงสัตว์ได้แก่ หมู ไก่ เป็ด (ภาพประกอบ 13, 14 หน้า 34) เพื่อสำหรับบริโภคเองและใช้ในการประกอบพิธีกรรม

จากการที่เป็นเผ่าที่มีความสามารถในด้านงานหัตถกรรมและงานฝีมือต่าง ๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปักลวดลายบนผ้า ดังนั้นหลายครอบครัวจึงได้ประกอบอาชีพเสริมด้วยการขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมหมู่บ้าน ซึ่งเป็นของที่ประดิษฐ์ขึ้นเองได้แก่ หมวก เสื้อ กางเกง กระเป๋า ปลอกหมอนที่ปักด้วยลวดลายสวยงามแบบเย้า เครื่องประดับเงิน เป็นต้น และเป็นของที่ซื้อมาจากประเทศพม่าได้แก่ ตุ๊กตาไม้แกะสลัก เครื่องทองเหลือง ผ้าห่ม เป็นต้น โดยจะวางขายบนเพิงไม้ซึ่งปลูกเอาไว้หน้าบ้านริม 2 ฝั่งถนนที่ตัดผ่านกลางหมู่บ้าน (ภาพประกอบ 15 หน้า 35) และในตอนเย็นบางครอบครัวยังได้นำสินค้าไปขายที่ตลาดนัดในตัวเมืองเชียงรายอีกด้วย

นอกจากนี้ผู้ชายชาวเย้าบางส่วนได้ประกอบอาชีพขับรถรับจ้างประจำทางเส้นทางขึ้นลงดอยแม่สลอง บางส่วนได้เข้าไปทำงานในเมือง สำหรับคนหนุ่มสาวส่วนมากนิยมที่จะไปทำงานโรงงานในประเทศไต้หวัน เพราะมีรายได้ดี ทั้งนี้จะมีบริษัทนายหน้ามาติดต่อ แต่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับบริษัทเป็นเงินจำนวนมากเพื่อที่จะได้ไปทำงาน โดยมีเงื่อนไขของสัญญาการจ้างงาน 4 ปี และผู้ที่ไปทำงานจนครบสัญญาและกลับมาประเทศไทยแล้วไม่สามารถจะสมัครไปทำงานได้อีก ปัจจุบันมีหนุ่มสาวชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อที่เคยไปทำงานโรงงานในประเทศไต้หวันมาแล้วจำนวนประมาณ 80 คน

สำหรับคนหนุ่มสาวที่มีการศึกษา บางคนได้เข้าทำงานในหน่วยงานราชการ และบริษัทเอกชน ทั้งในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 11 เครื่องมือเกษตรกรรมที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใช้เอง

ภาพประกอบ 12 ยุ้งสำหรับเก็บผลผลิตทางการเกษตร

ภาพประกอบ 13 เล้าหมู

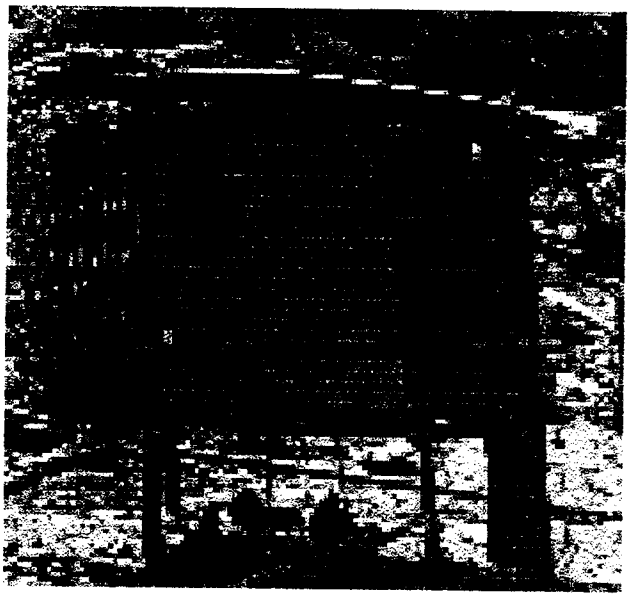

ภาพประกอบ 14 เล้าไก่

ภาพประกอบ 15 ร้านจำหน่ายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านผาเดื่อ

<u>การบริโภคอาหาร</u>

ชาวเย้าบริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก และประกอบอาหารประเภทต่าง ๆ จากเนื้อสัตว์ ซึ่งมีทั้งสัตว์ที่เลี้ยงไว้สำหรับบริโภคเองได้แก่ หมู ไก่ เป็ด และสัตว์ที่ล่ามาได้จากในป่าได้แก่ หมูป่า ไก่ป่า เก้ง กวาง นอกจากนี้ได้แก่ผักหลายชนิดที่ปลูกไว้บริโภคเองเช่นกันได้แก่ ฟักทอง บวบ ถั่วลันเตา ขิง เป็นต้น ลักษณะของอาหารที่รับประทานมีความคล้ายคลึงกับอาหารจีน การปรุงอาหารมีหลายประเภทได้แก่

ประเภทแกง เรียกว่า "โจ๋ว" เช่น แกงไก่ใส่พริกไทย เป็นต้น

ประเภทต้ม เรียกว่า "ว่วน" เช่น ต้มกระดูกหมูใส่ขิง ต้มฟักทอง เป็นต้น

ประเภททอด เรียกว่า "จิน" เช่น หมูทอด เนื้อทอด เป็นต้น

ประเภทย่าง เรียกว่า "จิ๊" เช่น หมูย่าง เป็นต้น

ประเภทคั่ว เรียกว่า "ซ้าว" เช่น คั่วเนื้อ เป็นต้น

ประเภทผัก เรียกว่า "อ๊บ" เช่น ผัดฟักทอง ผัดถั่วลันเตา เป็นต้น

ผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมรับประทานอาหารกับชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อหลายครั้ง ได้สังเกตว่าอาหารที่รับประทานจะเป็นอาหารที่ปรุงได้ง่าย โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่หรือหาได้จากธรรมชาติ ทั้งนี้ชาวเย้าสามารถปรุงอาหารให้มีรสชาดน่ารับประทานได้เป็นอย่างดีเช่น ผัดฟักทอง หมูย่าง เป็นต้น (ภาพประกอบ 16 หน้า 36) นอกจากนี้ในปัจจุบันยังได้รับประทานอาหารตามแบบคนไทยภาคเหนือและไทยกลางด้วย

การรับประทานอาหารของชาวเย้านั้น จะนั่งบนเก้าอี้เตี้ยทรงกลมเล็ก ๆ ล้อมรอบสำรับอาหาร โดยใช้ถ้วยชามเป็นภาชนะใส่อาหาร และใช้ตะเกียบเป็นอุปกรณ์หลักสำหรับคีบหยิบจับอาหาร ทั้งนี้จะใช้ช้อนสำหรับตักอาหารประเภทแกงหรือต้มเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะความคล้ายคลึงกับธรรมเนียมในการรับประทานอาหารของชาวจีน (ภาพประกอบ 17 หน้า 37)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สังเกตเห็นว่า อาหารที่รับประทานในแต่ละมื้อส่วนมากมักจะมีอาหารไม่เกิน 3 ชนิด ทั้งนี้จากการสอบถามทำให้ทราบว่า การที่จะมีอาหารมากน้อยเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละคนหรือครอบครัว หรือจำนวนสมาชิกในครอบครัว โดยส่วนมากใน แต่ละมื้อมักจะมีอาหารไม่เกิน 3 ชนิด เพราะแต่ละครอบครัวจะอยู่กันอย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย การที่จะมีอาหารมากมายหลายชนิดนั้นจะเป็นโอกาสพิเศษเท่านั้นเช่น ในเทศกาลหรือพิธีกรรมต่าง ๆ

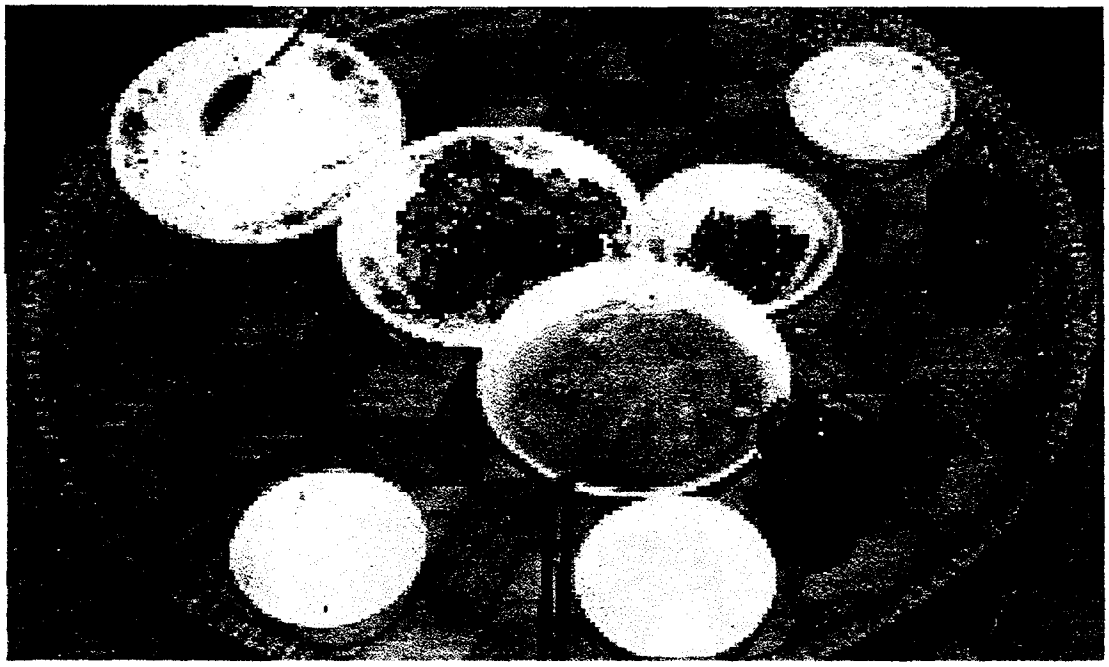

ภาพประกอบ 16 อาหารของชาวเย้า

ภาพประกอบ 17 ผู้วิจัยร่วมโต๊ะอาหารตามแบบอย่างของชาวเย้า

<u>ศาสนา</u>

ศาสนาของเย้าเป็นเรื่องของการนับถือบูชาเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ เทพเจ้า เทพยดา ภูตผีปีศาจทั้งหลาย (Animism) โดยภายในบ้านทุก ๆ บ้านของชาวเย้าจะมีหิ้งผีไว้สำหรับกราบไหว้เคารพบูชา (ภาพประกอบ 18 หน้า 38) เหตุการณ์อะไรก็ตามที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะดีหรือร้าย เย้าเชื่อว่าเป็นอำนาจของสิ่งเหล่านี้ โดยเรียกชื่อของเทพเจ้า เทพยดา ภูติผีปีศาจ รวม ๆ กันว่า "เมี้ยน"

เย้าเชื่อว่า "เมี้ยน" สามารถที่จะป้องกันเหตุร้ายไม่ให้เกิดกับตนเองและครอบครัว โดยการปฏิบัติให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด โดยเชื่อว่าเทพเจ้า เทพยดา วิญญาณบรรพบุรุษ จะให้การปกปักรักษาคุ้มครองให้ปลอดภัยจากวิญญาณร้าย ภูติผีปีศาจ ในการดำเนินชีวิตนั้นเย้าเชื่อว่าถ้าทำแต่ความดี เมื่อตายจะได้ขึ้นสวรรค์ แต่ถ้าทำความชั่วเมื่อตายจะไปตกนรก (สีวิกา จรัสแสงเพชร.2535 : 57)

ปัจจุบันชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อ นอกจากการนับถือวิญาณบรรพบุรุษ เทพเจ้า เทพยดา ภูติผีปีศาจทั้งหลายตามแบบลัทธิดั้งเดิมแล้ว บางส่วนได้นับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปด้วย โดยมีการทำบุญใส่บาตรในบางครั้ง ส่วนมากจะเป็นพระที่ธุดงค์ผ่านมาทางหมู่บ้าน

นอกจากนี้แล้วมีชาวเย้าในหมู่บ้านจำนวน 3 ครอบครัวได้นับถือศาสนาคริสต์ โดยได้เลิกนับถือตามลัทธิดั้งเดิมของเย้าอย่างสิ้นเชิง

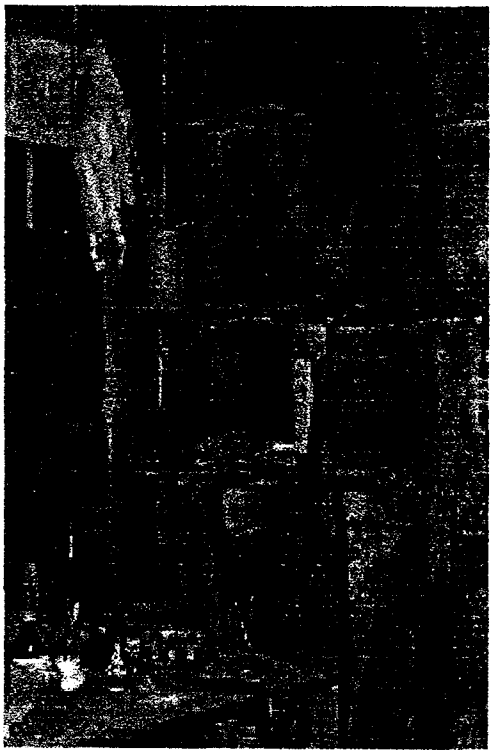

ภาพประกอบ 18 หิ้งผีบรรพบุรุษภายในบ้านชาวเย้า

<u>การแต่งกาย</u>

การแต่งกายเป็นการแสดงให้เห็นถึงศิลปะของเย้าที่มีความละเอียด ประณีต สวยงาม อันเป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าอย่างแท้จริง ผู้หญิงชาวเย้าแทบทุกคนมักจะใช้เวลาว่างในการปักผ้า (ภาพประกอบ 19 หน้า 38) โดยจะถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ภาพประกอบ 19 หญิงชาวเย้ากำลังปักผ้า

การแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าของผู้หญิงชาวเย้านั้น (ภาพประกอบ 20 หน้า 39) ประกอบด้วยผ้าโพกศีรษะสีแดงพันทับด้วยผ้าสีน้ำเงินปนดำปักด้วยลวดลายประจำเผ่า เสื้อสีดำหรือน้ำเงินเข้มยาวถึงข้อเท้า คอเสื้อผ่าหน้าติดพู่สีแดงทำด้วยไหมพรมเป็นพวงรอบคอลงมาถึงท้อง ผ่าด้านข้างทั้งสองตั้งแต่เอวลงไป เวลาสวมชายเสื้อด้านหน้าทั้งสองแฉกจะไขว้กันและพันรอบเอวไปผูกเงื่อนไว้ด้านหลังเผยให้เห็นลวดลายของกางเกง ส่วนชายเสื้อด้านหลังไว้รองนั่งกันกางเกงเปื้อน อกเสื้อกลัดให้ติดเข้าหากันด้วยแผ่นเงินสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดหัวเข็มขัดผู้ชายตั้งแต่อกลงมาถึงเอวประมาณ 7-8 อัน กางเกงทำด้วยผ้าสีน้ำเงินเข้มหรือปนดำปักด้านหน้าขากางเกงทั้งสองข้างด้วยลวดลายดอกดวงละเอียดถี่ยิบมีสีสันสวยงามสะดุดตา ส่วนผ้าพันรอบเอวปักด้วยลวดลายงดงามเช่นเดียวกับลวดลายของผ้าโพกศีรษะและกางเกง ประดับด้วยเครื่องเงิน ได้แก่ ต่างหู ห่วงคอ สร้อยเงิน กำไลข้อมือ และแหวน

ส่วนชุดประจำเผ่าของผู้ชายชาวเย้านั้น ประกอบด้วยเสื้อดำหรือน้ำเงินเข้ม ผ่าอกไขว้ไปข้าง ๆ เล็กน้อยแบบเสื้อคนจีน มีลวดลายติดอยู่เป็นแถบแคบ ๆ ตามแนวที่ผ่าลงมา ติดกระดุมเงินซึ่งทำเป็นรูปกลม ๆ ที่คอและที่รักแร้เป็นแนวลงไปกับเอว ตัวเสื้อยาวแค่คลุมเอว กางเกงทำด้วยผ้าสีดำหรือน้ำเงินเข้มคล้ายกางเกงจีน ขลิบขอบกางเกงด้วยไหมสีแดง (ภาพประกอบ 21 หน้า 40)

สำหรับในชีวิตประจำวันของชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อ ส่วนใหญ่ผู้หญิงยังคงรักษาแบบดั้งเดิม แต่ก็มีบ้างที่หันมานุ่งผ้าถุงหรือโสร่งแบบคนไทยแต่ยังคงสวมเสื้อเย้า ส่วนผู้ชายนั้นปัจจุบันมักนิยมแต่งกายแบบคนไทยหรือคนพื้นเมืองเสียเป็นส่วนมาก ทั้งนี้เพราะได้มีการติดต่อกับสังคมภายนอก ผู้ที่แต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายประจำเผ่าส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ (ภาพประกอบ 21 หน้า 40) ส่วนเด็กและคนหนุ่มสาวจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าก็ต่อเมื่อมีโอกาสพิเศษหรือในพิธีกรรมบางพิธี

ภาพประกอบ 20 หญิงสาวชาวเย้าในชุดประจำเผ่าพร้อมด้วยเครื่องประดับที่สวยงาม

ภาพประกอบ 21 แสดงการแต่งกายของผู้อาวุโสหญิง-ชายชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อในปัจจุบัน

<u>ภาษา</u>

ชาวเขาเผ่าเย้าเป็นเผ่าเดียวที่มีภาษาพูดเป็นของตนเอง บางคำคล้ายภาษาแม้วหรือม้ง สำหรับภาษาเขียนนั้นเย้าไม่มีตัวอักษรของตนเอง แต่ได้ใช้อักษรจีนแทน เนื่องจากเคยอยู่ในประเทศจีนมานานกว่า 1,000 ปีก่อนที่จะอพยพกระจัดกระจายไป ทั้งนี้ชาวเย้ามีการสืบทอดภาษาของตนเองได้อย่างดี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าโดยยังคงใช้กันอยู่จนถึงปัจจุบัน

ชาวเย้าที่อยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่พูดภาษาไทยพื้นเมืองภาคเหนือและไทยกลางได้ เด็กและคนหนุ่มสาวสามารถพูดภาษาไทยกลางได้อย่างชัดเจน เพราะได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนไทย ผู้อาวุโสบางคนสามารถพูดภาษาจีนกลางและจีนฮ่อได้ บางหมู่บ้านมีการสอนภาษาจีนกลางและจีนฮ่อด้วย

สำหรับชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อในปัจจุบัน เมื่อพูดคุยสนทนากันเองจะใช้ภาษาเย้า แต่เมื่อต้องติดต่อกับสังคมภายนอกหรือพูดคุยสนทนากับคนไทยพื้นราบก็จะใช้ภาษาไทย เด็กและคนหนุ่มสาวสามารถพูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้ดี ผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปหรือผู้อาวุโสส่วนมากไม่สามารถอ่าน เขียนภาษาไทยได้เลย แต่จะพูดได้บ้างโดยสำเนียงยังไม่ค่อยชัดเจนนัก นอกจากนี้มี

ผู้อาวุโสที่สามารถพูดภาษาจีนยูนนานได้ประมาณ 50 คน และภาษาจีนกลางได้ 2 คน ทั้งนี้เด็กและคนหนุ่มสาวไม่มีใครสามารถพูดภาษาจีนได้เลย จากการพูดคุยสอบถามผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ทำให้ทราบว่าเด็กและคนหนุ่มสาวไม่สนใจที่จะพูดภาษาจีน เพราะเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนภาษาจีน

ลักษณะครอบครัว

ครอบครัวของเย้ามี 2 ลักษณะคือ ครอบครัวเดี่ยวซึ่งประกอบไปด้วยพ่อ แม่ ลูก และครอบครัวขยายซึ่งนอกจากจะประกอบไปด้วยพ่อ แม่ ลูกแล้วยังรวมถึงภรรยาและสามีของลูกด้วย ทั้งนี้เริ่มจากการที่เป็นครอบครัวเดี่ยวก่อน เมื่อลูกชายแต่งงานจะนำภรรยามาอยู่ที่บ้าน และเมื่อมีลูกหลานก็จะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นไปอีก ทำให้ครอบครัวเดี่ยวเป็นครอบครัวขยาย ส่วนมากจะเป็นการขยายทางฝ่ายชาย เพราะตามประเพณีของเย้าเมื่อลูกชายแต่งงานจะต้องนำภรรยาเข้ามาอยู่ในบ้าน แต่ถ้าเป็นลูกสาวแต่งงานจะต้องออกจากบ้านไปอยู่ที่บ้านของฝ่ายชาย ซึ่งเป็นประเพณีที่คล้ายกันกับประเพณีของจีน

ถ้าครอบครัวที่มีลูกชายหลายคน ลูกชายบางคนเมื่อแต่งงานแล้วอาจจะแยกครอบครัวมาปลูกบ้านอยู่ใกล้บ้านของพ่อแม่ก็ได้ การแยกครอบครัวออกมานี้ได้กลายเป็นการเกิดของครอบครัวเดี่ยว ซึ่งจะกลายเป็นครอบครัวขยายต่อไป ลักษณะครอบครัวของเย้าจะหมุนเวียนเป็น 2 ลักษณะดังกล่าวนี้

ตอนที่ 2 วัฒนธรรมดนตรี

จากการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า ทำให้ทราบข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาของดนตรี

ผู้วิจัยได้พูดคุย สอบถามชาวเย้าถึงเรื่องประวัติความเป็นมาของดนตรี ทำให้ทราบว่าได้มีการสืบทอดมาช้านาน ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเกิดขึ้นในยุคใดสมัยใด นอกจากความเชื่อตามตำนานซึ่งกล่าวไว้ว่า สมัยโบราณหลายพันปีมาแล้ว มีหญิงชราชาวเย้าคนหนึ่งเป็นฝีที่หูอยู่ 3 ปี ฝีค่อย ๆ ใหญ่ขึ้นจึงผ่าเอาฝีออกมาปรากฏว่ากลายเป็นไข่ จากนั้นไข่ได้ฟักตัวแตกออกมากลายเป็นสุนัขที่มี 8 สีสวยงาม (ภายหลังมีสีเพิ่มมากกว่า 8 สี) หญิงชราจึงได้นำมาเลี้ยง แต่ลูกชายและลูกสาวของหญิงชรานั้นไม่ชอบลูกสุนัข จึงทุบตีและทารุณลูกสุนัขอยู่เป็นประจำ หญิงชราเกิดความ

สงสารจึงนำลูกสุนัขไปปล่อยทิ้งไว้ริมทาง บังเอิญฮ่องเต้ซึ่งปกครองมณฑลหนึ่งของจีนเสด็จผ่านมาพบลูกสุนัข 8 สี เห็นว่ามีสีสวยแปลกดี จึงเก็บมาเลี้ยง จากนั้นอีก 8 เดือนต่อมาลูกสุนัขก็เติบโตขึ้น

ต่อมาได้เกิดสงครามกับอีกมณฑลหนึ่ง สงครามได้ยืดเยื้อเป็นเวลานาน ฮ่องเต้ได้ประกาศว่า ถ้าหากใครสามารถฆ่าฮ่องเต้ของฝ่ายศัตรูได้จะยกลูกสาวให้ 1 คน และยกแผ่นดินให้ปกครองอีกกึ่งหนึ่ง ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดกล้าอาสาสมัครที่จะไปฆ่าฮ่องเต้ของฝ่ายศัตรู แต่ลูกสุนัขซึ่งเติบโตเต็มที่แล้วได้ขออาสาสมัครไป ฝ่ายฮ่องเต้ได้ยกย่องชมเชยในความกล้าหาญของสุนัขเป็นอย่างมาก และได้ถามว่าต้องการอาวุธอะไรหรือจำนวนทหารเท่าไหร่ แต่สุนัขตอบว่าจะกระทำการนี้โดยลำพังและไม่ต้องการอาวุธใด ๆ ทั้งสิ้น ต่อจากนั้นสุนัขจึงได้ออกเดินทางไปยังบ้านเมืองของฝ่ายศัตรู โดยได้ข้ามทะเลไป 7 วัน 7 คืนจึงถึงที่หมาย

เมื่อฮ่องเต้ฝ่ายศัตรูเห็นสุนัข นึกว่าสุนัขหนีมาและต้องการจะเข้าสวามิภักดิ์กับฝ่ายตน ทั้งนี้เพราะเห็นว่าสุนัขมาโดยลำพัง อีกทั้งต้องข้ามทะเลมาถึง 7 วัน 7 คืน จึงไม่น่าที่จะคิดการอื่น จึงได้นำสุนัขไปเลี้ยงดู อยู่มาวันหนึ่งฮ่องเต้ฝ่ายศัตรูได้ไปเดินเล่นชมสวนดอกไม้และได้ดื่มเหล้ากับข้าราชบริพารจนเมามายไม่ได้สติ ฝ่ายสุนัขเห็นว่าเป็นโอกาสเหมาะ จึงกระโดดกัดศีรษะขาดและรีบนำศีรษะกลับไปยังบ้านเมืองของตน เมื่อฮ่องเต้ของฝ่ายสุนัขเห็นศีรษะของฮ่องเต้ฝ่ายศัตรูก็เกิดความดีใจมาก จึงได้ทำตามสัญญาโดยจะยกลูกสาวให้ 1 คน ทั้งนี้ฮ่องเต้มีลูกสาว 3 คน และได้ให้สุนัขเลือก 1 คน สุนัขได้เลือกลูกสาวคนที่ 3 ซึ่งเป็นคนสุดท้องด้วยวิธีการกัดกระโปรง ต่อจากนั้นฮ่องเต้จึงได้จัดงานอภิเษกสมรสขึ้นระหว่างสุนัขกับลูกสาวของตน พร้อมทั้งแต่งตั้งสุนัขให้เป็นราชบุตรเขยและให้ปกครองแผ่นดินกึ่งหนึ่ง

เมื่อเวลาที่อยู่กันโดยลำพังในตอนกลางคืนระหว่างเจ้าชายสุนัขและเจ้าหญิง เจ้าชายสุนัขจะกลายร่างเป็นชายหนุ่มรูปงาม แต่ในตอนกลางวันก็จะกลายร่างเป็นสุนัขตามเดิม เจ้าหญิงได้นำเรื่องนี้ไปบอกมารดาของตน เพื่อช่วยขอร้องให้เจ้าชายกลายร่างเป็นคนตลอดไป มารดาของเจ้าหญิงจึงได้ไปขอร้องต่อเจ้าชายสุนัข เจ้าชายสุนัขตอบว่าตนเองยังทำความดีไม่มากพอที่จะกลายร่างเป็นคนตลอดไปได้ จะต้องทำความดีมากยิ่งขึ้นไปอีก แต่มีอีกวิธีหนึ่งที่จะกลายร่างเป็นคนได้ตลอดไปคือ จะต้องนั่งบำเพ็ญภาวนาโดยลงไปอยู่ในไหนึ่งข้าวในระหว่างที่กำลังนึ่งอยู่เป็นเวลา 7 วัน 7 คืน ดังนั้นเจ้าหญิงและมารดาจึงขอร้องให้เจ้าชายสุนัขกระทำวิธีดังกล่าว เจ้าชายสุนัขก็ยอมที่จะปฏิบัติตาม แต่ก็ได้เตือนว่าถ้ายังไม่ครบกำหนดห้ามเปิดฝาไหเป็นอันขาด เมื่อเวลาผ่านไปได้ 5 วัน 5 คืน เจ้าหญิงได้เปิดฝาไหออกมาก่อนที่จะครบกำหนดด้วยเข้าใจว่า เจ้าชายสุนัขอาจจะตายไปแล้ว ปรากฏว่าเจ้าชายสุนัขได้กลายร่างเป็นคนเฉพาะตัว แต่ศีรษะยังเป็นสุนัข

บรรดาข้าราชบริพารต่างพากันซุบซิบนินทาในการที่เจ้าชายเป็นครึ่งคนครึ่งสุนัข ทำให้ฮ่องเต้เกิดความอับอาย จึงได้ส่งเจ้าชายครึ่งคนครึ่งสุนัขและเจ้าหญิงไปอยู่ดินแดนไกลโพ้นที่เรียกว่า หนานกิน ภายหลังเจ้าชายและเจ้าหญิงมีลูกด้วยกันจำนวน 12 คน เป็นชาย 6 คน หญิง 6 คน ลูกทั้ง 12 คนนี้ชาวเย้าถือว่าเป็นต้นตระกูลของชาวเย้าทั้งหมด 12 แซ่ในเวลาต่อมา ได้แก่ แซ่พาน , แซ่จั๊ว , แซ่ว่าง , แซ่ลี , แซ่เติ๋น , แซ่จิว , แซ่จ๋าว , แซ่ฮู้ , แซ่แจ่ง , แซ่ฟั่ง , แซ่ลุ่ย และแซ่จัง

อยู่มาวันหนึ่งเจ้าชายสุนัขได้ไปล่าสัตว์ในป่าพบเลียงผา จึงได้ยิงธนูถูกเลียงผาสลบไป เจ้าชายคิดว่าเลียงผาตายแล้วจึงเดินเข้าไปดูใกล้ ๆ ทันใดนั้นเลียงผาได้ลุกขึ้นมาขวิดเจ้าชายตกหน้าผาตาย โดยศพของเจ้าชายยังไม่ตกถึงพื้นดินแต่ไปแขวนติดอยู่บนต้นไม้ บรรดาลูกหลานได้ออกตามหาจนพบ เห็นว่าตายแล้วจึงเกิดความเสียใจมากและจะเอาศพลงมาจากต้นไม้ แต่ทำอย่างไรก็ไม่สามารถเอาศพลงมาได้ จึงเดินทางไปปรึกษากับฮ่องเต้ว่าจะกระทำการด้วยวิธีใดถึงจะเอาศพลงมาจากต้นไม้ได้ ฮ่องเต้จึงลองใช้วิธีให้คนไปร้องเพลงอยู่บริเวณใต้ต้นไม้นั้น ปรากฏว่าสามารถนำศพลงมาจากต้นไม้ได้ ต่อมาชาวบ้านได้ออกล่าเลียงผาตัวที่ขวิดเจ้าชายตายได้ จึงเอาหนังมาทำหนังกลอง และไปตัดต้นไม้ต้นนั้นเพื่อมาทำตัวกลองและทำปี่

เรื่องนี้ได้กลายเป็นตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยหนังกลองของชาวเย้าจะทำจากหนังของเลียงผา และปี่ของเย้าก็จะทำมาจากต้นไม้ชนิดเดียวกันกับที่ศพเจ้าชายสุนัขแขวนอยู่ ในปัจจุบันทางราชการได้ให้เลียงผาเป็นสัตว์สงวน ชาวเย้าจึงได้นำหนังเก้งและหนังวัวมาทำหนังกลองแทนหนังเลียงผา ส่วนไม้ที่ใช้ทำตัวกลองและทำปี่ได้เปลี่ยนมาใช้ไม้เนื้อแข็งที่มีน้ำหนักเบา

<u>เครื่องดนตรี</u>

สิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ประจำเผ่าอีกอย่างหนึ่งคือเครื่องดนตรี ทั้งนี้เพราะชาวเย้ามีความสามารถในการนำวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ในการสร้างเครื่องดนตรีเป็นของตนเอง โดยได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้สามารถแบ่งแยกประเภทของเครื่องดนตรีตามลักษณะของการบรรเลงได้ 2 ประเภทคือ เครื่องเป่าและเครื่องตี

1. **เครื่องเป่า** ชาวเขาเผ่าเย้ามีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าอยู่เพียงชนิดเดียวคือ หยัด

1.1 **หยัด** (ภาพประกอบ 22 หน้า 44)

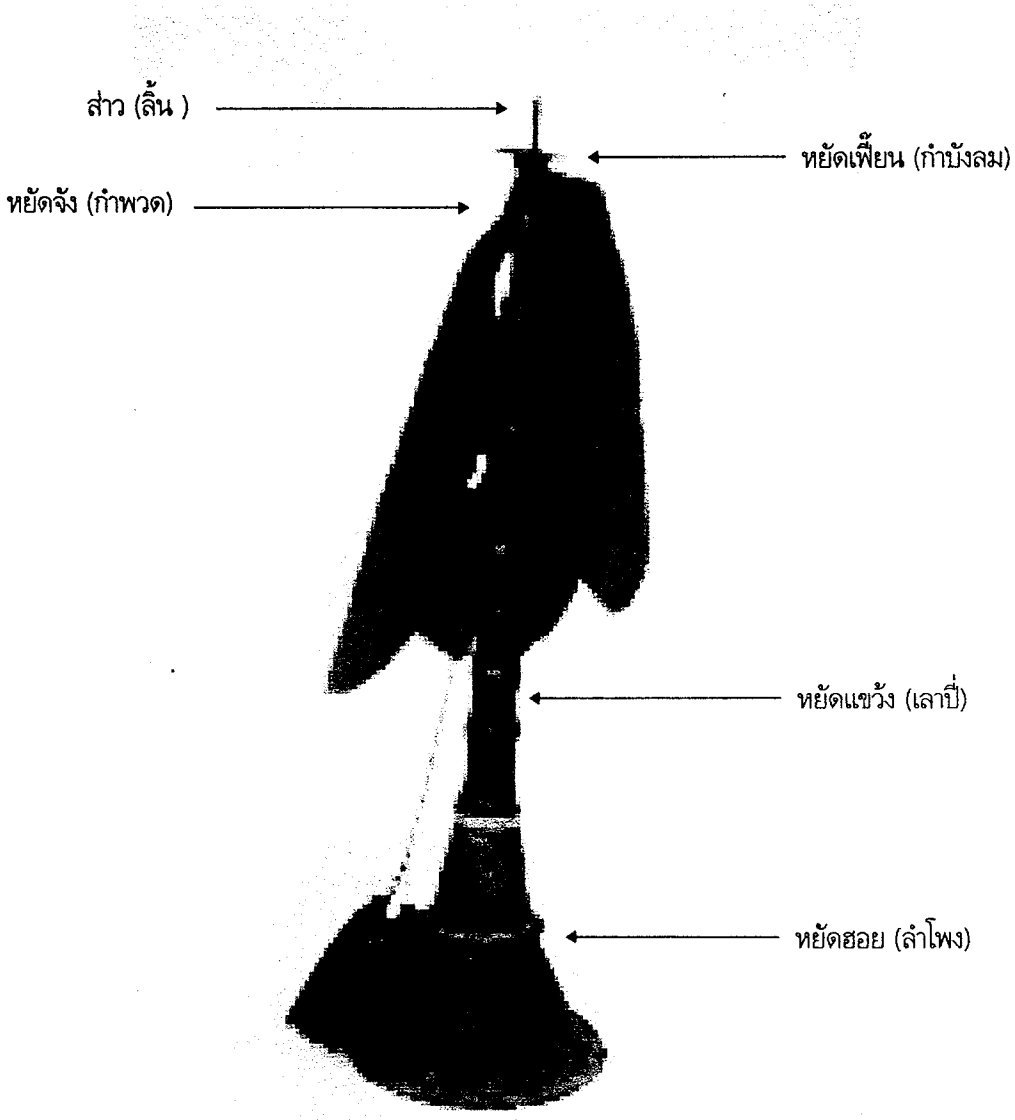

ภาพประกอบ 22 หยัด

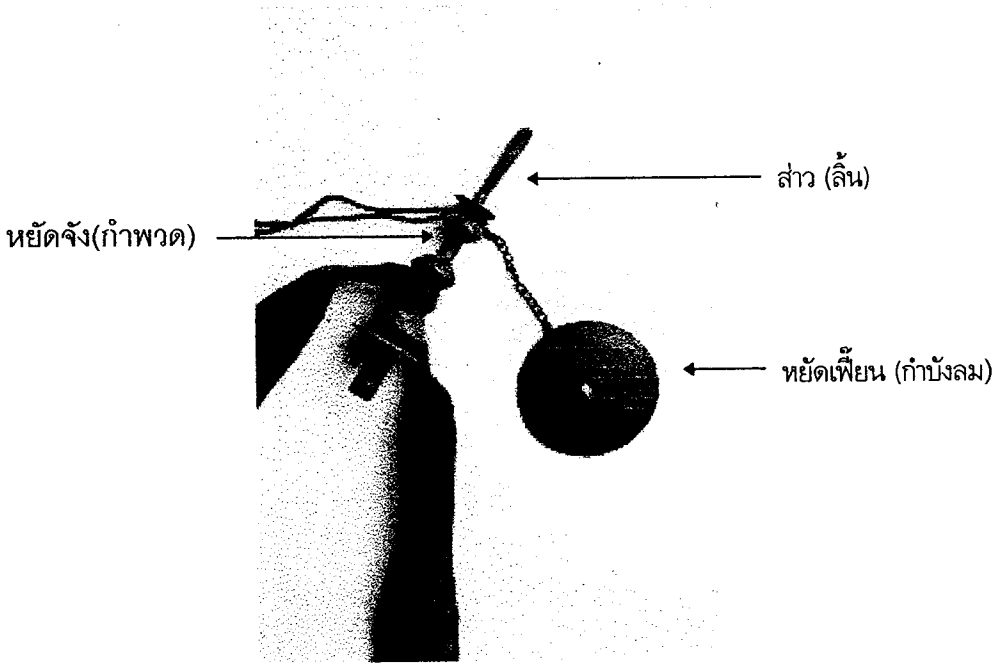

ภาพประกอบ 23 ส่วนประกอบที่สำคัญของหยัดได้แก่ สาว หยัดจัง และหยัดเฟี้ยน

"หยัด" ในสมัยโบราณเรียกว่า "ฟันติ" แต่ในปัจจุบันนิยมเรียกว่าหยัดมากกว่า เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ที่มีมานานคู่กับชนเผ่าเย้า ซึ่งเชื่อกันว่ามีมานานนับพันปี หยัดเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่ามีลิ้น ลักษณะภายนอกมีความคล้ายคลึงปี่มอญของไทยมาก แต่จะมีขนาดเล็กและสั้นกว่า อีกทั้งมีเสียงที่เล็กแหลมกว่าปี่มอญ หยัดเป็นเครื่องดนตรีเพียงชนิดเดียวของเย้าที่ใช้ในการบรรเลงทำนอง

ส่วนประกอบของหยัด

หยัดสามารถจำแนกส่วนประกอบที่สำคัญได้ 5 ส่วน คือ สาว (ลิ้น) หยัดจัง (กำพวด) หยัดเฟี้ยน (กำบังลม) หยัดแขว้ง (เลาปี่) และหยัดฮอย (ลำโพง) โดยทั่วไปแล้วหยัดของชาวเย้าในทุกๆ แห่งจะมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน จะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยที่ขนาดของหยัดฮอย

สำหรับหมู่บ้านผาเดื่อในปัจจุบันมีหยัดอยู่ 1 เลาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เดิมมีอยู่ 2 เลา แต่ชำรุดไปเลาหนึ่ง ซึ่งชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อสามารถทำหยัดและเครื่องดนตรีอื่น ๆ เพื่อเอาไว้ใช้งานได้เอง โดยนายหยุ่นโจ๊ว แซ่ว่าง เป็นช่างที่มีฝีมือในการทำหยัดและเครื่องดนตรีอื่น ๆ ของหมู่บ้าน ภายหลังได้เสียชีวิตไปในปี พ.ศ.2539 เมื่ออายุได้ 77 ปี ทำให้หมู่บ้านไม่มีผู้ชำนาญในการทำหยัด (แต่มีผู้สืบทอดที่สามารถทำเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ ได้) หากหยัดที่ใช้อยู่

ในปัจจุบันเกิดชำรุดเสียหาย จะต้องเดินทางไปซื้อมาจากหมู่บ้านของชาวเย้าที่จังหวัดพะเยา (สูโจ๊ว แซ่ว่าง, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นายสูโจ๊ว แซ่ว่าง ผู้บรรเลงหยัดที่มีฝีมือดีที่สุดของหมู่บ้าน ทำให้ได้ทราบว่า หยัดที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบันเป็นมรดกตกทอดมาจากบิดาคือ นายหยุ่นโจ๊ว แซ่ว่าง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวัดสัดส่วนของส่วนประกอบต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สาว (ลิ้น) เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดเสียง ทำจากรังหนอนที่ห้อยเกาะอยู่บนต้นมะขาม มีความยาวประมาณ 1 นิ้ว (ภาพประกอบ 22,23 หน้า 44-45)

2. หยัดจัง (กำพวด) เป็นส่วนที่เอาสาวเข้ามาประกอบ สมัยโบราณทำจากไม้ ปัจจุบันทำจากทองแดงหรือเงินแท้ โดยมีการตบแต่งให้เป็นปล้อง ๆ เพื่อให้เกิดความสวยงาม มีความยาวประมาณ 3 นิ้ว (ภาพประกอบ 22,23 หน้า 44-45)

3. หยัดเฟี๊ยน (กำบังลม) เป็นส่วนที่ช่วยรองรับริมฝีปากของผู้เป่าในขณะที่บรรเลง ทำจากทองเหลือง มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.625 นิ้ว และวัดรอบได้ 5.5 นิ้ว (ภาพประกอบ 22,23 หน้า 44-45)

4. หยัดแขว้ง (เลาปี่) ทำจากไม้เนื้อแข็งที่มีน้ำหนักเบาได้แก่ ไม้หม่อนป่า มีรูด้านหน้า 7 รู ระยะห่างระหว่างรูแต่ละรู 1 นิ้วเท่า ๆ กัน และมีรูอีก 1 รูที่ด้านหลังบริเวณส่วนบนของหยัดจัง วัดรอบหยัดแขว้งส่วนบนได้ 2 นิ้ว ส่วนกลางได้ 3 นิ้ว ส่วนล่างได้ 3.75 นิ้ว และวัดความยาวได้ 8.5 นิ้ว (ภาพประกอบ 22 หน้า 44 และภาพประกอบ 24 หน้า 47)

5. หยัดฮอย (ลำโพง) ปัจจุบันทำจากทองเหลือง หรืออลูมิเนียมแล้วทาสีทองทับอีกที เพื่อให้ดูเหมือนว่าทำจากทองเหลือง วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ 4.6 นิ้ว วัดรอบบริเวณส่วนที่กว้างที่สุดได้ 14.7 นิ้ว และวัดความยาวได้ 4.5 นิ้ว (ภาพประกอบ 22 หน้า 44)

เมื่อประกอบครบทุกส่วนจะมีความยาวทั้งหมด 17 นิ้ว (ภาพประกอบ 24 หน้า 47) ในสมัยโบราณทุก ๆ ส่วนของหยัดจะทำด้วยไม้ทั้งหมด (ยกเว้นสาว) ซึ่งเป็นไม้เนื้อเดียวกันกับหยัดแขว้งคือ ไม้หม่อนป่า ภายหลังจึงได้นำทองเหลือง ทองแดง และเงิน ซึ่งซื้อมาจากประเทศจีนมาทำเป็นส่วนประกอบบางส่วน ทำให้หยัดมีอายุการใช้งานได้นานขึ้น หยัดบางเลาถ้าดูแลรักษาเป็นอย่างดีจะสามารถใช้ได้นานมาก (จันก๋วย แซ่ลี, สัมภาษณ์)

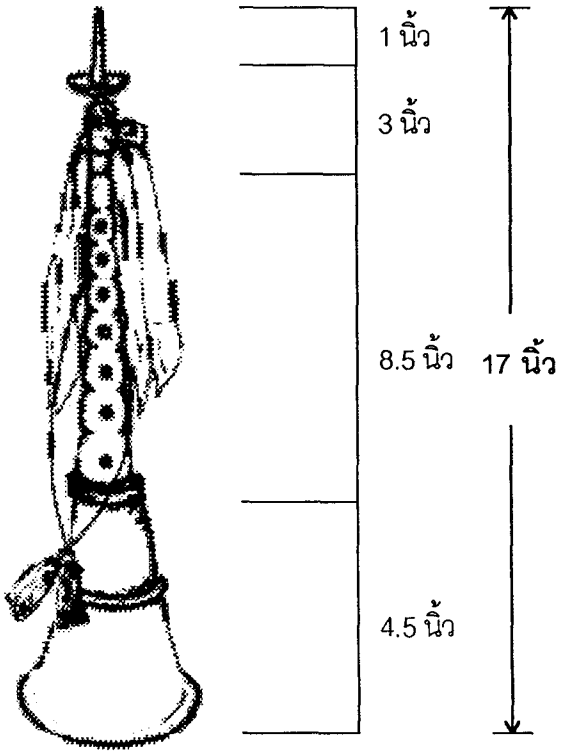

ภาพประกอบ 24 แสดงความยาวส่วนประกอบของหยัด

ลิ้นเป็นส่วนสำคัญมากของเครื่องดนตรีประเภทปี่ เนื่องจากเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดเสียง ในการทำลิ้นนั้นจะนำวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติมาดัดแปลงด้วยวิธีการต่าง ๆ จนสามารถทำให้เกิดเป็นเสียงได้เช่น ปี่ในแถบเอเชียส่วนมากมักจะทำลิ้นมาจากใบตาล และก็มีวิธีการเลือกสรรใบตาลที่แตกต่างกันไป สำหรับชาวเย้านั้นไม่ใช้ใบตาลในการทำลิ้น แต่ได้นำรังหนอนที่ห้อยเกาะอยู่บนต้นมะขามมาทำลิ้นของหยัด โดยภาษาเย้าเรียกว่า "สาว" ซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกและแตกต่างไปจากการทำลิ้นของปี่ในแถบเอเชียด้วยกัน ดังนั้นผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำสาวของหยัดดังต่อไปนี้

วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำสาว 1 ก๕ - 46

เริ่มจากการเลือกเก็บรังหนอนที่ห้อยเกาะอยู่บนต้นมะขามก่อน ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปทรงกระบอกกรวยกลมเล็ก ๆ ปลายเรียว ทั้งนี้จะต้องเลือกเก็บในช่วงที่ต้นไม้มีใบมาก หากเป็นช่วงที่ใบไม้ร่วงจะไม่มีรังหนอน ในการเก็บรังหนอนนั้นจะต้องไปเก็บอย่างเงียบ ๆ ห้ามส่งเสียงดัง มิฉะนั้นหนอนจะรู้ตัวและจะพลางตัวทำให้มองไม่เห็น รังหนอนที่สามารถนำมาทำสาวได้นั้นจะ

ต้องค่อนข้างแข็ง ไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไป มีความยาวประมาณ 2 นิ้ว (ภาพประกอบ 25 หน้า 48)

สำหรับรังหนอนที่มีขนาดใหญ่มาก สามารถนำไปเป่าเรียกสัตว์โดยเฉพาะเก้งและกวาง เวลาไปล่าสัตว์ได้ เพราะเมื่อเป่าออกมาจะมีเสียงค่อนข้างดังคล้ายเสียงร้องของเก้งและกวาง เมื่อเก้งและกวางได้ยินเสียงจะนึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และจะวิ่งออกมาตามเสียงนั้น ปัจจุบันยังมีการล่าสัตว์ด้วยวิธีนี้อยู่ในแถบประเทศพม่าซึ่งเรียกว่า "แป่ฟาน"

เมื่อเลือกรังหนอนที่เหมาะสมจะนำมาทำสาวได้แล้ว ในขั้นตอนแรกจะนำมาตัดปลายออก 2 ด้าน โดยตัดปลายด้านที่เรียวเล็กออกมากกว่าปลายด้านที่ใหญ่ (ภาพประกอบ 26 หน้า 49) ต่อจากนั้นนำไม้ไผ่ที่เหลาปลายแหลมเล็ก ๆ มาเสียบเข้าไปในรูของรังหนอนเพื่อเอาตัวหนอนที่อยู่ข้างในรังหนอนออก ดังนั้นก็จะได้รังหนอนที่มีรูกลวงข้างใน จากนั้นตัดปลายของด้านที่ใหญ่ให้เป็นรูปโค้งมน ซึ่งจะทำให้มีลักษณะเป็นลิ้น 2 แฉก (ภาพประกอบ 27 หน้า 49) แล้วนำไปจุ่มน้ำเพื่อฝนกับหินลับมีด ในการฝนจะเน้นเฉพาะบริเวณด้านปลายที่ตัดเป็นรูปโค้งมน ทั้งนี้จะต้องฝนให้ปลายมีความอ่อนและบางเท่า ๆ กันทั้ง 2 แฉก (ภาพประกอบ 28 หน้า 50) เมื่อฝนไปชั่วระยะเวลาหนึ่งจึงทดลองเป่าดูว่าเป็นเสียงตามที่ต้องการหรือไม่ (ภาพประกอบ 29 หน้า 50) ตามปกติแล้วจะใช้เวลาฝนประมาณ 1 ชั่วโมง จึงจะได้สาวที่มีเสียงตามต้องการ (ภาพประกอบ 30 หน้า 51) โดยจะนำไปประกอบกับหยัดจัง (กำพวด) ต่อไป (ภาพประกอบ 31 หน้า 51) สาวที่ดี ๆ บางอันจะไม่แตกหักง่ายและสามารถใช้ได้นานถึง 10 ปี

ภาพประกอบ 25 รังหนอนที่นำมาทำสาว

ภาพประกอบ 26 ขณะกำลังตัดปลายรังหนอนออกทั้ง 2 ด้าน

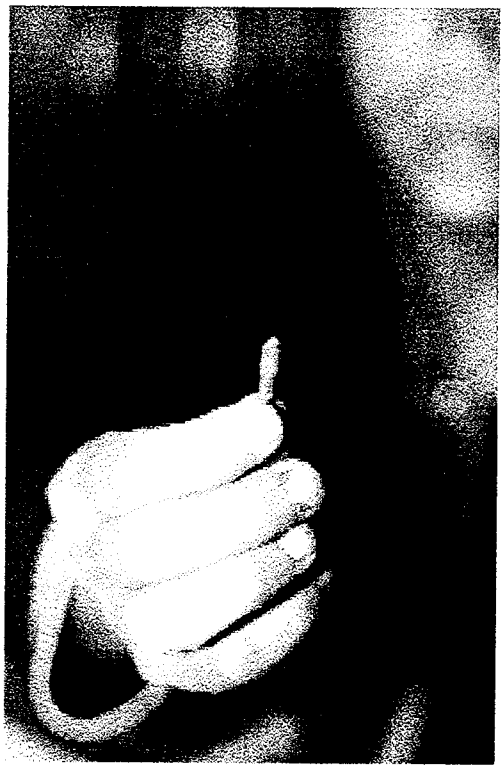

ภาพประกอบ 27 ตัดปลายด้านใหญ่ให้มีรูปโค้งมน

ภาพประกอบ 28 ขณะกำลังฝนปลายด้านโค้งมนให้มีความอ่อนและบางเท่า ๆ กัน

ภาพประกอบ 29 ขณะกำลังทดลองเป่าเพื่อได้เสียงตามต้องการ

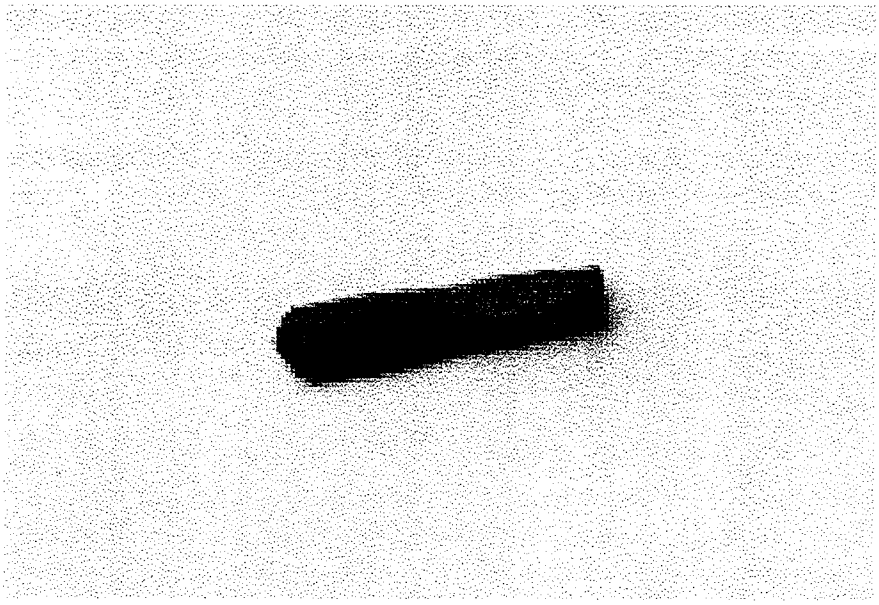

ภาพประกอบ 30 ส่าวที่ฝนจนได้เสียงตามต้องการ

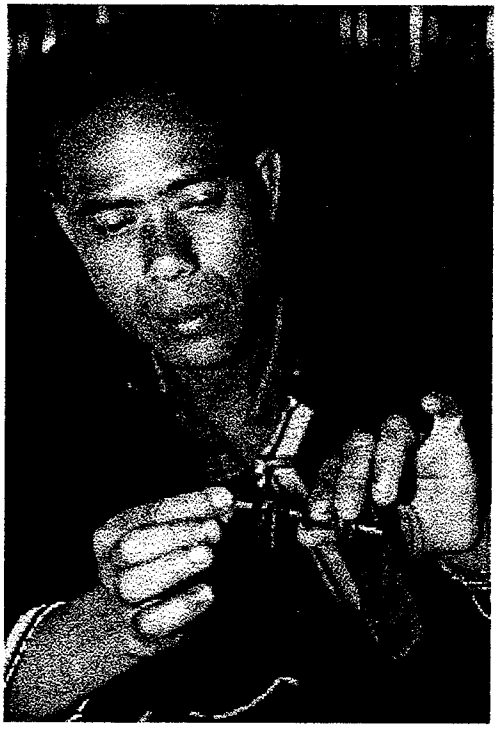

ภาพประกอบ 31 ขณะกำลังประกอบส่าวเข้ากับหยัดจัง

วิธีการบรรเลง

ผู้บรรเลงต้องทำให้เกิดเสียงโดยการใส่สาวไว้ในช่องปากระหว่างเพดานบนและลิ้น ต่อจากนั้นผู้บรรเลงเป่าลมให้ผ่านสาว ซึ่งก็จะเกิดการสั่นสะเทือนและเป็นผลทำให้เกิดเสียง การที่จะทำให้เสียงสูงหรือต่ำอยู่ที่การบังคับปริมาณของลมผ่านสาว เทคนิคที่สำคัญของการบรรเลงหยัดคือ การทำให้เสียงหยัดดังติดต่อกันโดยที่เสียงไม่ขาดช่วง อันเป็นที่เข้าใจกันในหมู่นักดนตรีไทยว่าคือเทคนิค "การระบายลม" ซึ่งหมายถึงผู้บรรเลงบังคับลมหายใจเข้าทางจมูกและในขณะเดียวกันก็ยังบังคับลมที่มีเหลืออยู่ในปอดเป่าออกมาทางปาก เมื่อลมหายใจใกล้หมดก็จะรีบบังคับลมหายใจเข้าทางจมูกโดยเร็วเพื่อเก็บลมเข้าปอด และพร้อมที่จะบังคับลมออกมาได้โดยไม่ขาดช่วง (ภาพประกอบ 32 หน้า 52)

ภาพประกอบ 32 แสดงท่าทางการบรรเลงหยัด

สำหรับการวางตำแหน่งมือและนิ้วของหยัด จะใช้นิ้วมือทั้ง 2 มือ ปิด-เปิดรูต่าง ๆ บนหยัดแขวังเพื่อให้ได้ระดับเสียงตามที่ต้องการ ทั้งนี้จะใช้มือขวาหรือซ้ายอยู่ตำแหน่งบนหรือล่าง

สลับกันอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้บรรเลง โดยมือที่อยู่ตำแหน่งบนจะใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง นิ้วก้อยปิด-เปิดรูที่อยู่ด้านหน้าของหยัดแขวังตามลำดับ และใช้นิ้วโป้งปิด-เปิดรูอีก 1 รู ด้านหลังของหยัดแขวัง ส่วนมือที่อยู่ตำแหน่งล่างจะใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนางปิด-เปิดรูที่เหลือเรียงตามลำดับ (ภาพประกอบ 33 หน้า 53)

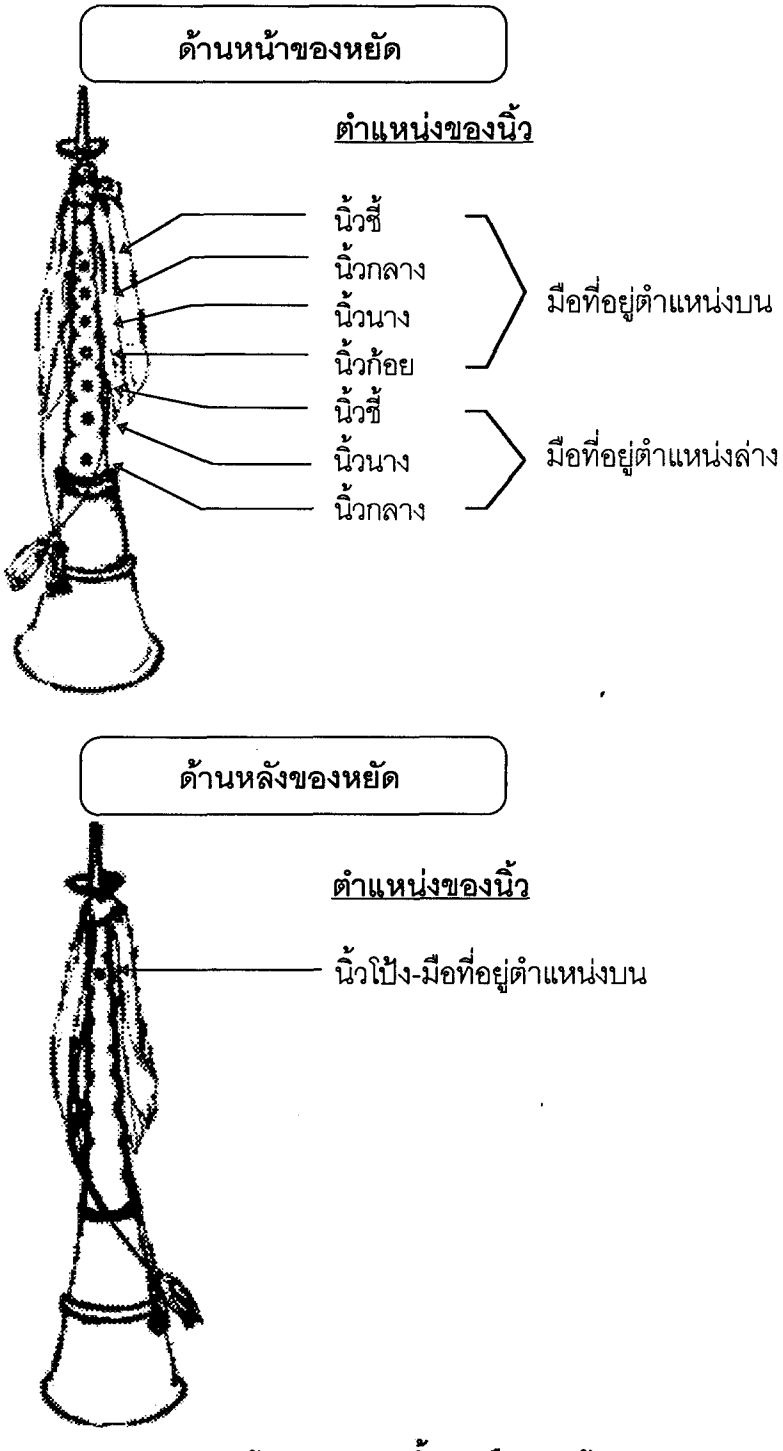

ภาพประกอบ 33 แสดงลักษณะการวางนิ้วและมือของหยัด

เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างหยัดของเย้ากับปี่มอญ และปี่ชวาของไทยในเรื่องของการบังคับควบคุมลมหายใจ การวางตำแหน่งมือ และการวางตำแหน่งนิ้ว สามารถอธิบายเปรียบเทียบได้ดังนี้

ในการบังคับควบคุมลมหายใจของปี่มอญ ปี่ชวา และหยัด จะใช้เทคนิคเดียวกันคือการระบายลม ซึ่งเป็นเทคนิคที่ต้องใช้ความสามารถและทักษะสูงมาก นับว่าชาวเย้าเป็นเผ่าที่มีศิลปะการบรรเลงดนตรีสูงมาก

สำหรับการวางตำแหน่งมือ ปี่มอญ ปี่ชวา และหยัดมีการวางตำแหน่งมือคล้ายคลึงกัน คือ จะใช้มือขวาหรือมือซ้ายอยู่ตำแหน่งบนหรือล่างสลับกันอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้บรรเลง ซึ่งมีการเจาะรูเรียงกัน 7 รูบนเลาปี่ด้านหน้าและนิยมเจาะรูอีก 1 รูอยู่ด้านหลังของเลาปี่ตอนบนเช่นเดียวกัน แต่ในเรื่องของการวางตำแหน่งนิ้ว หยัดจะใช้นิ้วก้อยของมือที่อยู่ตำแหน่งบนปิด-เปิดรูของหยัดแขวัง (เลาปี่) ด้วย ส่วนมือที่อยู่ตำแหน่งล่างจะใช้นิ้วเพียง 3 นิ้วเท่านั้นในการปิด-เปิดรูได้แก่ นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง ส่วนนิ้วโป้งและนิ้วก้อยจะใช้สำหรับประคองหยัดแขวังเพื่อให้กระชับต่อการจับในขณะที่บรรเลง (ภาพประกอบ 32 หน้า 52) ซึ่งแตกต่างไปจากปี่มอญและปี่ชวาของไทยคือ มือที่อยู่ตำแหน่งบนจะไม่ใช้นิ้วก้อยปิด-เปิดรูของเลาปี่ แต่จะใช้นิ้วก้อยปิด-เปิดรูของเลาปี่เฉพาะมือที่อยู่ในตำแหน่งล่างเท่านั้น

ความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งเกิดเป็นความนิยมยึดถือปฏิบัติคือ หยัดที่เคยใช้ประกอบพิธีกรรมการแต่งงานมาแล้ว จะนำผ้าแพรสีแดงชิ้นเล็ก ๆ (ย่างปู้โฮ้ง) มาผูกไว้ใต้หยัดจัง กล่าวคือ เมื่อได้ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมการแต่งงานแต่ละครั้ง จะนำผ้าแพรสีแดงชิ้นเล็ก ๆ มาผูกไว้ทุกครั้ง ทั้งนี้จะผูกไว้หลายชิ้นรวมกันโดยไม่ต้องแก้ของเก่าออกก็ได้ หรือหากมีมากเกินไปก็ไม่จำเป็นจะต้องผูกไว้ทั้งหมด จะแก้ออกก็ได้ แต่อย่างน้อยจะต้องเหลือไว้ 1 ชิ้นที่ยังผูกติดอยู่ ทั้งนี้ชาวเย้าเชื่อว่าผ้าแพรสีแดงเป็นเครื่องหมายนำโชค และเป็นสิริมงคล (จันก๋วย แซ่ลี,สัมภาษณ์)

ระบบเสียง

ผู้วิจัยได้ศึกษาระบบเสียงของหยัดพบว่า หยัดสามารถทำเสียงได้ 2 ช่วงทบ (Octave) โดยเป็นบันไดเสียง (Scale) ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งแตกต่างไปจากดนตรีอื่น และยังคงรักษาระบบเสียงของตนเองไว้ได้

ในการศึกษาเรื่องระบบเสียง ผู้วิจัยได้ทำการวัดเสียงโดยใช้เครื่องวัดเสียง (Auto Chromatic Tuner) เพื่อหาค่าความถี่ของเสียง (Hertz) แต่ละระดับเสียงจากหยัด แต่เนื่องจากธรรมชาติของหยัดมีเสียงนอกประสาน (Inharmonic) เกิดขึ้นในขณะที่บรรเลง ดังนั้นผลจากการ

วัดเสียงเมื่อผู้บรรเลงแสดงเสียงออกมาในแต่ละครั้งจะมีค่าไม่คงที่ ซึ่งทำให้เกิดความผิดเพี้ยน (Distortion) ปรากฏแก่เครื่องวัด เพื่อให้ได้ผลดีที่สุดผู้วิจัยได้ทำการวัดเสียงแต่ละระดับเสียงหลายครั้ง แล้วจึงนำผลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย โดยได้เปรียบเทียบกับความถี่มาตรฐาน (Fundamental Hertz) ของดนตรีตะวันตก และใช้ระบบเซนต์ (Cent) ทำการวัดเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของระดับเสียงด้วย

ระบบเซนต์ (Cent) ซึ่งคิดขึ้นโดย อเล็กซานเดอร์ จอห์น เอลลิส (Alexander John Ellis) ค.ศ.1814-1890 นักคณิตศาสตร์และภาษาชาวอังกฤษ โดยมี อัลเฟริด เจมส์ ฮิบกินส์ (Alferd James Hipkins) ค.ศ.1826-1903 เป็นผู้ช่วย ระบบเซนต์แสดงถึงการตั้งเสียงของเครื่องดนตรีแบบแบ่งเสียงเท่ากัน (Equal Temperament) โดยในหนึ่งช่วงทบ (Octave) ของบันไดเสียง (โด-โด) แบ่งออกเป็น 1,200 เซนต์ (ครึ่งเสียงมีค่า 100 เซนต์) (สุกรี เจริญสุข,2530:39)

การวัดค่าเซนต์ทำให้สามารถระบุความแตกต่างของระดับเสียงได้อย่างชัดเจน และแสดงออกมาให้เห็นเป็นหน่วยที่สมเหตุสมผล ดังนั้นระบบเซนต์จึงสามารถใช้ในการอธิบายเปรียบเทียบระบบเสียงของดนตรีทุกชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายเพราะทำให้สามารถเข้าใจระบบเสียงของดนตรีต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

สำหรับดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าไม่มีการเรียกชื่อโน้ตแต่ละระดับเสียงเหมือนดนตรีตะวันตก มีแต่การเรียกว่าเสียงต่ำ (ซิ่งเขียไอ๊) เสียงกลาง (ซิ่งเขียบ่อโด๋ง) และเสียงสูง (ซิ่งเขียฮาง) ดังนั้นในการวัดเสียงแต่ละเสียงจากบันไดเสียงของหยัด ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้บรรเลงหยัดแสดงเสียงตั้งแต่ระดับเสียงที่ต่ำที่สุดซึ่งนับเป็นเสียงที่ 1 เรียงลำดับเสียงจากเสียงต่ำไปเสียงสูงจนครบหนึ่งช่วงทบ โดยเมื่อเปรียบเทียบเสียงที่ 1 ของหยัด พบว่ามีระดับเสียงใกล้เคียงกับเสียง G ของดนตรีตะวันตก ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล

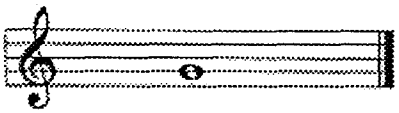

ระดับเสียงที่ 1 ของหยัด

แต่ระดับเสียง (Pitch) แต่ละเสียงของหยัดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับเสียงมาตรฐานของดนตรีตะวันตก โดยได้เปรียบเทียบกับเครื่องดนตรีคีย์บอร์ดพบว่าจะมีเสียงเหลื่อมล้ำกัน บางเสียงมีระดับเสียงที่ไม่ตรงกันเลยไม่ว่าจะเป็นเสียงชาร์ป (Sharp) หรือแฟลต (Flat) เพื่อให้เข้าใจถึงระบบเสียงของหยัด จึงได้ทำการวัดหาค่าความถี่ของเสียง (Hertz) จากเสียงของหยัดเปรียบเทียบความถี่มาตรฐาน (Fundamental Hertz) ของดนตรีตะวันตก โดยได้แสดงให้เห็นตามตาราง 1 ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงผลการวัดค่าความถี่ (Hertz) ของเสียงจากหยัดในหนึ่งช่วงทบ (Octave) เปรียบเทียบกับความถี่มาตรฐาน (Fundamental Hertz)

ระดับเสียง	ความถี่มาตรฐาน (Fundamental Hertz)	ระดับเสียงของหยัดใน1ช่วงทบ(Octave)		ความแตกต่างระหว่างความถี่มาตรฐานกับความถี่ที่วัดได้	คิดเป็นร้อยละ (%)
		เสียงที่	ความถี่ที่วัดได้		
G	391.995	1	395.025	+3.03	+0.77
$G^{\#},A^{\flat}$	415.304				
A	440	2	420.490	-19.51	-4.43
$A^{\#},B^{\flat}$	466.164	3	462.239	-3.925	-0.84
B	493.884				
C	523.251	4	509.448	-13.803	-2.64
$C^{\#},D^{\flat}$	554.365				
D	587.330	5	566.562	-20.768	-3.54
$D^{\#},E^{\flat}$	622.254	6	611.776	-10.478	-1.68
E	659.225				
F	678.456	7	690.609	+12.153	+1.79
$F^{\#},G^{\flat}$	739.989				
G	783.991	8	768.590	-15.401	-1.96

จากตาราง 1 พบว่าความถี่ของเสียงตามบันไดเสียงของหยัดมีความแตกต่างกับความถี่มาตรฐานดังนี้

เสียงที่ 1 ของหยัด มีความถี่ของเสียงสูงกว่าความถี่มาตรฐาน 3.03 Hertzs
เสียงที่ 2 ของหยัด มีความถี่ของเสียงต่ำกว่าความถี่มาตรฐาน 19.51 Hertzs
เสียงที่ 3 ของหยัด มีความถี่ของเสียงต่ำกว่าความถี่มาตรฐาน 3.925 Hertzs
เสียงที่ 4 ของหยัด มีความถี่ของเสียงต่ำกว่าความถี่มาตรฐาน 13.803 Hertzs
เสียงที่ 5 ของหยัด มีความถี่ของเสียงต่ำกว่าความถี่มาตรฐาน 20.768 Hertzs
เสียงที่ 6 ของหยัด มีความถี่ของเสียงต่ำกว่าความถี่มาตรฐาน 10.478 Hertzs
เสียงที่ 7 ของหยัด มีความถี่ของเสียงสูงกว่าความถี่มาตรฐาน 12.153 Hertzs
เสียงที่ 8 ของหยัด มีความถี่ของเสียงต่ำกว่าความถี่มาตรฐาน 15.401 Hertzs

และได้เปรียบเทียบโดยใช้ระบบเซนต์เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ตามตาราง 2 ดังต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบหาค่าเซนต์ (Cent)

ระดับเสียง	ค่าเซนต์(Cent) ตามทฤษฎีการแบ่งเสียงเท่ากัน (Equal Temperament)	ความแตกต่างเป็นเซนต์ (Cent) ตามบันไดเสียงของหยัดใน 1 ช่วงทบ (Octave)		ค่าเซนต์(Cent) ที่วัดได้	คิดเป็นร้อยละ (%)
		เสียงที่	ค่าเซนต์		
G	0	1	+13	13	∞
$G^{\#},A^{\flat}$	100				
A	200	2	-79	121	-39.5
$A^{\#},B^{\flat}$	300	3	-15	285	-5
B	400				
C	500	4	-47	453	-9.4
$C^{\#},D^{\flat}$	600				
D	700	5	-63	637	-9
$D^{\#},E^{\flat}$	800	6	-30	770	-3.75
E	900				
F	1,000	7	-20	980	-2
$F^{\#},G^{\flat}$	1,100				
G	1,200	8	-35	1165	-2.91

เมื่อนำบันไดเสียงที่วัดได้จากหยัดมาเปรียบเทียบกับระบบเสียงแบ่งเท่า (Equal Temperament) ในดนตรีตะวันตก จะได้ผลตามตาราง 3 ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงบันไดเสียงของหยัดที่วัดได้เปรียบเทียบกับระบบเสียงแบ่งเท่า (Equal Temperament)

ระบบเสียงแบ่งเท่า (Equal Temperament)	
G A B^b C D E^b F G	1 ช่วงทบ (Octave)
0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1,000 1,100 1,200	เท่ากับ 1,200 เซนต์
13 121 285 453 637 770 980 1,165	บันไดเสียง (Scale) ของหยัดที่วัดได้

จะเห็นได้ว่าบันไดเสียงที่วัดได้มีความใกล้เคียงกับบันไดเสียง G Natural Minor ในดนตรีตะวันตก ซึ่งสามารถบันทึกโน้ตในหนึ่งช่วงทบได้ดังนี้

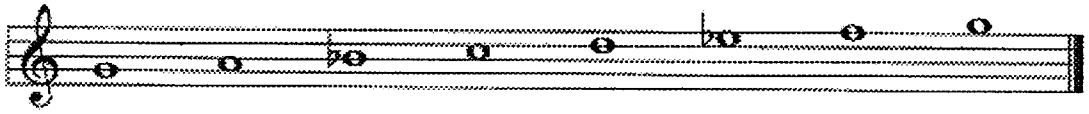

เสียงที่ 1 2 3 4 5 6 7 8

แต่เมื่อบรรเลงในบทเพลง จะสามารถแปรเปลี่ยนไปได้โดยไม่เป็นกฎตายตัว

2. **เครื่องตี** ชาวเขาเผ่าเย้ามีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีอยู่ 3 ชนิด คือ โย (กลอง) ต้งล่อ (ฆ้อง) และ เฉ่าเจ้ย (ฉาบ)

2.1 **โย** (ภาพประกอบ 34 หน้า 58)

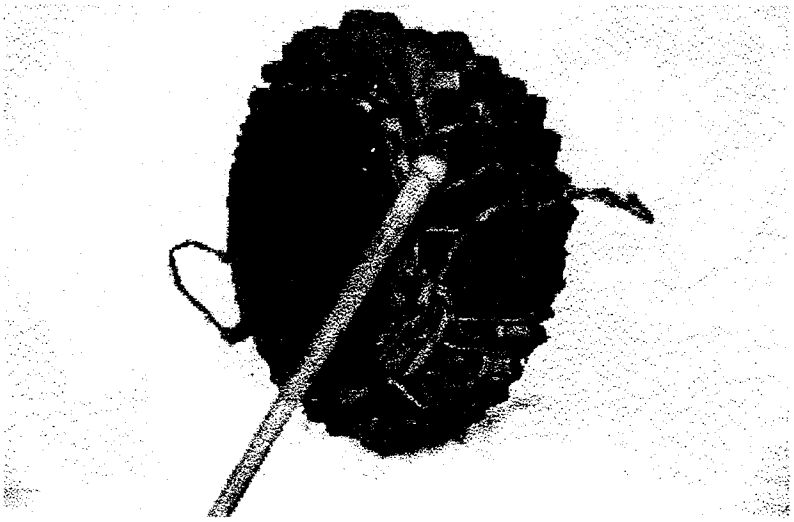

ภาพประกอบ 34 โย

โยเป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ที่มีมานานตั้งแต่สมัยโบราณ มีลักษณะเป็นกลอง 2 หน้า รูปทรงกระบอกแบน เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งซึ่งใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลแบบอย่างมาจากจีนเช่นกัน แต่ชาวเย้าได้นำมาดัดแปลงให้มีสัดส่วนพอเหมาะสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย ตามการที่ต้องอพยพย้ายที่อยู่บ่อย ๆ

ส่วนประกอบของโย

โย สามารถจำแนกส่วนประกอบที่สำคัญได้ 3 ส่วนคือ นอม(ตัวกลอง) โยด๊บ(หนังกลอง) และโยจุ้ย (ไม้ตี) ขนาดและสัดส่วนของโยแต่ละใบจะไม่เท่ากัน ทั้งนี้เพราะชาวเย้าทำขึ้นมาโดยให้มีสัดส่วนที่พอเหมาะสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ปัจจุบันหมู่บ้านผาเดื่อมีโยอยู่ 1 ใบที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรม ผู้วิจัยวัดเส้นผ่าศูนย์กลางของหน้ากลองได้ 11 นิ้ว และได้ทำการศึกษาถึงส่วนประกอบต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นอม (ตัวกลอง) ทำจากไม้เนื้อแข็ง มีความกว้าง 7.5 นิ้ว ด้านข้างของตัวกลองมีการตบแต่งอย่างสวยงามโดยการนำไม้มาเหลาเป็นลิ่มชิ้นเล็ก ๆ โดยขัดกันเป็นแถว 3 แถวสวนทางกันจนรอบตัวกลอง ประโยชน์ของไม้ลิ่มชิ้นเล็ก ๆ นี้คือ ถ้าหากหนังกลองหย่อนสามารถตอกลิ่มไม้เพื่อให้หนังกลองตึง (ภาพประกอบ 35 หน้า 60)

2. โยด๊บ (หนังกลอง) (ภาพประกอบ 36 หน้า 60) สมัยก่อนทำจากหนังเลียงผา แต่ในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้เลียงผาเป็นสัตว์สงวน จึงได้หันมาใช้หนังเก้งหรือหนังวัวแทน โดยนำมาขึงให้ตึงทั้ง 2 ด้านด้วยหวาย และโยงเข้าหาด้วยกันเพื่อให้แน่นหนาแข็งแรงไม่หลุดง่าย

3. โยจุ้ย (ไม้ตี) ทำจากไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้ขนุน มีความยาว 15.5 นิ้ว (ภาพประกอบ 36 หน้า 60)

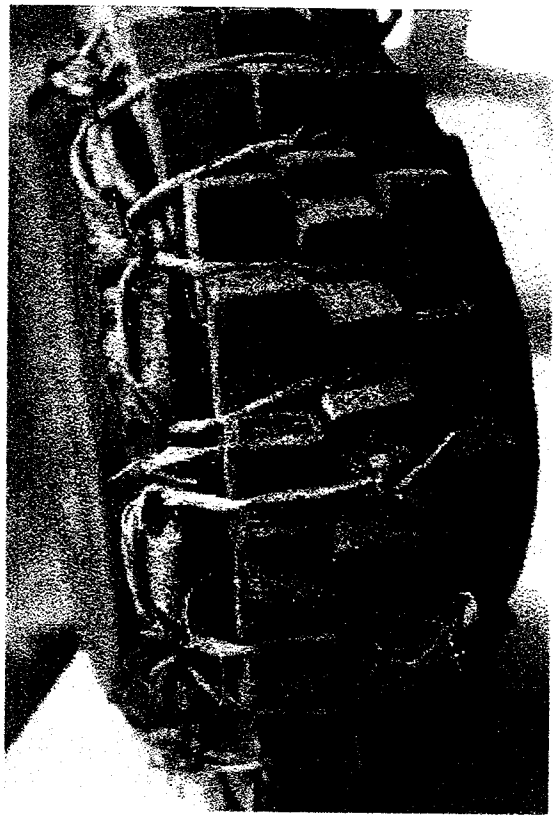

ภาพประกอบ 35 ลิ่มไม้เล็ก ๆ ที่ขัดกันด้านข้างตัวกลอง

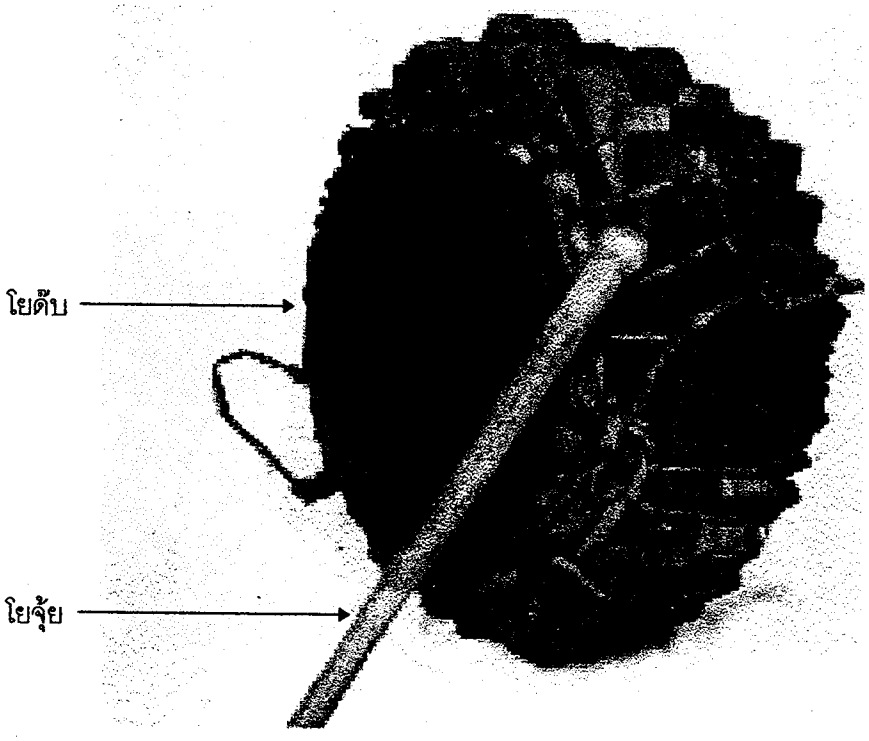

ภาพประกอบ 36 โยด้บ (หนังกลอง) และโยจุ้ย (ไม้ตี)

วิธีการบรรเลง

โดยการใช้มือข้างใดข้างหนึ่งถือเชือกที่ผูกกับตัวกลองให้ห้อยลงมา และใช้มืออีกข้างหนึ่งจับไม้ตีและตีลงบนหน้ากลองตามความถนัดของผู้บรรเลง จะบรรเลงด้วยวิธีการนั่ง ยืน หรือเดิน อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับประเภทหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรม (ภาพประกอบ 37 หน้า 61)

ภาพประกอบ 37 แสดงท่าทางการบรรเลงโย

2.2 **ต้งล่อ** (ฆ้อง) คำว่า "ต้ง" ในภาษาเย้าหมายถึงทองเหลือง "ล่อ" หมายถึง ฆ้อง ดังนั้น "ต้งล่อ" จึงหมายถึง ฆ้องที่ทำจากทองเหลือง

ต้งล่อเป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะอีกชนิดหนึ่งของเย้าซึ่งใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายฆ้อง แต่มีหน้าแบนเรียบไม่มีปุ่มนูนตรงกลางเหมือนกับฆ้องทั่วไป (ภาพประกอบ 38 หน้า 62)

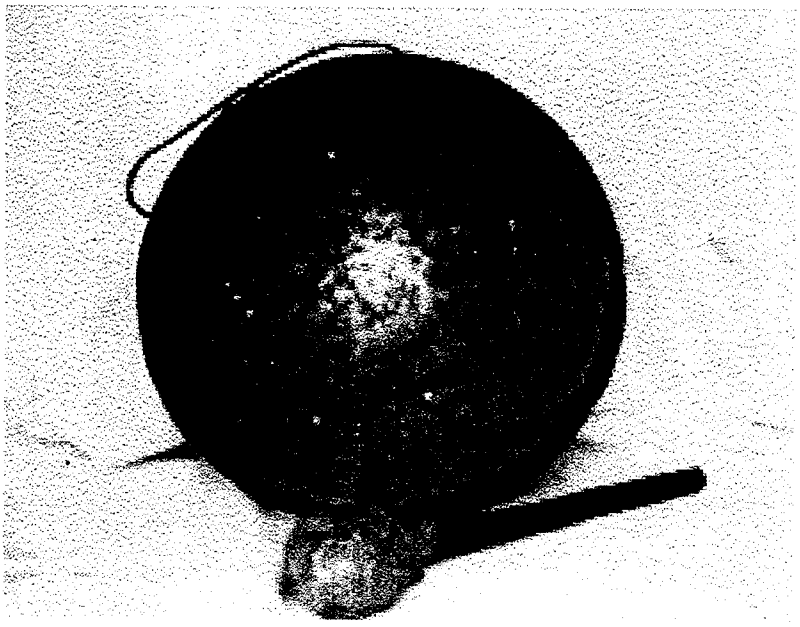

ภาพประกอบ 38 ต้งล่อ

ส่วนประกอบของต้งล่อ

ต้งล่อประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ ต้งล่อ (ตัวฆ้อง) และล่อจุ้ย (ไม้ตี) ปัจจุบันหมู่บ้านผาเดื่อมีต้งล่อที่ใช้ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมอยู่ 1 ใบ แต่มีฆ้องอีกหลายใบที่มีปุ่มนูนอยู่ตรงกลางหน้าฆ้อง ซึ่งไม่ใช่ฆ้องของชาวเย้า จากการสอบถามชาวเย้าในหมู่บ้านทำให้ได้ทราบว่า เป็นฆ้องที่ซื้อมาจากประเทศพม่า เพื่อนำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวที่แวะมายังหมู่บ้าน

สำหรับต้งล่อที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ทำการวัดสัดส่วนและศึกษาถึงวัสดุที่ใช้ทำส่วนประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. ต้งล่อ (ตัวฆ้อง) ทำจากทองเหลือง วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ 11 นิ้ว บริเวณขอบเจาะรูเล็ก ๆ ไว้ 2 รู เพื่อเอาเชือกมาร้อยเป็นที่จับ

2. ล่อจุ้ย (ไม้ตี) ทำจากไม้เนื้ออ่อนเช่น ไม้ขนุน มีความยาว 11 นิ้ว บริเวณปลายไม้ด้านที่ใช้ตีกับหน้าม้อง จะนำผ้ามาพันหุ้มให้หนาแล้วรัดด้วยเชือกเส้นเล็ก ๆ เพื่อให้เกิดเสียงนุ่มนวลในเวลาที่ตี

วิธีการบรรเลง

โดยการมือข้างใดข้างหนึ่งถือเชือกที่ร้อยกับรู 2 รูซึ่งเจาะเอาไว้บริเวณขอบของต้งล่อให้ห้อยลงมา แล้วใช้มืออีกข้างหนึ่งจับล่อจุ้ยและตีลงบนหน้าต้งล่อ โดยให้ปลายล่อจุ้ยด้านที่มีผ้าหุ้มหนากระทบกับหน้าต้งล่อ บางครั้งอาจจะใช้ปลายล่อจุ้ยอีกด้านหนึ่งที่ไม่มีผ้าหุ้ม ตีกับหน้าต้งล่อเพื่อให้เกิดเสียงที่แตกต่างไป ในการจับต้งล่อหรือล่อจุ้ยด้วยมือข้างใดนั้นขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้บรรเลง จะบรรเลงด้วยวิธีการนั่ง ยืน หรือ เดิน อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับประเภทหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรม (ภาพประกอบ 39 หน้า 63)

ภาพประกอบ 39 แสดงท่าทางการบรรเลงต้งล่อ

2.3 เฉ่าเจ้ย คำว่า "เฉ่า" ในภาษาเย้าหมายถึงการเปรียบเทียบเสียงของการตีเฉ่าเจ้ยเป็นเสียงดังเฉ่า ๆ (ภาพประกอบ 40 หน้า 64)

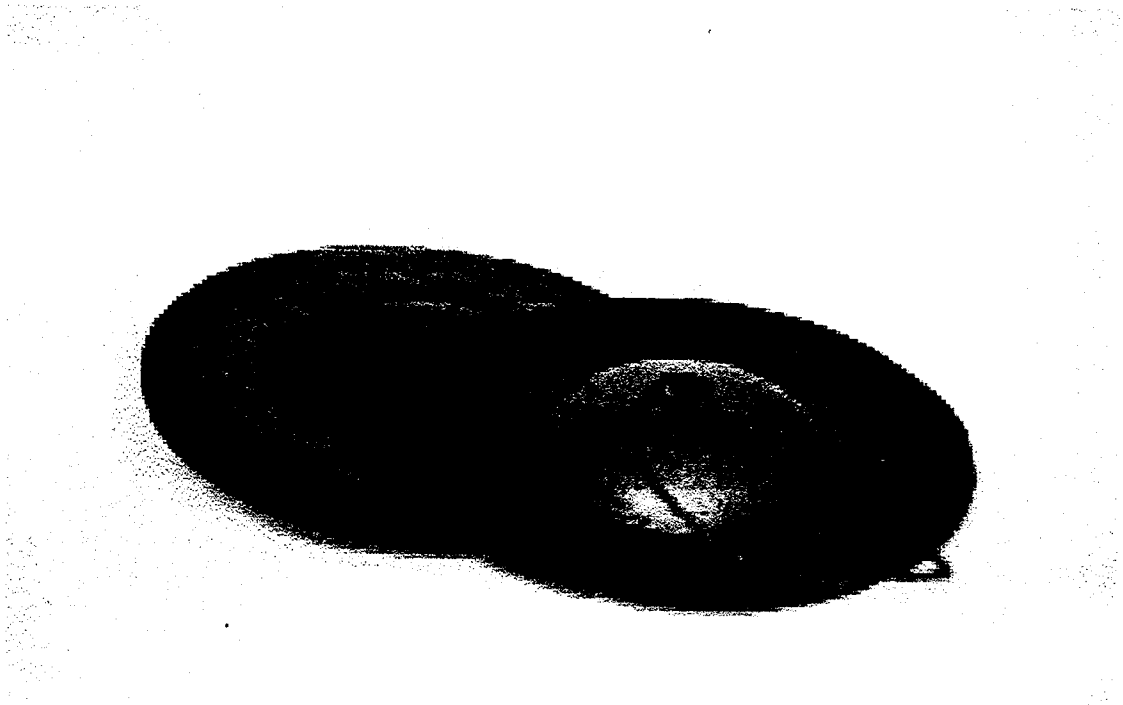

ภาพประกอบ 40 เฉ่าเจ้ย

เฉ่าเจ้ยมีลักษณะเป็นฉาบคู่เล็ก ๆ ทำจากทองเหลือง เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะในการบรรเลงสำหรับประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่นกัน เฉ่าเจ้ยมีความคล้ายคลึงกับฉาบคู่ของไทยมากทั้งในด้านลักษณะและสัดส่วน ปัจจุบันหมู่บ้านผาเดื่อมีเฉ่าเจ้ยที่ใช้ประกอบพิธีกรรมอยู่ 1 คู่ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางแต่ละข้างได้ 7.2 นิ้วเท่ากัน และมีอีกหลายคู่สำหรับจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว สมัยก่อนชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อจะทำเฉ่าเจ้ยใช้เอง ภายหลังได้เลิกทำเพราะสามารถหาซื้อได้จากประเทศพม่า

วิธีการบรรเลง

ใช้มือแต่ละมือสอดเข้าไปในหูที่ทำจากผ้าร้อยเข้ากับตัวเฉ่าเจ้ยแต่ละข้าง แล้วตีกระทบเข้าหากัน อีกวิธีหนึ่งจะใช้สันของเฉ่าเจ้ยข้างหนึ่งกระทบกับหน้าเฉ่าเจ้ยของอีกข้างหนึ่ง เพื่อให้เกิดเสียงที่แตกต่าง (ภาพประกอบ 41 หน้า 65)

ภาพประกอบ 41 แสดงทาทางการบรรเลงเฉาเจย

<u>การผสมวงดนตรี</u>

เนื่องจากเครื่องดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้ามีเพียงไม่กี่ชนิด ดังนั้นการผสมวงดนตรีจึงเป็นลักษณะของการรวมเอาเครื่องดนตรีทุกชนิดมาบรรเลงร่วมกัน ประกอบไปด้วยหยัดซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักของวงที่ใช้บรรเลงทำนอง โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย เป็นเครื่องประกอบจังหวะ

วงดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าทุก ๆ แห่งจะมีเครื่องดนตรีเพียง 4 ชิ้นเท่านั้น ซึ่งใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แต่ในพิธีกรรมงานศพ วงดนตรีที่บรรเลงประกอบพิธีจะมีเครื่องดนตรีเพียง 3 ชิ้นคือ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ยเท่านั้น จะไม่มีหยัด ยกเว้นคนตายเป็นผู้ที่เคยผ่านพิธีกรรมการบวชใหญ่ (โตว์ไซ) มาแล้ว การบรรเลงดนตรีประกอบพิธีจึงสามารถมีเครื่องดนตรีบรรเลงได้ครบวง (จันก๋วย แซ่ลี , สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 41 แสดงท่าทางการบรรเลงเฉ่าเจ้ย

<u>การผสมวงดนตรี</u>

เนื่องจากเครื่องดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้ามีเพียงไม่กี่ชนิด ดังนั้นการผสมวงดนตรีจึงเป็นลักษณะของการรวมเอาเครื่องดนตรีทุกชนิดมาบรรเลงร่วมกัน ประกอบไปด้วยหยัดซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักของวงที่ใช้บรรเลงทำนอง โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย เป็นเครื่องประกอบจังหวะ

วงดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าทุก ๆ แห่งจะมีเครื่องดนตรีเพียง 4 ชิ้นเท่านั้น ซึ่งใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แต่ในพิธีกรรมงานศพ วงดนตรีที่บรรเลงประกอบพิธีจะมีเครื่องดนตรีเพียง 3 ชิ้นคือ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ยเท่านั้น จะไม่มีหยัด ยกเว้นคนตายเป็นผู้ที่เคยผ่านพิธีกรรมการบวชใหญ่ (โตว์ไซ) มาแล้ว การบรรเลงดนตรีประกอบพิธีจึงสามารถมีเครื่องดนตรีบรรเลงได้ครบวง (จันก๋วย แซ่ลี , สัมภาษณ์)

นักดนตรี

นักดนตรีหมู่บ้านผาเดื่อที่เป็นผู้บรรเลงหลักมีอยู่ด้วยกัน 4 คน ตามปกติแต่ละคนจะประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรเป็นหลัก เมื่อมีงานพิธีกรรมที่ต้องมีการบรรเลงดนตรีประกอบจึงจะมารวมวงกัน ดังรายนามต่อไปนี้

1. นายสูโจ๊ว แซ่ว่าง เครื่องดนตรีที่บรรเลงคือหยัด (ภาพประกอบ 42 หน้า 67) นายสูโจ๊ว เป็นผู้มีความสามารถในการบรรเลงหยัดเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่าเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือดีที่สุดของหมู่บ้าน นายสูโจ๊วเป็นบุตรของนายหยุ่นโจ๊ว แซ่ว่าง ช่างทำเครื่องดนตรีประจำหมู่บ้าน (เสียชีวิตในปี พ.ศ.2539 เมื่ออายุได้ 77 ปี) ดังนั้นนายสูโจ๊วจึงได้คลุกคลีอยู่กับเครื่องดนตรีมาตั้งแต่เด็ก ทำให้เกิดความชอบและอยากที่จะเล่นดนตรี โดยได้หัดเป่าหยัดอย่างจริงจังเมื่อมีอายุ 15 ปี ทั้งนี้ได้หัดเองจากการจดจำเพลงซึ่งได้ยินได้ฟังมาตั้งแต่เด็ก และได้เรียนเพิ่มเติมกับนายจันก๋วย แซ่ลี ซึ่งนอกจากจะเป็นหมอผีประจำหมู่บ้านแล้วยังสามารถเป่าหยัดได้

ปัจจุบันนายสูโจ๊วมีอายุ 43 ปี ภรรยาชื่อ นางเฟยกวง มีบุตร 3 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 2 คน ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร ได้แก่ ทำไร่ข้าวโพด ขิง เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ หมู และไก่

2. นายซานเจา แซ่เติ๋น เครื่องดนตรีที่บรรเลงคือ โย (ภาพประกอบ 42 หน้า 67) นายซานเจาเริ่มหัดเล่นดนตรีมาตั้งแต่เด็ก และได้หัดเองจากการจดจำเพลงได้เช่นเดียวกัน ปัจจุบันอายุ 46 ปี ภรรยาชื่อ นางกวามเก่ง มีบุตร 3 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 1 คน

3. นายหนายก๋วย เมฆบนจันทร์ (แซ่ลี) เครื่องดนตรีที่บรรเลงคือต้งล่อ (ภาพประกอบ 41 หน้า 68) เริ่มหัดเล่นดนตรีมาตั้งแต่เด็กเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากได้ยินได้ฟังดนตรีมาตั้งแต่เด็กทำให้เกิดความชอบและอยากที่จะเล่นดนตรี นายหนายก๋วยสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีอื่นได้อีก (ยกเว้นหยัด) นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่สามารถทำเครื่องดนตรีทุกชนิดได้ (ยกเว้นหยัด) ซึ่งได้สืบทอดมาจากนายหยุ่นโจ๊ว แซ่ว่าง อดีตช่างทำเครื่องดนตรีของหมู่บ้านผาเดื่อ

นายหนายก๋วย เมฆบนจันทร์เป็นบุตรชายคนโตของนายจันก๋วย แซ่ลีซึ่งเป็นหมอผีใหญ่ของหมู่บ้าน ปัจจุบันอายุ 56 ปี ภรรยาชื่อ นางมานโจว มีบุตร 5 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 3 คน ประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ ทำนา

4. นายหนายก๋วย แซ่ว่าง เครื่องดนตรีที่บรรเลงคือเฉ่าเจ้ย (ภาพประกอบ 42 หน้า 68) เริ่มหัดเล่นดนตรีมาตั้งแต่เด็กเช่นเดียวกัน โดยมีแรงจูงใจจากการที่เห็นผู้อื่นเล่นดนตรีกันอย่างสนุกสนาน นอกจากจะเป็นนักดนตรีของหมู่บ้านผาเดื่อแล้ว นายหนายก๋วยยังเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายอีกด้วย ปัจจุบันมีอายุ 46 ปี ภรรยาชื่อ นางเยี่นว่า มีบุตร 5 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 2 คน

สำหรับโย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบจังหวะนั้น บางครั้งผู้บรรเลงอาจจะสลับเครื่องมือกันบรรเลงได้ ทั้งนี้เพราะเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชนิดนี้จะบรรเลงในลักษณะเดียวกัน มิได้บรรเลงแตกต่างกันแต่อย่างใด นอกจากนี้แล้วในหมู่บ้านผาเดื่อยังมีผู้ที่สามารถบรรเลงเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชนิดได้อีกหลายคน หากนักดนตรีที่เป็นผู้บรรเลงหลักในวงดนตรีดังที่ได้กล่าวมาแล้วติดขัดด้วยประการใด ๆ ไม่สามารถที่จะมาบรรเลงได้ ก็จะมีผู้อื่นมาบรรเลงแทน

ส่วนหยัดนั้นเป็นเครื่องดนตรีที่ต้องใช้ทักษะและความสามารถในการบรรเลงสูง ปัจจุบันนี้นอกจากนายสูโจ๊วแล้ว มีผู้ที่สามารถเป่าหยัดได้อีก 2 คนคือ นายซานโจ๊ว แซ่ฟ้ง อายุ 45 ปี และนายหนายว่า แซ่เติ๋น อายุ 35 ปี โดยทั้ง 2 คนนี้ได้หัดเองและเรียนกับนายจันก๋วยด้วยเช่นเดียวกันกับนายสูโจ๊ว ซึ่งพอที่จะบรรเลงเข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรมได้ แต่นายสูโจ๊วเป็นผู้ที่มีฝีมือที่สุด ดังนั้นจึงเป็นผู้บรรเลงหลักของวง หากนายสูโจ๊วติดขัดด้วยประการใด ไม่สามารถที่เข้าร่วมบรรเลงได้ ก็จะให้นายซานโจ๊ว หรือนายหนายว่าไปบรรเลงแทน นอกจากนี้ยังมีผู้ที่กำลังฝึกหัดเป่าหยัดอยู่อีก 3 คนคือ นายอู๊โจว แซ่ฟ้ง อายุ 52 ปี นายเก้าว่า แซ่ลี อายุ 49 ปี และนายเก๊าเฮียง แซ่ว่าง อายุ 41 ปี โดยทั้ง 3 คนนี้ได้เรียนกับนายสูโจ๊ว

สำหรับนายจันก๋วย แซ่ลี เดิมเคยเป็นผู้บรรเลงหยัดและเป็นหมอผี ปัจจุบันได้เลิกบรรเลงหยัดไปแล้วเนื่องจากมีอายุมาก แต่ยังคงเป็นหมอผีอยู่ โดยเป็นหมอผีใหญ่ที่สุดของหมู่บ้าน

ภาพประกอบ 42 นักดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าหมู่บ้านผาเดื่อในปัจจุบัน

จากซ้ายไปขวา : นายหนายก๋วย แซ่ว่าง , นายหนายก๋วย เมฆบนจันทร์ , นายซานเจา แซ่เติ๋น และนายสูโจ๊ว แซ่ว่าง

การแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรี

การแต่งกายของนักดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าเมื่อบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นั้น จะแต่งกายเรียบง่ายด้วยชุดประจำเผ่าตามปกติ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันส่วนใหญ่จะแต่งกายตามแบบคนไทยพื้นราบ แต่เมื่อต้องบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรม จะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าอย่างพร้อมเพรียง

การถ่ายทอดดนตรี

การถ่ายทอดดนตรีของชาวเย้านั้น เป็นลักษณะการถ่ายทอดด้วยวิธีปากเปล่า (Oral Tradition) มิได้มีการบันทึกเป็นโน้ตหรือเป็นลายลักษณ์อักษรใด ๆ แต่ชาวเย้าจะบันทึกเรื่องราวในลักษณะอื่นได้แก่ ตำนาน ประวัติความเป็นมาของเผ่า หรือการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณี

จากการพูดคุย สอบถามนักดนตรีของหมู่บ้านผาเดื่อถึงเรื่องการฝึกหัดและการถ่ายทอดดนตรีในปัจจุบัน ทำให้ได้ทราบว่า ดนตรีที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมนั้น จะได้ยินได้ฟังและได้เห็นวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมาตั้งแต่เด็ก จึงพอที่จะสามารถจดจำทำนองเพลงต่าง ๆ รวมถึงวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีได้บ้าง ดังนั้นจึงสามารถฝึกหัดเล่นดนตรีได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ต่อจากนั้นจะไปเรียนเพิ่มเติมกับนักดนตรีที่มีความชำนาญซึ่งถือว่าเป็นครู ทั้งนี้ผู้เรียนไม่ต้องทำพิธีไหว้ครูเพื่อที่จะขอเป็นศิษย์แต่อย่างใด แต่หยัดซึ่งถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญของเย้า จะต้องทำพิธีไหว้ครูก่อนโดยการฆ่าไก่ 1 ตัว และนำเหล้ามาเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษเพื่อให้ได้รับทราบ และขอให้ครูรับเป็นศิษย์ ภายหลังได้มีการลดขั้นตอนและเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม ในปัจจุบันการเรียนเครื่องดนตรีหยัด ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนกับครูได้เลยโดยไม่ต้องมีการทำพิธีไหว้ครูก่อน เมื่อผู้เรียนสามารถที่จะบรรเลงประกอบพิธีกรรมได้แล้วจึงจะทำพิธีไหว้ครูเพื่อความเป็นสิริมงคล และเพื่อขอความคุ้มครองจากครูในการที่จะเป็นนักดนตรีต่อไป

โอกาสในการบรรเลง

ดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้ามีลักษณะการบรรเลงดนตรีแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน โอกาสในการบรรเลงดนตรีมีค่อนข้างจำกัดคือ ดนตรีมีโอกาสบรรเลงได้เฉพาะเพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในการดำเนินพิธีกรรมใหญ่ ๆ หรือที่สำคัญตามคัมภีร์การประกอบดนตรีที่ระบุไว้ว่าต้องใช้ดนตรี

ประกอบเท่านั้น เช่น พิธีกรรมการแต่งงาน พิธีบวช พิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ พิธีกรรมดึงวิญญาณคนตายจากนรก (เช่วเต่หยั่ว) เป็นต้น (ชอบ คชาอนันต์ และสมเกียรติ จำลอง.2531:86)

สำหรับหมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบันนี้มีการใช้ดนตรีบรรเลงประกอบพิธีกรรมที่สำคัญอยู่ 3 พิธีกรรมด้วยกันคือ พิธีกรรมการแต่งงาน พิธีกรรมงานศพ และพิธีกรรมงานขึ้นปีใหม่ (จันก๋วย แซ่ลี,สัมภาษณ์)

พิธีกรรมการแต่งงาน (โจ๋วฉิ่งจา)

พิธีกรรมการแต่งงานเป็นพิธีกรรมที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของชาวเย้าซึ่งยังคงยึดถือปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมสืบต่อกันมา ขั้นตอนต่าง ๆ ในการประกอบพิธีจะกระทำด้วยความประณีต พิถีพิถัน หรูหรา และแสดงให้เห็นถึงความเชื่อต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าอย่างแท้จริง โดยปกติแล้วการแต่งงานของเย้ามี 2 แบบด้วยกันคือ

1. การแต่งงานใหญ่ (โจ๋วต้มฉิ่งจา) เป็นพิธีที่มีความหรูหรา ฟุ่มเฟือย เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะแต่งกายด้วยชุดแต่งงานประจำเผ่าที่สวยงามหรูหรามาก (ภาพประกอบ 43 หน้า 72) และต้องใช้เวลาประกอบพิธีกรรมอย่างน้อย 3 วัน ในการแต่งงานแบบใหญ่จะมีการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีโดยมีเครื่องดนตรีครบทั้งวง

2. การแต่งงานเล็ก (โจ๋วฉิ่งจาตอน) เพื่อเป็นการประหยัด ประเพณีเย้าจึงยินยอมให้ลดขั้นตอนที่ไม่สำคัญออกไป การแต่งงานแบบเล็กจะไม่มีดนตรีประกอบ แต่มีการร้องเพลงอวยพรแก่คู่บ่าว-สาว และเจ้าบ่าวเจ้าสาวไม่ต้องแต่งตัวเหมือนกับการแต่งงานใหญ่

ดังนั้นผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเฉพาะการแต่งงานแบบใหญ่ (โจ๋วต้มฉิ่งจา) ซึ่งมีการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีเท่านั้น

สำหรับการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่ของหมู่บ้านผาเดื่อประกอบด้วยบทเพลงต่าง ๆ ตามขั้นตอนของพิธีดังต่อไปนี้คือ

1. เจียหยัดซิง หมายถึง เพลงโหมโรง
2. ซิบเซี่ยง (บ๋วง,ล่าง) ซุง หมายถึง เพลงที่ใช้เดินแห่ไปต้อนรับเจ้าสาวหรือเจ้าบ่าว
3. เจียอินเบียดซุง หมายถึง เพลงที่ใช้ประกอบการแจกบุหรี่
4. เจียซ่าเจียติ้วซุง หมายถึง เพลงที่ใช้ประกอบการแจกน้ำชาและแจกเหล้า
5. แซงเตี้ยแซงตั๋งซุง หมายถึง เพลงที่ใช้ประกอบการนั่งโต๊ะอาหาร
6. จอมเตี้ยจอมตั๋งซุง หมายถึง เพลง ที่นั่งฟังสบาย ๆ มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน

7. ฮบติ้วซุง หมายถึง เพลงดื่มเหล้า ซึ่งมีการร้องอวยพรแก่คู่บ่าว-สาว ในลักษณะด้นกลอนสด

8. หละติ้วเฟ้ยซุง หมายถึง เพลงที่มีการรำโดยใช้ถาดประกอบดนตรี เรียกว่า "รำถาด"

9. กันล่อซุง หมายถึง การดื่มเหล้ากันอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน

10. เจียนหม่วงเงี้ยมซุง หมายถึง เพลงที่แสดงถึงความรู้สึกเสียใจของพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวที่ลูกสาวต้องไปแต่งงาน

11. มันถ่างโฮ้งซุง หมายถึง เพลงที่เปรียบเทียบบรรยากาศของการแต่งงานว่ามีความสวยงามเหมือนดอกไม้

ทั้งนี้จะใช้เวลา 3 วัน ในการประกอบพิธี มีรายละเอียดในการประกอบพิธีกรรมดังต่อไปนี้คือ เริ่มจากช่วงสายของวันแรกที่บ้านเจ้าบ่าว จะต้องฆ่าหมู 1 ตัว เพื่อให้หมอผีทำพิธีเซ่นไหว้และเชิญผีบรรพบุรุษ เทพเจ้า และเทพยดาต่าง ๆ มาร่วมพิธี พร้อมทั้งขอให้ช่วยคุ้มครองผู้ที่มาร่วมงานทุกคนและช่วยปกปักรักษาให้งานเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรคใด ๆ

เมื่อหมอผีเริ่มสวดมนต์ ดนตรีจะบรรเลงเพลงเจียหยัดชิงเป็นเพลงแรก ทั้งนี้เพื่อเป็นการแจ้งให้ทราบว่าพิธีได้เริ่มขึ้นแล้ว เมื่อหมอผีเสร็จพิธี จะมีการเตรียมอาหารมาตั้งบนโต๊ะอาหาร ดนตรีจะบรรเลงเพลงเจียหยัดชิงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการแจ้งให้ผู้ที่มาร่วมงานทราบว่า เสร็จพิธี แล้วขอเชิญร่วมรับประทานอาหารพร้อมกัน ในวันแรกนี้จะเป็นการเชิญผู้ที่มาร่วมงานรับประทานอาหารที่บ้านของฝ่ายเจ้าบ่าว ส่วนฝ่ายเจ้าสาวยังไม่สามารถที่จะเข้ามาในบ้านของฝ่ายเจ้าบ่าวได้ ต้องอยู่ที่บ้านตนเอง หรือถ้าเจ้าสาวมาจากหมู่บ้านอื่น ต้องอยู่บ้านญาติของเจ้าสาวหรือสถานที่ที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดเตรียมไว้ให้

ในตอนเช้าของวันที่สอง ขบวนของเจ้าสาวจะออกเดินทางจากบ้านหรือที่พักของตนเพื่อมาประกอบพิธีที่บ้านของเจ้าบ่าว การจัดรูปขบวนของเจ้าสาวนี้ จะให้ตัวแทนเจ้าสาว (มุ่ยเมี่ยน) นำหน้า ตามด้วยเจ้าสาวซึ่งมีเพื่อนเจ้าสาว 1 คนคอยกางร่มให้ ต่อจากนั้นตามด้วยพ่อแม่ของเจ้าสาวและญาติพี่น้อง ในกรณีที่เจ้าสาวเกิดเดือน 5 และ 6 ตามปฏิทินจีนซึ่งเป็นฤดูกาลเพาะปลูก พ่อแม่ของเจ้าสาวจะไม่ร่วมเดินทางมากับเจ้าสาวเพราะมีความเชื่อตามประเพณีว่าหากร่วมขบวนมาด้วยกันกับเจ้าสาว จะทำให้การเพาะปลูกไม่อุดมสมบูรณ์ แต่จะให้ตัวแทนเจ้าสาว (มุ่ยเมี่ยน) ทำหน้าที่แทน และให้ญาติพี่น้องร่วมเดินทางไปส่งเจ้าสาวได้ ส่วนฝ่ายเจ้าบ่าวจะส่งตัวแทนซึ่งเป็นคณะนักดนตรีไปต้อนรับขบวนของเจ้าสาวระหว่างทาง และคณะนักดนตรีจะบรรเลงนำขบวนของเจ้าสาว โดยผู้ที่เป่าหยัดเดินนำหน้า ตามด้วยโย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย ตามลำดับ คณะนักดนตรีจะ

บรรเลงเพลงเจียหยัดชิงก่อน และตามด้วยเพลงชิบเซี่ยงบ่วงซุง ทั้งนี้จะบรรเลงวนซ้ำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงบริเวณบ้านของเจ้าบ่าว

เมื่อขบวนของเจ้าสาวมาถึงบริเวณบ้านของเจ้าบ่าวแล้ว ยังไม่สามารถที่จะเข้าไปในบ้านของเจ้าบ่าวได้ ต้องประกอบพิธีที่เรียกว่า "ขวิงฉิ่งจา" ซึ่งเป็นพิธีแจกบุหรี่ แจกน้ำชาและเหล้าในที่ที่จัดเตรียมไว้ซึ่งอยู่บริเวณภายนอกบ้านของเจ้าบ่าวก่อน โดยขบวนของเจ้าสาวจะรวมกลุ่มกันเป็นวงกลม คณะนักดนตรีจะเดินแทรกเข้าไปในวงแล้วเดินไปรอบวง 3 รอบ พร้อมทั้งบรรเลงเพลงชิบเซี่ยงบ่วงซุง เมื่อครบรอบแล้วก็จะทำความเคารพฝ่ายเจ้าสาวโดยการคำนับ 3 ครั้ง ฝ่ายเจ้าสาวนำโดยตัวแทนเจ้าสาว (มุ่ยเมี่ยน) จะคำนับตอบ 3 ครั้ง ต่อจากนั้นฝ่ายเจ้าบ่าวจะเชิญให้คณะของเจ้าสาวนั่งในที่ที่จัดเตรียมไว้ โดยจะแยกกันนั่งระหว่างชายกับหญิง เมื่อนั่งเสร็จเรียบร้อยแล้วฝ่ายเจ้าบ่าวจะให้ผู้ชายนำบุหรี่ ผู้หญิงนำถาดใส่แก้วน้ำชาและแก้วเหล้ามาแจกให้คณะของเจ้าสาว ในระหว่างการแจกบุหรี่นี้วงดนตรีจะบรรเลงเพลงเจียอินเบียดซุง ส่วนการแจกน้ำชาและเหล้าจะบรรเลงเพลงเจียซ่าเจียติ้วซุง ทั้งนี้จะบรรเลงวนซ้ำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะแจกให้ครบทุกคน หลังจากเสร็จพิธีแจกบุหรี่ แจกน้ำชาและเหล้าเรียบร้อยแล้ว วงดนตรีจะบรรเลงเพลงชิบเซี่ยงบ่วงซุงอีกครั้งหนึ่งเพื่อนำขบวนของเจ้าสาวเข้าบ้านของเจ้าบ่าว ทั้งนี้พ่อแม่และญาติพี่น้องตลอดจนคณะของเจ้าสาวจะหยุดอยู่หน้าบ้านของเจ้าบ่าว และคอยส่งเจ้าสาวเข้าไปในบ้านของเจ้าบ่าวเพื่อประกอบพิธีต่อไป

ภายในบ้านของเจ้าบ่าว หมอผีจะทำพิธีไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป (ชุ้นแป่ง) (ภาพประกอบ 44 หน้า 73) เพื่อไม่ให้สิ่งที่ไม่ดีตามเจ้าสาวเข้ามา ต่อจากนั้นหมอผีจะทำพิธีขอเข้าผี (ทิมเมี่ยนคู้) เพื่อขอให้ผีบรรพบุรุษฝ่ายเจ้าบ่าวช่วยคุ้มครองเจ้าสาวซึ่งเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของบ้านเจ้าบ่าว เมื่อเสร็จพิธีทิมเมี่ยนคู้แล้วเจ้าสาวสามารถเข้าห้องและพักอยู่ในบ้านเจ้าบ่าวได้ และหมอผีจะเชิญญาติฝ่ายเจ้าสาวมาในบ้านของเจ้าบ่าว ฝ่ายเจ้าบ่าวจะนำโต๊ะมาตั้งในบ้านเพื่อทำพิธีแจกบุหรี่ แจกน้ำชาและเหล้าให้กับฝ่ายเจ้าสาวอีกครั้งหนึ่ง วงดนตรีก็จะบรรเลงเพลงเจียหยัดชิง เจียอินเบียดซุง และเจียซ่าเจียติ้วซุงอีกครั้งหนึ่ง ต่อจากนั้นจะรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน โดยวงดนตรีจะบรรเลงเพลงแซงเตี้ยแซงตั๋งซุง จอมเตี้ยจอมตั๋งซุง และหละติ้วเฟ้ยซุง ตลอดจนมีการอวยพรกันอย่างสนุกสนาน หลังจากรับประทานอาหารกลางวันเรียบร้อยแล้ว ญาติของเจ้าสาวจะเดินทางกลับที่พักยกเว้นเจ้าสาวจะพักอยู่ที่บ้านของเจ้าบ่าว

เมื่อถึงเวลาอาหารเย็นจะมารับประทานร่วมกันอีก งานเลี้ยงมื้อนี้จะมีไปตลอดคืน วงดนตรีจะบรรเลงเพลงแซงเตี้ยแซงตั๋งซุง จอมเตี้ยจอมตั๋งซุง ฮบติ้วซุง หละติ้วเฟ้ยซุง และกันล่อซุง ต่อจากนั้นเจ้าบ่าวจะออกจากบ้านของตนเองไปพักอยู่ที่บ้านญาติหรือบ้านคนอื่นที่อยู่ใกล้ ๆ ส่วน

เจ้าสาวยังคงพักอยู่ในบ้านของเจ้าบ่าว พอได้เวลาประมาณ 2 ทุ่ม คณะนักดนตรีจะไปรับเจ้าบ่าวกลับมาที่บ้านของตนเอง โดยจะบรรเลงเพลงซิบเซี่ยงล่างซุง เมื่อเจ้าบ่าวมาถึงบ้านของตนเองแล้ว จะไปนั่งอยู่บริเวณหน้าหิ้งผีภายในบ้านพร้อมด้วยเจ้าสาวเพื่อทำพิธีไหว้บรรพบุรุษและผู้อาวุโสต่อไป ในการไหว้บรรพบุรุษนี้จะทำการไหว้ 12 ครั้ง ซึ่งหมายถึงต้นตระกูลของเย้าที่มี 12 แซ่ ต่อจากนั้นจะทำการไหว้พ่อแม่ทั้ง 2 ฝ่ายและผู้อาวุโสตามลำดับ วงดนตรีจะบรรเลงเพลงเจียนหม่วงเง็ยมซุง และมันถ่างโฮ้งซุง ลำดับถัดมาหมอผีจะเสกเหล้าให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวดื่มเหล้าร่วมกัน ซึ่งถือว่าเป็นสามีภรรยากันโดยสมบูรณ์ ต่อจากนั้นจะมีตัวแทนผู้อาวุโสชาย 1 คน หญิง 1 คนมาอบรมสั่งสอนและอวยพรแก่เจ้าบ่าวเจ้าสาว

ในวันที่สามของพิธี จะรับประทานอาหารเช้าร่วมกันโดยไม่มีพิธีกรรมใด ๆ เมื่อถึงเวลาอาหารกลางวันก็จะมารับประทานร่วมกันอีก วงดนตรีจะบรรเลงเพลงแซงเตี้ยแซงตั๋งซุง จอมเตี้ยจอมตั๋งซุง และฮบติ้วซุง ต่อจากนั้นเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะมาแจกบุหรี่ แจกน้ำชาและเหล้าแก่ผู้ที่มาร่วมงานทุกคน โดยจะแจกให้นักดนตรีทั้ง 4 คนก่อน ตามด้วยหมอผี พ่อแม่ทั้ง 2 ฝ่าย ผู้อาวุโสและผู้ที่มาร่วมงานทุกคนตามลำดับ ระหว่างนั้นวงดนตรีจะบรรเลงเพลงเจียอินเบียดซุงและเจียซ่าเจียติ้วซุง วนซ้ำไปเรื่อย ๆ จนกว่าเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะแจกจนครบทุกคน วงดนตรีจึงจะหยุดบรรเลงได้ ต่อจากนั้นจะเป็นการอวยพรแก่เจ้าบ่าวเจ้าสาวโดยผู้อาวุโส หลังจากอวยพรเสร็จเรียบร้อยแล้วถือว่าเป็นอันเสร็จพิธี

ปัจจุบันนี้พิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่ของชาวเขาเผ่าเย้าจะไม่ค่อยพบเห็นกันบ่อยนัก ทั้งนี้เพราะเป็นการฟุ่มเฟือยสิ้นเปลืองมาก ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง อีกทั้งใช้เวลาหลายวันในการประกอบพิธี

ภาพประกอบ 43 เจ้าบ่าวเจ้าสาวในชุดแต่งงานที่สวยงามขณะกำลังประกอบพิธี

ภาพประกอบ 44 หมอผีขณะกำลังประกอบพิธี

พิธีกรรมงานศพ (โจ๋วโต้วตั้ง,โจ๋วซินหรือโจ๋วแฉะไจ๊ย)

ตามประเพณีของชาวเย้า เมื่อมีการตายเกิดขึ้น ลูกหลานหรือญาติของผู้ตายจะยิงปืนแก๊ปขึ้นฟ้า 3 นัดติด ๆ กันทันทีเมื่อบุคคลนั้นสิ้นลมหายใจ เสียงปืนจะทำให้เพื่อนบ้านทราบว่ามีคนตายแล้ว จะได้มาช่วยงานศพกัน นอกจากนี้การยิงปืนยังถือว่าเป็นการส่งวิญญาณผู้ตาย ต่อจากนั้นจะต้องไปเชิญหมอผีให้มาทำพิธีส่งศพต่อไป

ศพจะถูกแต่งตัวให้ใหม่และบรรจุศพไว้ในโลงไม้ โลงศพจะตั้งไว้ในบ้านใกล้หิ้งผีทางขวา ทางซ้ายของหิ้งผีจะตั้งโต๊ะสำหรับวางเครื่องเซ่นไหว้ (ภาพประกอบ 45 หน้า 75) ประกอบด้วย กระดาษเงินกระดาษทอง (เจ้ยก่อง) ถ้วยข้าว (ซิบเมี้ยนซ่าน) ขวดเหล้า (ติ้วแป้ง) รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ของหมอผีที่ใช้ในการทำพิธีได้แก่ เขาควาย (ซุยงุ่งจอง) กระดิ่ง (ต้งลิ่ง) ไม้เสี่ยงทาย(จ๋าว) ไม้เท้าผี (ชิงก๋วน) มีดหมอผี (กิ๋ม) เหล็กตอกกระดาษเงินกระดาษทอง (สุเจ้ย) ตราประทับ (ลู่กวนเหยี่ยน) กระถางธูป (ฮูงโหล่) (ภาพประกอบ 46-53 หน้า 76-79) และเทวภาพ (ตุ้มต้องฝัง)

พิธีกรรมงานศพของชาวเย้าที่ถือว่าเป็นพิธีที่สมบูรณ์ครบทุกขั้นตอนนั้น จะต้องประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอนด้วยกันคือ การทำพิธีส่งศพ (โจ๋วโต้วตั้ง) และการทำบุญให้กับผู้ตาย (โจ๋วซินหรือโจ๋วแฉะไจ๊ย) การทำพิธีส่งศพ (โจ๋วโต้วตั้ง) ในขั้นตอนแรกนั้นเริ่มจากจะต้องฆ่าหมู 1 ตัว เพื่อเซ่นสังเวยดวงวิญญาณของผู้ตาย ในกรณีที่ผู้ตายเป็นเด็กก็จะฆ่าไก่ 1 ตัวแทนหมู โดยหมอผีจะทำพิธีอัญเชิญผีบรรพบุรุษและผีต่าง ๆ มาร่วมพิธี ต่อจากนั้นก็จะเป็นการสวดตามคัมภีร์โบราณ โดยในระหว่างการสวดนั้นหมอผีจะเต้นและสั่นกระดิ่งอยู่หน้าศพเป็นระยะ ๆ เมื่อเสร็จพิธีในบ้านแล้วก็จะนำศพไปฝังหรือเผานอกหมู่บ้านหรือในป่าต่อไป

ในการนำศพไปฝังหรือเผา จะกระทำด้วยวิธีการใดนั้นขึ้นอยู่กับเหตุผลดังนี้คือ ถ้าผู้ตายเป็นเด็กอายุ 1-12 ปี ซึ่งมีขวัญประเภทเบี้ยง ถือว่าอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของผีที่มิใช่ผีประจำตระกูลให้นำไปฝัง หรือถ้าผู้ตายไม่มีลูก ไม่มีพี่น้อง หรือในกรณีที่ผู้ตายไม่ผ่านการบวชมาเลยไม่ว่าจะเป็นการบวชเล็กหรือบวชใหญ่ก็ให้นำไปฝังเช่นกัน นอกจากนี้แล้วก็จะให้เผาทั้งสิ้น

ชาวเย้ามีความเชื่อว่าการที่ผู้ตายจะได้ไปสวรรค์นั้น วิญญาณผู้ตายจะต้องมีความบริสุทธิ์ ดังนั้นจึงต้องมีการทำบุญและทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ออกไปจากวิญญาณของผู้ตายอีกขั้นตอนหนึ่งเพื่อให้วิญญาณของผู้ตายมีความบริสุทธิ์ โดยในภาษาเย้าเรียกว่า "โจ๋วซินหรือโจ๋วแฉะไจ๊ย" ในสมัยโบราณจะทำพิธีโจ๋วโต้วตั้งก่อน และภายหลังในเวลาต่อมาอาจจะ 3 เดือน 6 เดือน 1 ปี หรือตามแต่สะดวก จึงจะทำพิธีโจ๋วซินหรือโจ๋วแฉะไจ๊ยอีกครั้งหนึ่ง ปัจจุบันนี้ส่วนมากนิยมประกอบพิธีทั้ง 2 ขั้นตอนติดต่อกันเลยในครั้งเดียว

จากการสัมภาษณ์นายจันก๋วย แซ่ลี หมอผีใหญ่ของหมู่บ้านผาเดื่อ (ภาพประกอบ 54 หน้า 80) ในเรื่องการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมงานศพ ทำให้ทราบว่าการที่จะสามารถมีดนตรีบรรเลงประกอบพิธีได้นั้น ผู้ตายจะต้องเป็นผู้ที่เคยผ่านพิธีการบวชเล็ก (กว๋าตั้ง) มาแล้ว หรือเป็นคนธรรมดาที่ไม่เคยผ่านพิธีการบวชมาเลย จะต้องมีอายุเกิน 30 ปีขึ้นไปเมื่อตอนที่ตาย ทั้งนี้ตามประเพณีจะอนุญาตให้มีเครื่องดนตรีเพียง 3 ชนิดเท่านั้น ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย โดยจะไม่มีหยัด ดังนั้นการบรรเลงจึงเป็นเพียงการประกอบจังหวะในพิธีและขบวนแห่เท่านั้น การที่จะมีเครื่องดนตรีบรรเลงครบวงได้เฉพาะในกรณีเดียวเท่านั้นคือ ผู้ตายเป็นผู้ที่เคยผ่านพิธีการบวชใหญ่ (โต่วไซ) มาแล้ว ทั้งนี้ดนตรีจะเริ่มบรรเลงตั้งแต่เมื่อหมอผีมาถึงบริเวณพิธี โดยจะบรรเลงเพลงเจียหยัดชิงเพื่อเป็นการต้อนรับหมอผี และขณะที่หมอผีสวดมนต์ ดนตรีก็จะบรรเลงเพลงกันล่อซุงและมันถ่างโฮ้งซุง วนซ้ำไปเรื่อย ๆ จนกว่าหมอผีหยุดสวด ดนตรีจึงจะหยุดบรรเลงได้

หลังจากเสร็จพิธีภายในบ้านแล้วจะนำศพไปเผาในป่า วงดนตรีจะบรรเลงส่งศพไปตลอดทางจนถึงที่เผาศพ โดยจะบรรเลงเพลงเจียหยัดชิง กันล่อซุง และมันถ่างโฮ้งซุง วนซ้ำไป

เรื่อย ๆ ทั้งนี้วงดนตรีจะอยู่ท้ายขบวน ซึ่งตรงกันข้ามกับพิธีแต่งงานที่วงดนตรีจะบรรเลงนำขบวนของเจ้าสาว เมื่อเสร็จพิธีแล้วจะเดินกลับโดยไม่มีการบรรเลงดนตรี

จะเห็นได้ว่าเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมงานศพเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมการแต่งงานด้วย ซึ่งได้แก่เพลงเจียหยัดซิง เพลงกันล่อซุง และเพลงมันถ่างโฮ้งซุง ทั้งนี้ชาวเย้าเชื่อว่าเป็นการทำให้วิญญาณผู้ตายมีความสุข จึงได้นำเอาเพลงที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมการแต่งงานมาบรรเลงประกอบพิธีกรรมงานศพด้วย ในกรณีที่ผู้ตายเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จะไม่มีการบรรเลงดนตรีใด ๆ ประกอบพิธีทั้งสิ้น

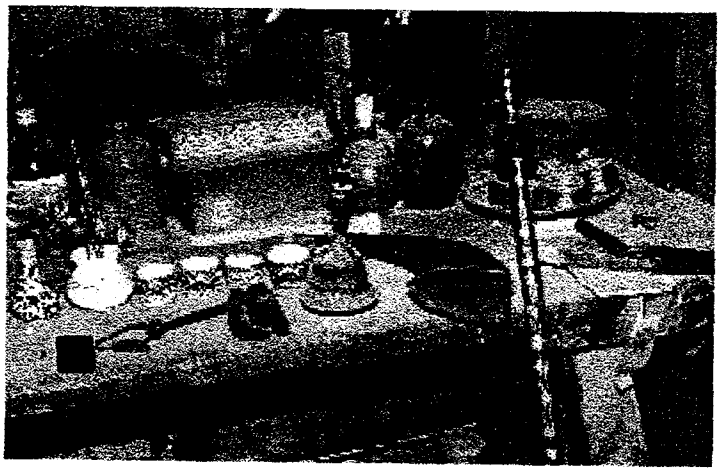

ภาพประกอบ 45 โต๊ะสำหรับวางเครื่องเซ่นไหว้

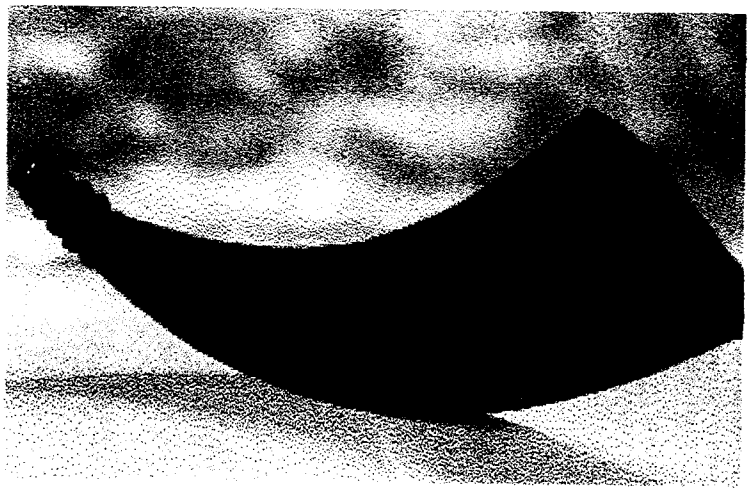

ภาพประกอบ 46 ชุยงุ่งจอง (เขาควาย)

ภาพประกอบ 47 ต้งลิ่ง (กระดิ่ง)

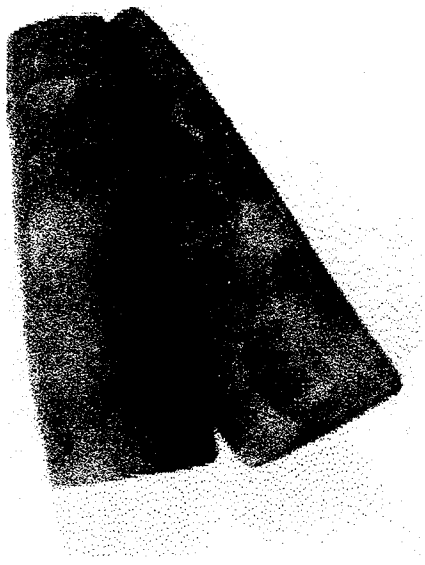

ภาพประกอบ 48 จ๋าว (ไม้เสี่ยงทาย)

ภาพประกอบ 49 ซิงก๋วน (ไม้เท้าผี)

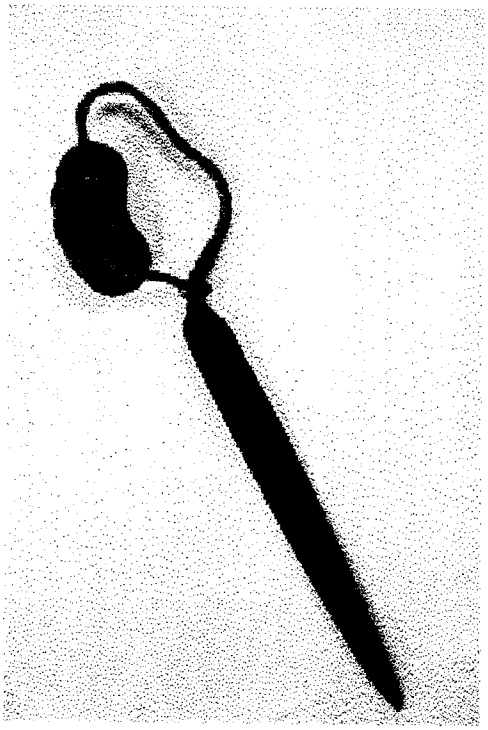

ภาพประกอบ 50 กิ๋ม (มีดหมอผี)

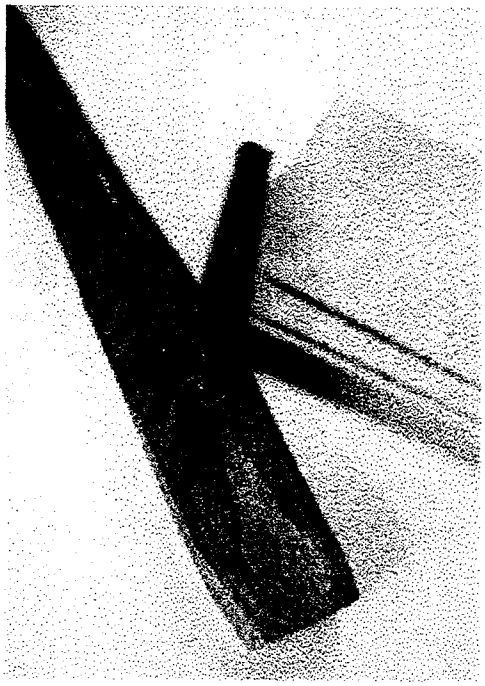

ภาพประกอบ 51 สุเจ้ย (เหล็กตอกกระดาษเงินกระดาษทอง)

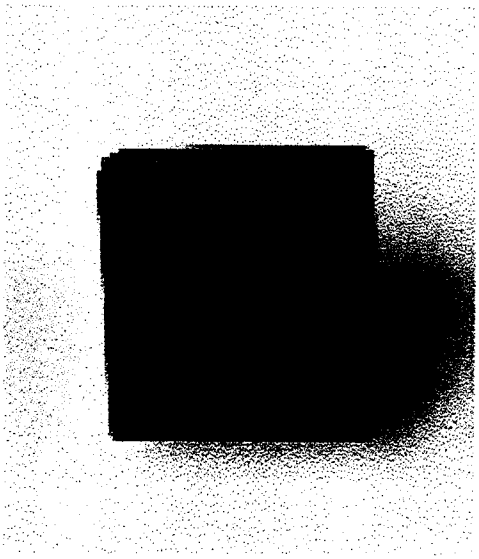

ภาพประกอบ 52 ลู่กวนเหยี่ยน (ตราประทับ)

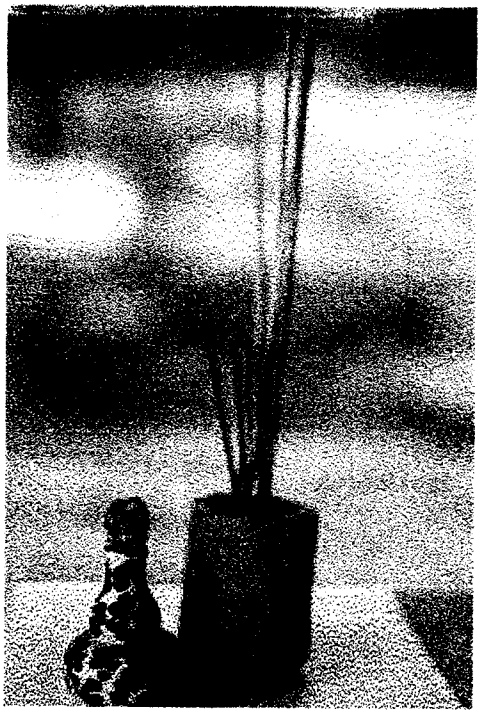

ภาพประกอบ 53 ฮูงโหล่ (กระถางธูป)

ภาพประกอบ 54 นายจันก๋วย แซ่ลี (หมอผีใหญ่ของหมู่บ้านผาเดื่อ)

พิธีกรรมงานขึ้นปีใหม่ (เจียเหียง)

งานขึ้นปีใหม่ของชาวเย้านั้นได้ถือเอาเทศกาลตรุษจีนเป็นช่วงงานขึ้นปีใหม่ ทั้งนี้เพราะชาวเย้าได้เคยอาศัยอยู่ในประเทศจีนมาเป็นระยะเวลานาน จึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงหรือตามแบบอย่างจีน งานขึ้นปีใหม่ของชาวเย้ามีกำหนดระยะเวลารวม 3 วัน โดยในวันแรกทุกๆ บ้านจะฆ่าหมู ไก่ เพื่อนำไปต้ม พร้อมทั้งต้มสุราข้าวโพด ข้าวเปลือก และตำข้าวเหนียว เพื่อทำขนมคลุกงาที่เรียกว่า "ข้าวปุก" โดยจะนำอาหารทั้งหมดไปเซ่นไหว้ผีเรือน (เมี่ยนเตีย) และนำอาหารอย่างละเล็กน้อยไปเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพบรรพบุรุษของตนด้วย

ในวันที่ 2 ก็จะมีการยิงปืนขึ้นฟ้าตั้งแต่เช้ามืด 4 นัด หรือถ้าบางหมู่บ้านมีกระสุนปืนมากก็จะยิงโดยไม่นับจำนวน จะมีการนำดอกไม้หอมมาปักไว้ที่หิ้งหรือแท่นบูชาดวงวิญญาณบรรพบุรุษ หรือเก็บเอาก้อนกรวดตามลำธารโดยสมมุติเป็นก้อนเงินก้อนทองมากองไว้ที่ใต้แท่นบูชา เป็นทำนองขอร้องให้ผีเรือนหรือดวงวิญญาณบรรพบุรุษช่วยให้มีความมั่งคั่งร่ำรวย (สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด.2521:40-47) ในวันถัดมาก็จะเป็นการเยี่ยมเยียนกันแทบทุกหลังคาเรือนและมีการแห่นำขบวนไปกราบไหว้ผู้อาวุโส บางหมู่บ้านถ้าเป็นหมู่บ้านใหญ่ก็จะมีชาวบ้านถึง 100-200 คน

สำหรับการประกอบพิธีกรรมงานขึ้นปีใหม่ของชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อในปัจจุบัน ยังคงยึดถือปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิม โดยมีการไปกราบไหว้ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ซึ่งจะมีวงดนตรีนำขบวนแห่ พร้อมด้วยดอกไม้หลากหลายชนิดที่มีสีสันสวยงามมากมาย อีกทั้งมีการยิงปืนขึ้นฟ้ากันอย่างสนั่นหวั่นไหว บรรยากาศเต็มไปด้วยความสนุกสนาน การบรรเลงดนตรีในขบวนแห่นั้นประกอบด้วยเพลง

1. เจียหยัดซิง
2. กันล่อซุง
3. มันถ่างโย้งซุง

ทั้งนี้จะบรรเลงวนซ้ำไปเรื่อย ๆ งานขึ้นปีใหม่ของชาวเย้านี้นอกจากเป็นการกราบไหว้ผู้อาวุโสแล้ว จะมีการกราบไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษของผู้อาวุโสด้วย ตามประเพณีผู้อาวุโสจะต้องฆ่าหมู ไก่ และเลี้ยงสุราอาหารแก่ผู้ที่มาเยี่ยมเยียนกราบไหว้กันอย่างเต็มที่ และตามธรรมเนียมของหมู่บ้านอีกประการหนึ่งซึ่งยึดถือปฏิบัติคือ บรรดาลูกบ้านจะมาไหว้ผู้ใหญ่บ้านที่พึ่งได้รับตำแหน่ง โดยจะไหว้ทุก ๆ ปีติดต่อกันจนกว่าจะครบ 3 ปี

<u>บทเพลงและการวิเคราะห์</u>

บทเพลงของชาวเย้าเป็นบทเพลงที่ได้สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งไม่ปรากฏนามผู้แต่ง โดยยังคงบรรเลงประกอบพิธีกรรมสำคัญ 3 พิธีกรรมของชาวเย้าหมู่บ้านผาเดื่อในปัจจุบันได้แก่ พิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่ พิธีกรรมงานศพ และพิธีกรรมขึ้นปีใหม่ ซึ่งมีบทเพลงรวมทั้งสิ้น 11 เพลงได้แก่

1. เพลงเจียหยัดชิง มีลักษณะเป็นเพลงสั้น ๆ ถือได้ว่าเป็นเพลงโหมโรงของชาวเย้า เนื่องจากเป็นเพลงแรกที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมทั้ง 3 พิธี นอกจากนี้ยังได้นำไปบรรเลงเป็นบทนำในเพลงอื่น ๆ บางเพลงด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการบอกกล่าวให้ทราบว่าพิธีได้เริ่มขึ้นแล้ว และเป็นการบรรเลงเพื่อทดสอบเสียงของหยัดด้วย

2. เพลงซิบเซี่ยง (บ๋วง,ล่าง) ซุง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบเฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่เท่านั้น โดยจะบรรเลงในขณะที่วงดนตรีเดินไปต้อนรับเจ้าสาวและนำขบวนของเจ้าสาวมายังบริเวณพิธี การบรรเลงต้อนรับและนำขบวนของเจ้าสาวนี้จะเรียกชื่อเพลงว่า "ซิบเซี่ยงบ๋วงซุง" ถ้าเป็นการไปต้อนรับเจ้าบ่าวจะเรียกชื่อเพลงว่า "ซิบเซี่ยงล่างซุง" ทั้งนี้เป็นเพลงเดียวกันแต่จะเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามการประกอบพิธี

3. เพลงเจียอินเบียดซุง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบเฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่เช่นกัน โดยจะบรรเลงในขณะที่ญาติฝ่ายเจ้าบ่าวทำการแจกบุหรี่ให้กับฝ่ายเจ้าสาว

4. เพลงเจียซ่าเจียติ้วซุง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบเฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่เช่นกัน โดยจะบรรเลงในขณะที่ญาติฝ่ายเจ้าบ่าวทำการแจกน้ำชาและเหล้าให้กับฝ่ายเจ้าสาว

5. เพลงแซงเตี้ยแซงตั๋งซุง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบเฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่เช่นกัน ทั้งนี้จะบรรเลงในขณะที่ผู้ที่มาร่วมงานแต่งงานทั้งหมดนั่งโต๊ะอาหารเพื่อที่จะรับประทานอาหาร

6. เพลงจอมเตี้ยจอมตั๋งซุง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบเฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่เช่นกัน ทั้งนี้จะบรรเลงในขั้นตอนของพิธีกรรมที่ต่อเนื่องจากการนั่งโต๊ะอาหาร โดยมีความหมายว่าให้นั่งฟังเพลงสบาย ๆ ด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนาน

7. เพลงฮบติ้วซุง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบเฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่เช่นกัน โดยจะบรรเลงในขั้นตอนของพิธีกรรมที่เจ้าบ่าวเจ้าสาวดื่มเหล้าร่วมกัน นอกจากนี้เมื่อดนตรีบรรเลงจบเพลงแล้ว จะมีการร้องอวยพรแก่คู่บ่าวสาว ในลักษณะของการด้นกลอนสด

8. เพลงหละติ้วเฟ้ยซุง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบเฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่เช่นกัน โดยจะบรรเลงเพื่อความสนุกสนาน ซึ่งมีการรำถาดประกอบกับการบรรเลงดนตรีด้วย ในการรำถาดนี้นิยมใช้ผู้รำจำนวน 4 คน หรือ 6 คน ทั้งนี้จะต้องเป็นเลขคู่เท่านั้น

9. เพลงกันล่อซุง เป็นเพลงที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมทั้ง 3 พิธี มีความหมายว่า การดื่มเหล้ากันอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ถึงแม้ว่าจะนำไปบรรเลงประกอบพิธีกรรมงานศพด้วยก็ตาม ทั้งนี้ชาวเย้ามีความเชื่อว่าวิญญาณผู้ตายจะมีความสุขและได้ไปสวรรค์

10. เพลงเจียนหม่วงเง็ยมซุง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบเฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่เท่านั้น โดยจะบรรเลงในขั้นตอนที่เจ้าบ่าวเจ้าสาวกำลังประกอบพิธีเคารพพ่อแม่และผู้อาวุโส บทเพลงมีความหมายถึง ความรู้สึกเสียใจของพ่อแม่เจ้าสาวที่ลูกสาวต้องไปแต่งงาน

11. เพลงมันถ่างโฮ้งซุง เป็นเพลงที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมทั้ง 3 พิธี ซึ่งหมายถึงการเปรียบเทียบบรรยากาศของพิธีกรรมนั้น ๆ ว่ามีความสวยงามเหมือนดอกไม้ ถึงแม้ว่าจะนำไปบรรเลงประกอบพิธีกรรมงานศพด้วยก็ตาม ซึ่งชาวเย้ามีความเชื่อว่าวิญญาณผู้ตายจะมีความสุขและได้ไปสวรรค์ เช่นเดียวกับเพลงกันล่อซุง

บทเพลงทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในองค์ประกอบของดนตรีที่ปรากฏให้เห็น ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เกิดความเข้าใจในดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าได้ดีขึ้น และเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ โดยจะเน้นในลักษณะที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นเย้า ทั้งนี้สามารถแยกองค์ประกอบของดนตรีที่จะทำการวิเคราะห์ได้เป็นประเด็นสำคัญดังนี้

1. ลักษณะของเสียง (Characteristic of Sound) หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียด หรือคุณสมบัติของเสียงที่มีการแปรเปลี่ยนไปเพื่อการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งลักษณะของเสียงสามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา (Dynamics) หมายถึง การแปรเปลี่ยนของเสียง เป็นลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งในการประพันธ์ ทำให้เกิดความแตกต่างในบทเพลง ซึ่งทำให้บทเพลงมีลีลาที่น่าฟัง น่าสนใจ

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก (Expressions) หมายถึง การที่ผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ลงไปในบทเพลง และได้แสดงออกมาทางเสียงดนตรีตามเจตนานั้น

2. รูปพรรณ หรือ พื้นผิว (Texture) ในทางดนตรีหมายถึง ลักษณะความสัมพันธ์ของทำนองและการประสานเสียง

3. รูปแบบ (Forms) หมายถึง แบบแผนที่ผู้ประพันธ์เพลงได้แต่งขึ้นตามที่ได้คิดไว้ ซึ่งมีโครงสร้างที่สามารถศึกษาหรือทำความเข้าใจได้

4. ทำนอง (Melody) หมายถึง การจัดเรียงของเสียงที่มีความแตกต่างกันออกไปของระดับเสียงและความยาวของเสียง ทำนองจะแตกต่างกันตามแต่ละเชื้อชาติ ภาษา สภาพความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ทำนองเพลงของเย้ามีเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเย้า โดยมีลักษณะพิเศษที่จะทำการวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

4.1 จังหวะของทำนอง (Melodic Rhythm) หมายถึง ความสั้นยาวของเสียงแต่ละเสียงที่ประกอบกันเป็นทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต (Tied Notes) เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่ง ทำให้ตัวโน้ตมีอัตราจังหวะยาวขึ้น

4.1.2 โน้ตจังหวะยก (Syncopation Notes) เป็นโน้ตที่มีจังหวะไม่ตรงกับจังหวะหนักหรือจังหวะตก (Down Beat) ซึ่งเป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่ง

4.2 ทิศทางของทำนอง (Direction) หมายถึง การเคลื่อนที่ของทำนอง ซึ่งอาจจะเคลื่อนที่ไปได้หลายทิศทาง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง (Chromatic Movement) เป็นการเคลื่อนที่ของทำนอง โดยโน้ตตัวใดตัวหนึ่งถูกยกระดับเสียงขึ้นหรือลดลงครึ่งเสียง

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง (Decorative Notes) เป็นความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์โน้ตที่เป็นวลีสั้น ๆ ขึ้นมาใหม่ เพื่อตกแต่งทำนองหลัก

4.4 การขึ้นต้นและการจบ (Introduction and Ending Sections) หมายถึง ส่วนนำของบทเพลงและส่วนปิดท้ายของบทเพลง

4.5 ช่วงกว้างของเสียง (Range) หมายถึง ความแตกต่างของระดับเสียงต่ำสุดจนถึงระดับเสียงสูงสุดของบทเพลง

5. กระสวนจังหวะ (Rhythmic Pattern) หมายถึง ลักษณะจังหวะของเครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ

การวิเคราะห์บทเพลงในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเป็นโน้ตดนตรีสากล เพื่อเป็นสื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และเพื่อต้องการแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด แต่มิได้หมายความว่าโน้ตสามารถถ่ายทอดจิตวิญญาณที่แท้จริงของดนตรี หรือความเป็นดนตรีได้อย่างครบถ้วน

เพลงเจียหยัดซิง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 131)

1. **ลักษณะของเสียง**

1.1 **ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา** ไม่พบในบทเพลง

1.2 **ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก** เป็นการถ่ายทอดถึงความกระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวา

2. **รูปพรรณ** เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. **รูปแบบ** บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. **ทำนอง**

4.1 **จังหวะของทำนอง**

4.1.1 **การโยงเสียงตัวโน้ต** เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏชัดเจนในห้องเพลงที่ 2-6 และ 8-10 ตามตัวอย่างที่ 1

ตัวอย่างที่ 1

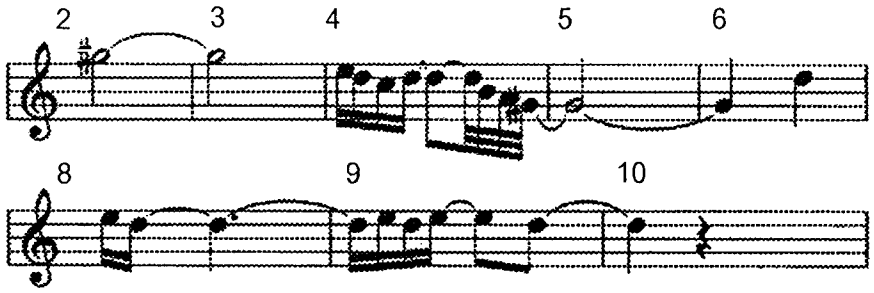

4.1.2 **โน้ตจังหวะยก** เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4 และ 8-9 ตามตัวอย่างที่ 2

ตัวอย่างที่ 2
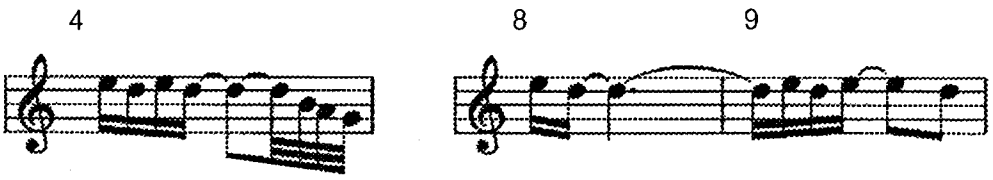
4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1-2 และ 4-5 ตามตัวอย่างที่ 3

ตัวอย่างที่ 3

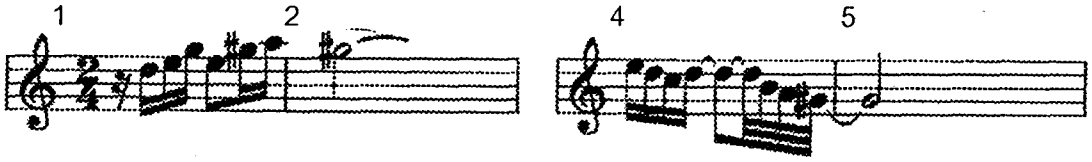

ทั้งนี้เกิดจากการควบคุมลมหายใจในการบรรเลง ซึ่งผู้บรรเลงไม่รู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างเสียงซอลกับซอลซาร์ป ดังจะเห็นได้จากในช่วงท้ายของบทเพลงซึ่งปรากฏเสียงซอล

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4-5 ตามตัวอย่างที่ 4

ตัวอย่างที่ 4
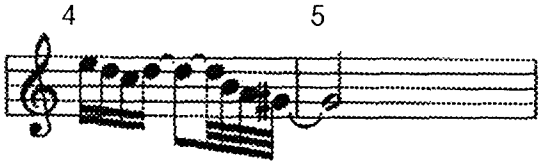
4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 9 ตามตัวอย่างที่ 5

ตัวอย่างที่ 5
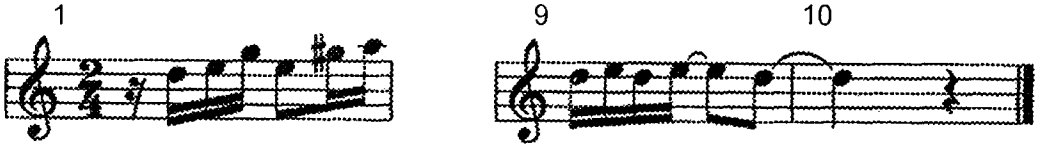
4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 8 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจ ซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 5 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงลา ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นน้อยที่ 1 เหนือเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 2 ตามตัวอย่างที่ 6

ตัวอย่างที่ 6

5. **กระสวนจังหวะ** เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเถ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ 2 ลักษณะคือ การบรรเลงจังหวะหนัก และการรัวจากช้าแล้วค่อย ๆ เร็วขึ้น ตามตัวอย่างที่ 7

ตัวอย่างที่ 7
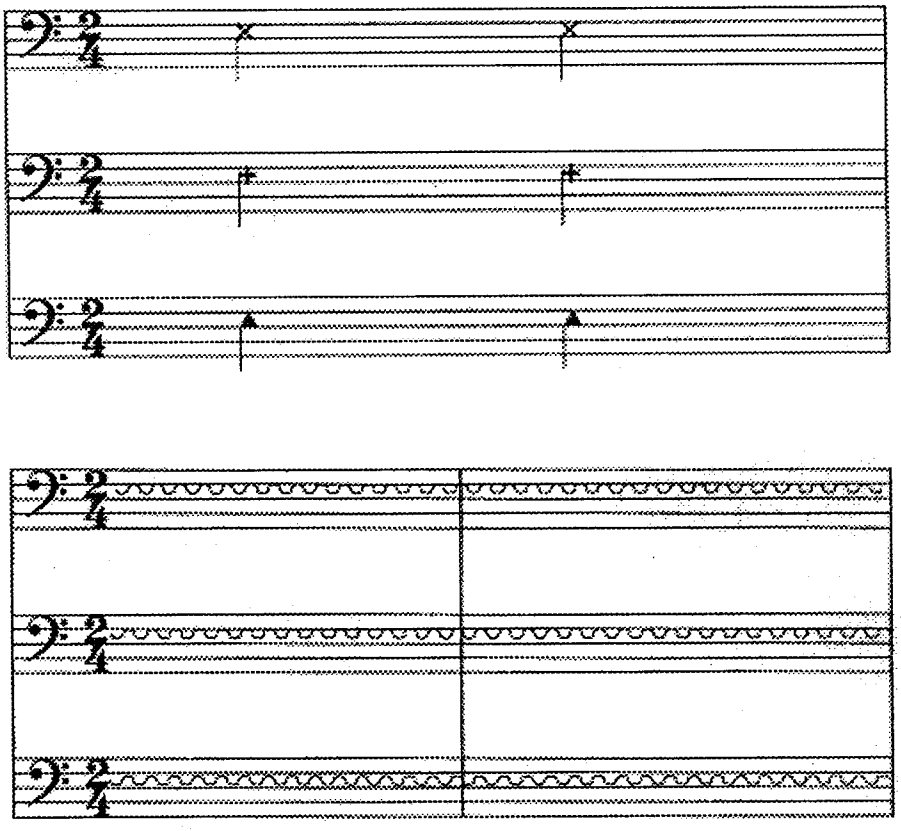
เพลงซิบเซี่ยง (บ๋วง,ล่าง) ซุง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 132-134)

1. **ลักษณะของเสียง**

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบในบทเพลง

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึงความสวยงาม และสง่างาม

2. **รูปพรรณ** เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. **รูปแบบ** บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. **ทำนอง**

4.1 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏชัดเจนในห้องเพลงที่ 8-9,11-13 และ 17-18 ตามตัวอย่างที่ 8

ตัวอย่างที่ 8

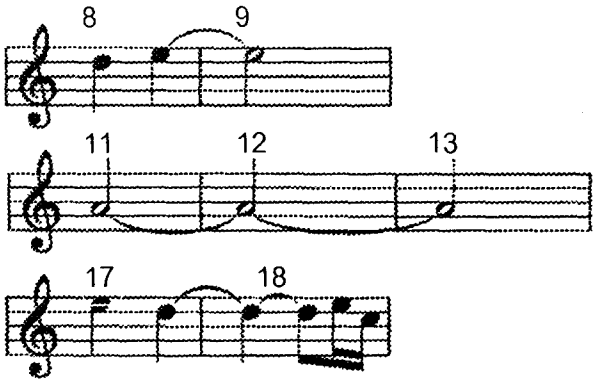

4.1.2 โน้ตจังหวะยก เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4-7 และ 10 ตามตัวอย่างที่ 9

ตัวอย่างที่ 9

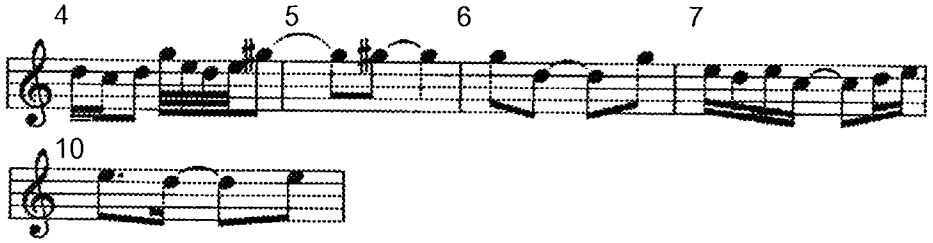

4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 6 ตามตัวอย่างที่ 10

ตัวอย่างที่ 10
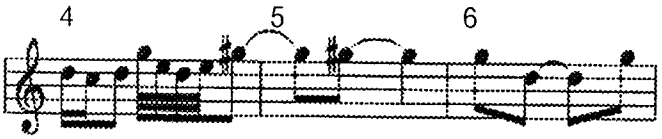
ทั้งนี้เกิดจากการควบคุมลมหายใจในการบรรเลง ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 10

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4 และ 15 ตามตัวอย่างที่ 11

ตัวอย่างที่ 11

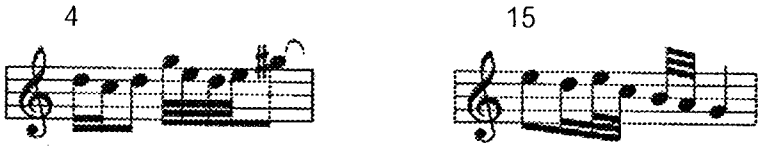

4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 19 ตามตัวอย่างที่ 12

ตัวอย่างที่ 12
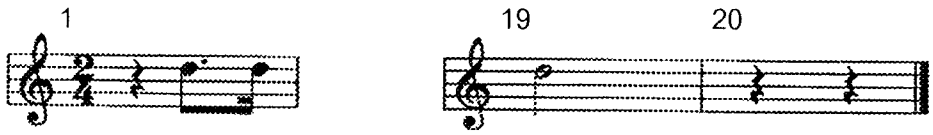
4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 8 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือเสียงซอล ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 15 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตบนเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4-5 ตามตัวอย่างที่ 13

ตัวอย่างที่ 13
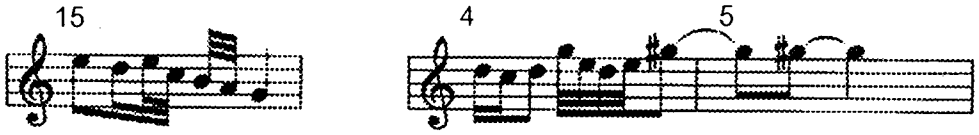
5. **กระสวนจังหวะ** เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ลักษณะเดียวคือ การบรรเลงจังหวะหนัก ตามตัวอย่างที่ 14

ตัวอย่างที่ 14

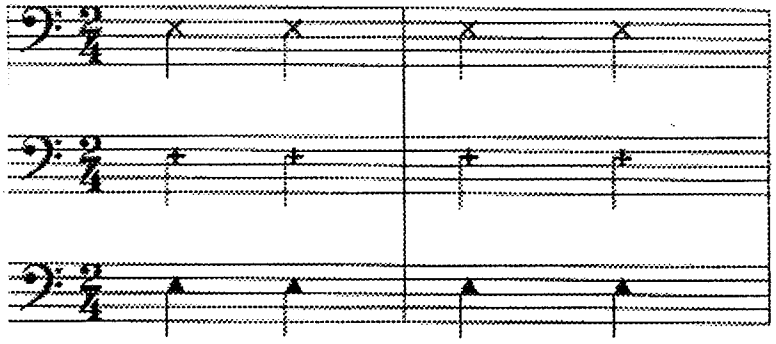

เพลงเจียอินเบียดซุง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 135-138)

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบในบทเพลง

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึงความสนุกสนาน รื่นเริง มีชีวิตชีวา

2. รูปพรรณ เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบ บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. ทำนอง

4.1 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏชัดเจนในห้องเพลงที่ 1-3, 6-17, 20-27 และ 29-31 ตามตัวอย่างที่ 15

ตัวอย่างที่ 15

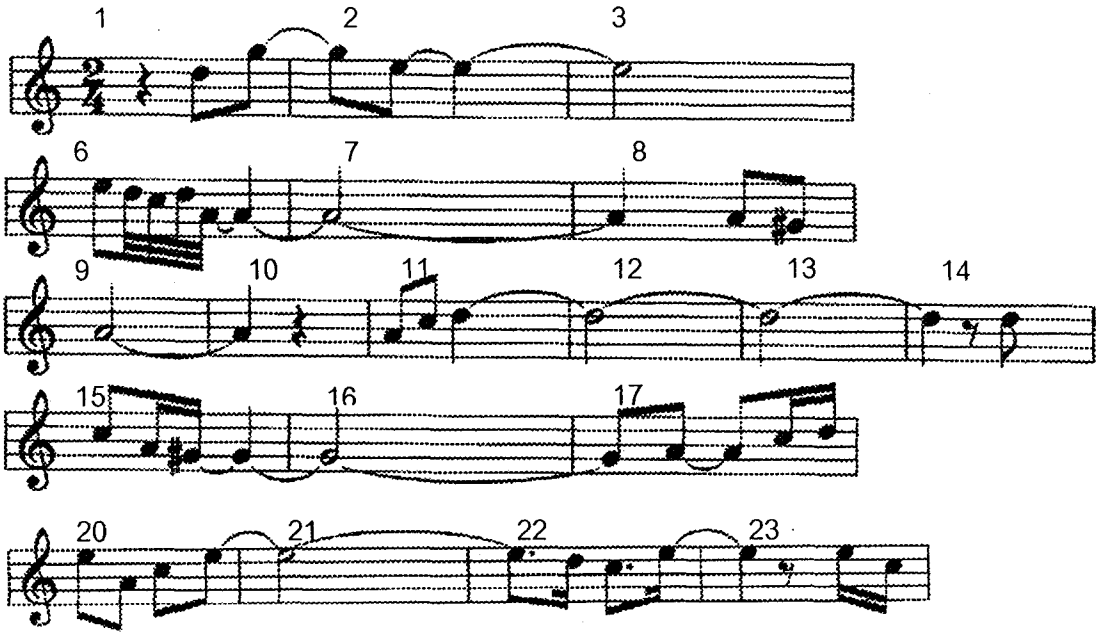

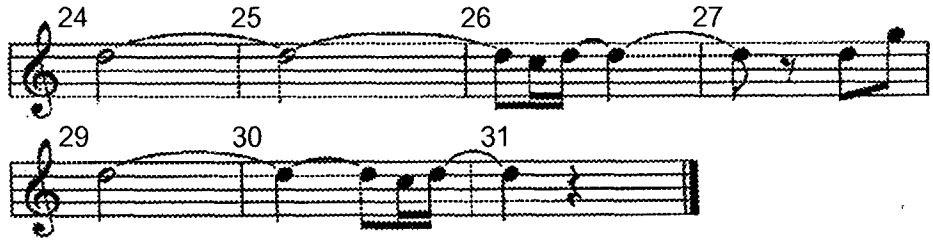

4.1.2 โน้ตจังหวะยก เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1-2, 4, 6, 15, 17, 20, 22, 26 และ 30 ตามตัวอย่างที่ 16

ตัวอย่างที่ 16
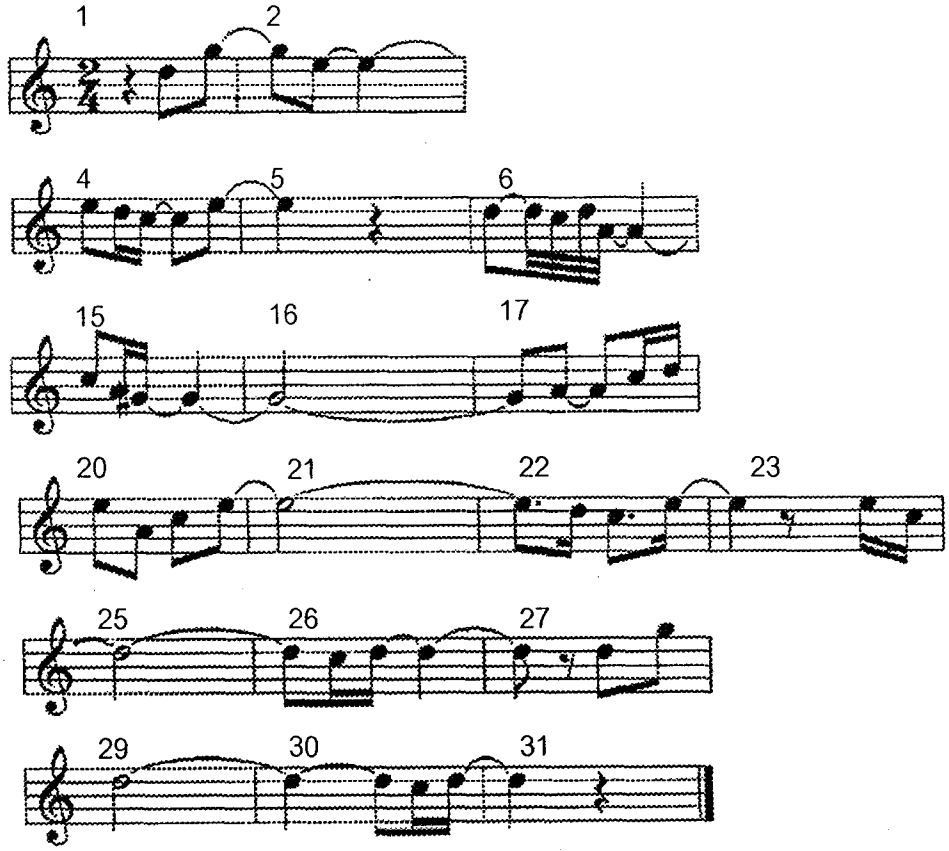
4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 8-9 และ 15-16 ตามตัวอย่างที่ 17

ตัวอย่างที่ 17
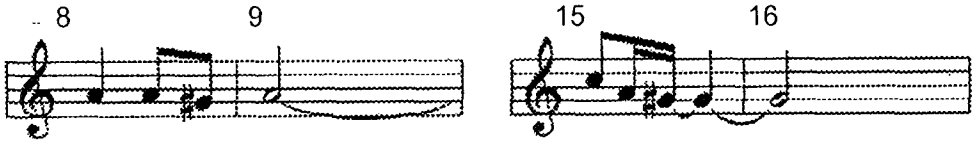
ทั้งนี้เกิดจากการควบคุมลมหายใจในการบรรเลง ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 17

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 6 และ 18 ตามตัวอย่างที่ 18

ตัวอย่างที่ 18

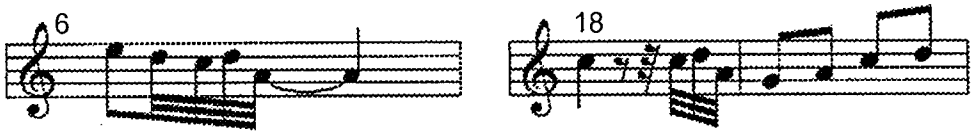

4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 31 ตามตัวอย่างที่ 19

ตัวอย่างที่ 19

4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 8 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอล ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 19 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงซอล ในตำแหน่งโน้ตบนเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1-2 และ 27-28 ตามตัวอย่างที่ 20

ตัวอย่างที่ 20

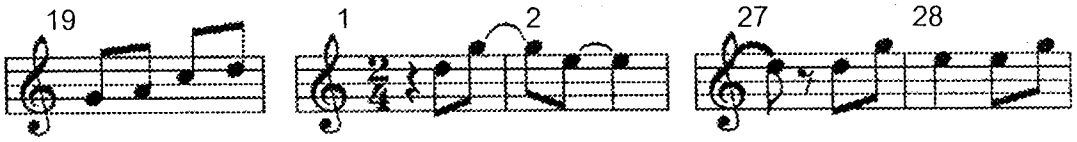

5. กระสวนจังหวะ เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ 2 ลักษณะคือ การบรรเลงจังหวะหนัก และการรัวในจังหวะที่สม่ำเสมอ ตามตัวอย่างที่ 21

ตัวอย่างที่ 21
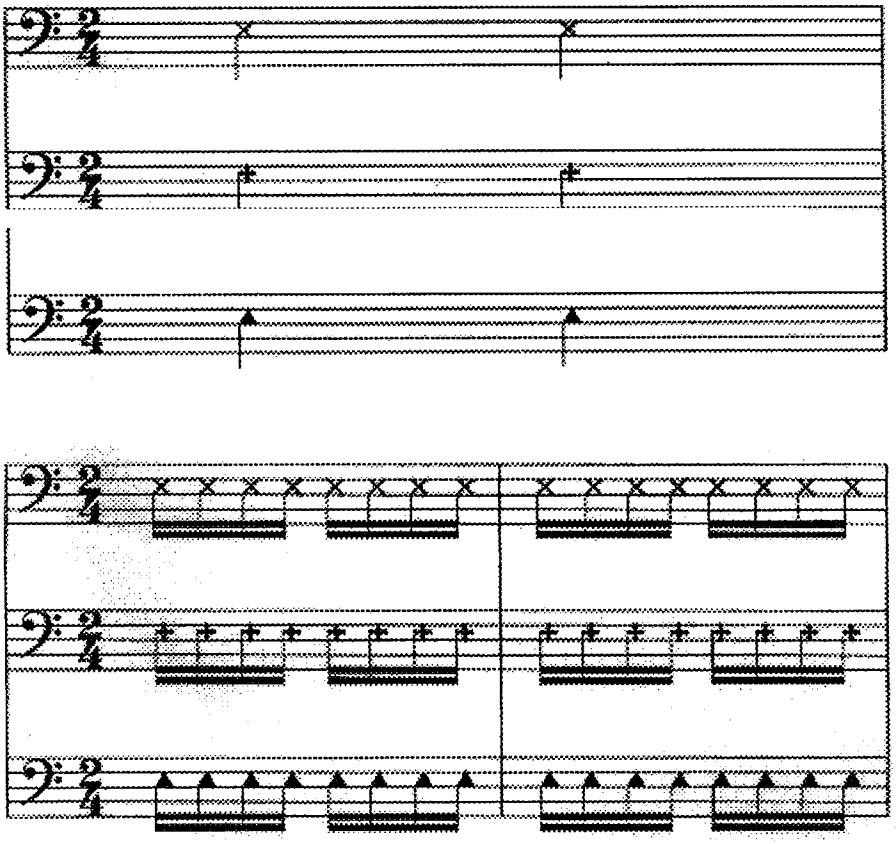
เพลงเจียซ่าเจียติ้วซุง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 2 หน้า 139-142)

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบในบทเพลง

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึงความสนุกสนาน รื่นเริง มีชีวิตชีวา

2. รูปพรรณ เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบ บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. ทำนอง

4.1 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 3-11, 13-14, 16-17, 20-23, และ 25-31 ตามตัวอย่างที่ 22

ตัวอย่างที่ 22

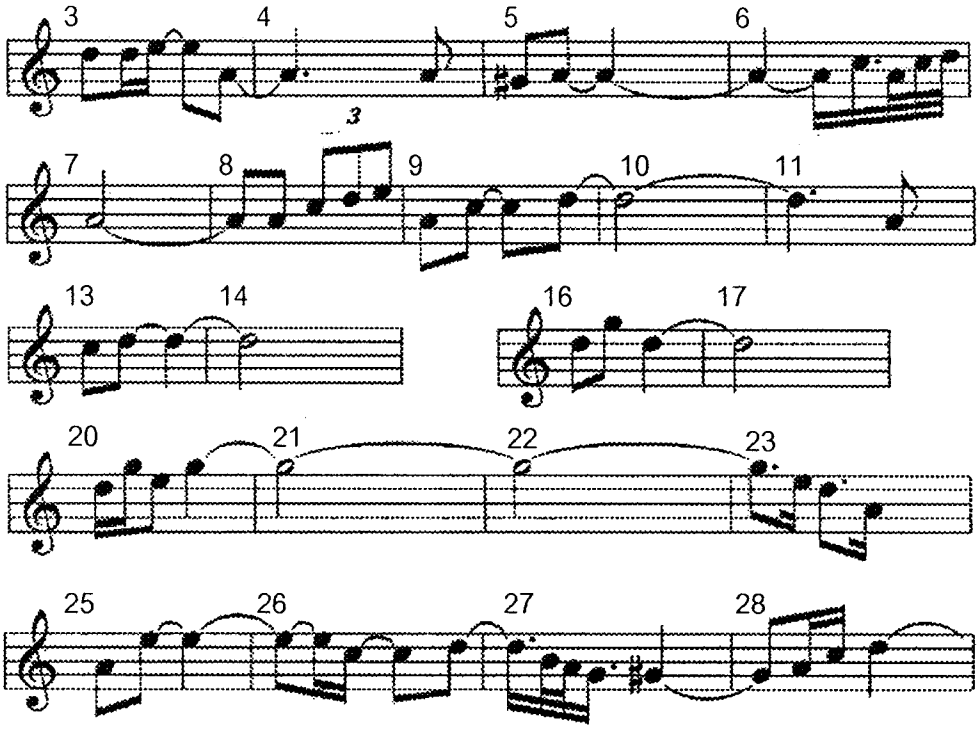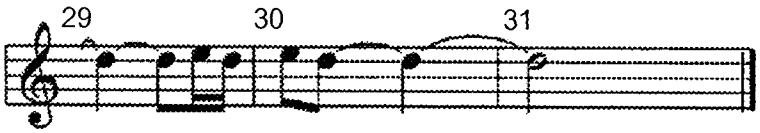

4.1.2 โน้ตจังหวะยก เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 3, 5, 9, 12-13, 25-27 และ 30 ตามตัวอย่างที่ 23

ตัวอย่างที่ 23

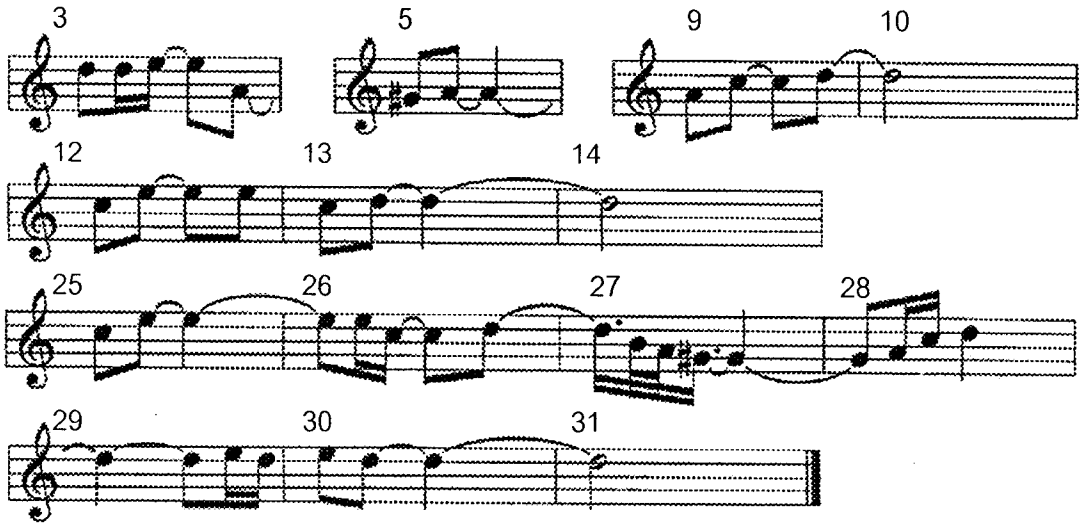

4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4-5 และ 27 ตามตัวอย่างที่ 24

ตัวอย่างที่ 24

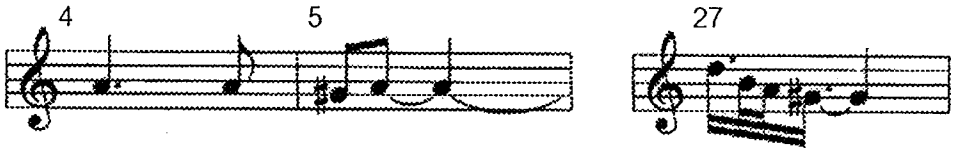

ทั้งนี้เกิดจากการควบคุมลมหายใจในการบรรเลง ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 24

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 6 และ 27 ตามตัวอย่างที่ 25

ตัวอย่างที่ 25

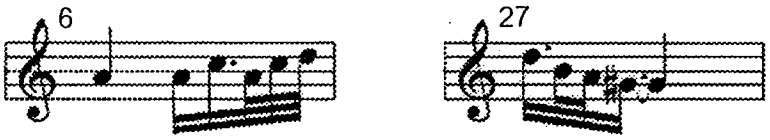

4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 30 ตามตัวอย่างที่ 26

ตัวอย่างที่ 26
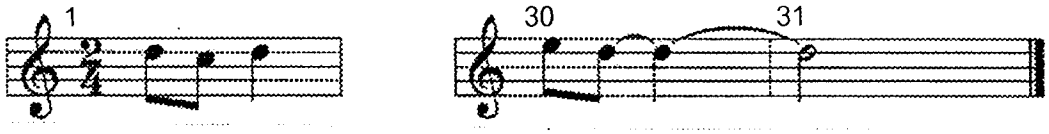
4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 8 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 5 และ 27 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงซอล ในตำแหน่งโน้ตบนเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 2, 15-16 และ 19-23 ตามตัวอย่างที่ 27

ตัวอย่างที่ 27

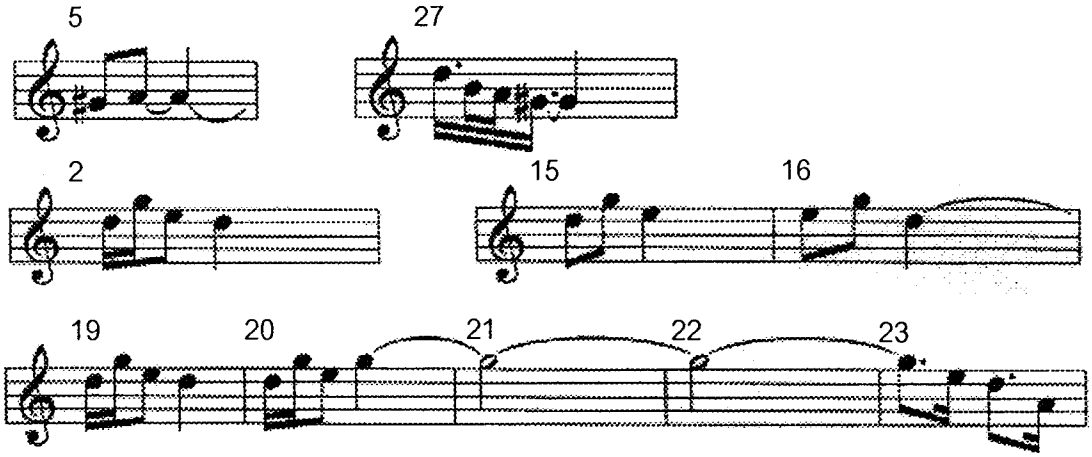

5. กระสวนจังหวะ เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ลักษณะเดียวคือ การบรรเลงจังหวะหนัก ตามตัวอย่างที่ 28

ตัวอย่างที่ 28

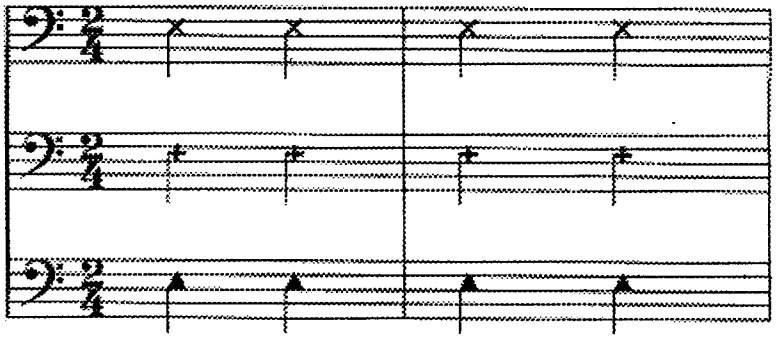

<u>เพลงแซงเตี้ยแซงตั๋งซุง</u>

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 143-145)

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบในบทเพลง

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึงความสนุกสนาน รื่นเริง มีชีวิตชีวา

2. รูปพรรณ เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบ บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. ทำนอง

4.1 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 3-8, 12-14, 17-19 และ 22-26 ตามตัวอย่างที่ 29

<u>ตัวอย่างที่ 29</u>
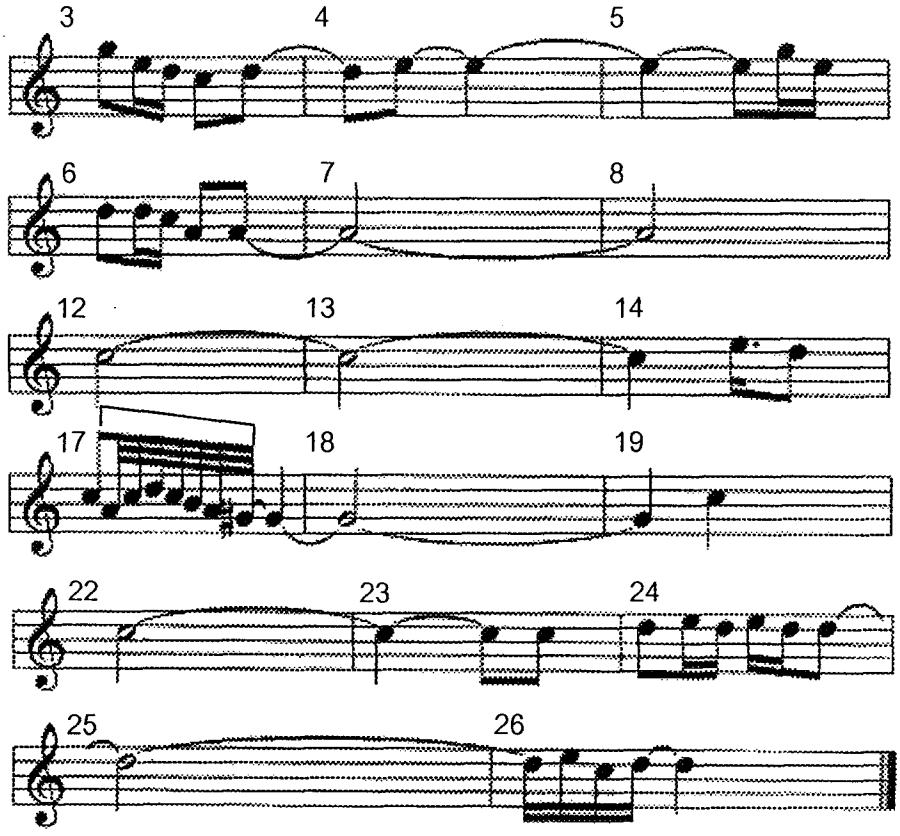
4.1.2 โน้ตจังหวะยก เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 3-4, 6, 15, 17, 20-21, 24 และ 26 ตามตัวอย่างที่ 30

ตัวอย่างที่ 30
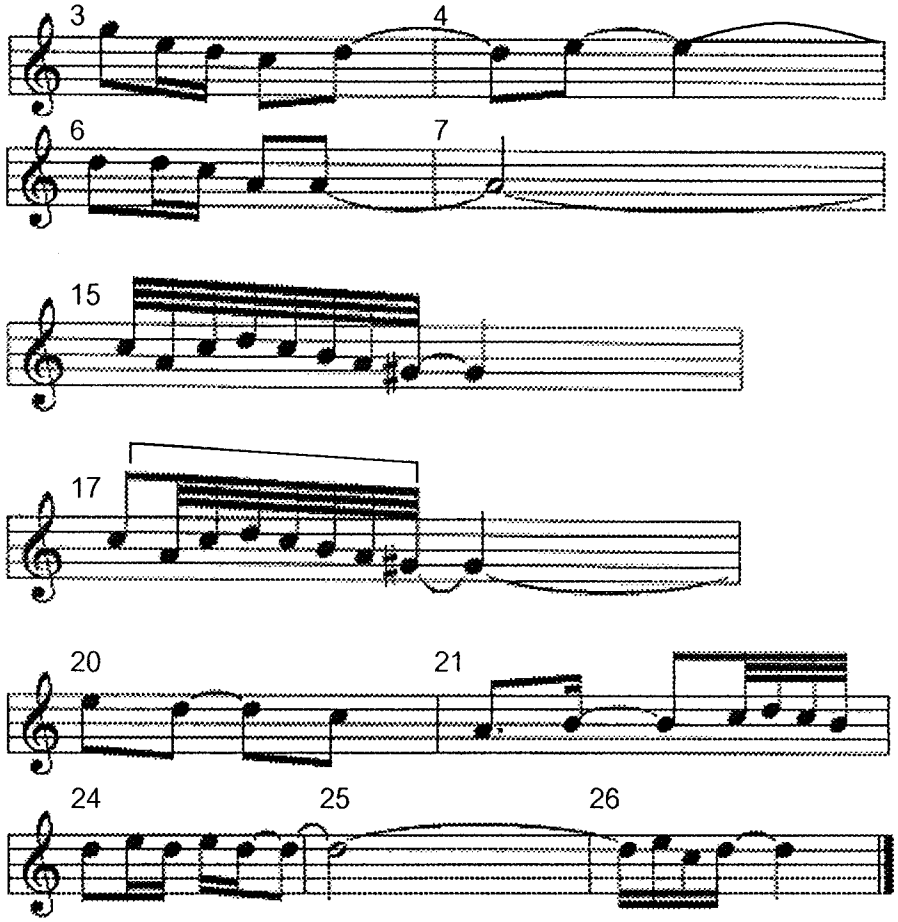
4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 10, 15 และ 17 ตามตัวอย่างที่ 31

ตัวอย่างที่ 31
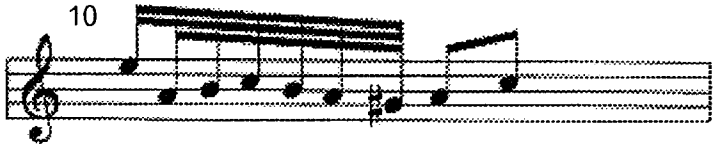
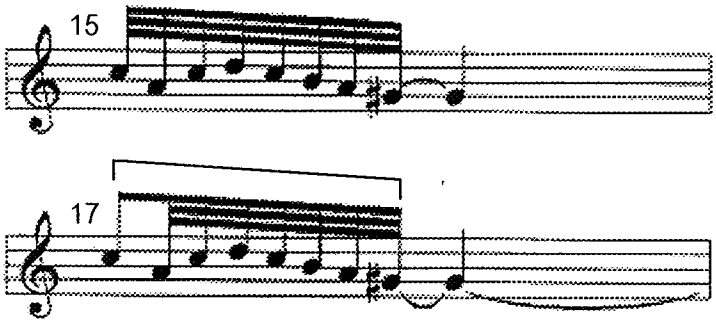

ทั้งนี้เกิดจากการควบคุมลมหายใจในการบรรเลง ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 31

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 10, 15, 17 และ 21 ตามตัวอย่างที่ 32

ตัวอย่างที่ 32

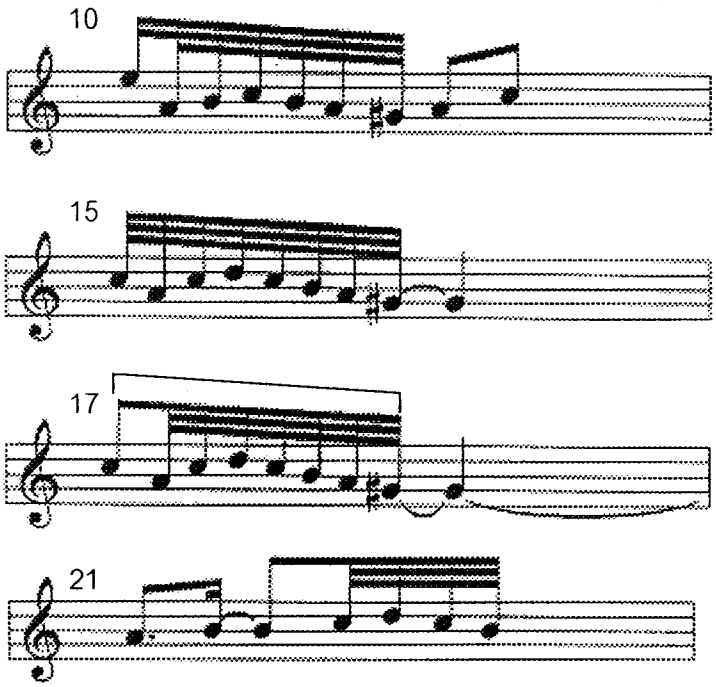

4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 26 ตามตัวอย่างที่ 33

ตัวอย่างที่ 33
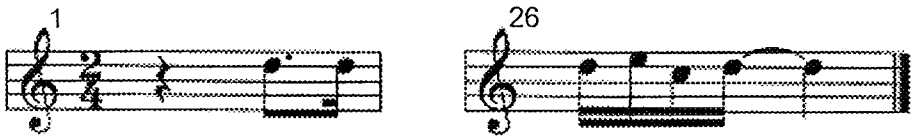
4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 8 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 10, 15 และ 17-19 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงซอล ในตำแหน่งโน้ตบนเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 3 และ 5 ตามตัวอย่างที่ 34

ตัวอย่างที่ 34

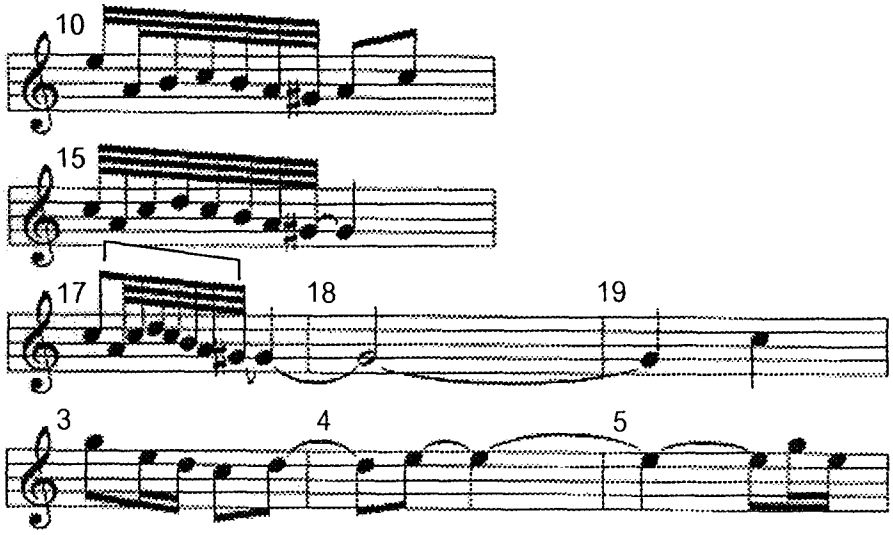

5. กระสวนจังหวะ เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ลักษณะเดียวคือ การบรรเลงจังหวะหนัก ตามตัวอย่างที่ 35

ตัวอย่างที่ 35

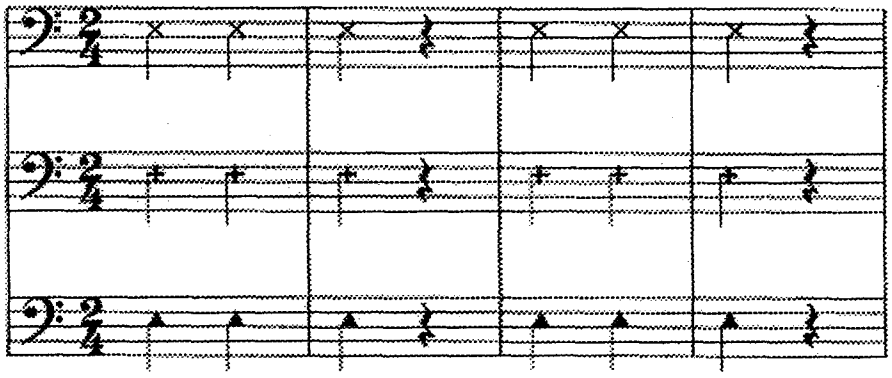

เพลงจอมเตี้ยจอมตั้งซุง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 146-149)

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบในบทเพลง

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึงความสนุกสนาน รื่นเริง มีชีวิตชีวา

2. รูปพรรณ เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบ บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. ทำนอง

4.2 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 3-8, 13-16, 20-26, 28-29 และ 31-35 ตามตัวอย่างที่ 36

ตัวอย่างที่ 36

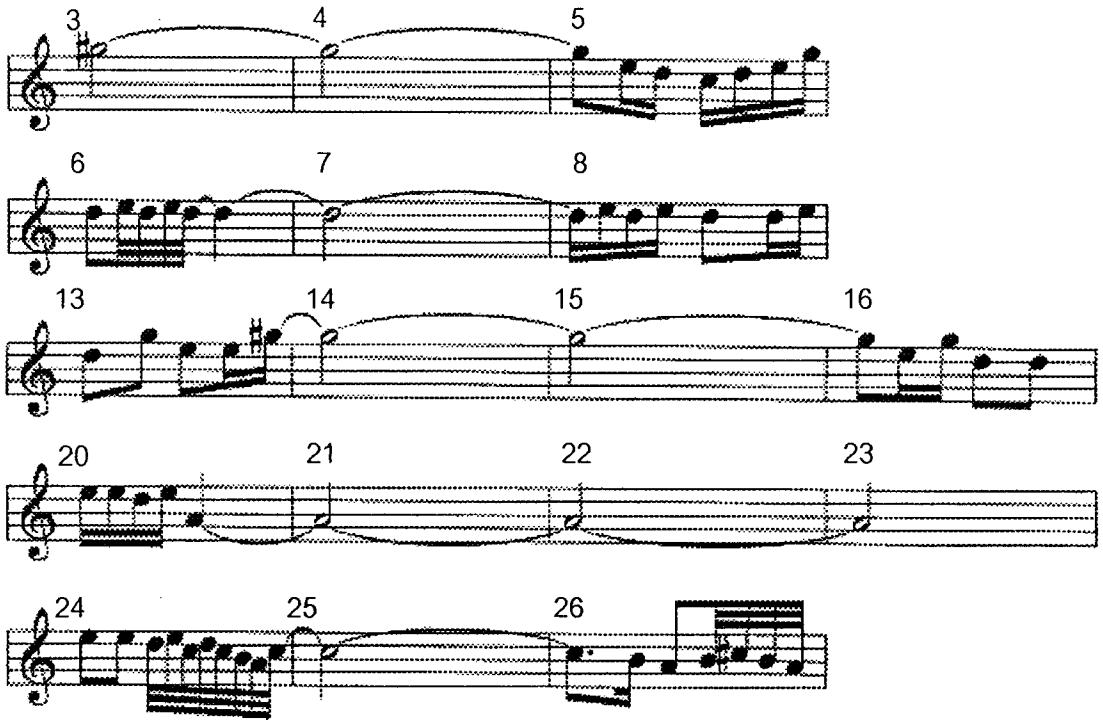

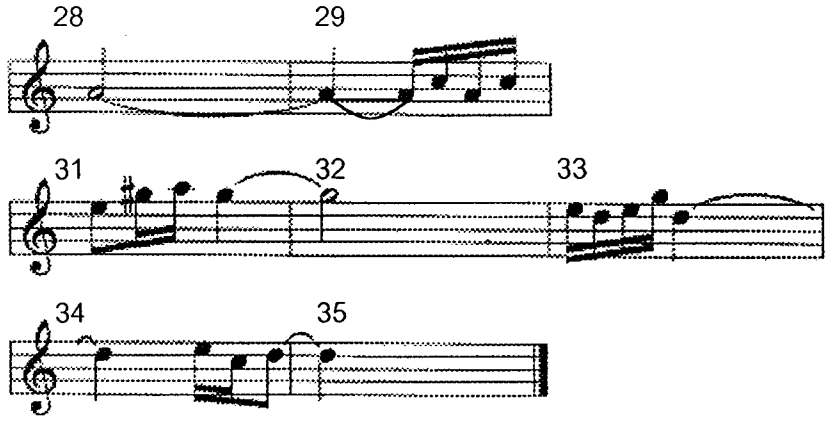

4.1.2 โน้ตจังหวะยก เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 6, 9, 13, 24 และ 34 ตามตัวอย่างที่ 37

ตัวอย่างที่ 37

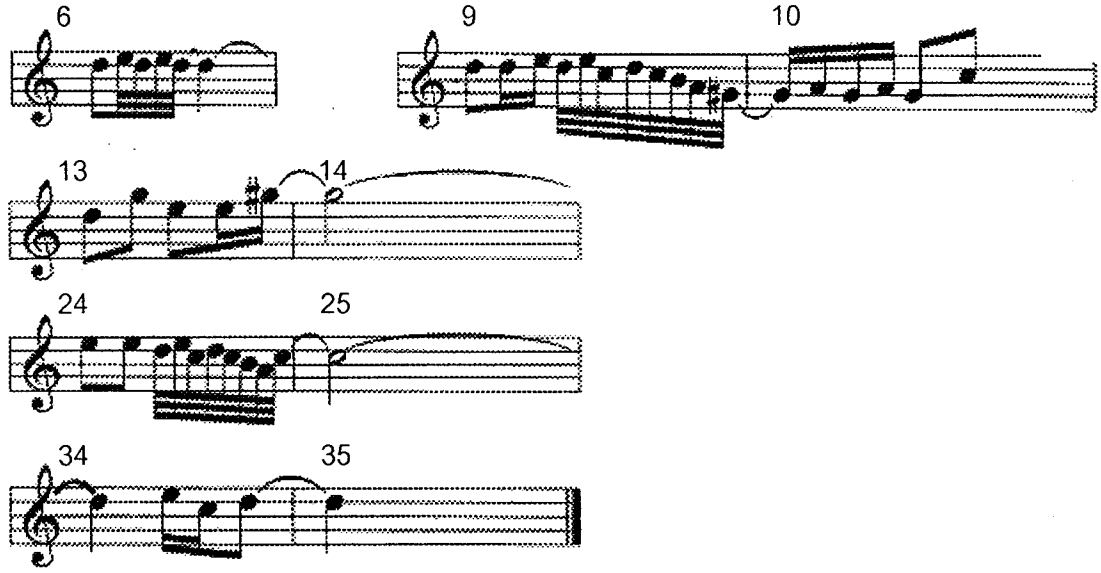

4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลงซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 2-3, 9-10 และ 31 ตามตัวอย่างที่ 38

ตัวอย่างที่ 38

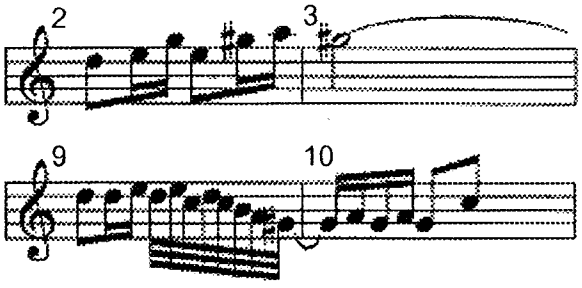

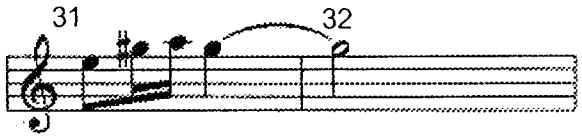

ทั้งนี้เกิดจากการควบคุมลมหายใจในการบรรเลง ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 38

4.3 โน้ตตกแต่งโน้ตในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 9, 24 และ 26 ตามตัวอย่างที่ 39

ตัวอย่างที่ 39

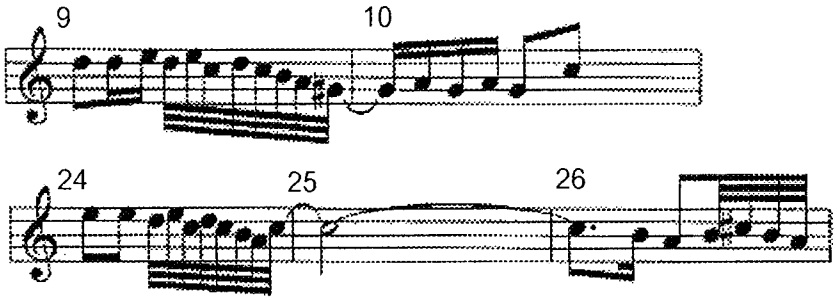

4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 34-35 ตามตัวอย่างที่ 40

ตัวอย่างที่ 40

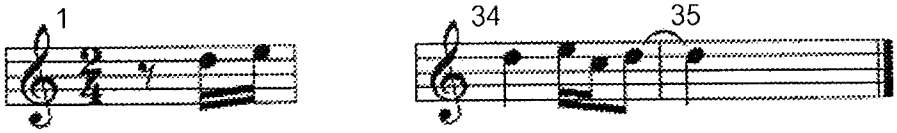

4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 8 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจ ซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 9-10 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตบนเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 2, 17 และ 31 ตามตัวอย่างที่ 41

ตัวอย่างที่ 41

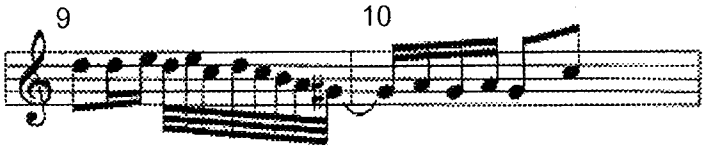

5. **กระสวนจังหวะ** เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ 3 ลักษณะคือ การบรรเลงจังหวะหนัก การรัวจากช้าแล้วค่อย ๆ เร็วขึ้น และการรัวในจังหวะที่สม่ำเสมอ ตามตัวอย่างที่ 42

ตัวอย่างที่ 42

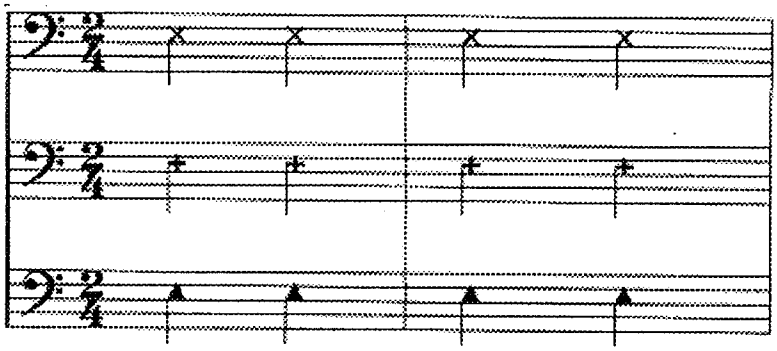

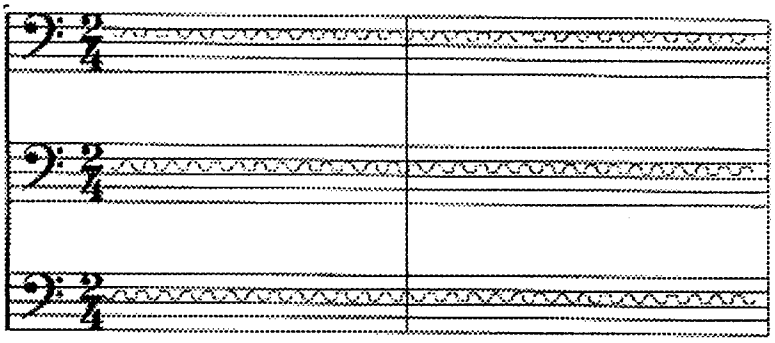

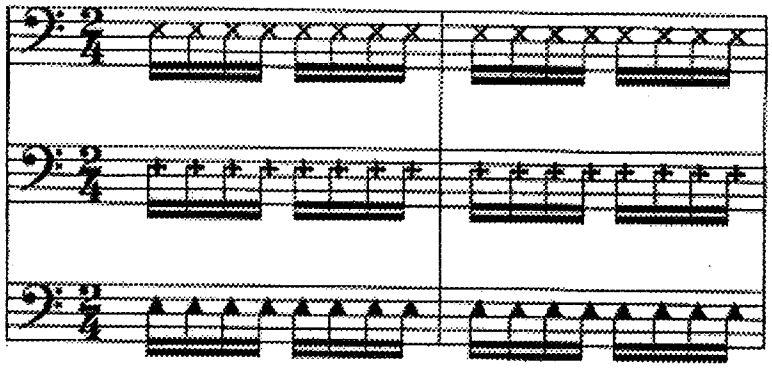

เพลงฮบติ้วซุง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 150-153)

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบในบทเพลง

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึงความมีชีวิตชีวา

2. รูปพรรณ เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบ บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. ทำนอง

4.1 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4-5, 8-12, 14-16, 18-24 และ 27-30 ตามตัวอย่างที่ 43

ตัวอย่างที่ 43

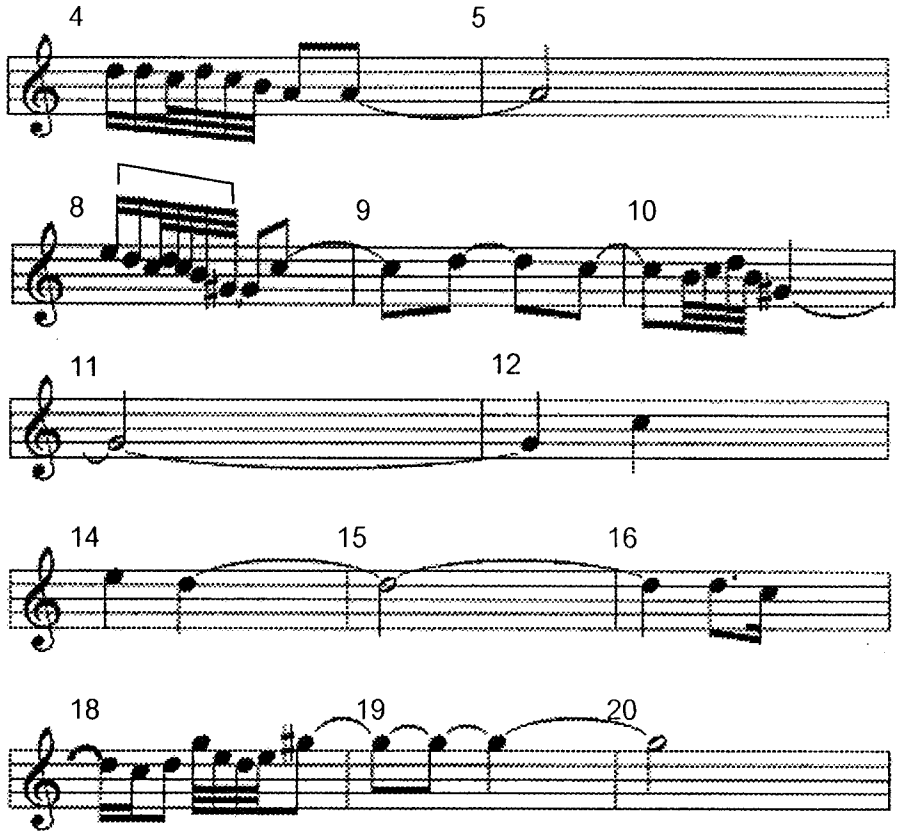

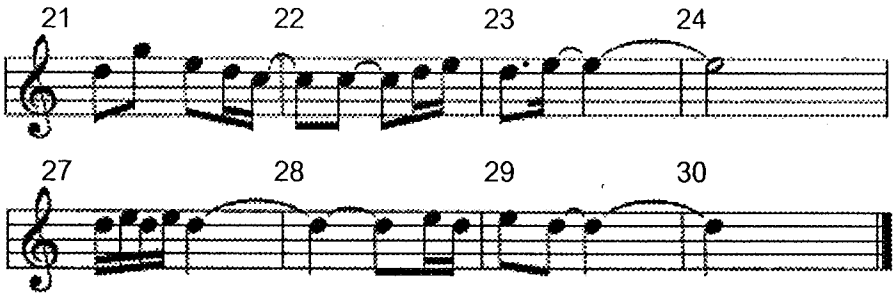

4.1.2 **โน้ตจังหวะยก** เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4, 8-9, 17-19, 21-23, 26 และ 29 ตามตัวอย่างที่ 44

ตัวอย่างที่ 44

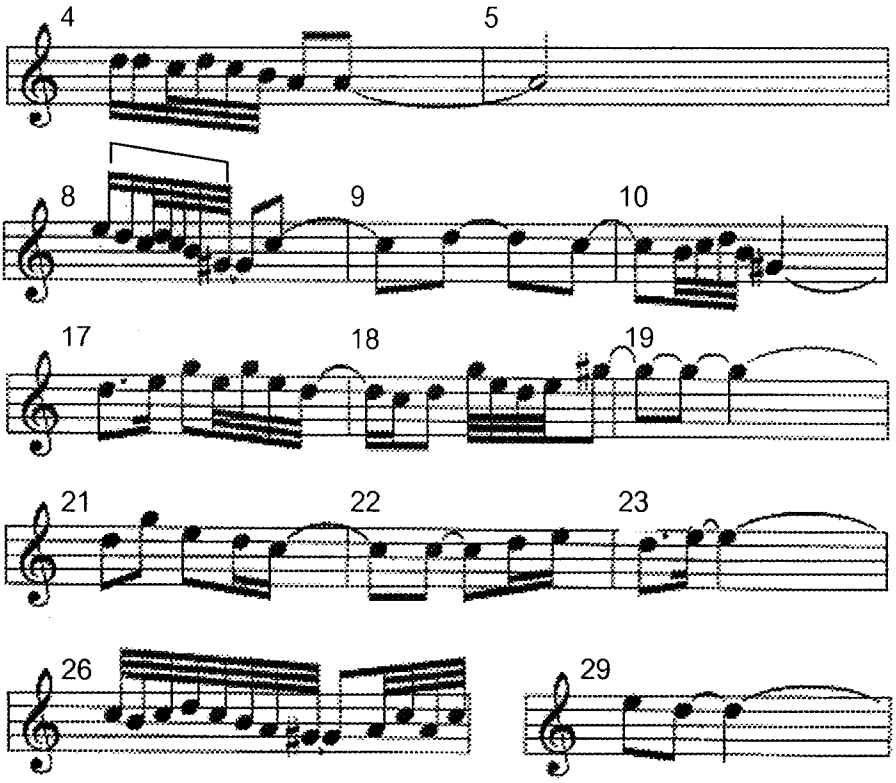

4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 **การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง** เป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 26 ตามตัวอย่างที่ 45

ตัวอย่างที่ 45
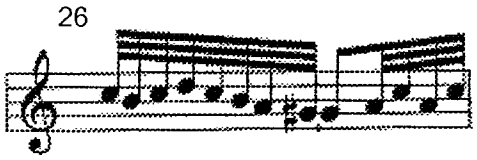
ทั้งนี้เกิดจากการควบคุมลมหายใจในการบรรเลง ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 45

4.3 โน้ตตกแต่งโน้ตในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4, 8, 10 และ 17-18 ตามตัวอย่างที่ 46

ตัวอย่างที่ 46

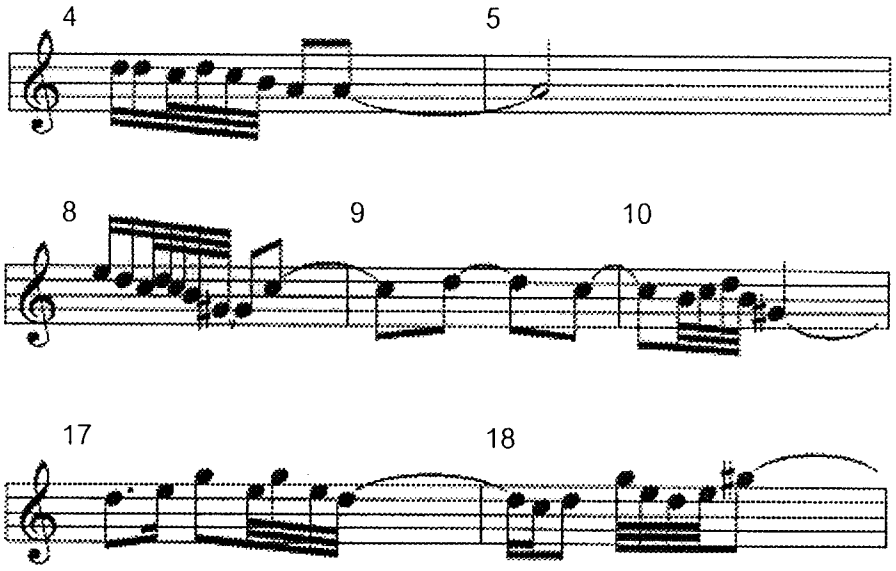

4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 29-30 ตามตัวอย่างที่ 47

ตัวอย่างที่ 47

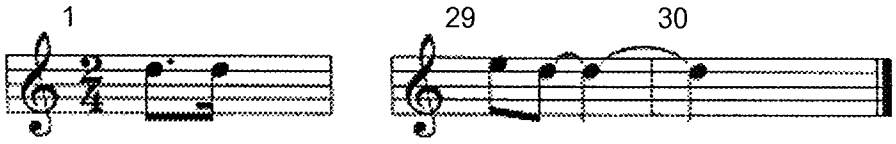

4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 8 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 8, 10-12 และ 26 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตบนเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 18-20 ตามตัวอย่างที่ 48

ตัวอย่างที่ 48

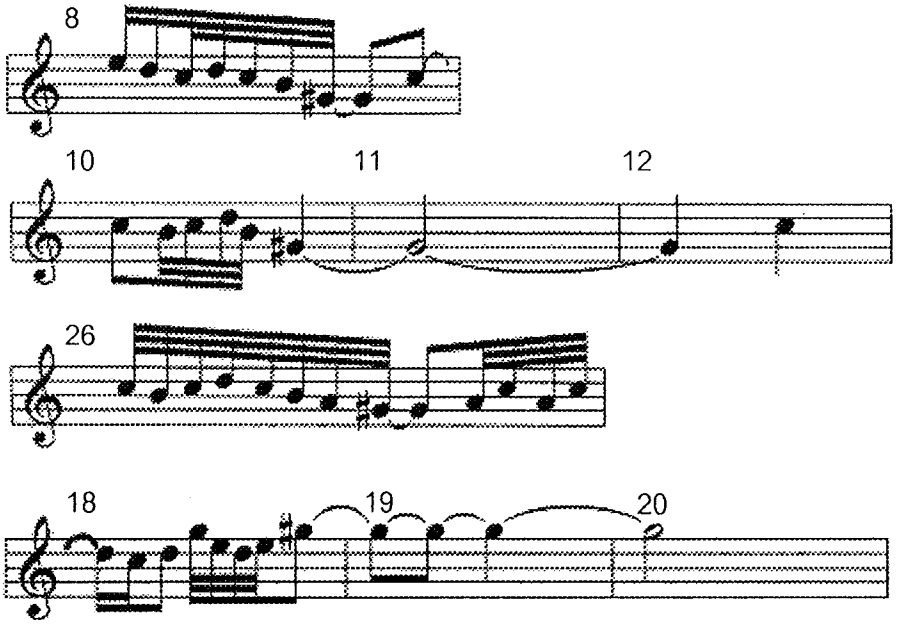

5. กระสวนจังหวะ เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ 2 ลักษณะคือ การบรรเลงจังหวะหนัก และการรัวจากช้าแล้วค่อย ๆ เร็วขึ้น ตามตัวอย่างที่ 49

ตัวอย่างที่ 49

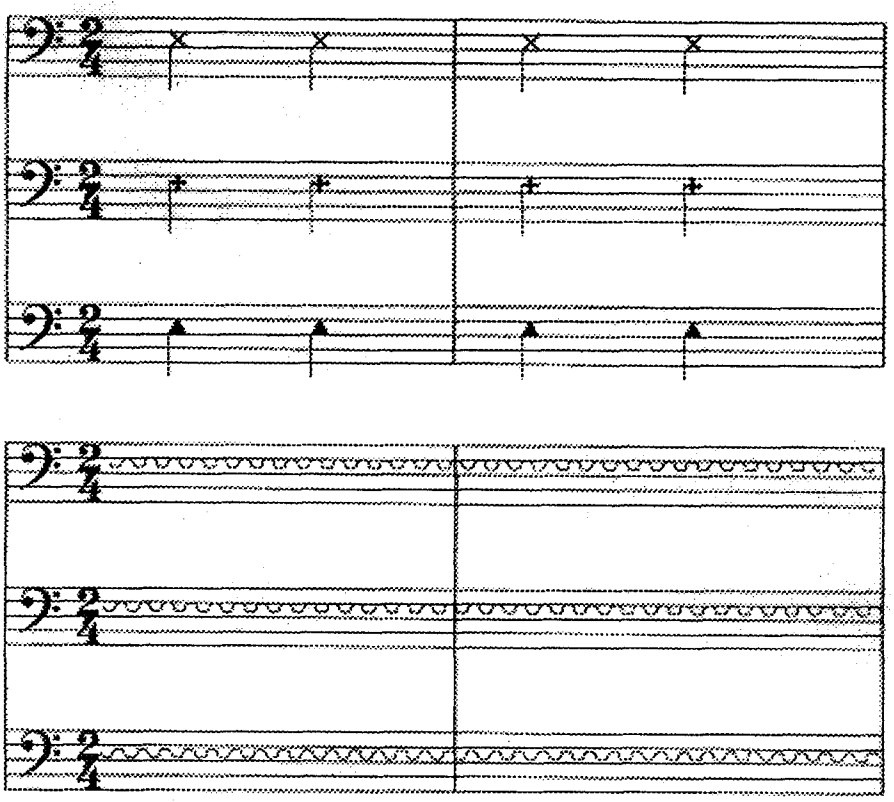

เพลงหละติ้วเฟ้ยซุง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 154-156)

1. **ลักษณะของเสียง**

1.1 **ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา** ไม่พบในบทเพลง

1.2 **ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก** เป็นการถ่ายทอดถึงความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา

2. **รูปพรรณ** เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. **รูปแบบ** บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. **ทำนอง**

4.1 **จังหวะของทำนอง**

4.1.1 **การโยงเสียงตัวโน้ต** ไม่พบในบทเพลง

4.1.2 **โน้ตจังหวะยก** ไม่พบในบทเพลงเช่นกัน เนื่องจากเป็นบทเพลงที่ใช้ประกอบการรำถาด จึงมีลักษณะเป็นจังหวะหนักอย่างชัดเจน

4.2 **ทิศทางของทำนอง**

4.2.1 **การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง** เป็นลักษณะเด่นที่สุดของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 3-7, 9 และ 15-18 ตามตัวอย่างที่ 50

ตัวอย่างที่ 50
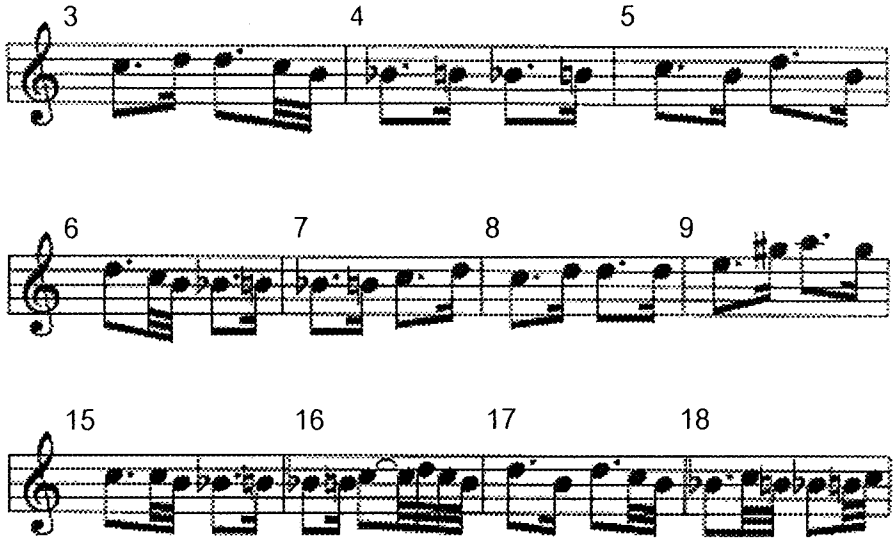
ทั้งนี้ผู้บรรเลงมีความตั้งใจที่จะบรรเลงให้เป็นไปในลักษณะดังกล่าว ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 50

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 3, 6, 12 และ 15-18 ตามตัวอย่างที่ 51

ตัวอย่างที่ 51

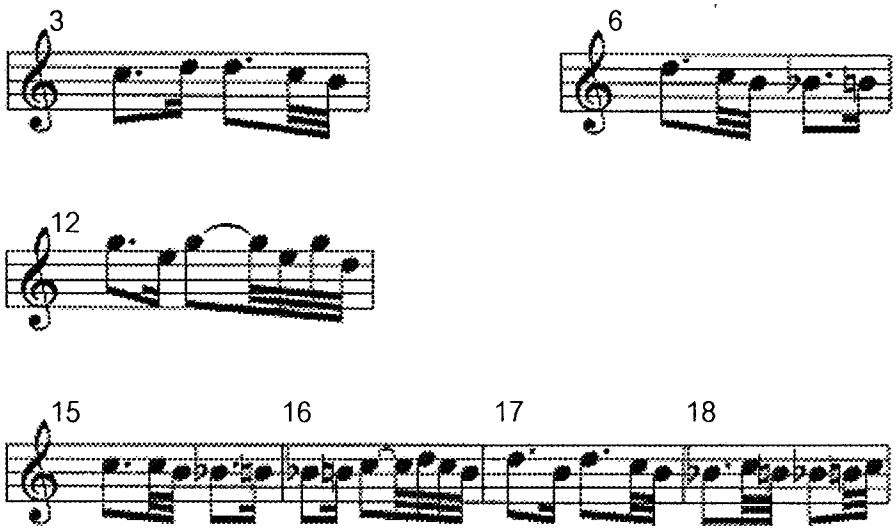

4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 19 ตามตัวอย่างที่ 52

ตัวอย่างที่ 52

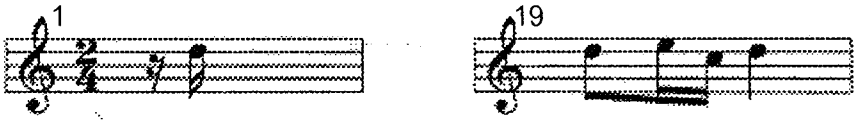

4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 7 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงทีแฟลต ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 3 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4, 6-7, 15-16 และ 18 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงลา ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นน้อยที่ 1 เหนือเส้นที่ 5 ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 9 ตามตัวอย่างที่ 53

ตัวอย่างที่ 53

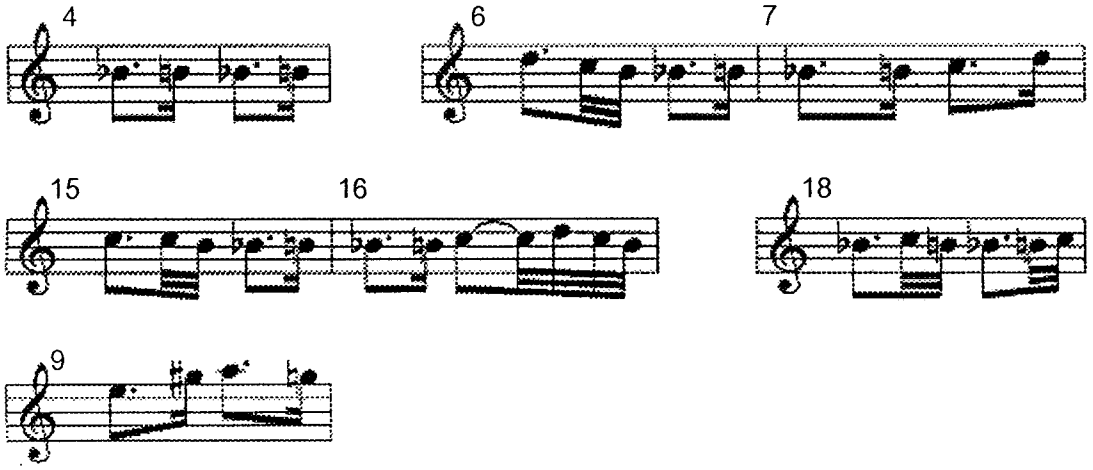

5. **กระสวนจังหวะ** เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ 2 ลักษณะคือ การบรรเลงจังหวะตามทำนองของหยัด และการรัวในตอนจบของบทเพลง ตามตัวอย่างที่ 54

ตัวอย่างที่ 54
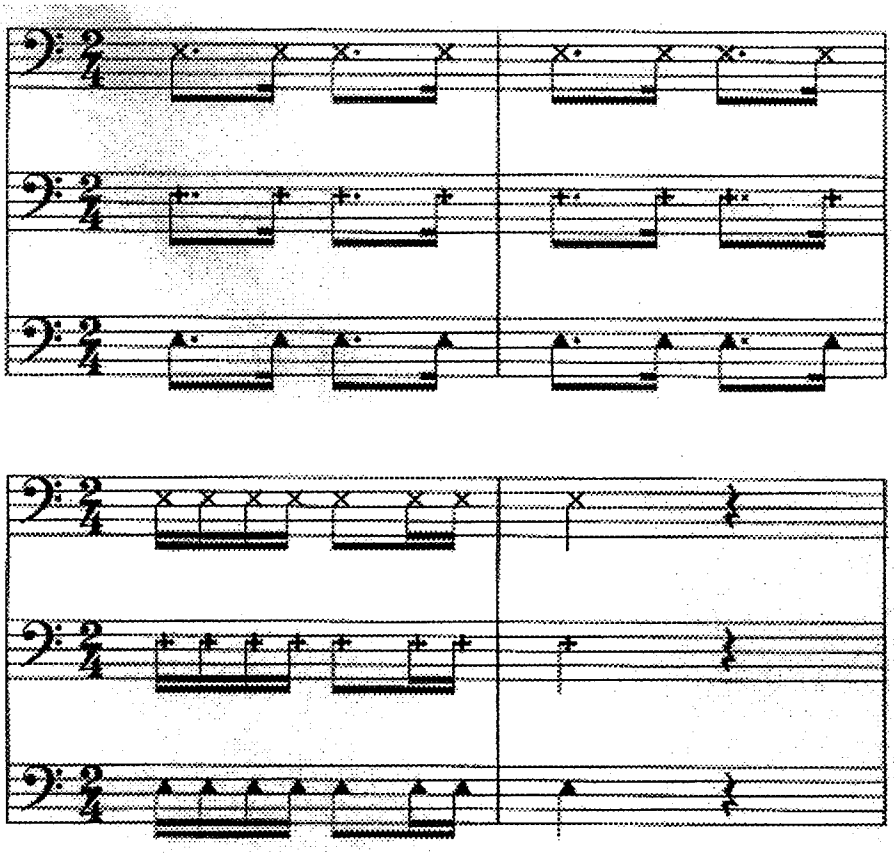
เพลงกันล่อซุง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 157-160)

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบในบทเพลง

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึงความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา

2. รูปพรรณ เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบ บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. ทำนอง

4.1 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 7-11, 15-20 และ 22-29 ตามตัวอย่างที่ 55

ตัวอย่างที่ 55

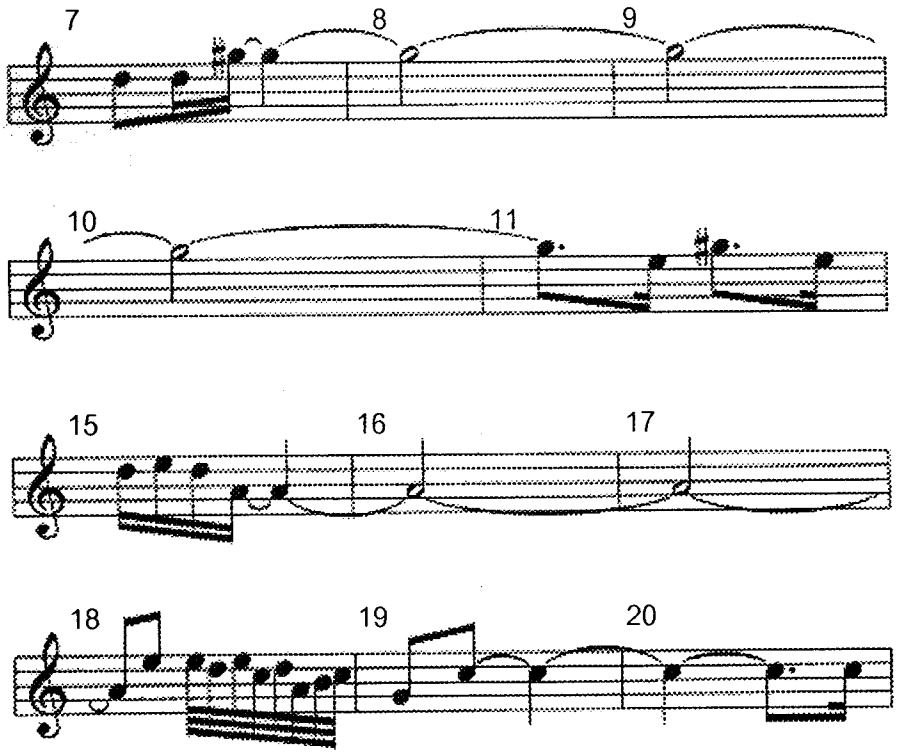

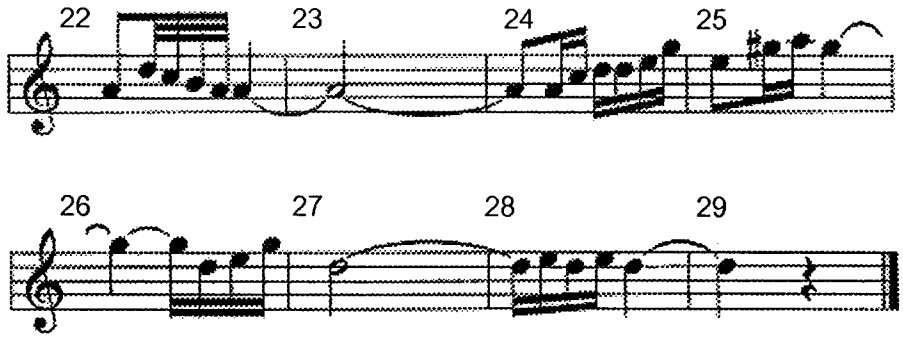

4.1.2 โน้ตจังหวะยก เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4-5, 7, 15, 19 และ 21-22 ตามตัวอย่างที่ 56

ตัวอย่างที่ 56

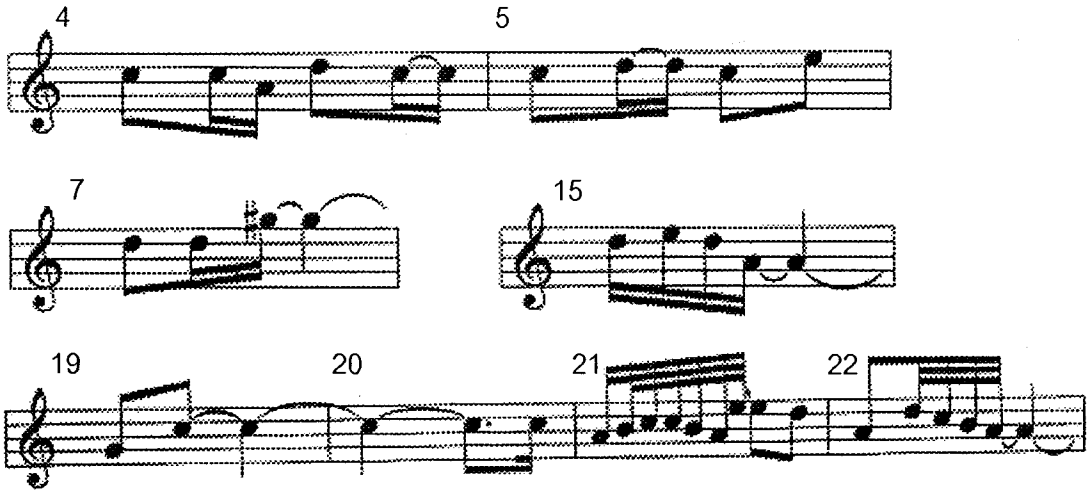

4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 25 ตามตัวอย่างที่ 57

ตัวอย่างที่ 57
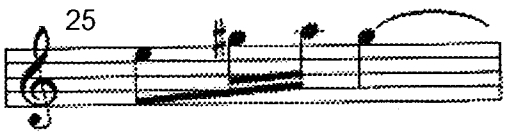
ทั้งนี้เกิดจากการควบคุมลมหายใจในการบรรเลง ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 57

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 18 และ 21-22 ตามตัวอย่างที่ 58

ตัวอย่างที่ 58

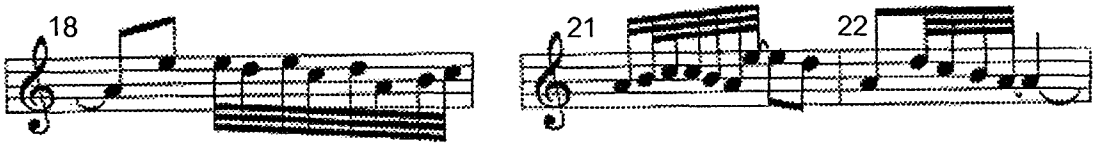

4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 28-29 ตามตัวอย่างที่ 59

ตัวอย่างที่ 59

4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 9 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอล ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 19 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงลา ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นน้อยที่ 1 เหนือเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 25 ตามตัวอย่างที่ 60

ตัวอย่างที่ 60

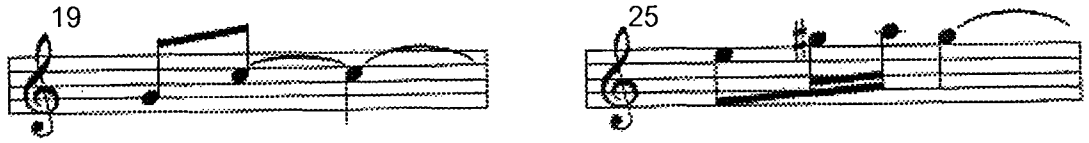

5. กระสวนจังหวะ เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ 3 ลักษณะคือ การบรรเลงจังหวะตามทำนองของหยัดในตอนขึ้นต้นบทเพลง การรัวในจังหวะที่สม่ำเสมอ และการรัวจากช้าแล้วค่อย ๆ เร็วขึ้น ตามตัวอย่างที่ 61

ตัวอย่างที่ 61

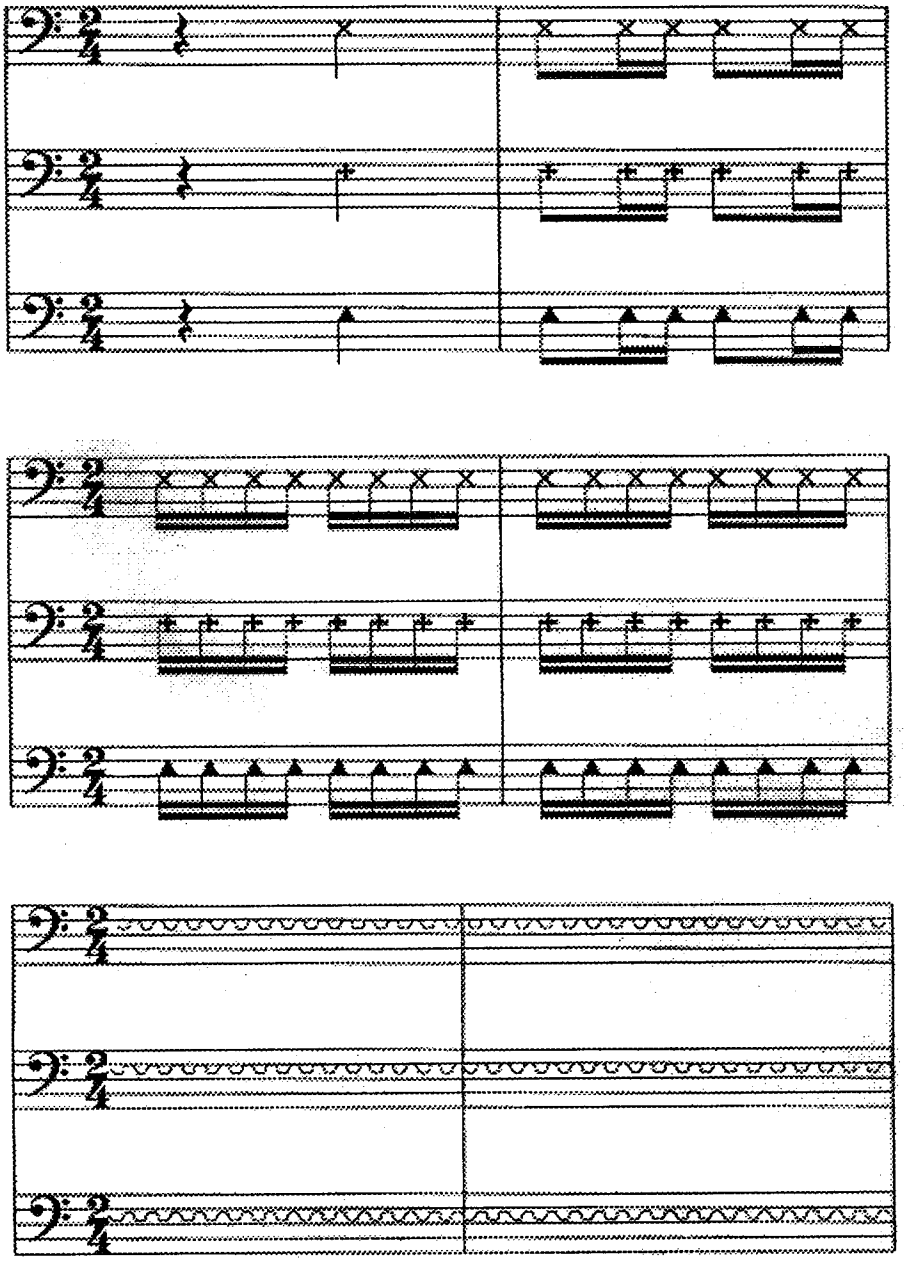

เพลงเจียนหม่วงเงี๊ยมซุง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 161-166)

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบในบทเพลง

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึงความโศกเศร้า เสียใจ คร่ำครวญ

2. รูปพรรณ เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบ บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. ทำนอง

4.1 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 2-7, 10-15, 19-24, 27-29, 32-35 ,37-43 และ 45-49 ตามตัวอย่างที่ 62

ตัวอย่างที่ 62
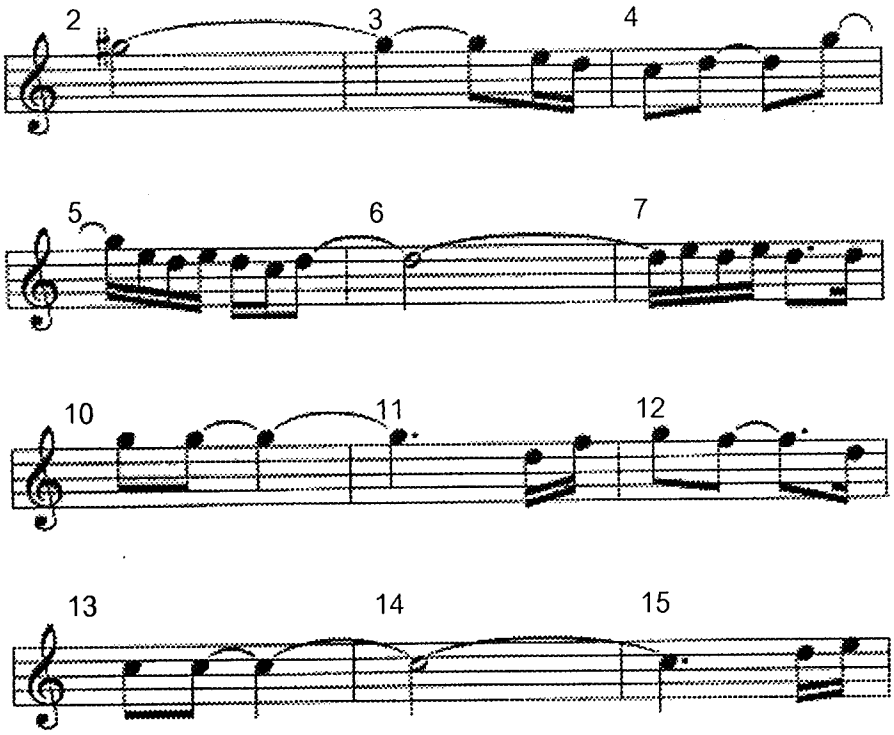
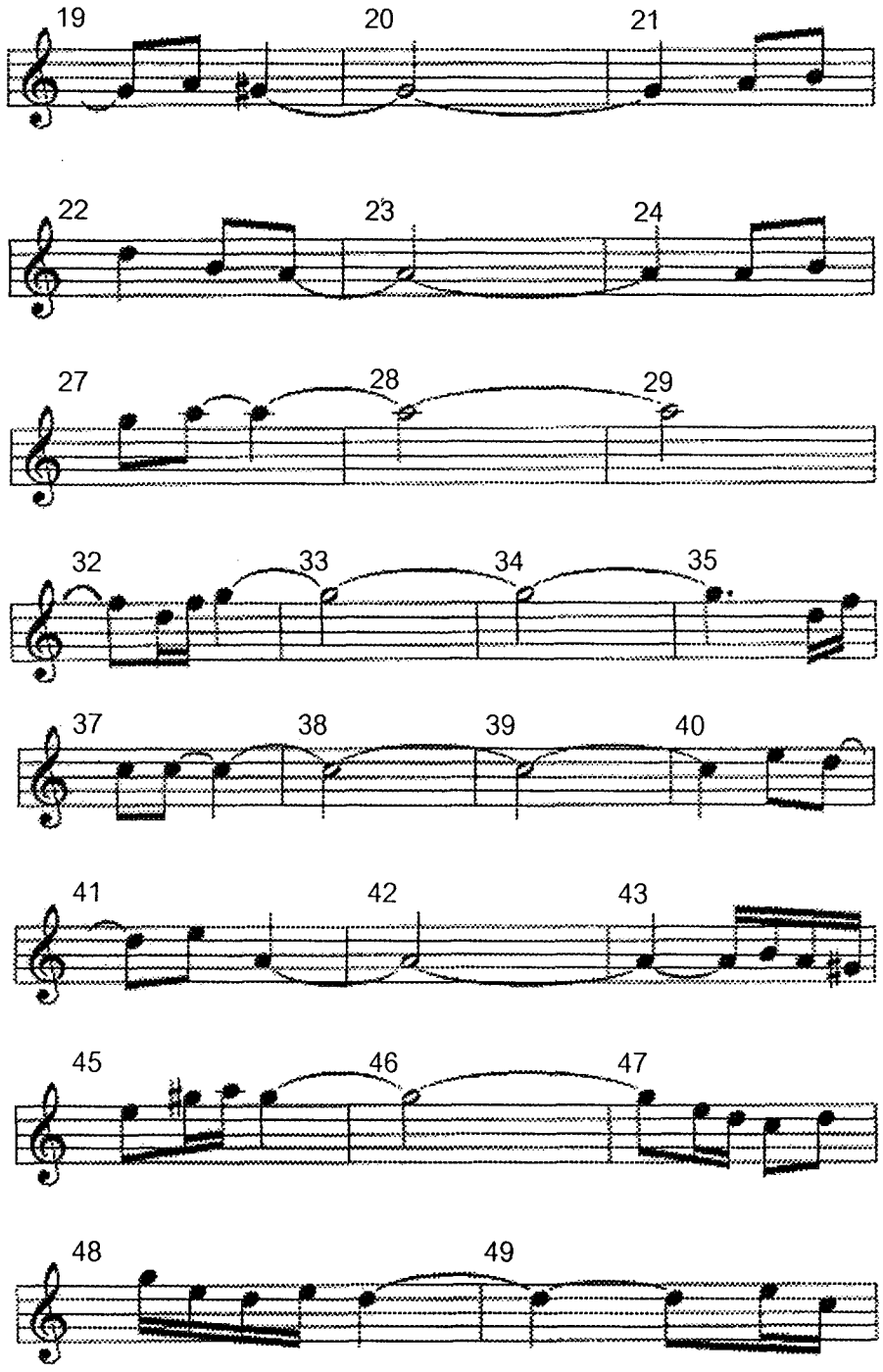

4.1.2 โน้ตจังหวะยก เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 4-5, 8-10, 12-13, 16, 18, 22, 25, 27, 30-31, 36-37 และ 40 ตามตัวอย่างที่ 63

ตัวอย่างที่ 63

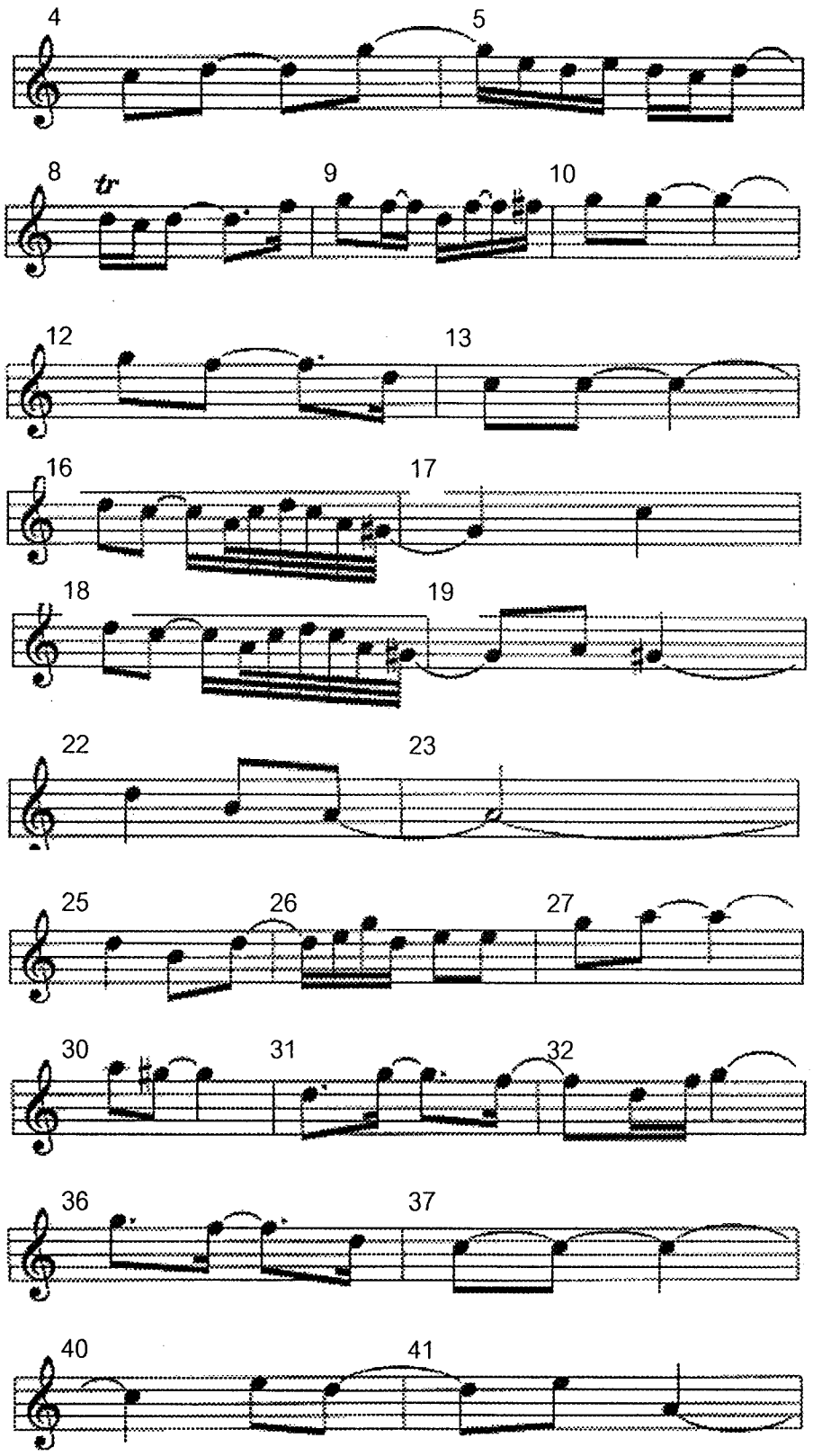

4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1-2, 9-10, 16, 18-19, 30, 43 และ 45 ตามตัวอย่างที่ 64

ตัวอย่างที่ 64

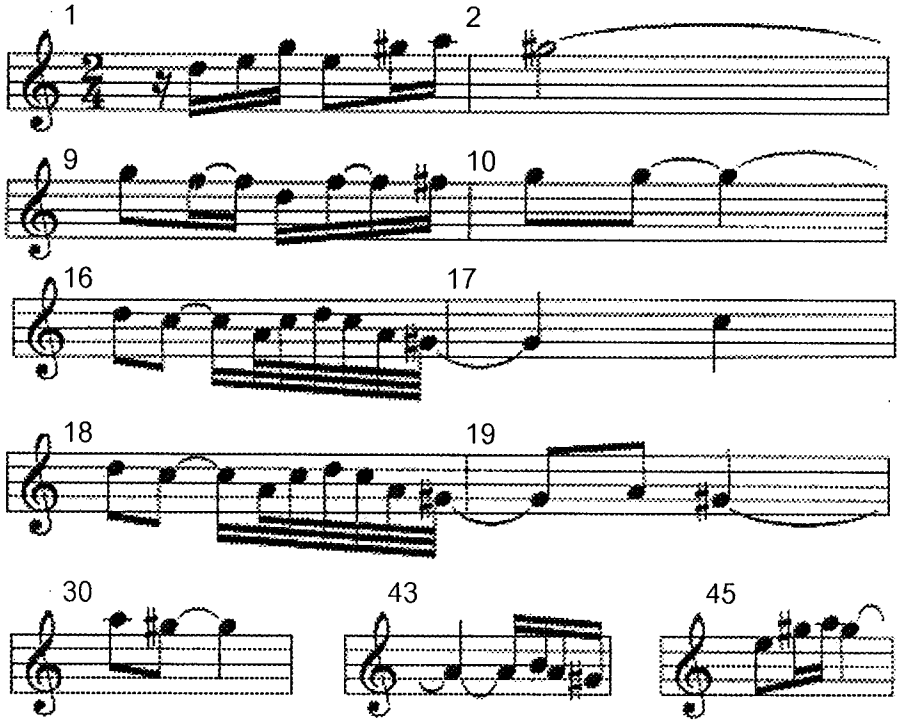

ทั้งนี้ผู้บรรเลงมีความตั้งใจที่จะบรรเลงให้เป็นไปในลักษณะดังกล่าว ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 64

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 16 และ 18 ตามตัวอย่างที่ 65

ตัวอย่างที่ 65

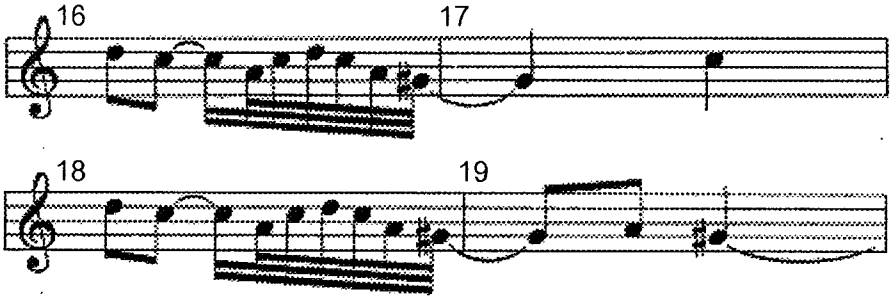

4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 50 ตามตัวอย่างที่ 66

ตัวอย่างที่ 66

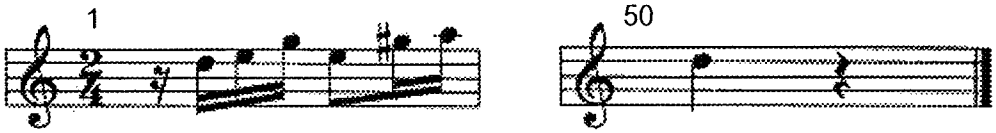

4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 8 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 16-21 และ 43 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงลา ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นน้อยที่ 1 เหนือเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1, 27-30 และ 45 ตามตัวอย่างที่ 67

ตัวอย่างที่ 67

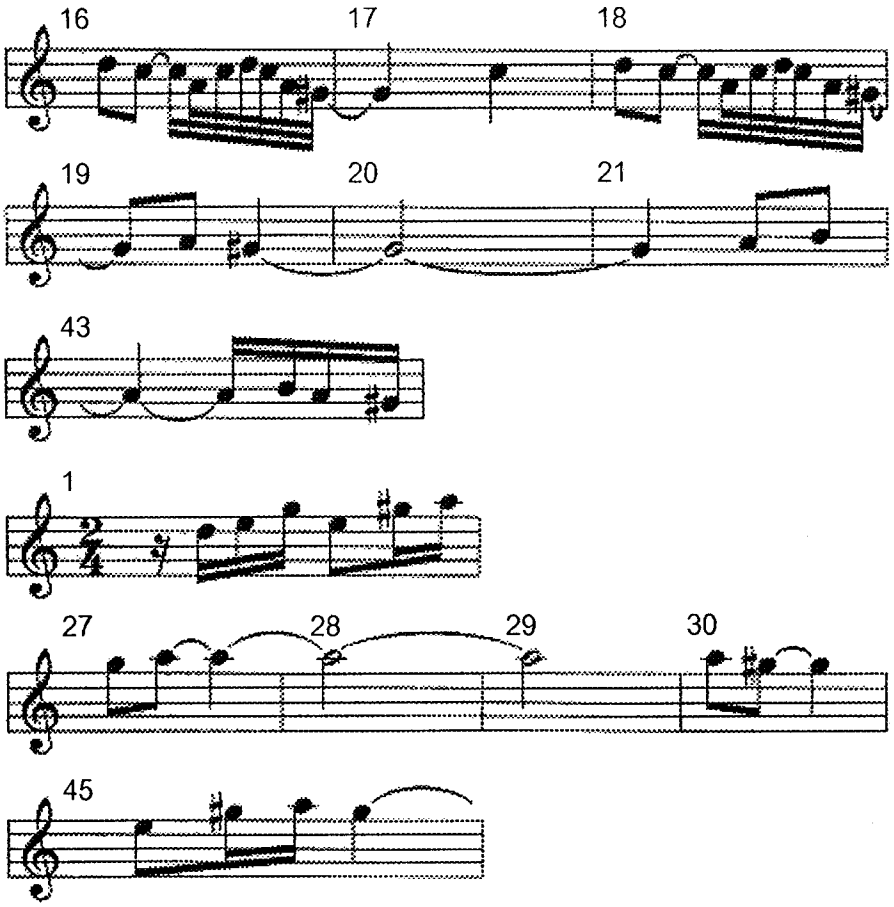

5. **กระสวนจังหวะ** เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ 2 ลักษณะคือ การบรรเลงจังหวะหนัก และการรัวจากช้าแล้วค่อย ๆ เร็วขึ้น ตามตัวอย่างที่ 68

ตัวอย่างที่ 68
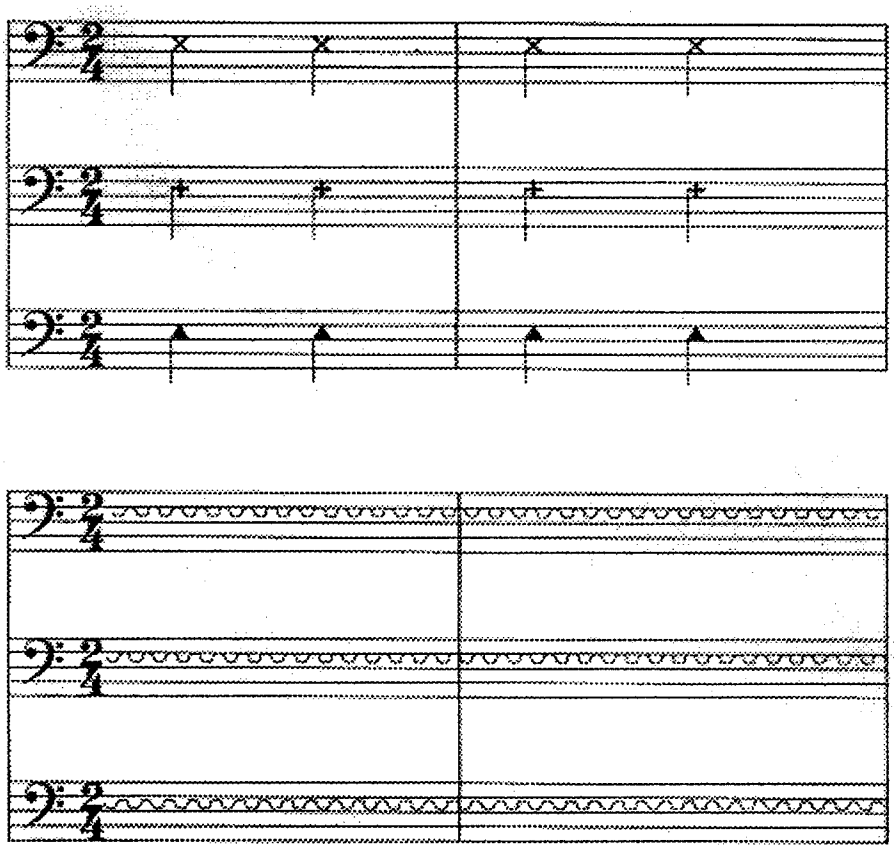
เพลงมันถ่างโฮ้งซุง

(ดูโน้ตเพลงประกอบในบทที่ 4 ตอนที่ 3 หน้า 167-171)

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบในบทเพลง

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึงความสดใสสวยงาม มีชีวิตชีวา

2. รูปพรรณ เป็นลักษณะบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบ บทเพลงเป็นลักษณะการประพันธ์ที่มิได้คำนึงถึงรูปแบบในการประพันธ์ ดังนั้นจึงเป็นการบรรเลงทำนองไปเรื่อย ๆ โดยเป็นลักษณะบทเพลงที่มีท่อนเดียว

4. ทำนอง

4.1 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 2-5, 9-10, 12-18, 23-25, 32-36 และ 38-43 ตามตัวอย่างที่ 69

ตัวอย่างที่ 69

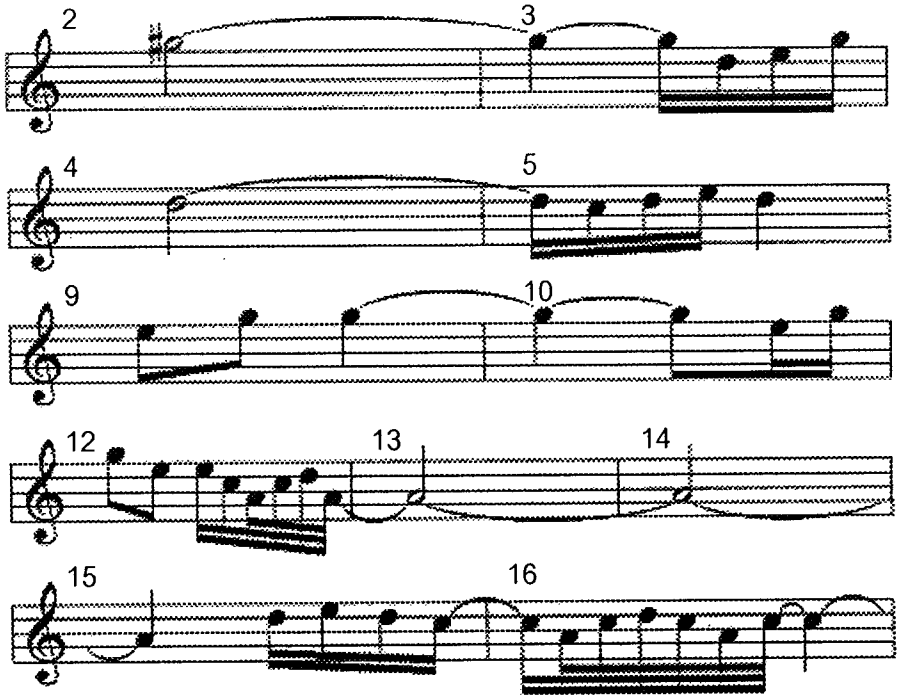

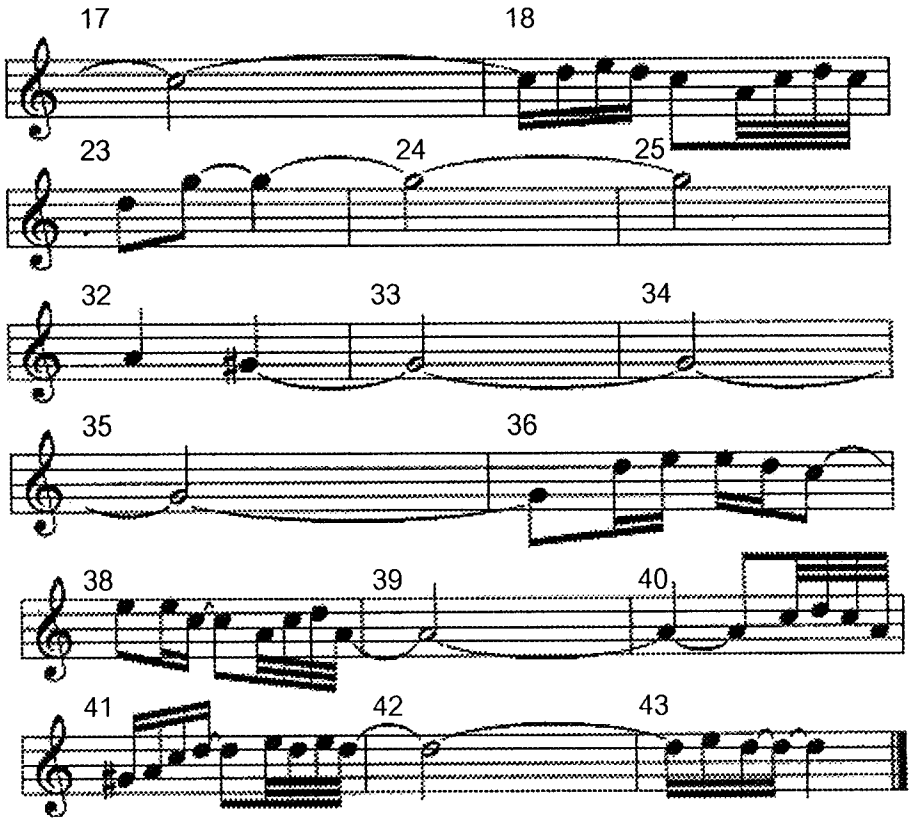

4.1.2 **โน้ตจังหวะยก** เป็นลักษณะจังหวะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงเช่นกัน ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 7-8, 12, 15-16, 21-23, 26-28, 31, 36-38 และ 41 ตามตัวอย่างที่ 70

ตัวอย่างที่ 70

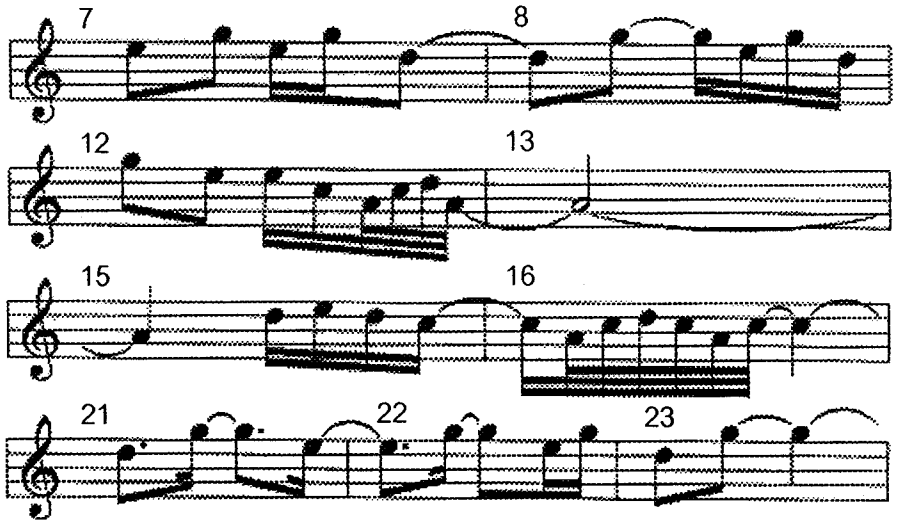

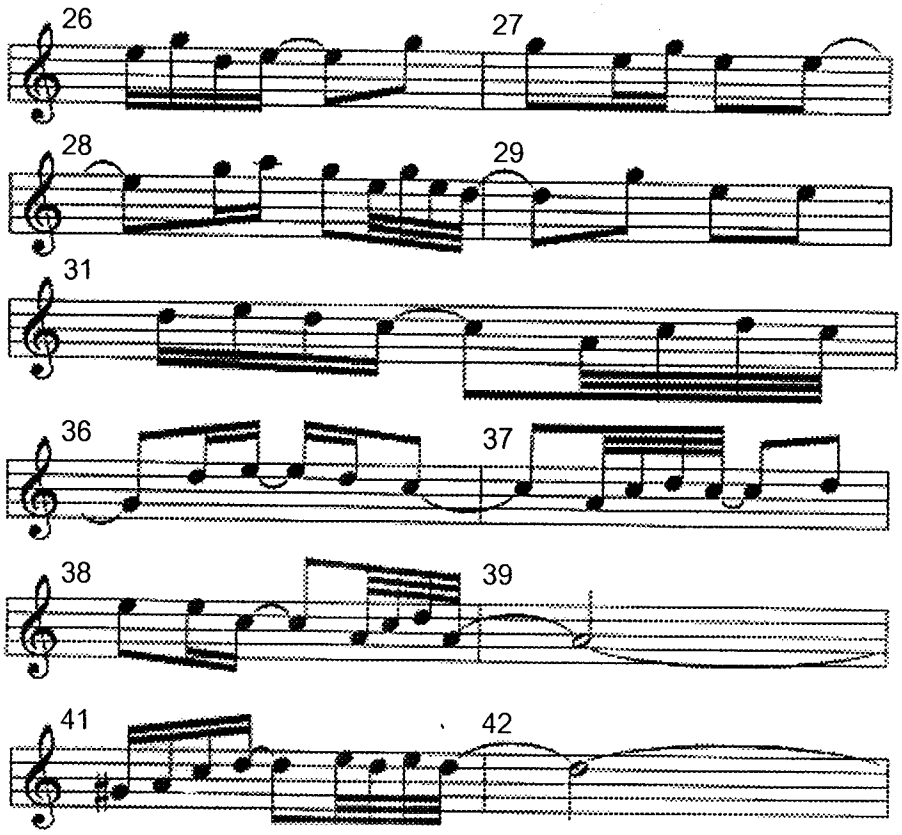

4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1-2, 19, 30, 32 และ 41 ตามตัวอย่างที่ 71

ตัวอย่างที่ 71

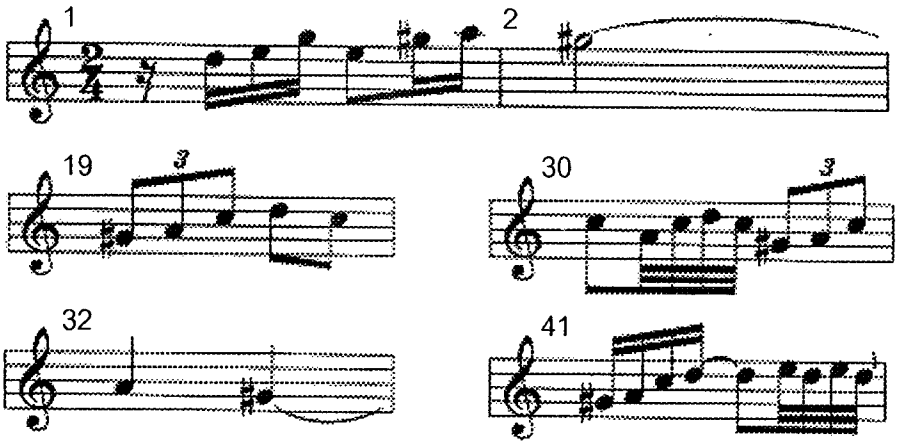

ทั้งนี้เกิดจากการควบคุมลมหายใจในการบรรเลง ดังที่ได้ปรากฏตามตัวอย่างที่ 71

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง โดยการใช้เป็นตัวผ่าน (Passing Notes) ไปสู่โน้ตหลักของบทเพลง ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 12, 16, 18, 28, 30-31, 37-38 และ 40-41 ตามตัวอย่างที่ 72

ตัวอย่างที่ 72
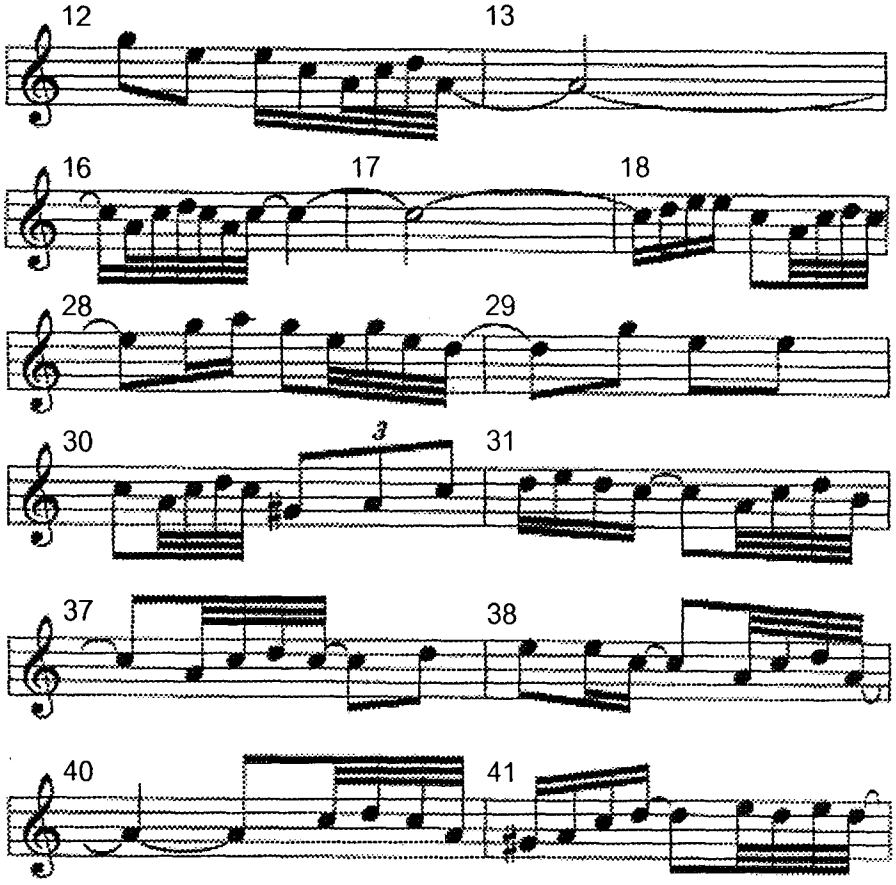
4.4 การขึ้นต้นและการจบ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของบทเพลงจะเป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตเสียงสุดท้ายของบทเพลงคือ โน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 43 ตามตัวอย่างที่ 73

ตัวอย่างที่ 73

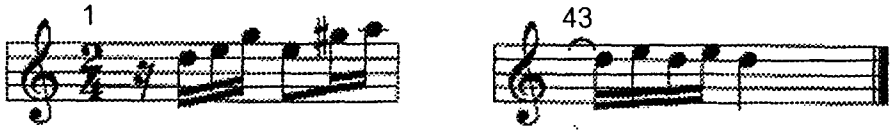

4.5 ช่วงกว้างของเสียง ความแตกต่างระหว่างเสียงต่ำสุดและสูงสุดมีความห่างเป็นระยะขั้นคู่ 9 โดยระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอลซาร์ป ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 19, 30, 32-36 และ 41 และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงลา ใน

ตำแหน่งโน้ตคาบเส้นน้อยที่ 1 เหนือเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล ซึ่งปรากฏในห้องเพลงที่ 1 และ 28 ตามตัวอย่างที่ 74

ตัวอย่างที่ 74

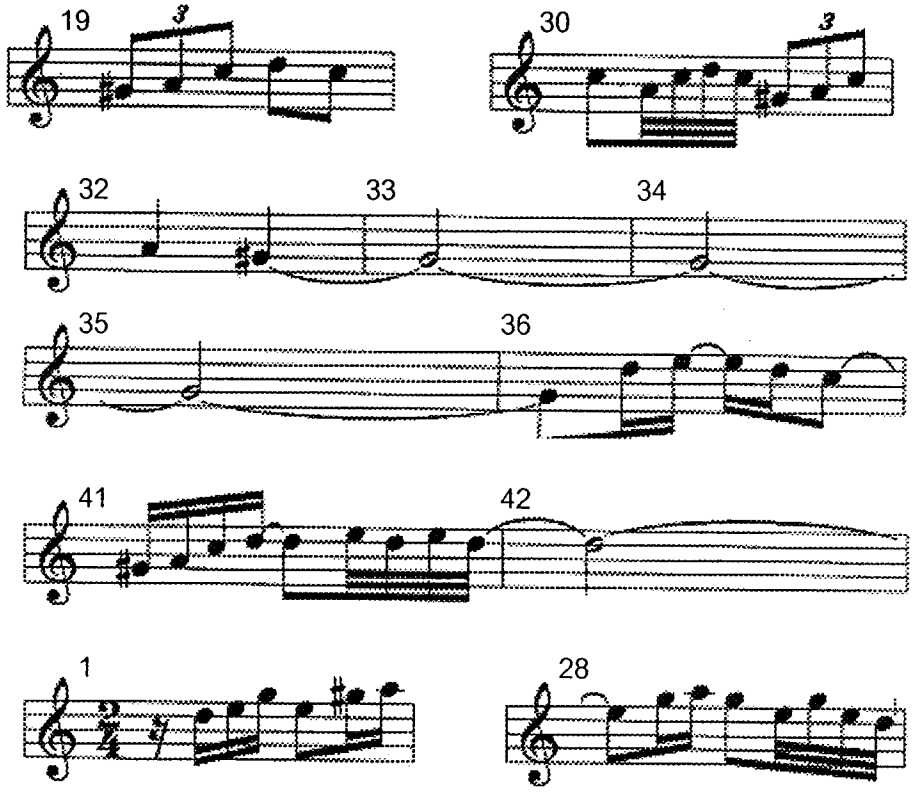

5. **กระสวนจังหวะ** เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะ ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย จะบรรเลงในแนวทางเดียวกัน สำหรับในบทเพลงมีการบรรเลงจังหวะซึ่งสามารถทำการวิเคราะห์ลักษณะกระสวนจังหวะได้ 3 ลักษณะคือ การบรรเลงจังหวะหนัก การรัวจากช้าแล้วค่อย ๆ เร็วขึ้น และการรัวในจังหวะที่สม่ำเสมอ ตามตัวอย่างที่ 75

ตัวอย่างที่ 75

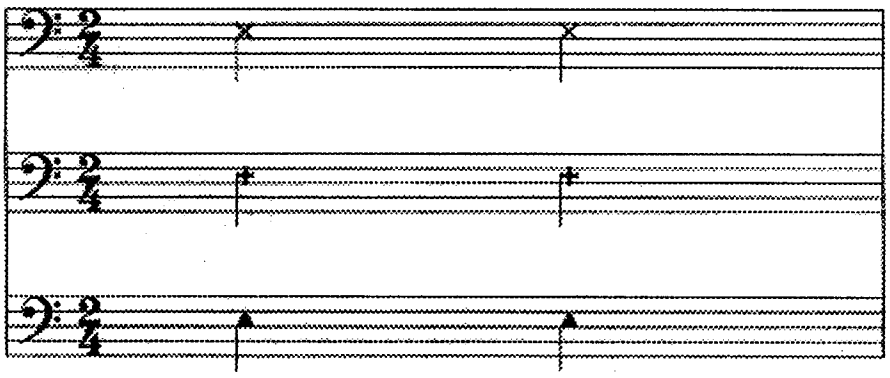

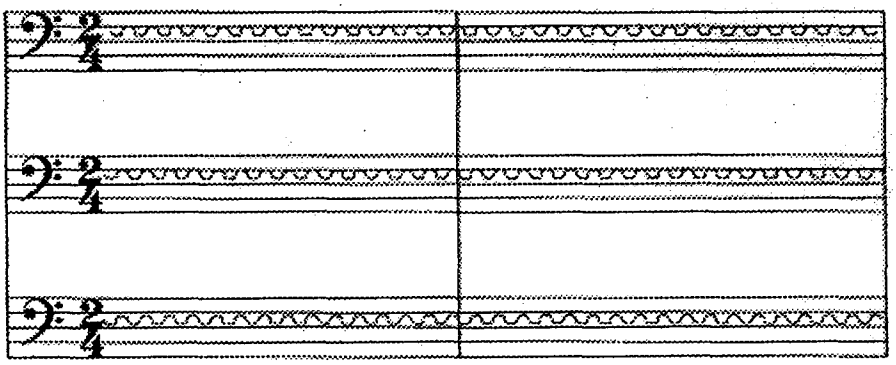

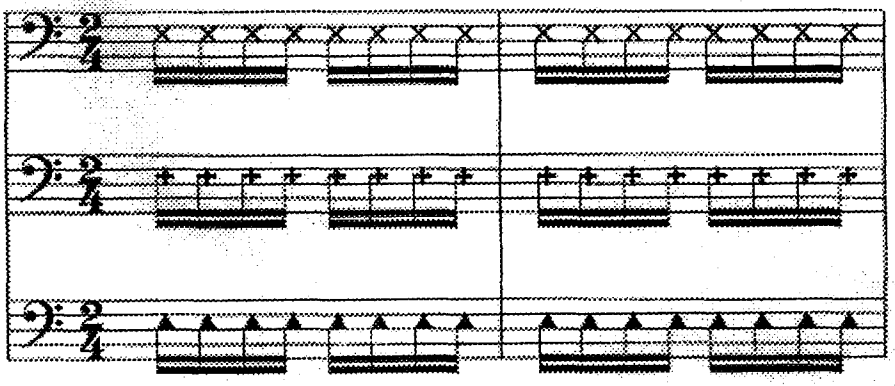

ตอนที่ 3 โน้ตเพลงรวมเครื่องดนตรีทั้งหมด (Score) ของชาวเขาเผ่าเย้า

อธิบายการบันทึกโน้ตเพลงรวมเครื่องดนตรีทั้งหมด (Score)

การบันทึกโน้ตเพลงรวมเครื่องดนตรีทั้งหมดของชาวเขาเผ่าเย้าจำนวน 11 เพลง ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรี 4 ชนิดคือ หยัด โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย สำหรับหยัดเป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงทำนอง ใช้การบันทึกอยู่ในกุญแจซอล ส่วนโย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ซึ่งมีการบรรเลงในแนวทางเดียวกัน ใช้การบันทึกอยู่ในกุญแจฟา และเป็นลักษณะแสดงค่าความสั้นยาวของตัวโน้ต โดยไม่มีการเปลี่ยนระดับเสียง แต่ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของเครื่องดนตรีด้วยการบันทึกตัวโน้ตที่มีลักษณะแตกต่างกัน ตามตัวอย่างที่ 76

ตัวอย่างที่ 76
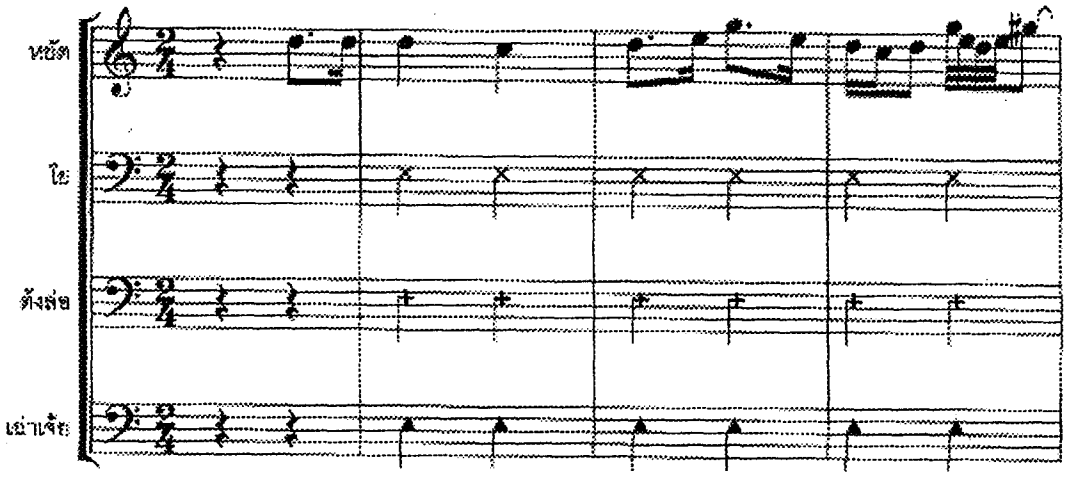
นอกจากนี้การบรรเลงของเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ มีการรัวเสียงจากช้าแล้วค่อย ๆ เร็วขึ้น ผู้วิจัยได้บันทึกโดยใช้สัญลักษณ์ตามตัวอย่างที่ 77

ตัวอย่างที่ 77

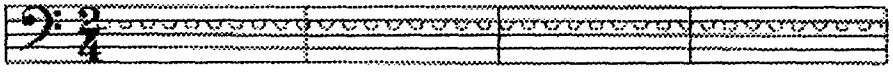

เจียหยัดซิง
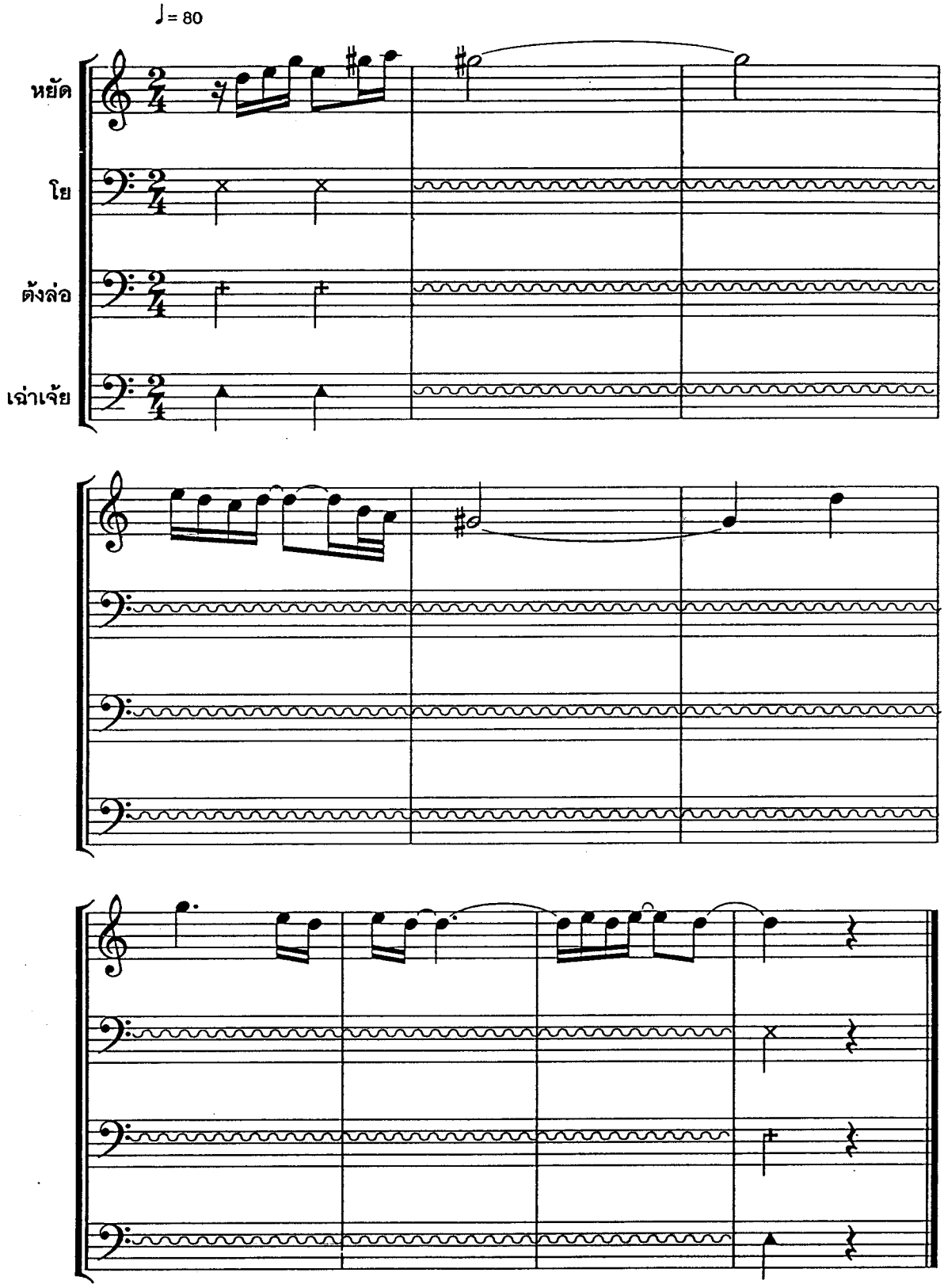
ซิบเซี่ยง(บ๋วง,ล่าง)ซุง
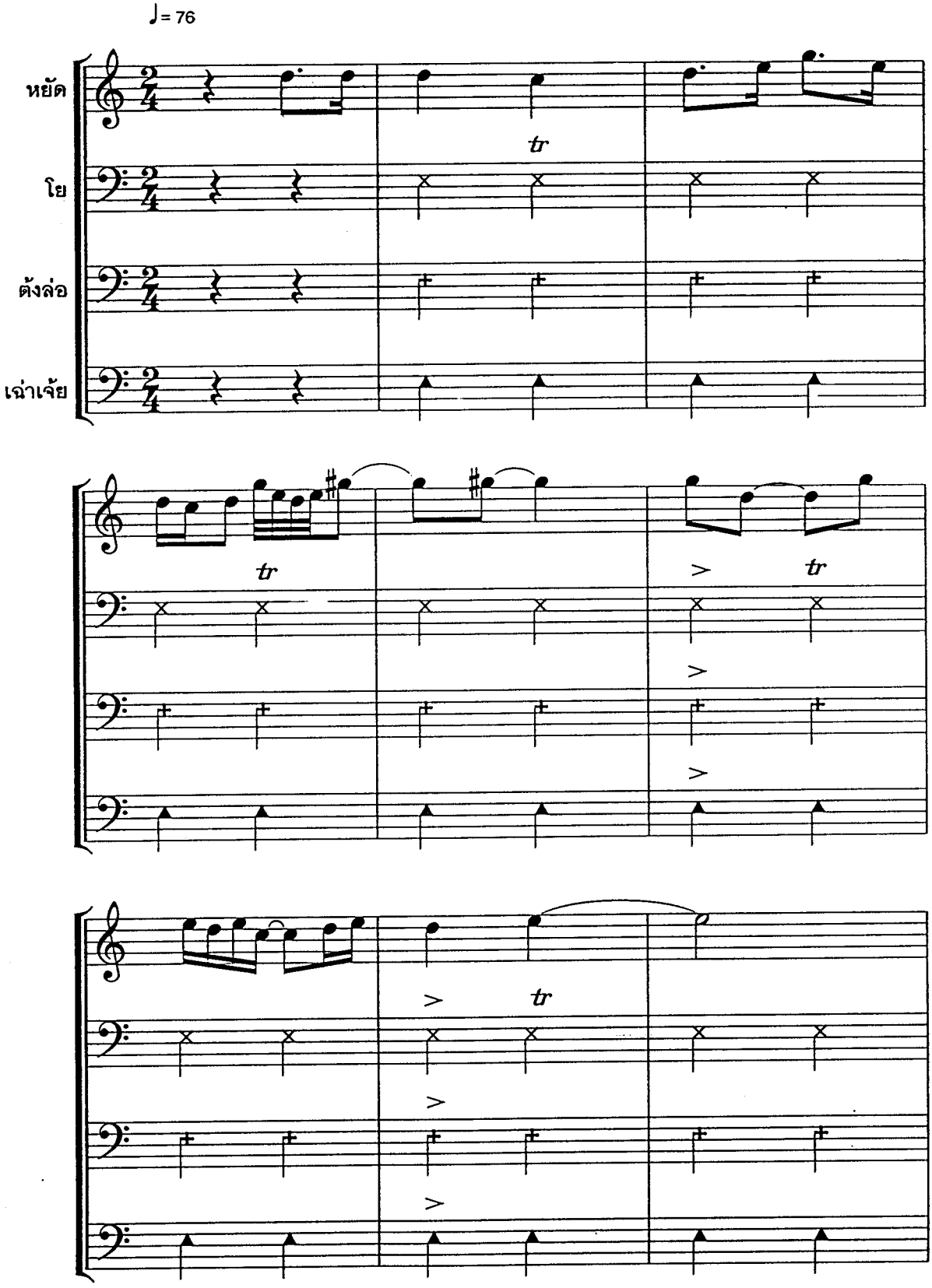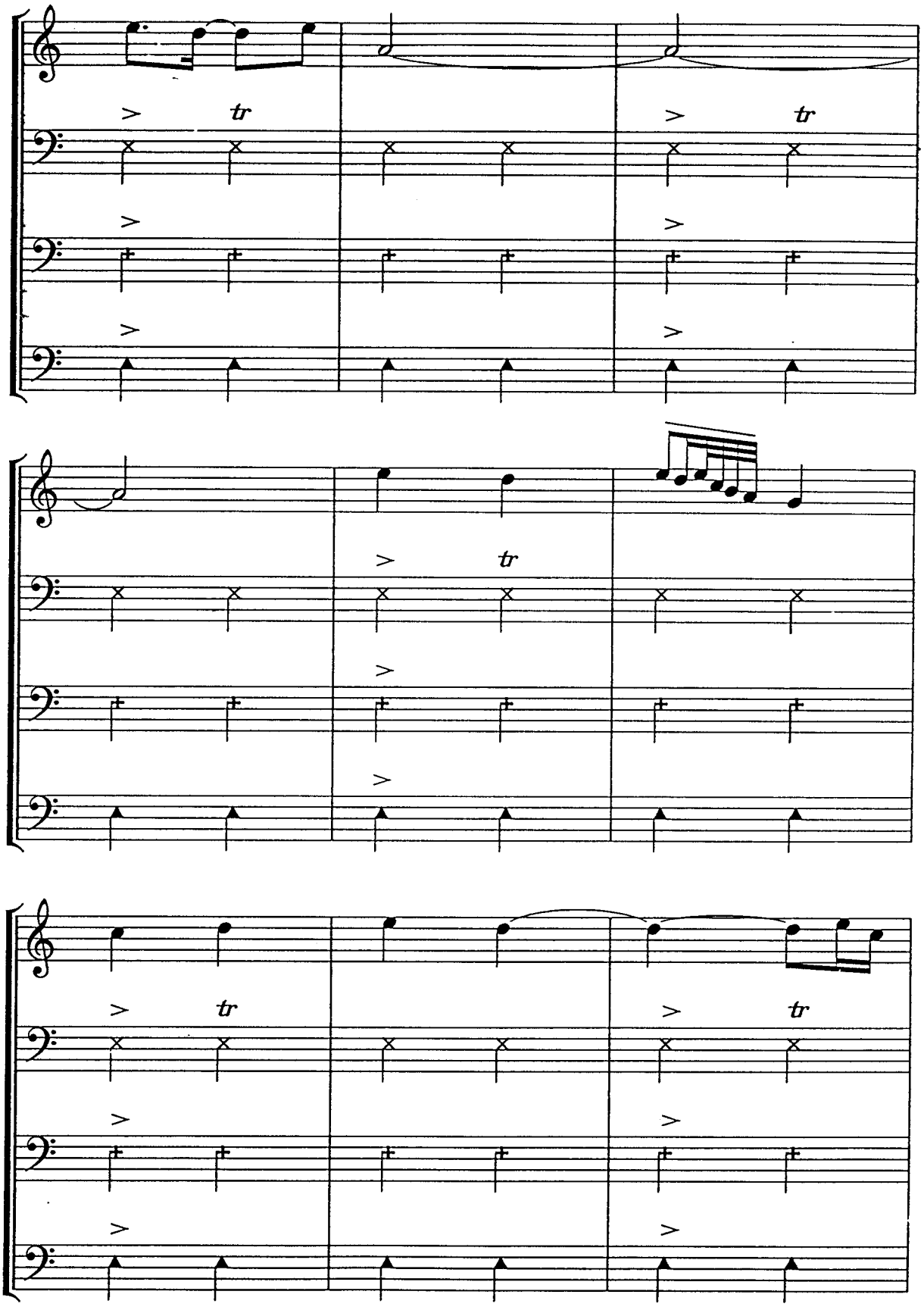
tr
tr
tr
tr
tr
tr
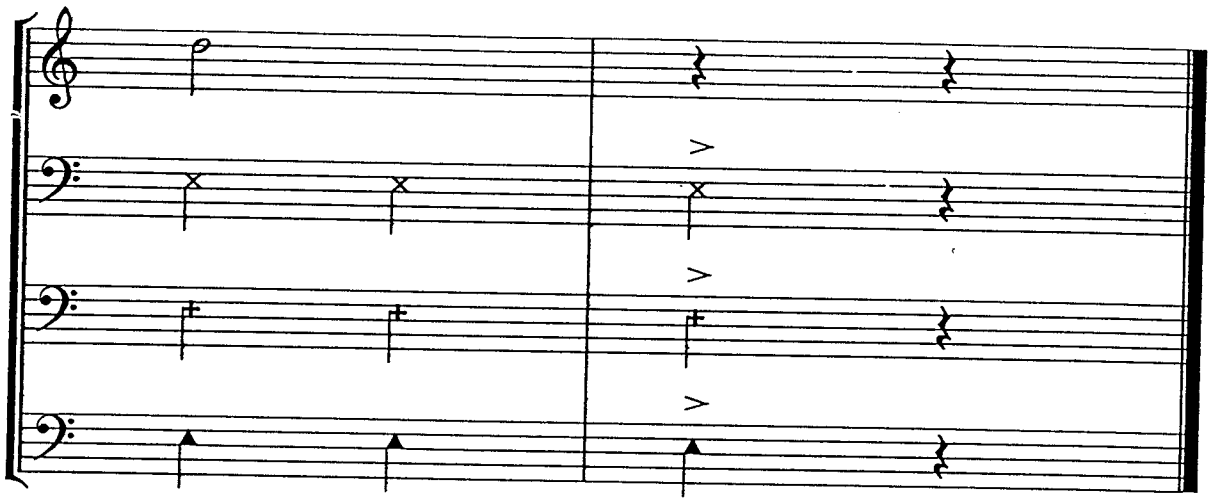
เจียอินเบียดซุง
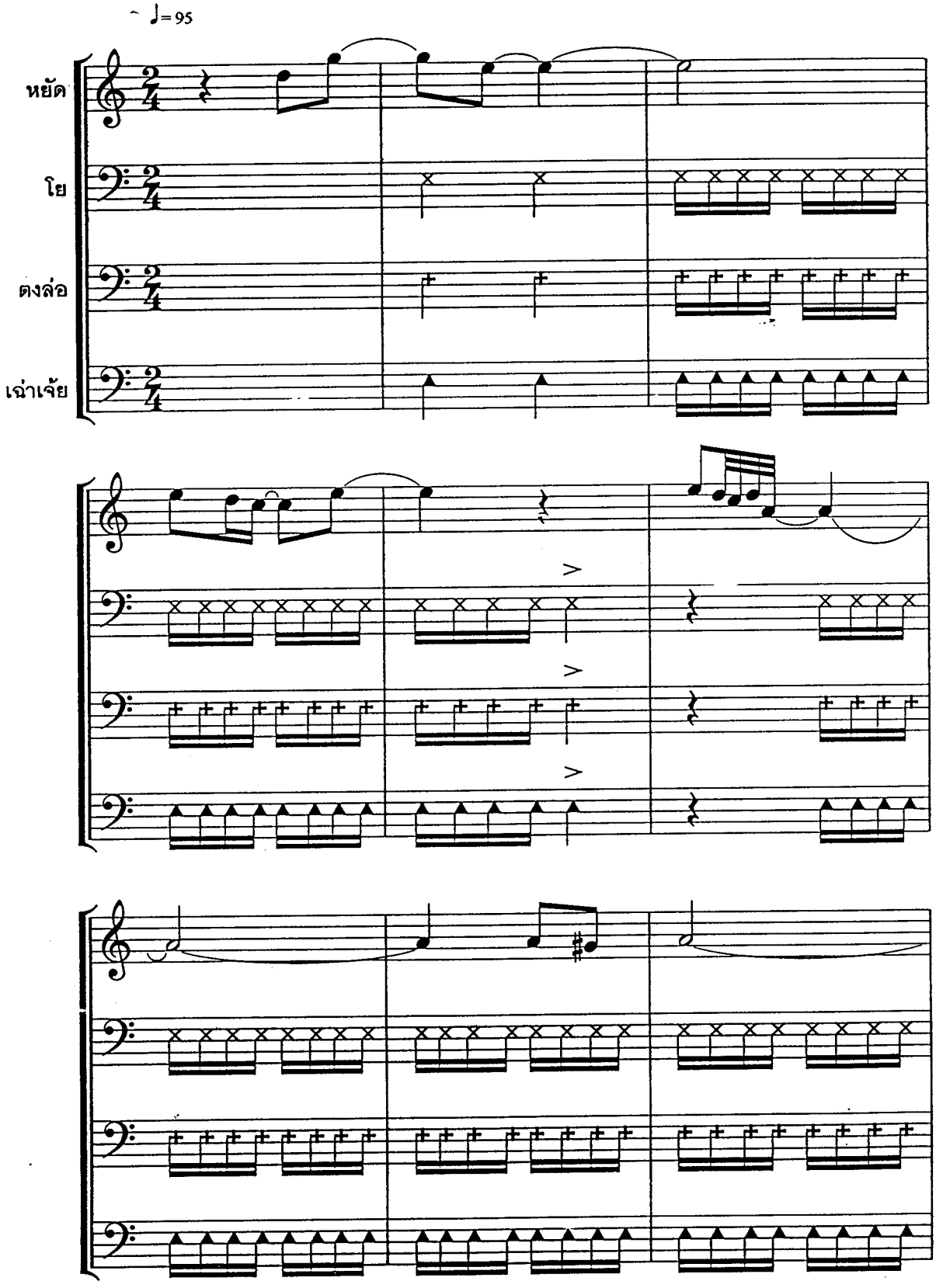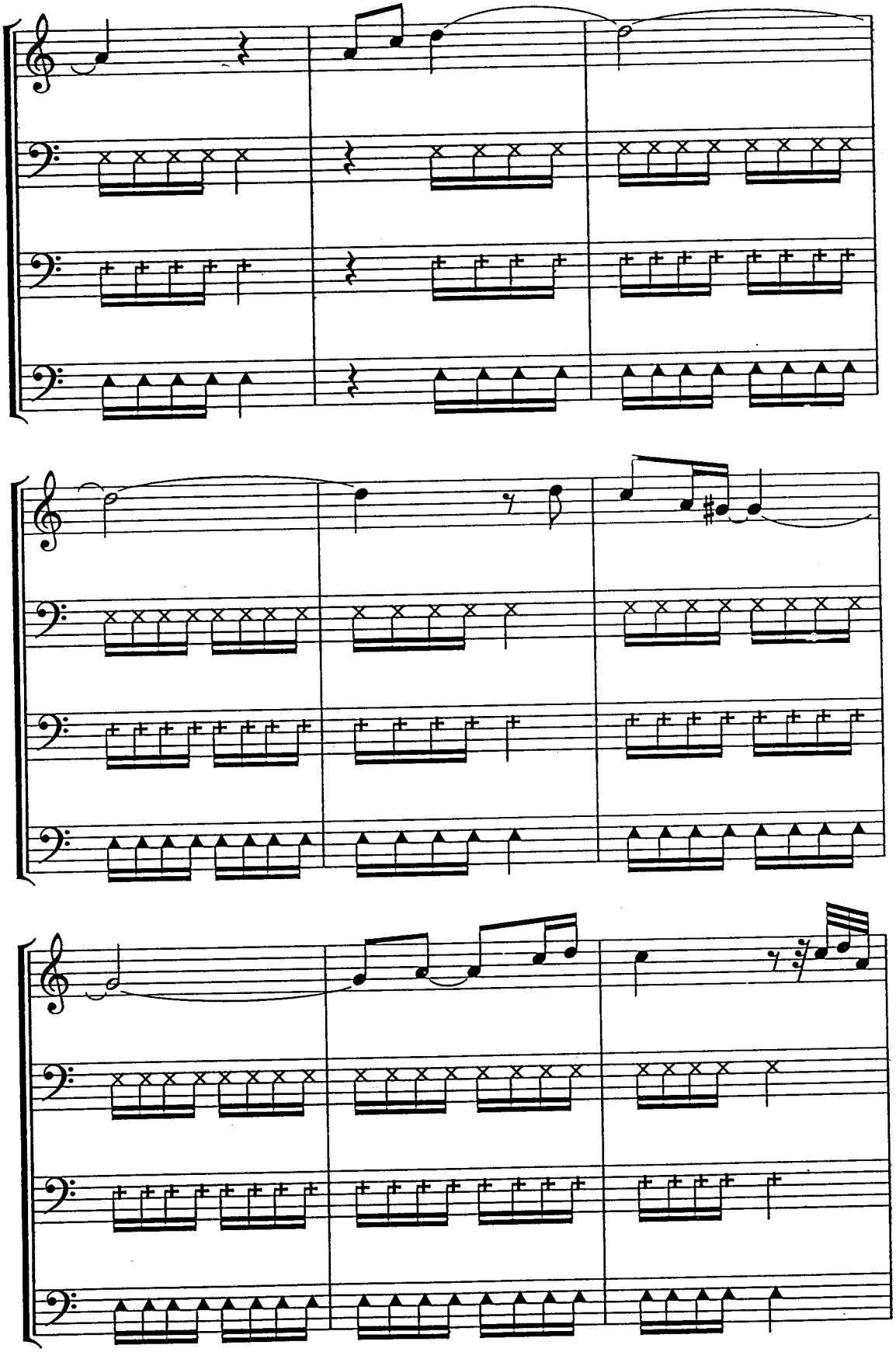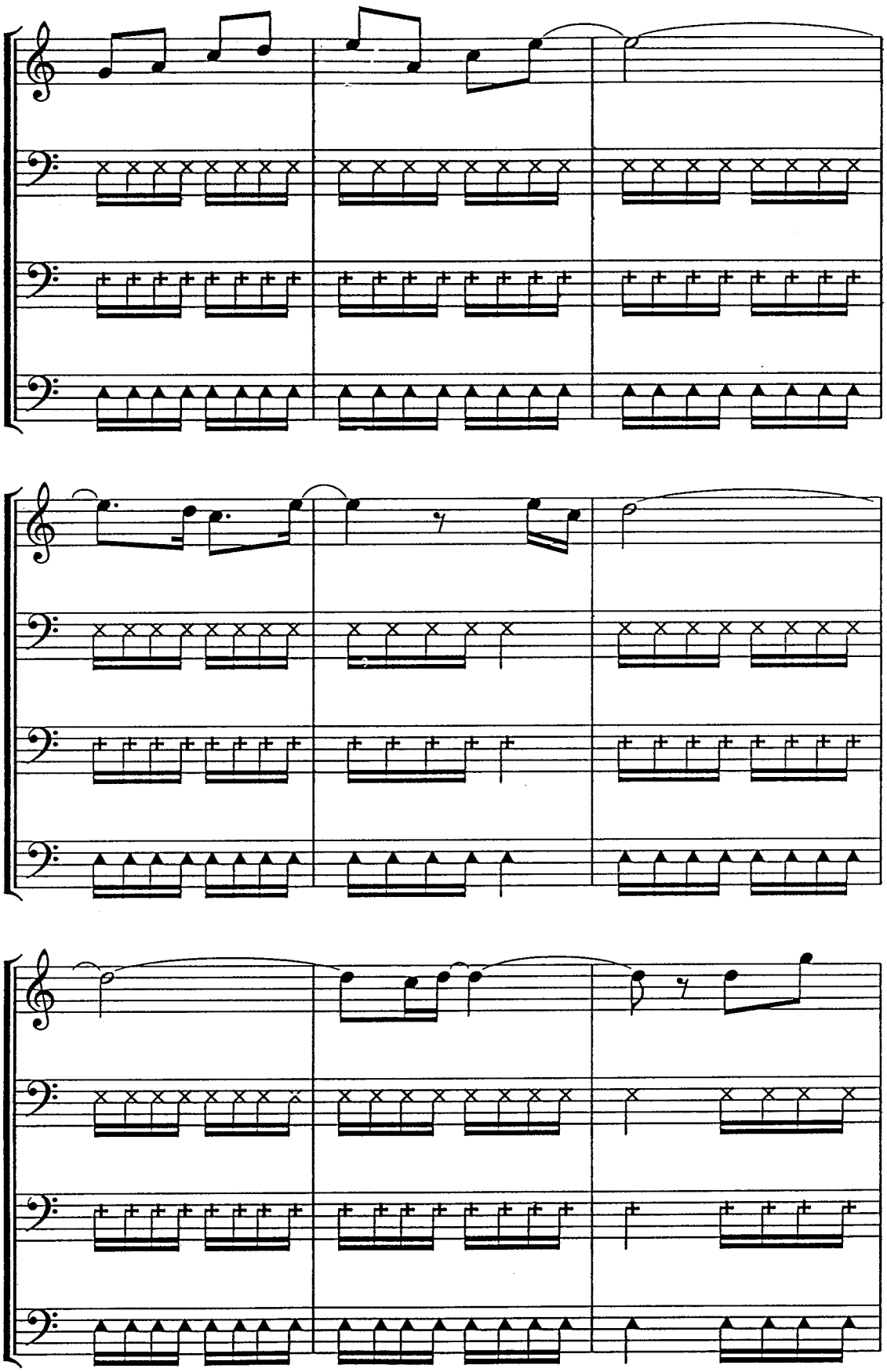
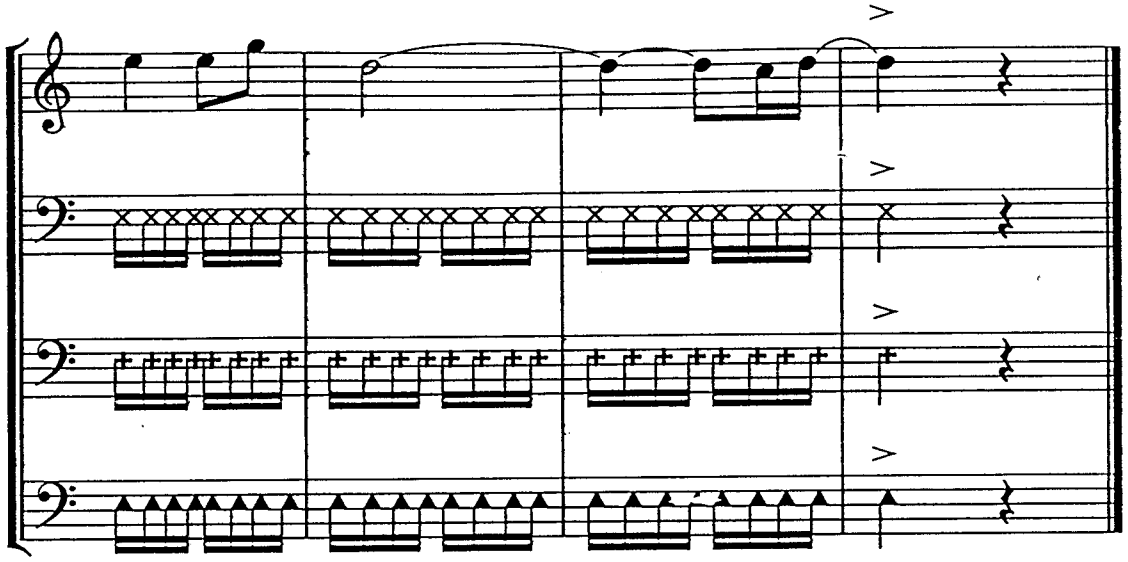

เจียซ่าเจียติ้วซุง
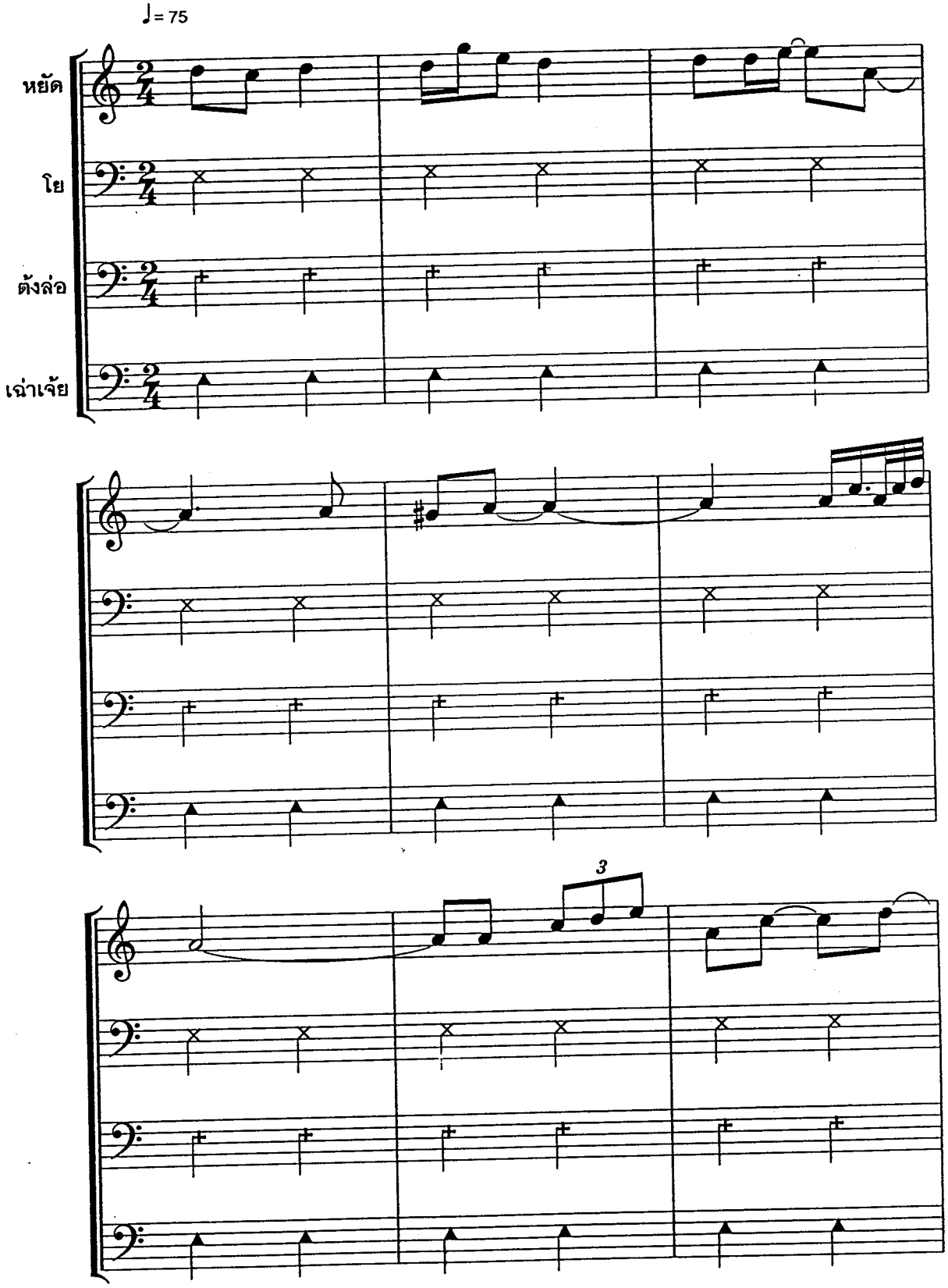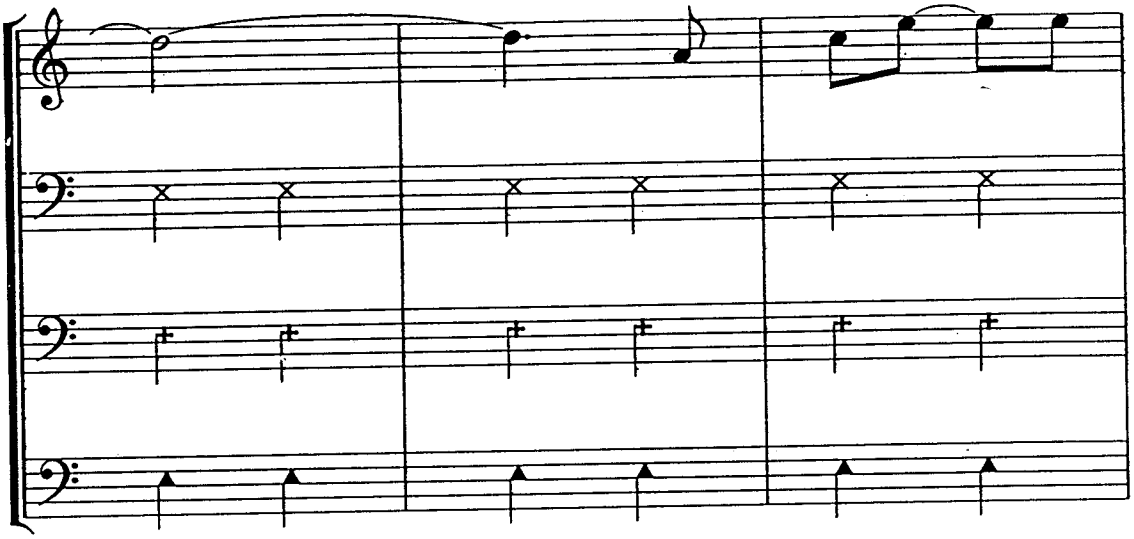
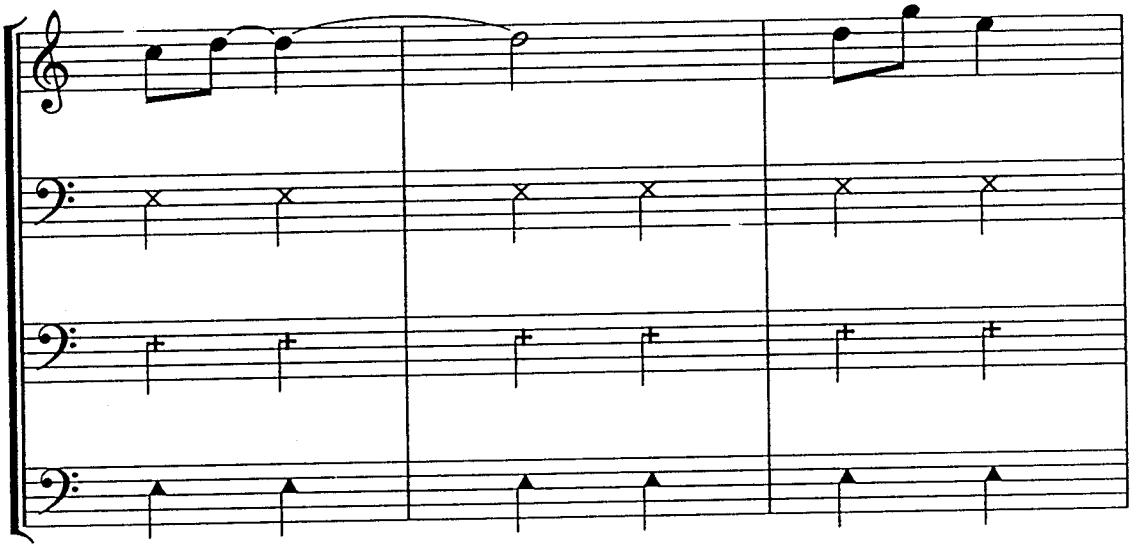

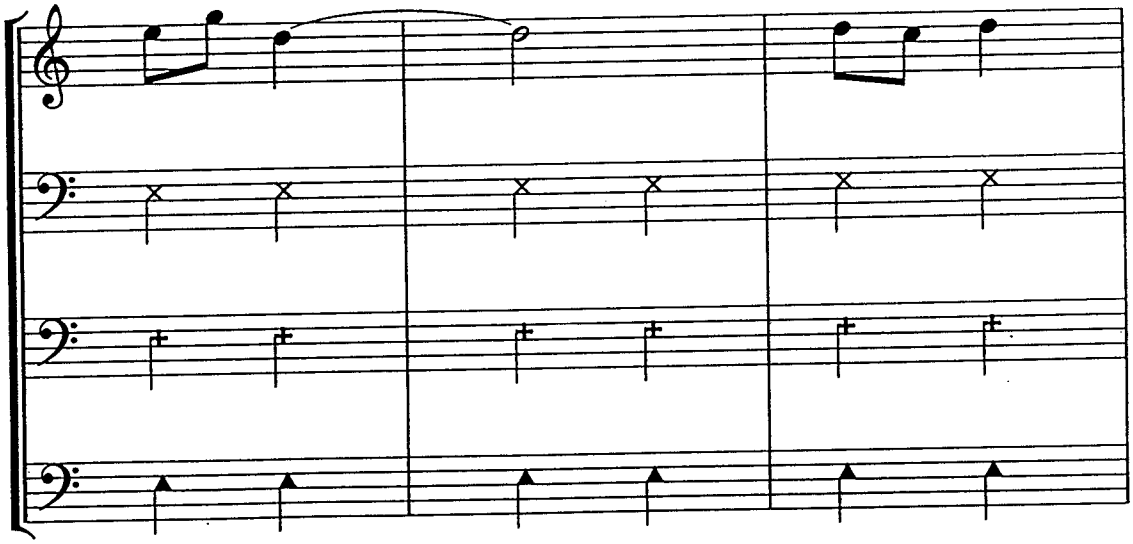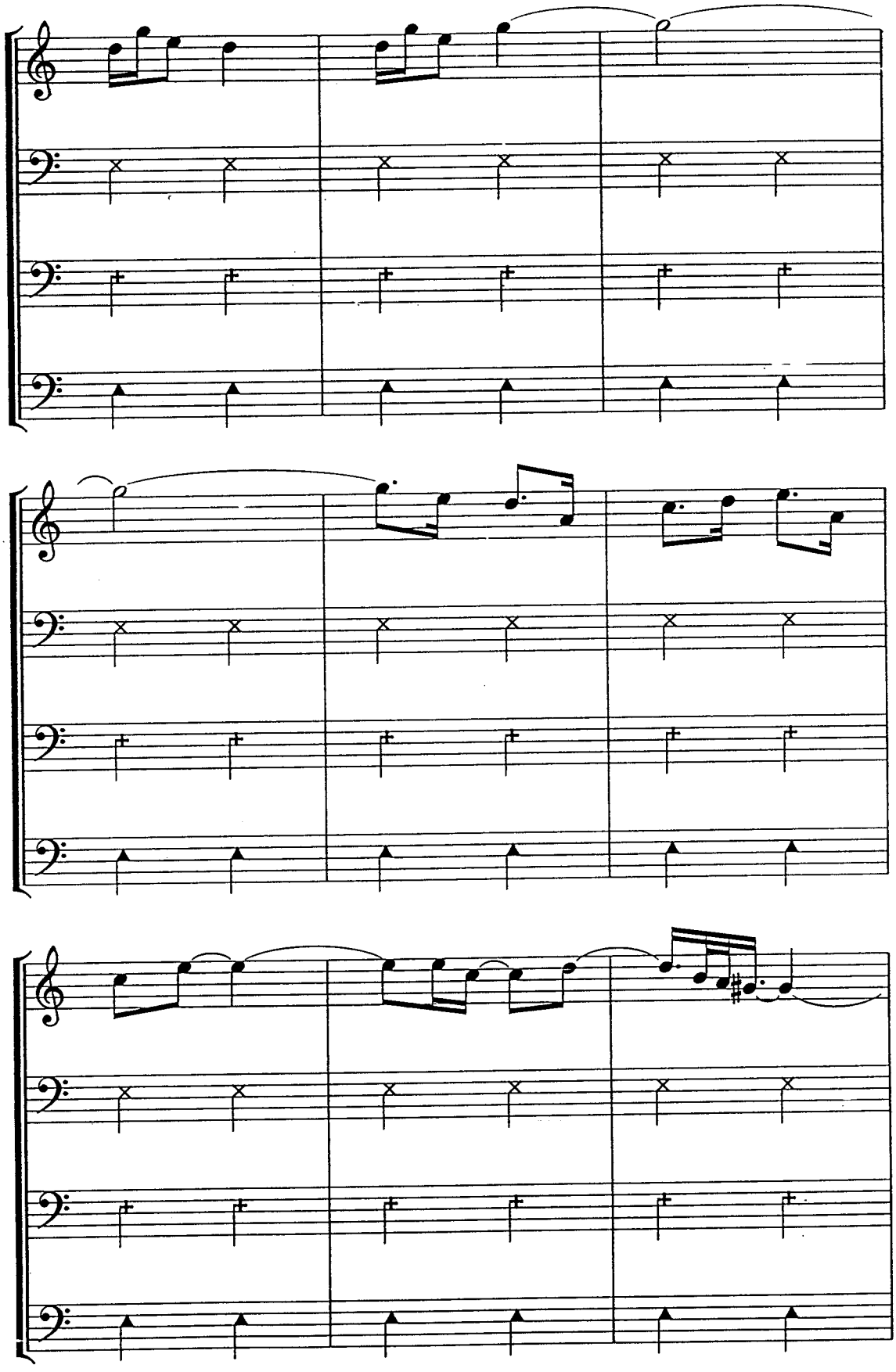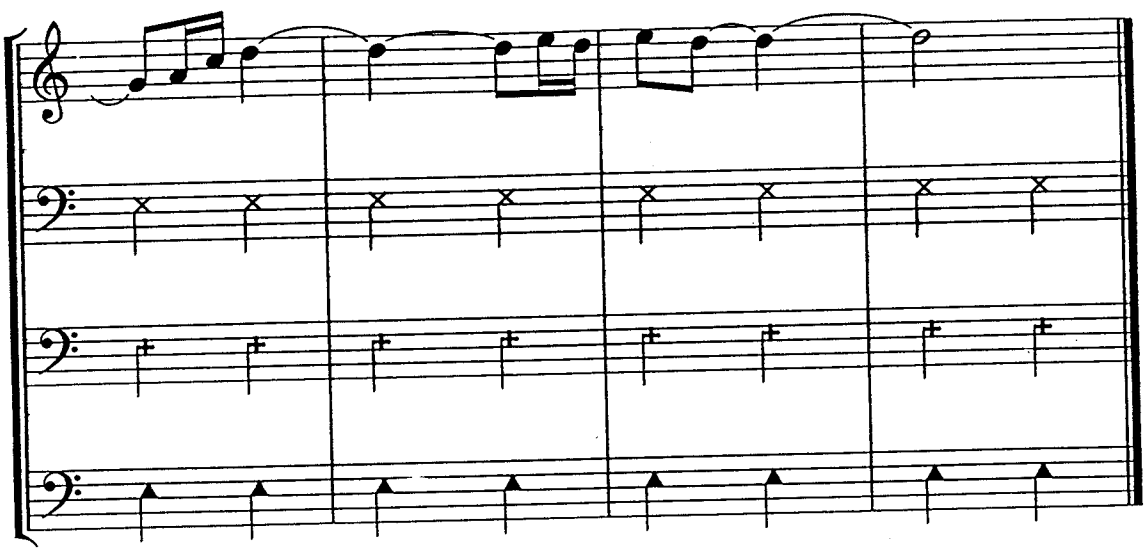

แซงเตี้ยแซงตั้งซุง
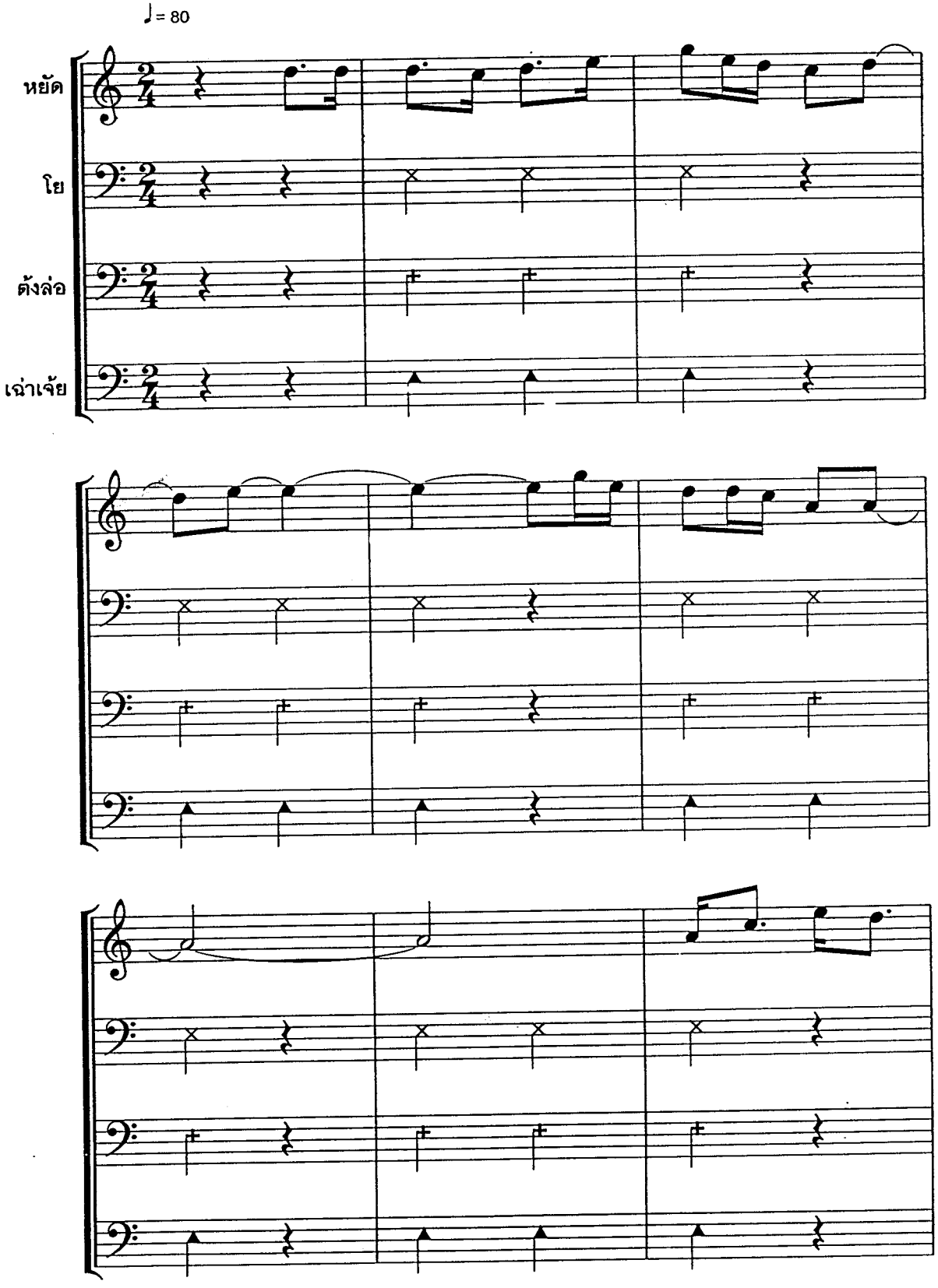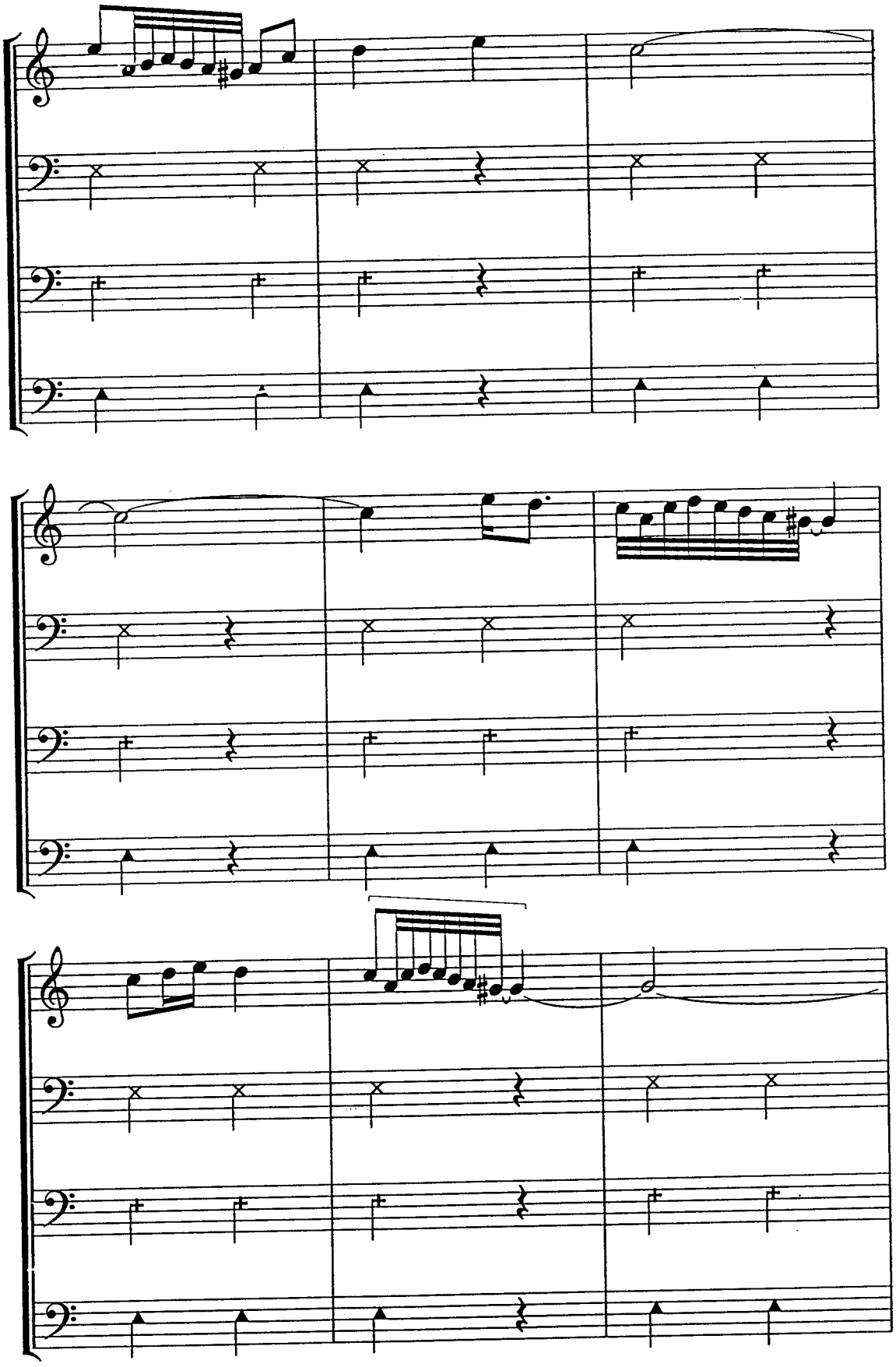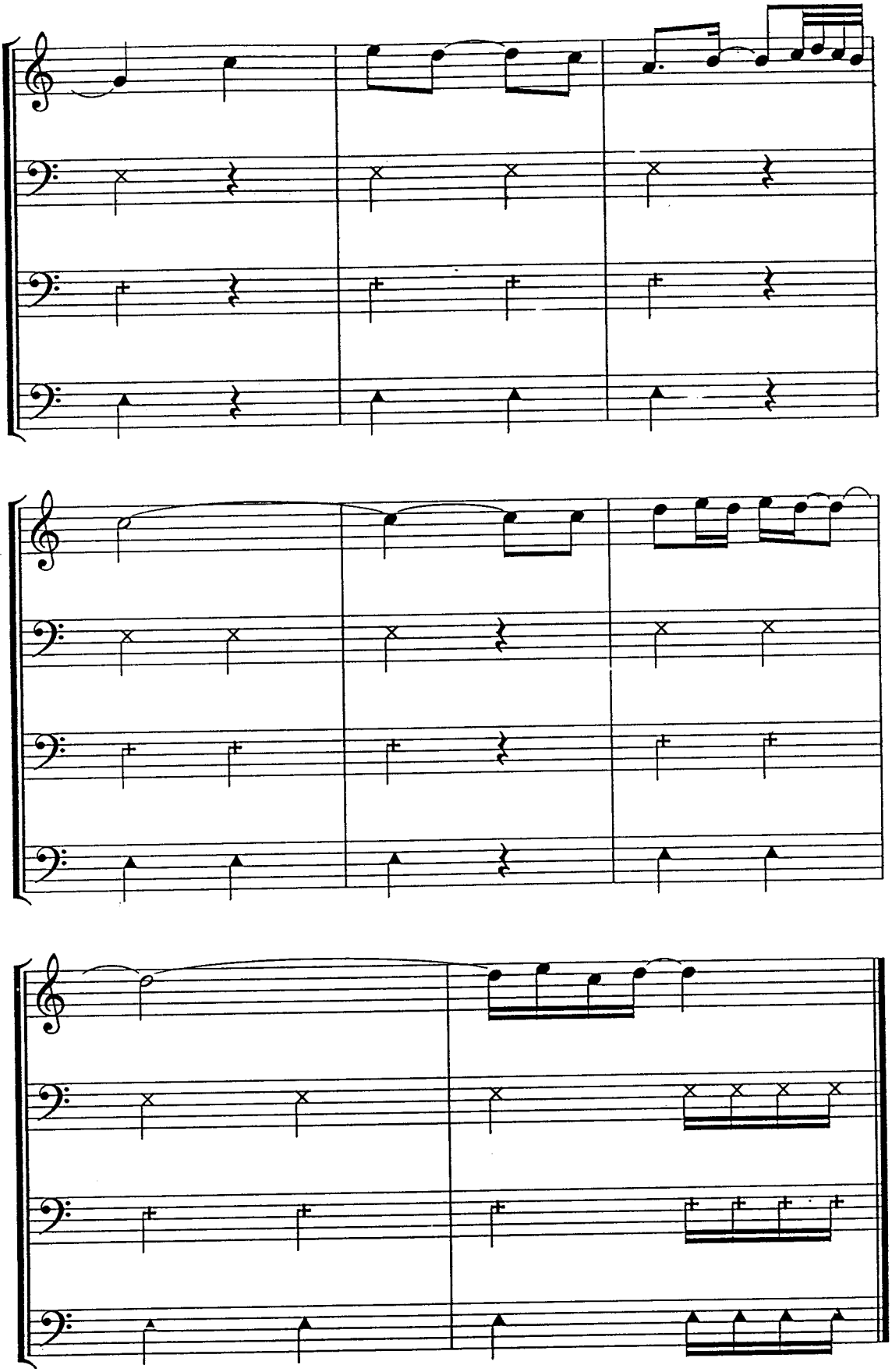
จอมเตี้ยจอมตั้งซุง
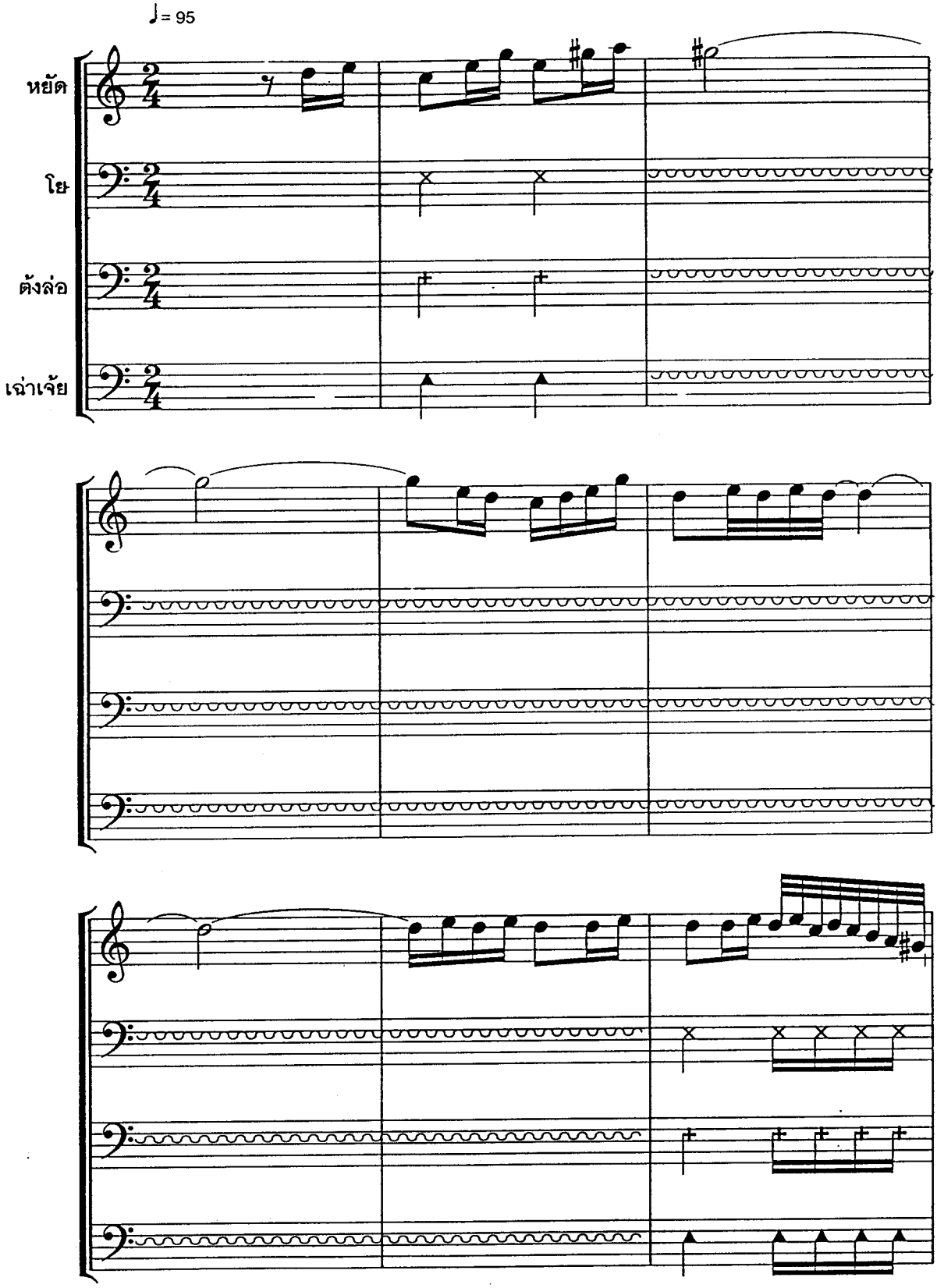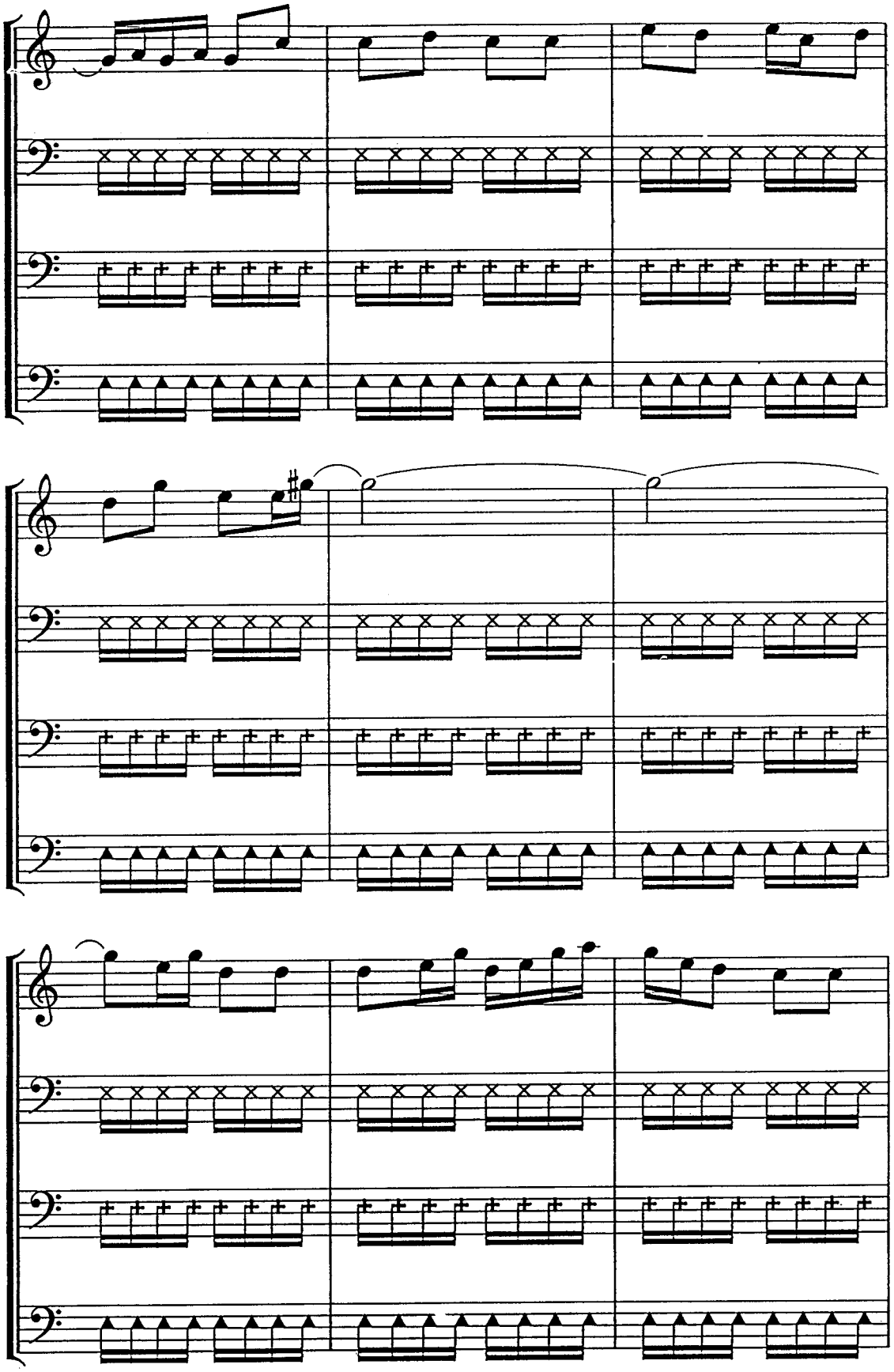
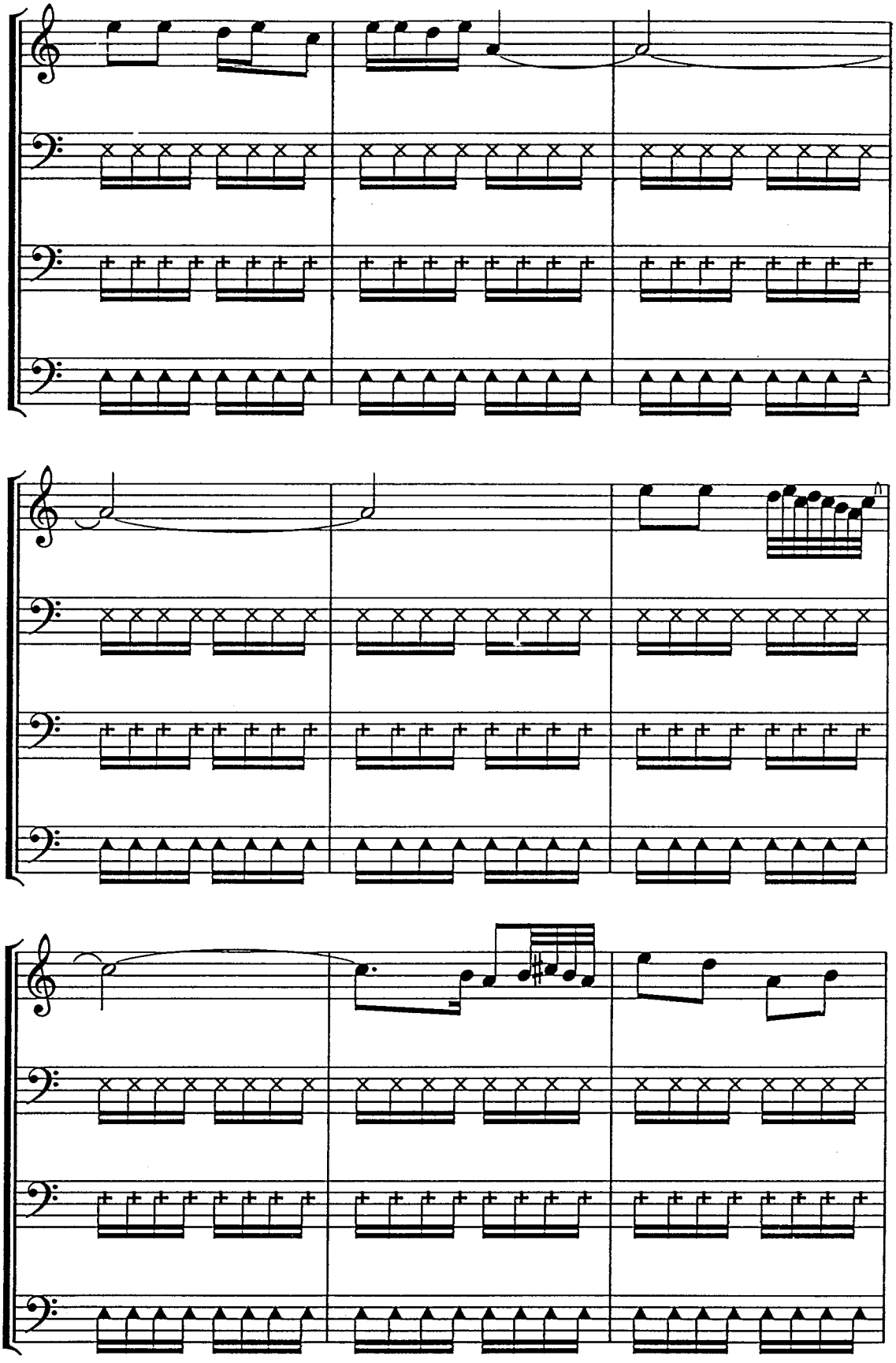

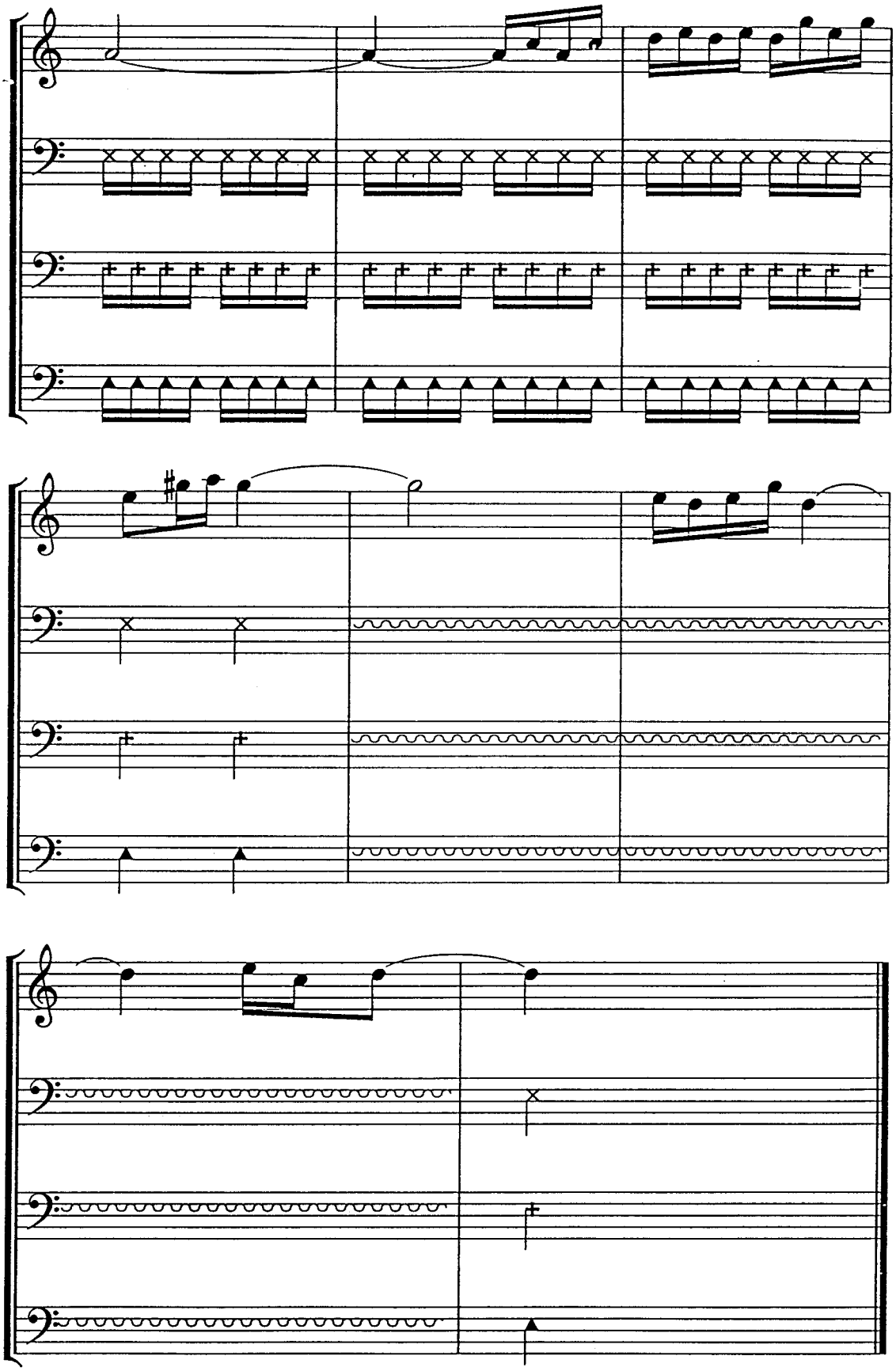

ฮบติ้วซุง
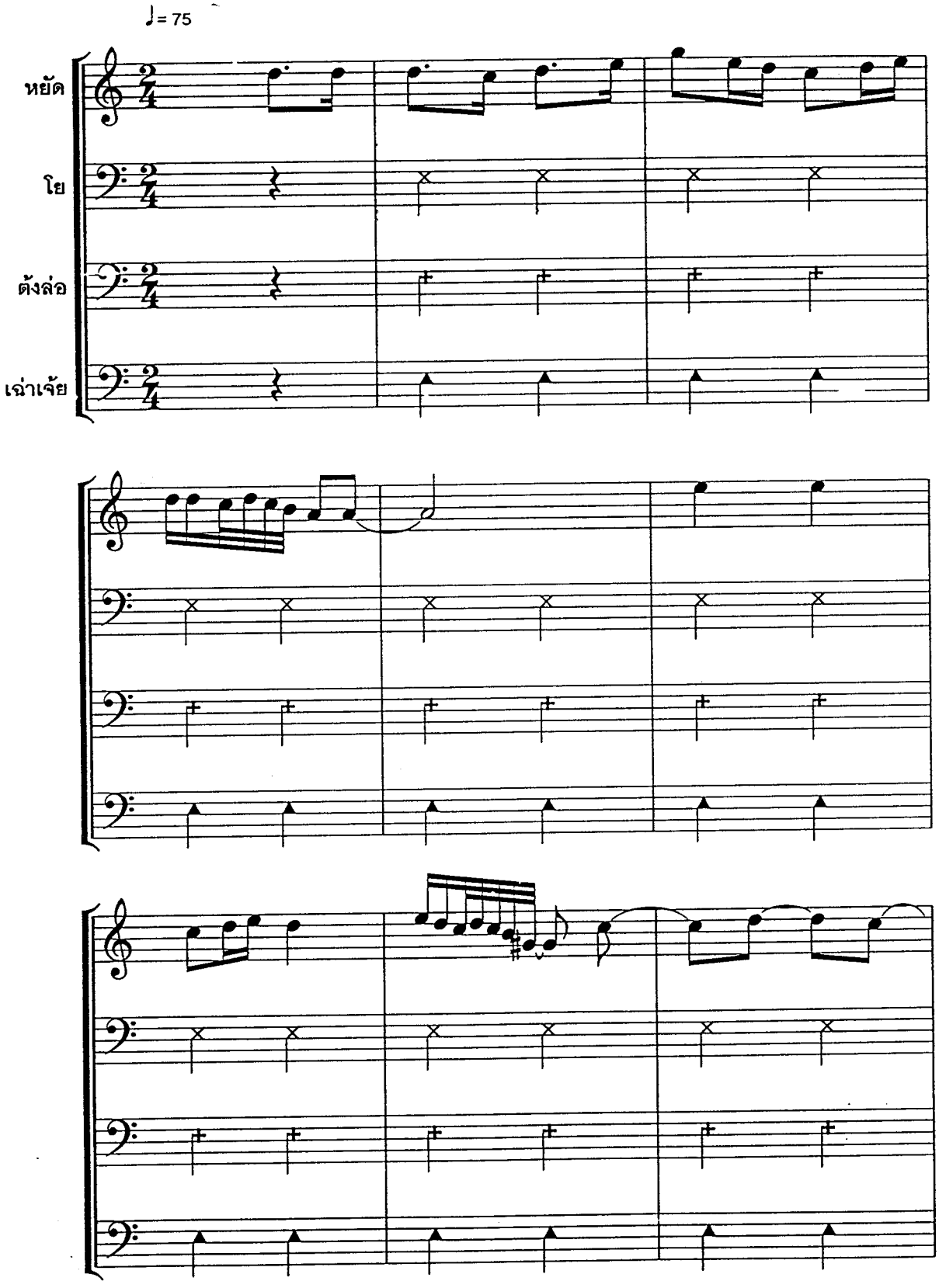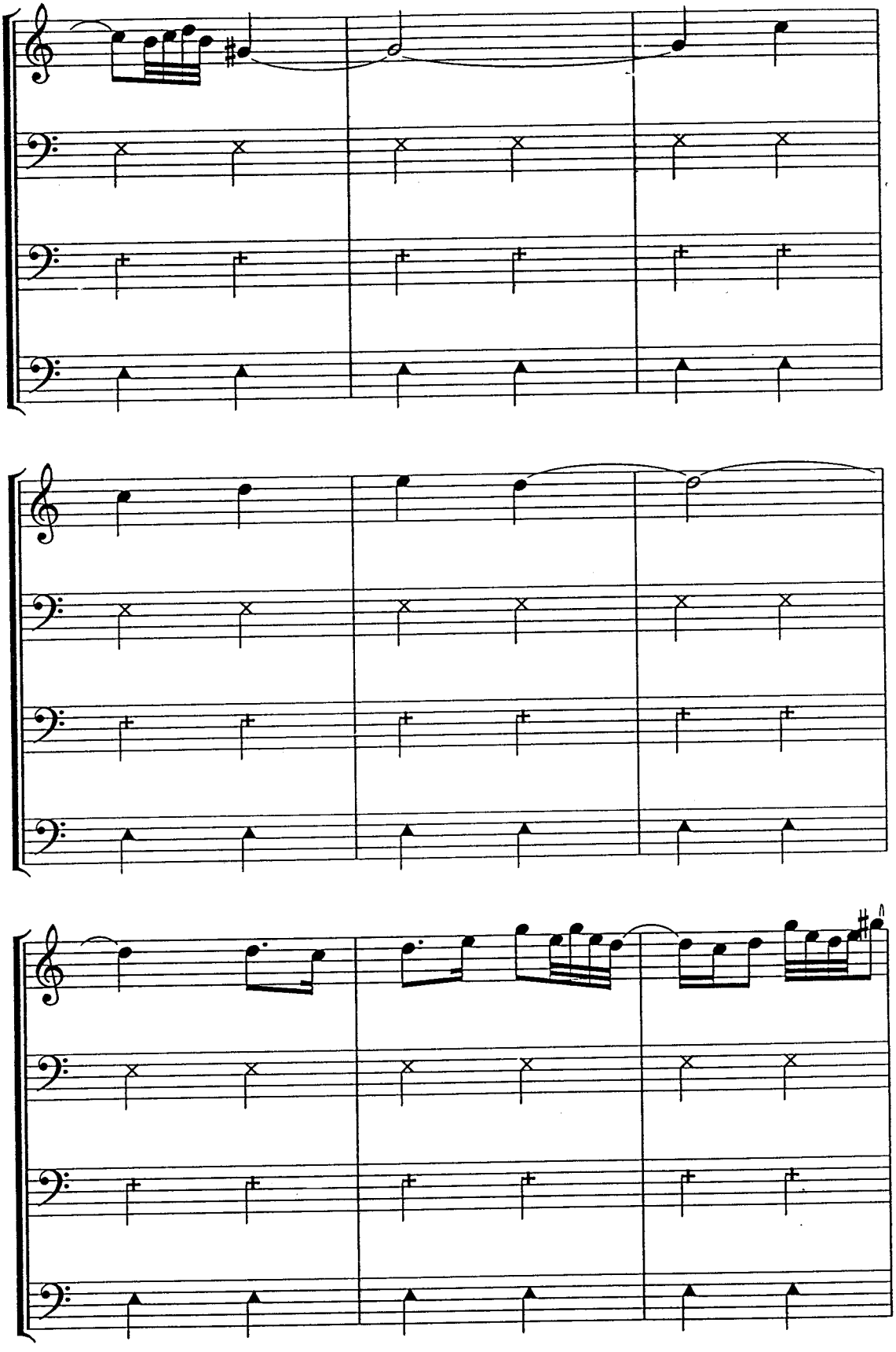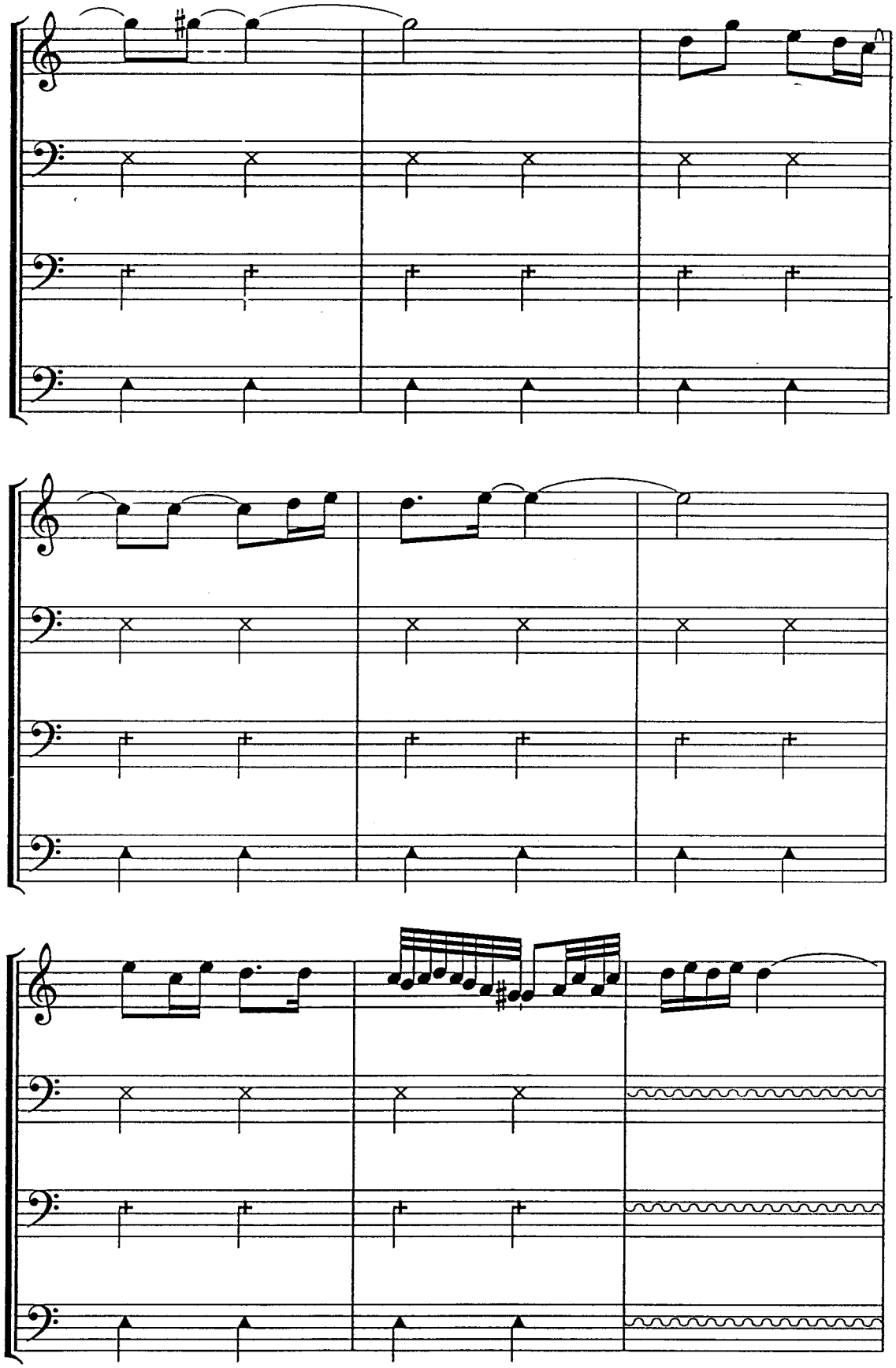
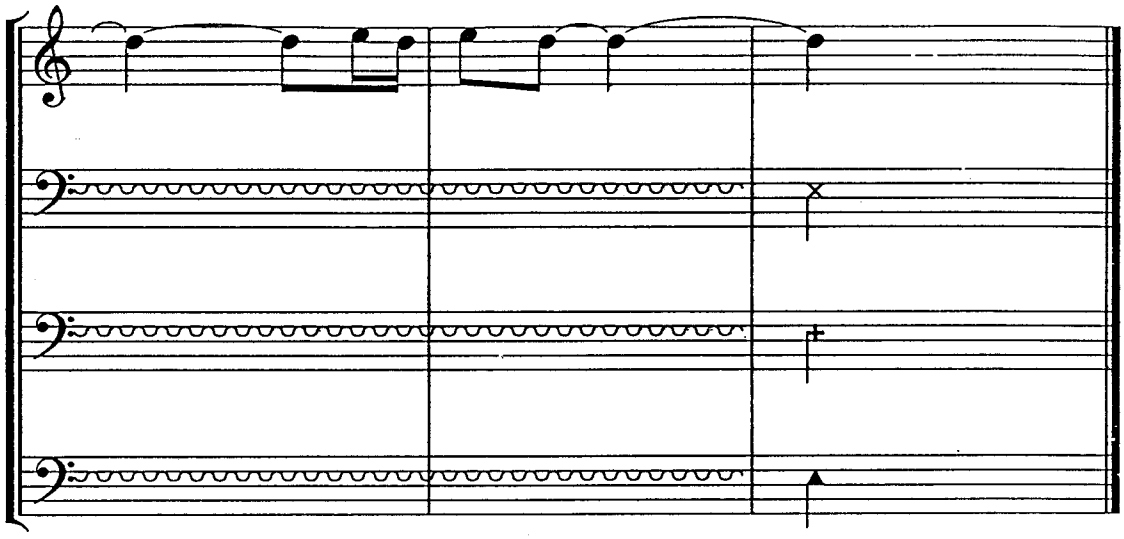

หละติ้วเฟ้ยซุง

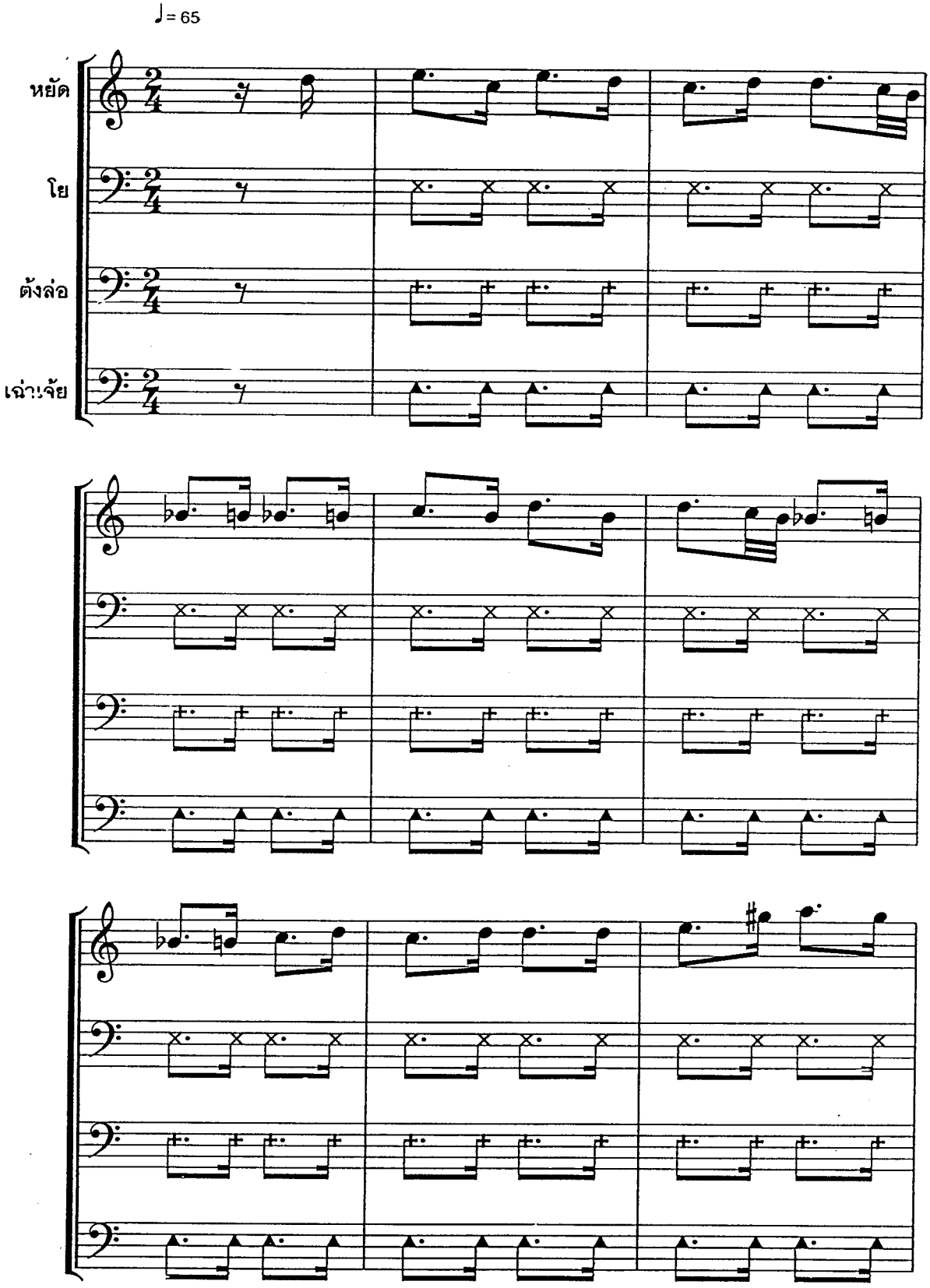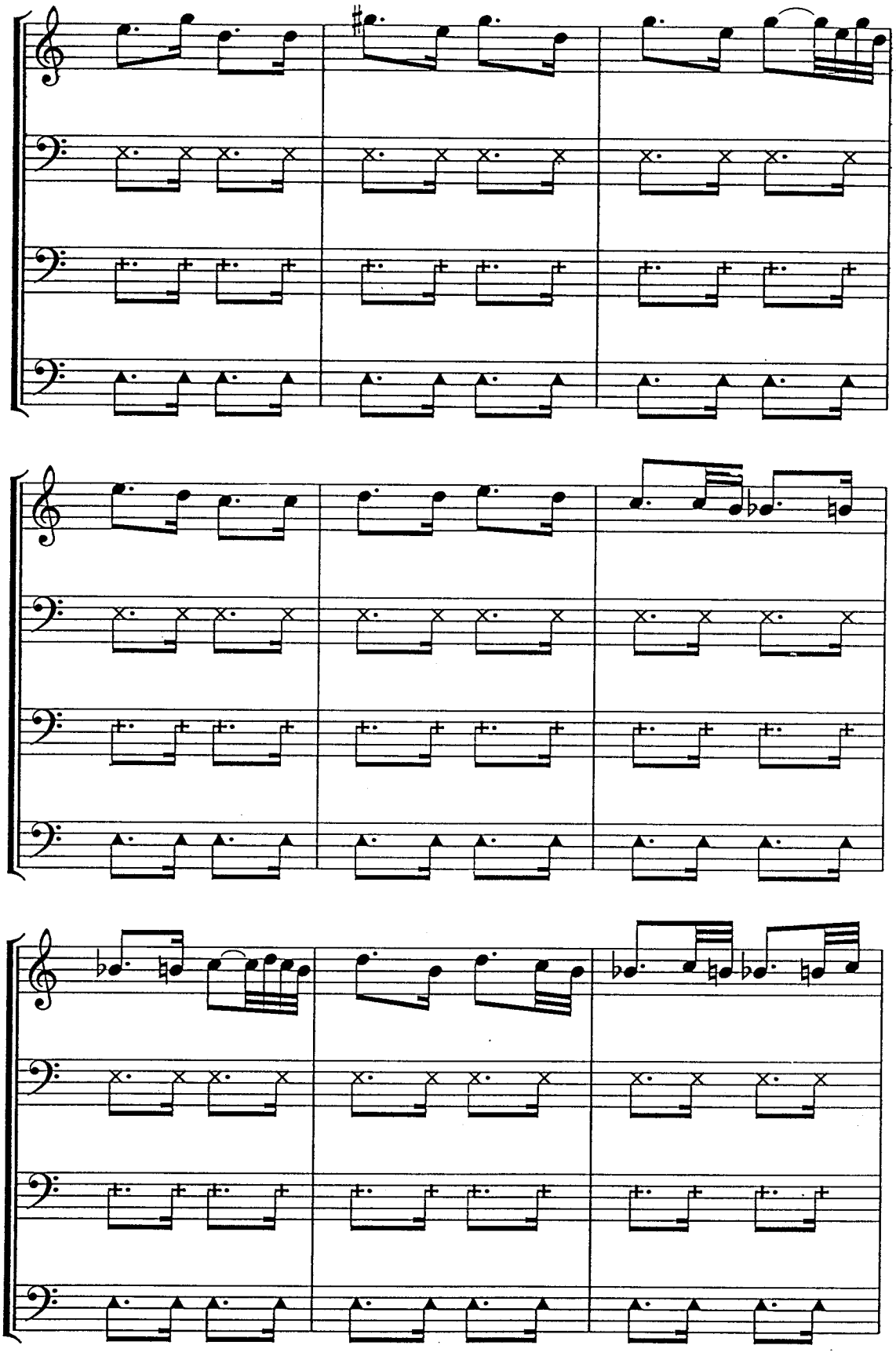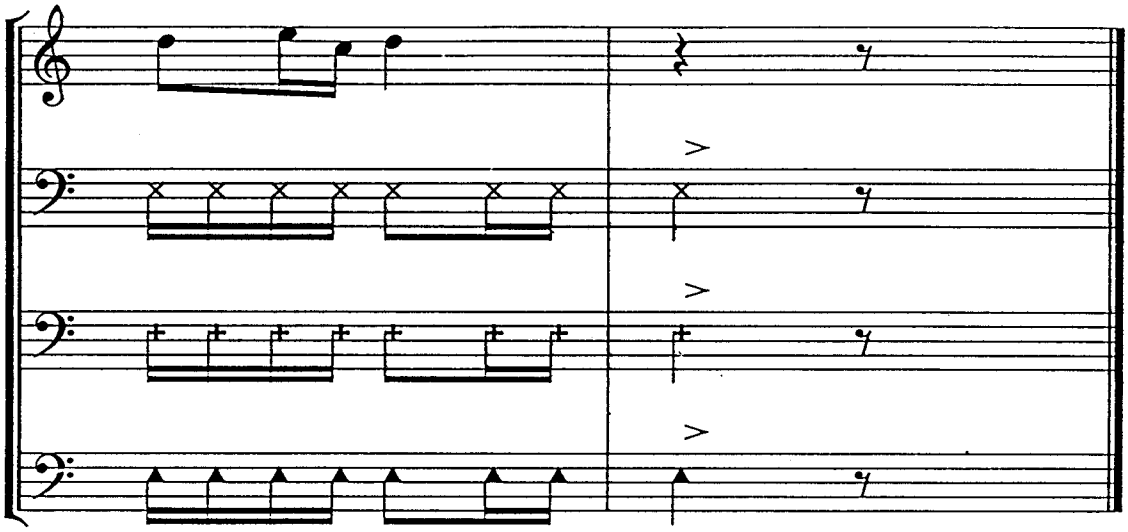

กันล่อซุง
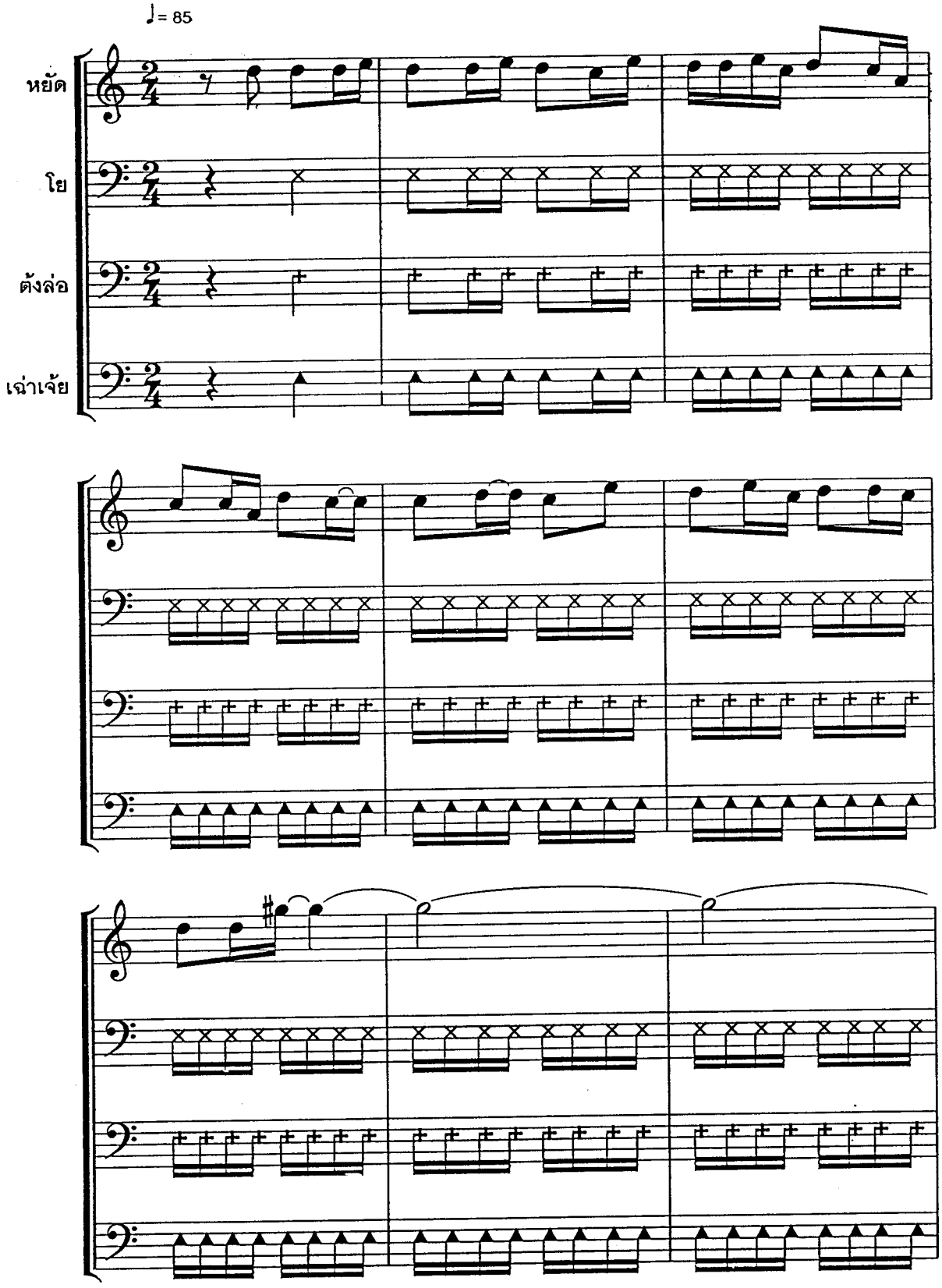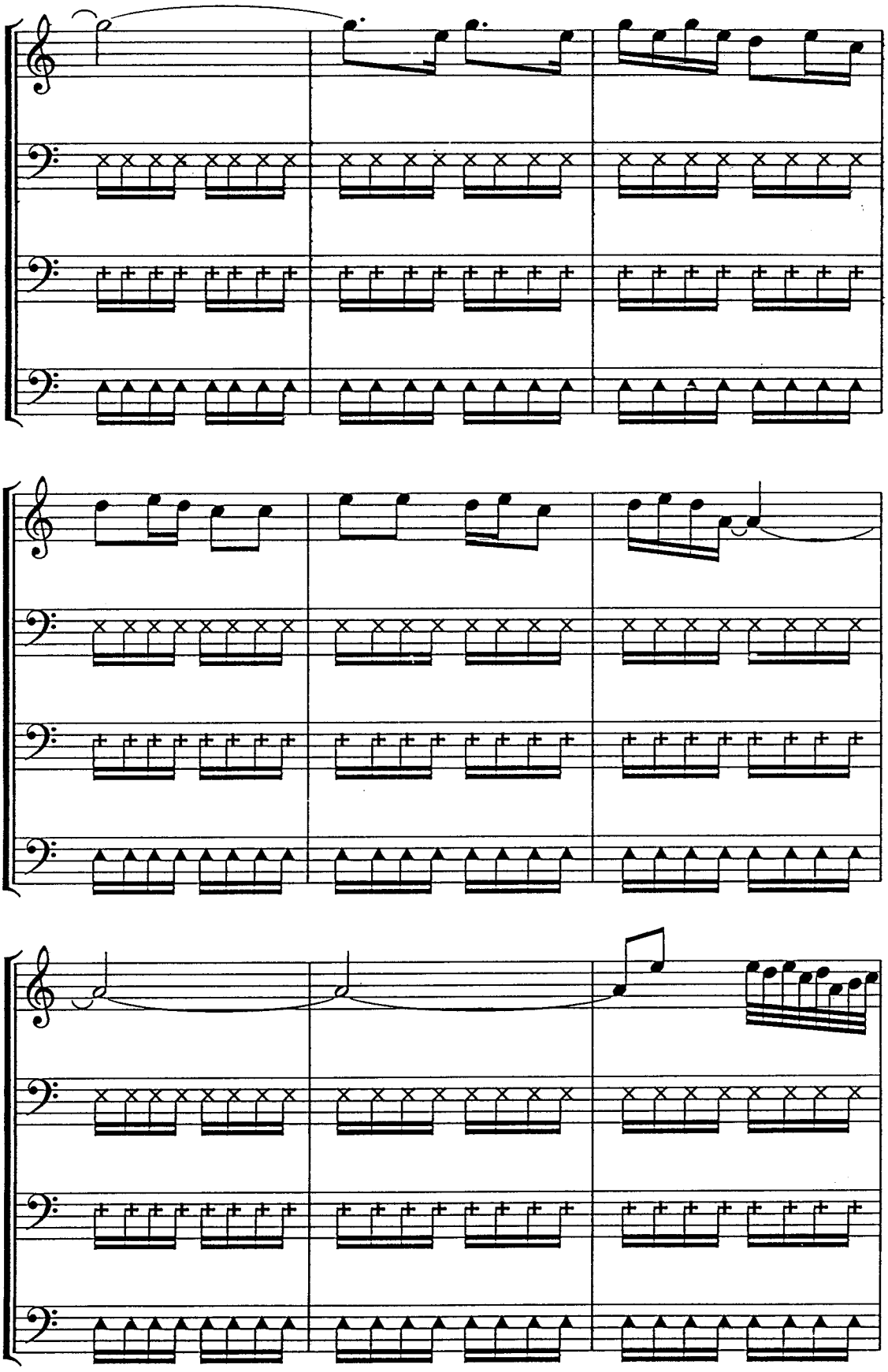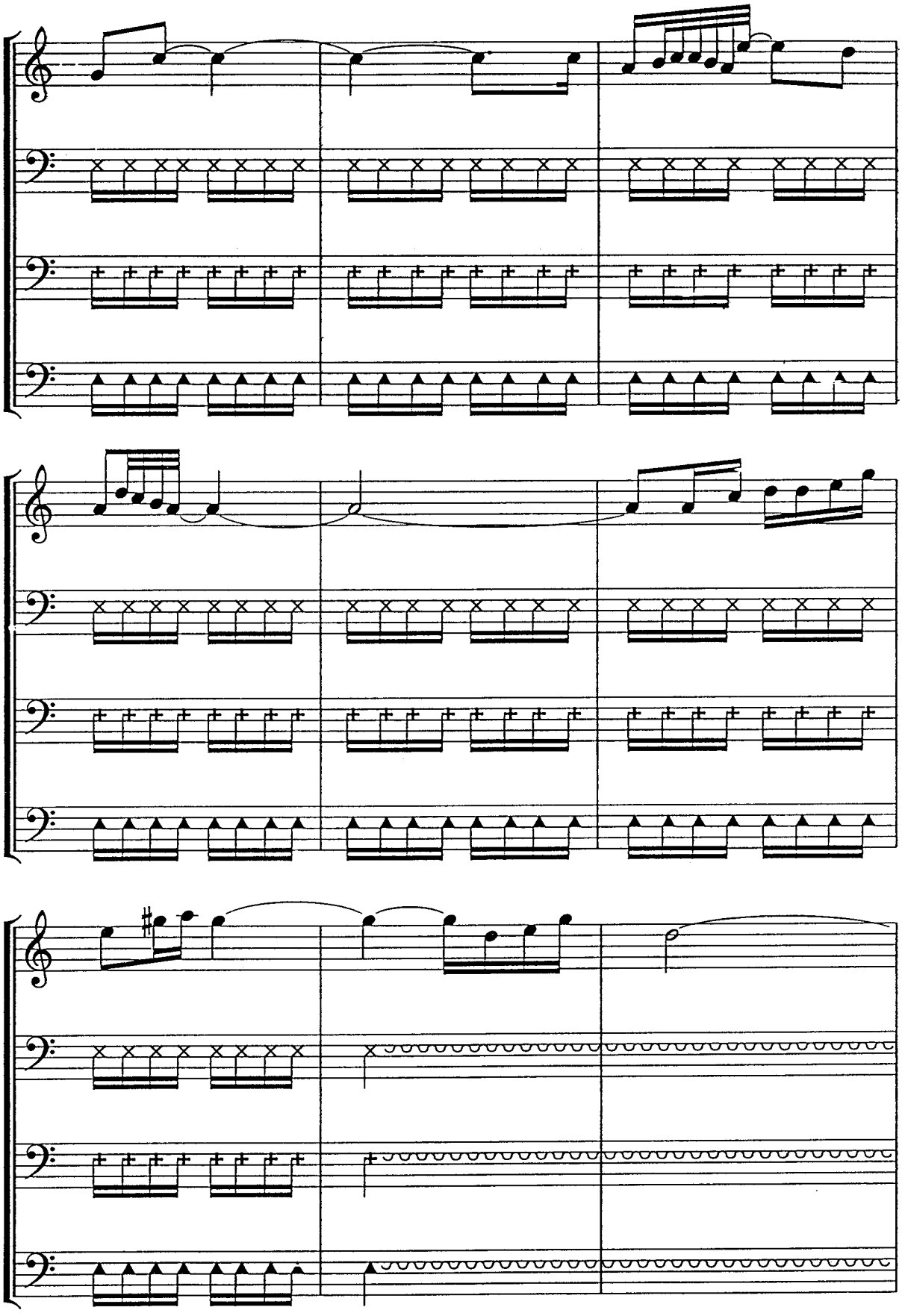
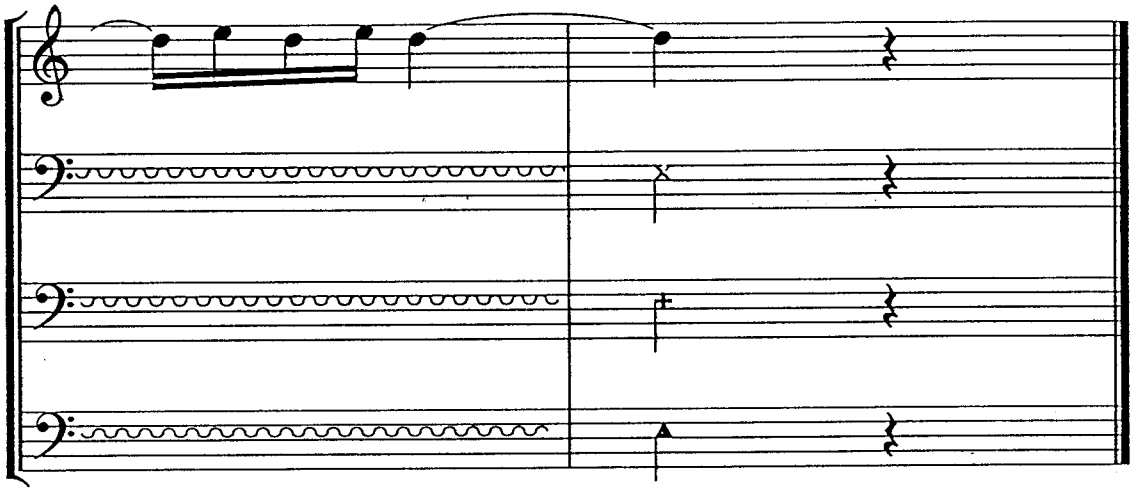

เจียนหม่วงเง็ยมซุง
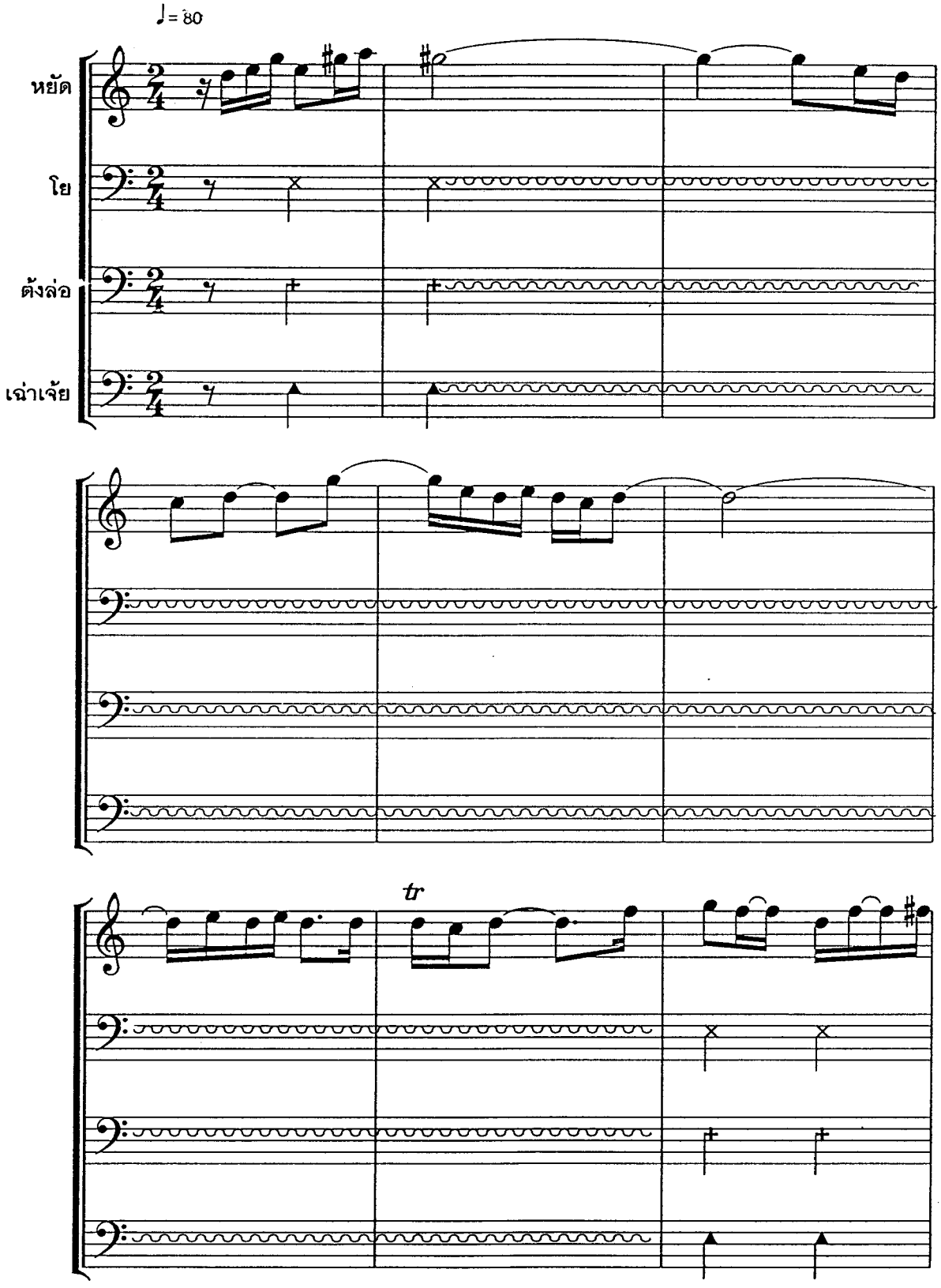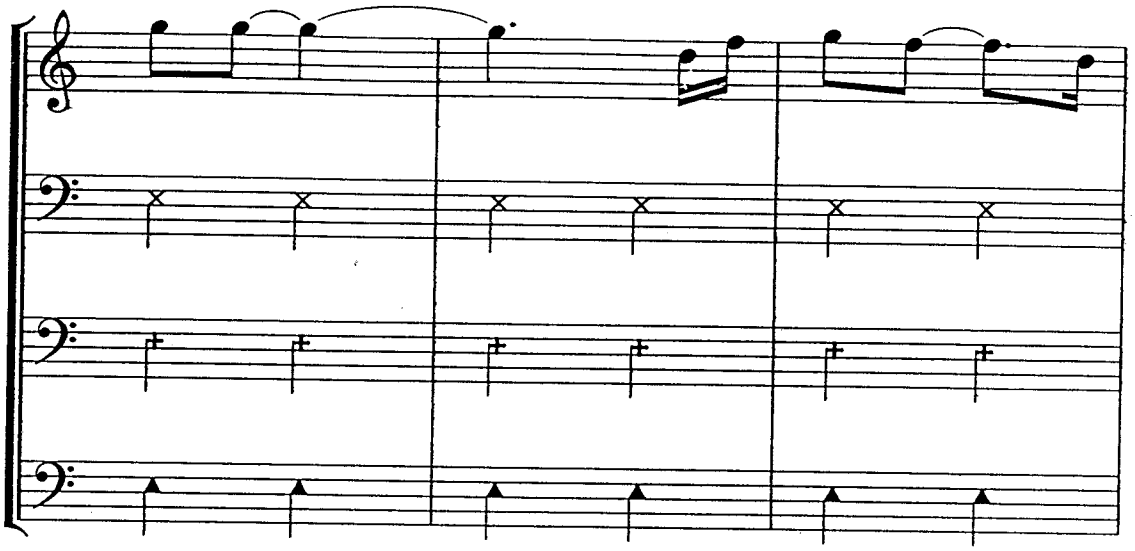
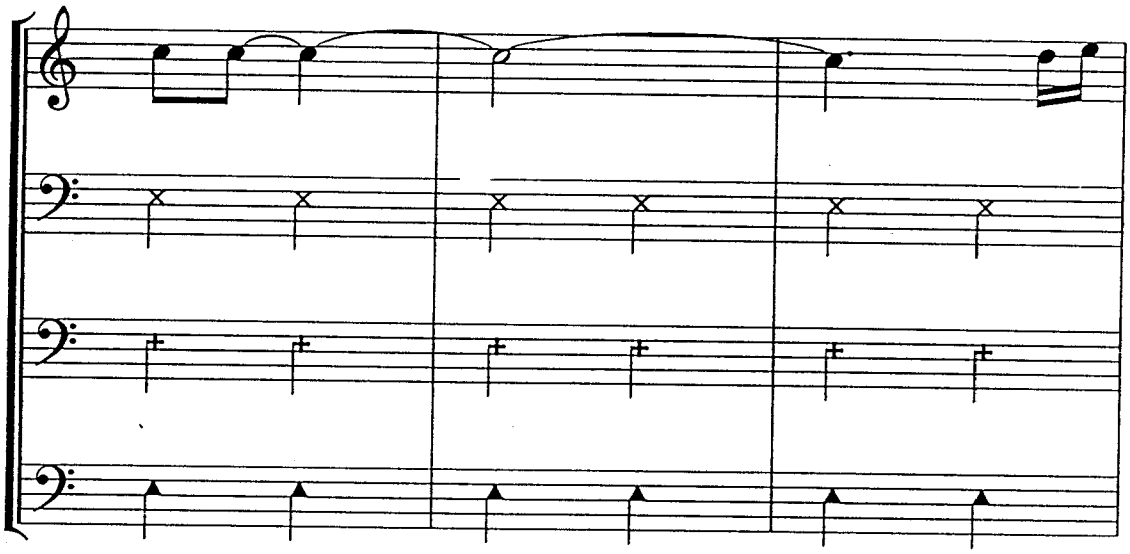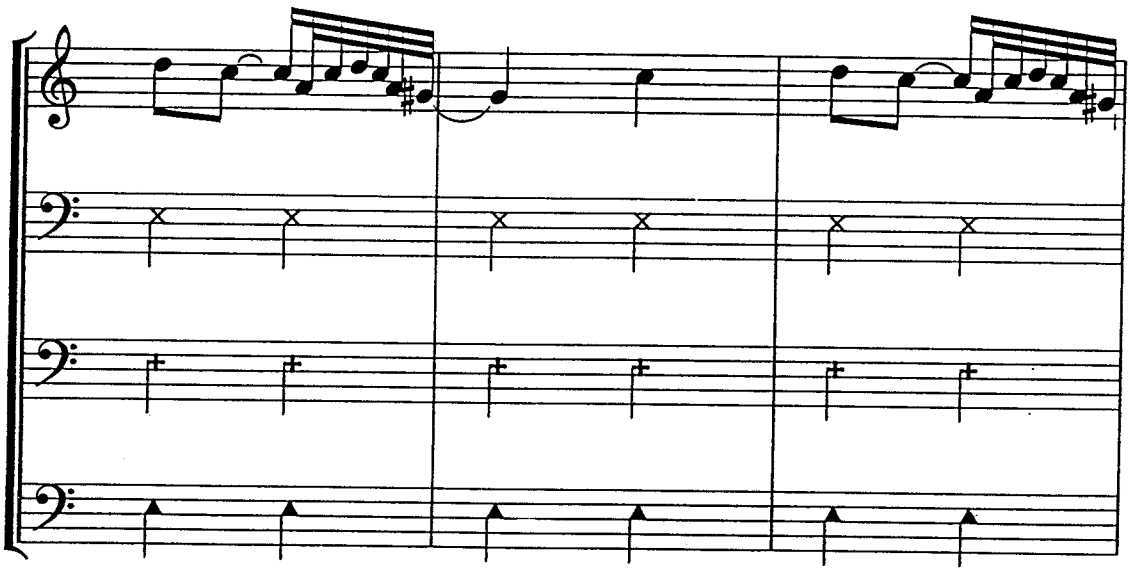

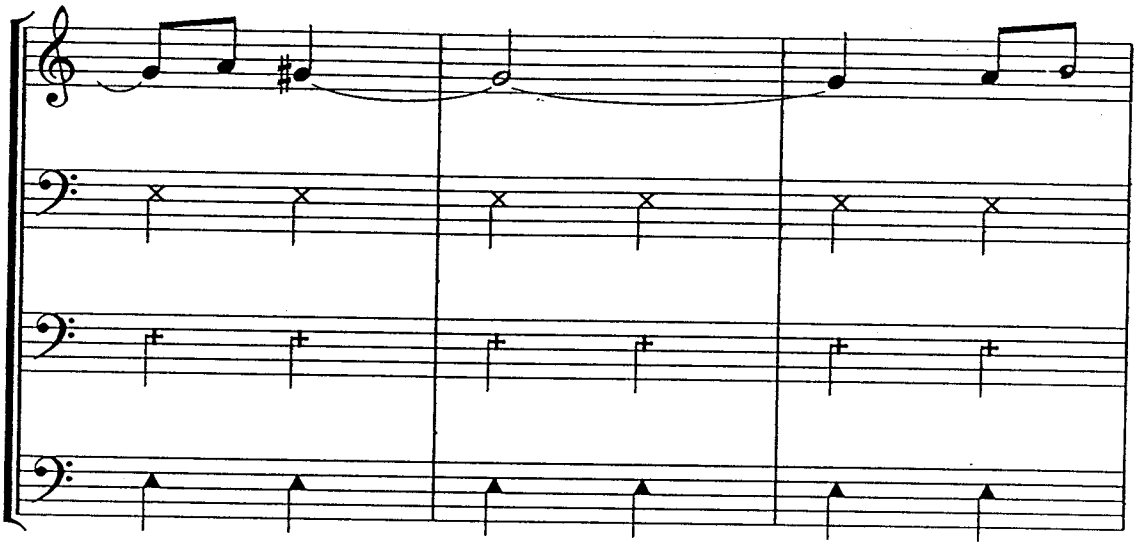

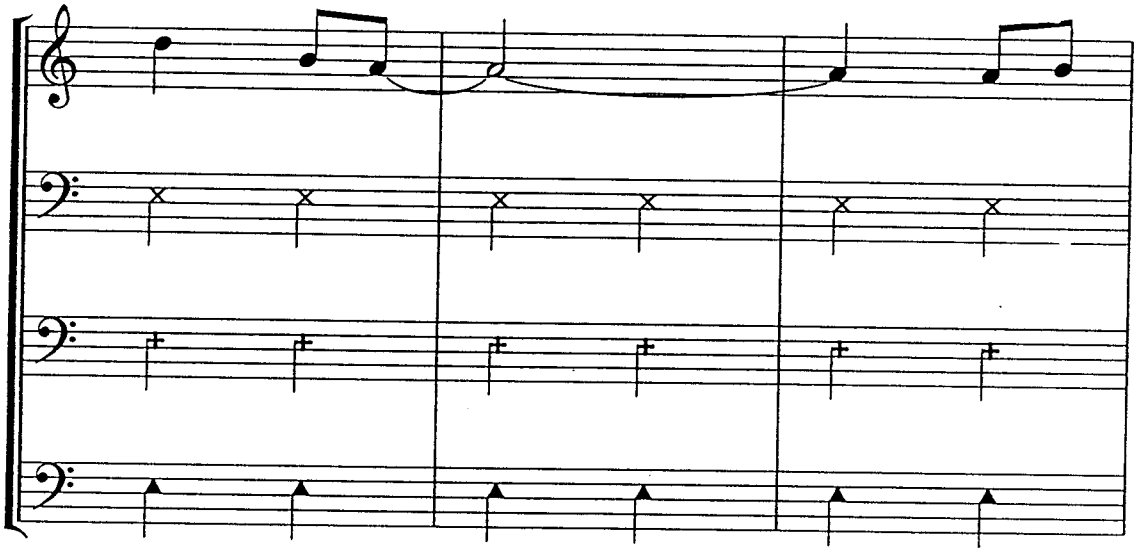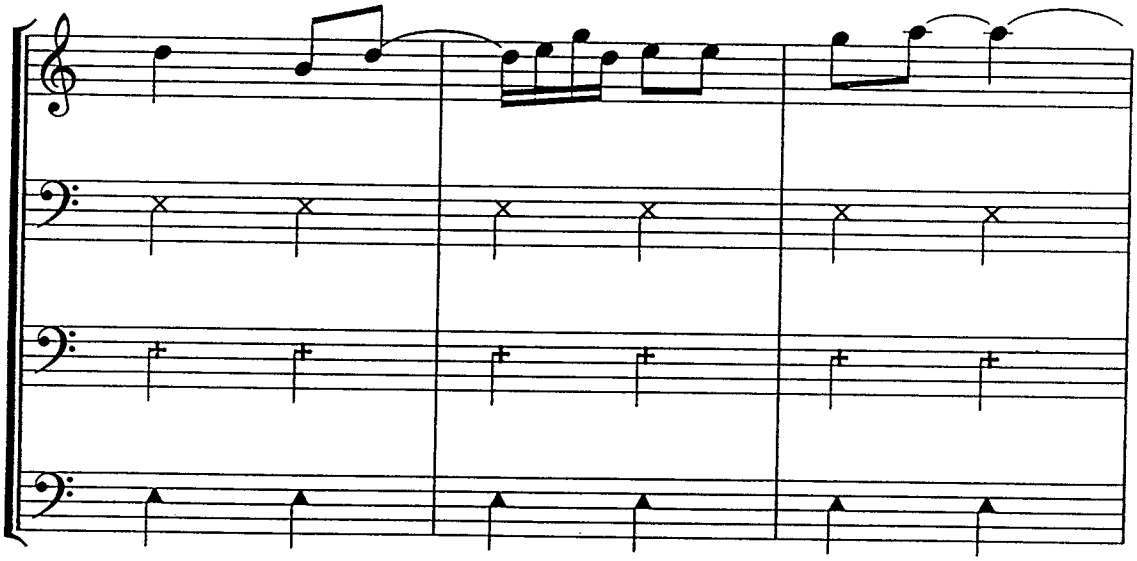

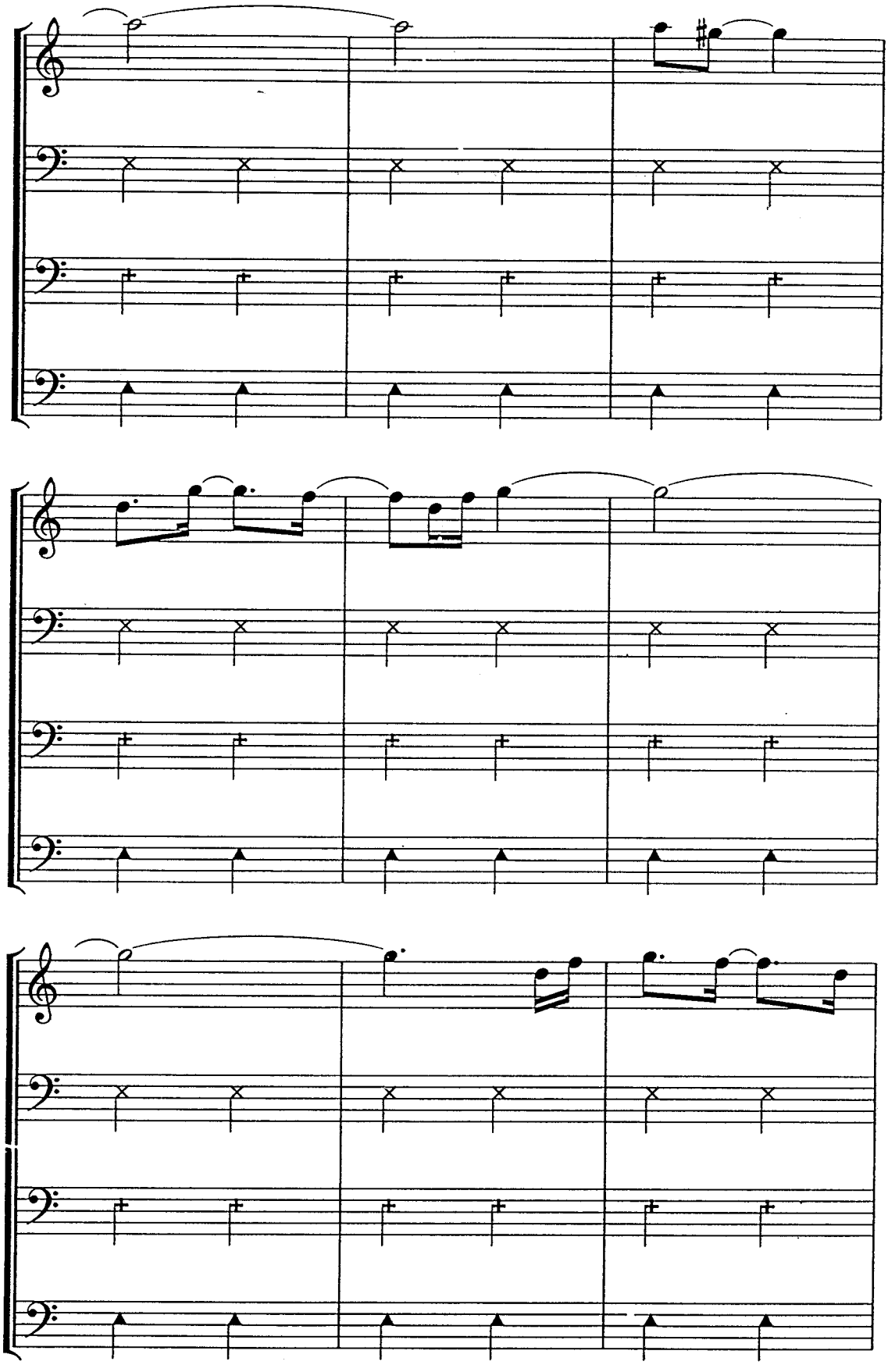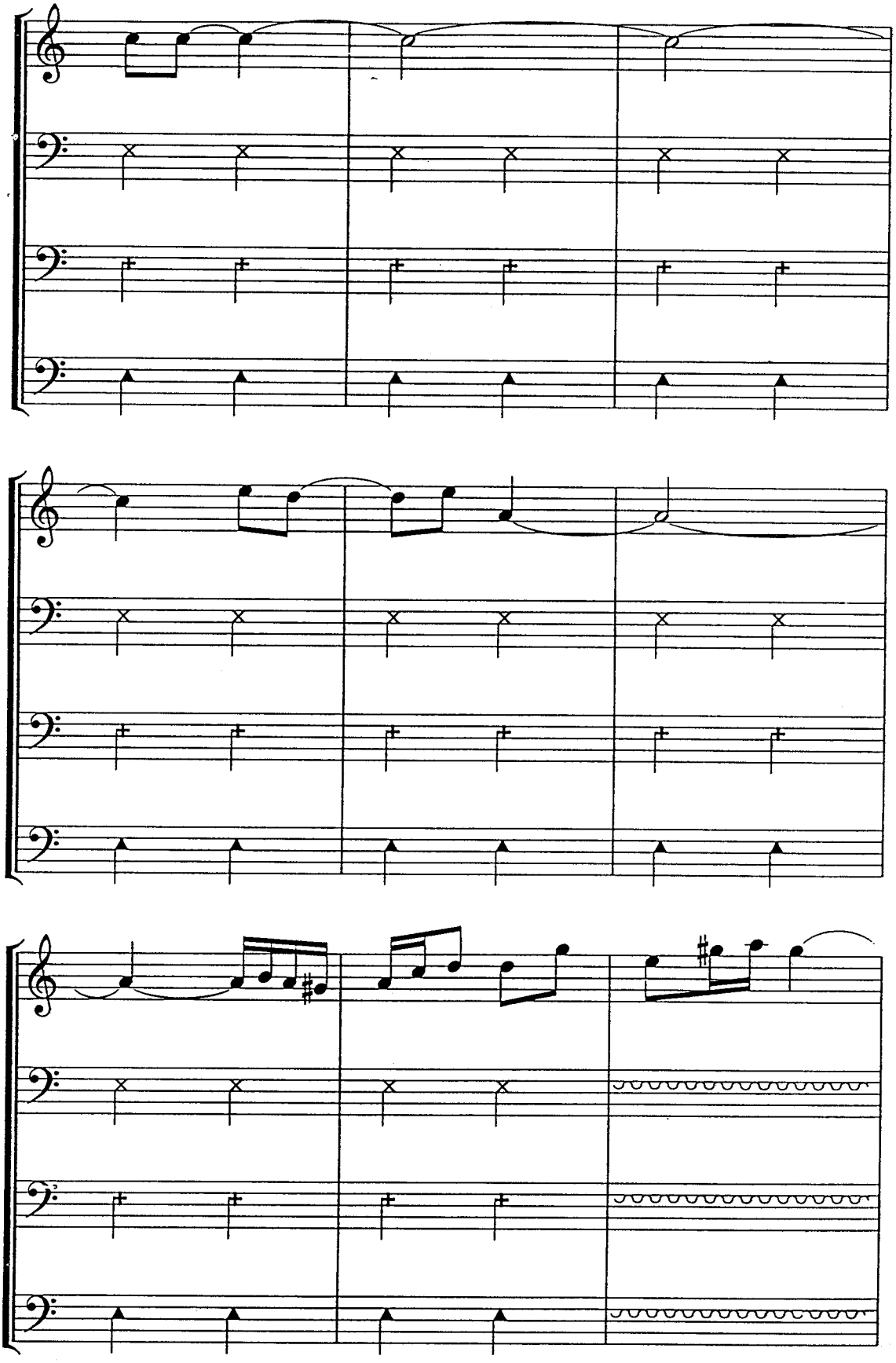

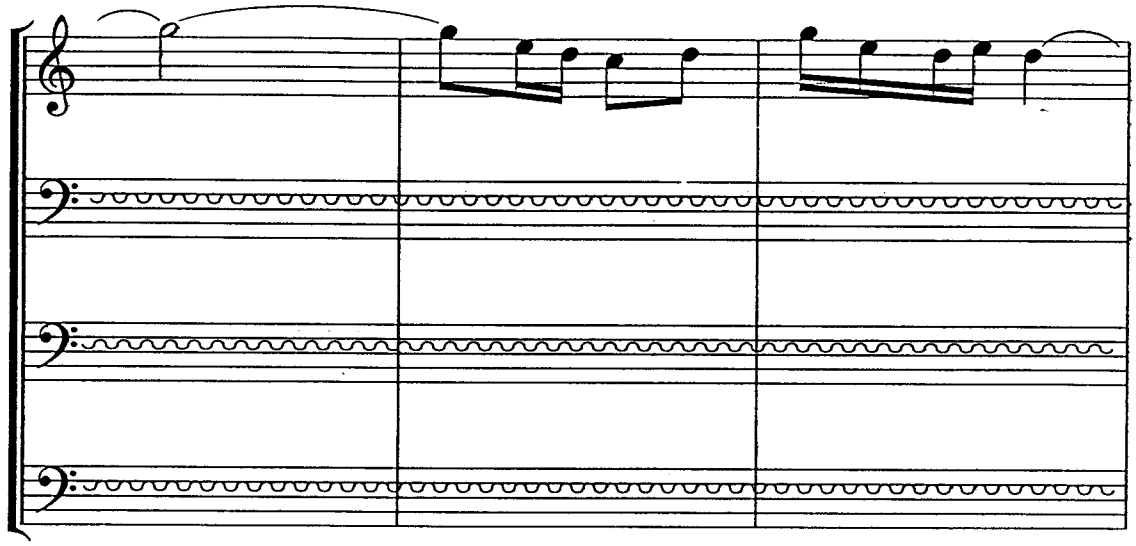

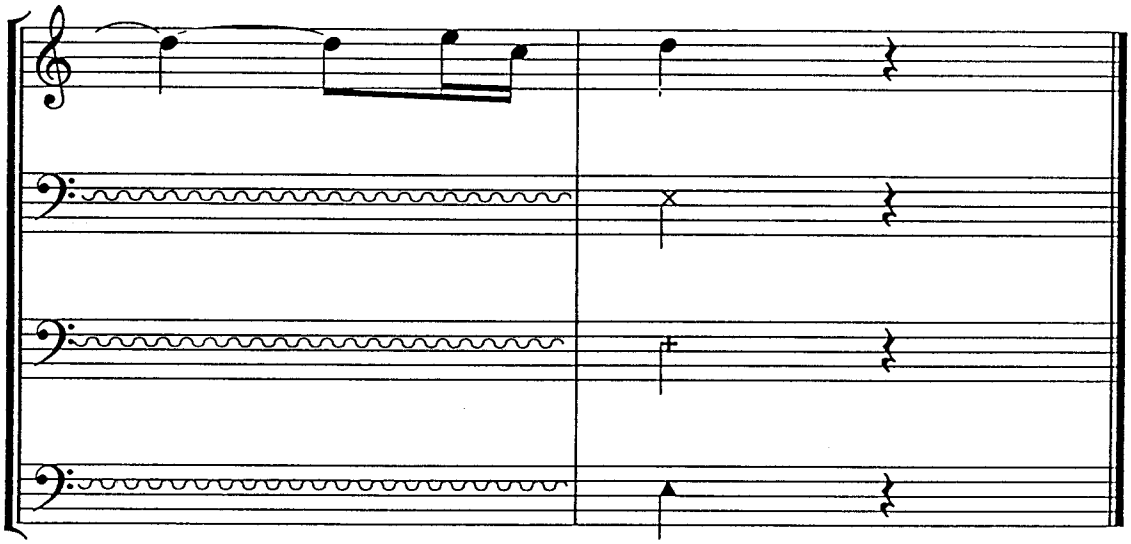

มันถ่างโฮ้งซุง
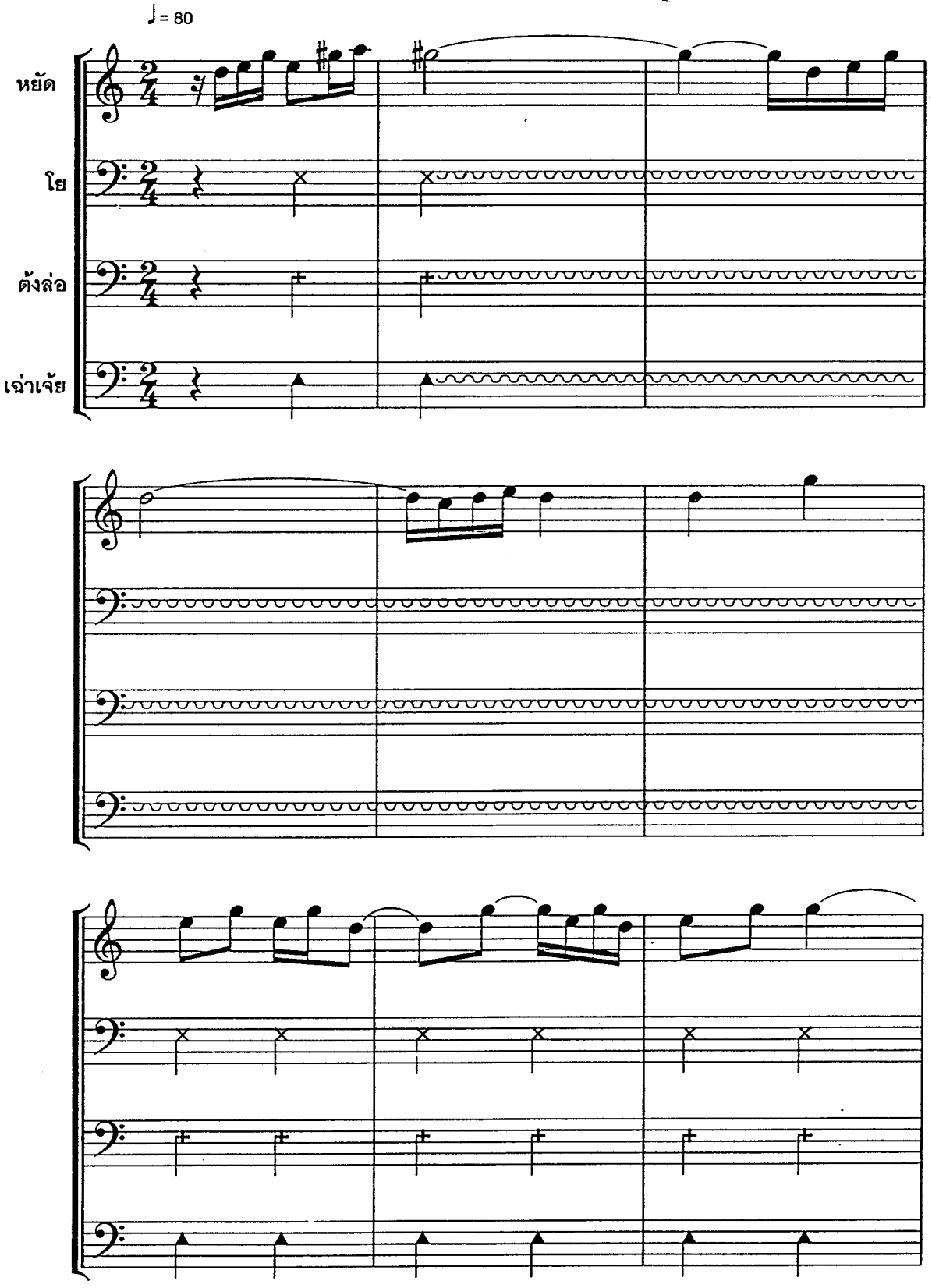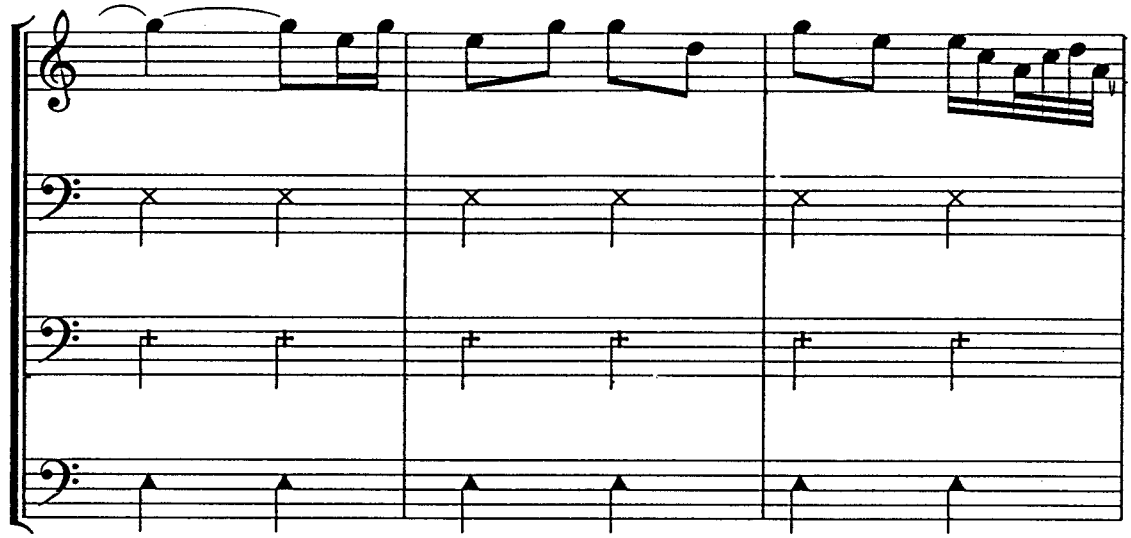
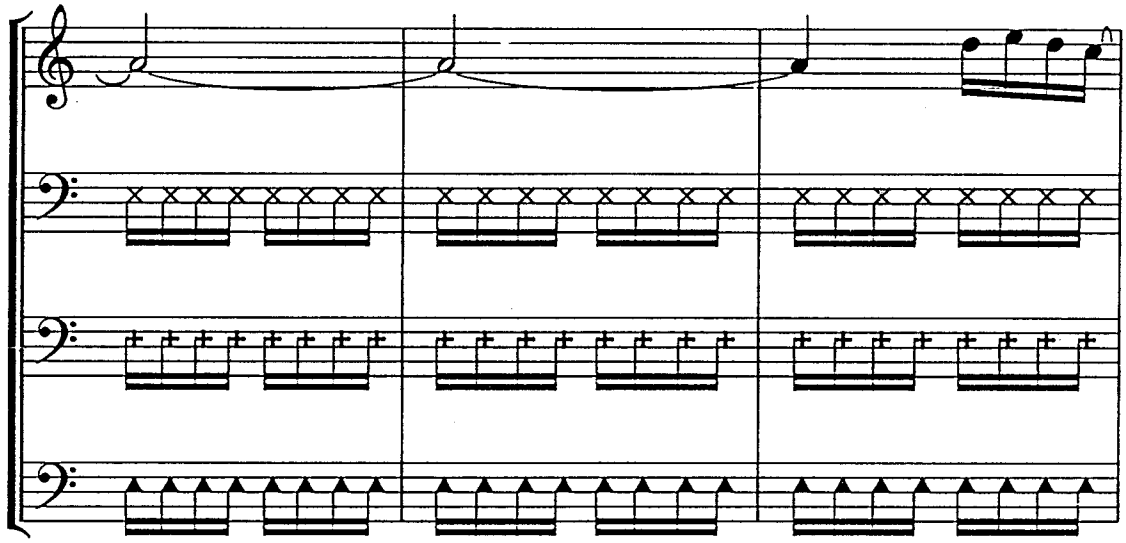

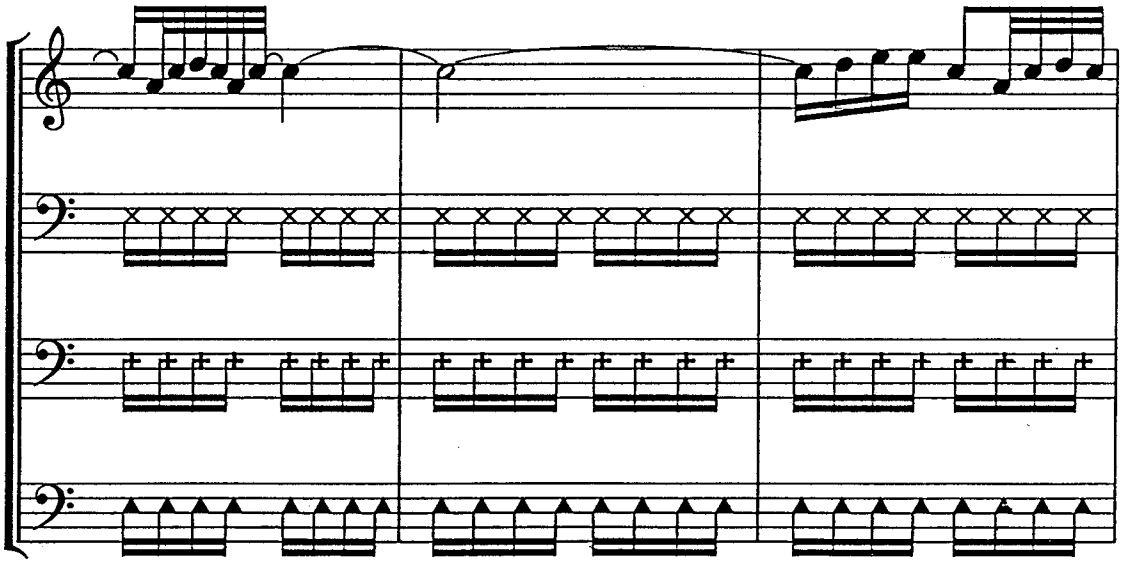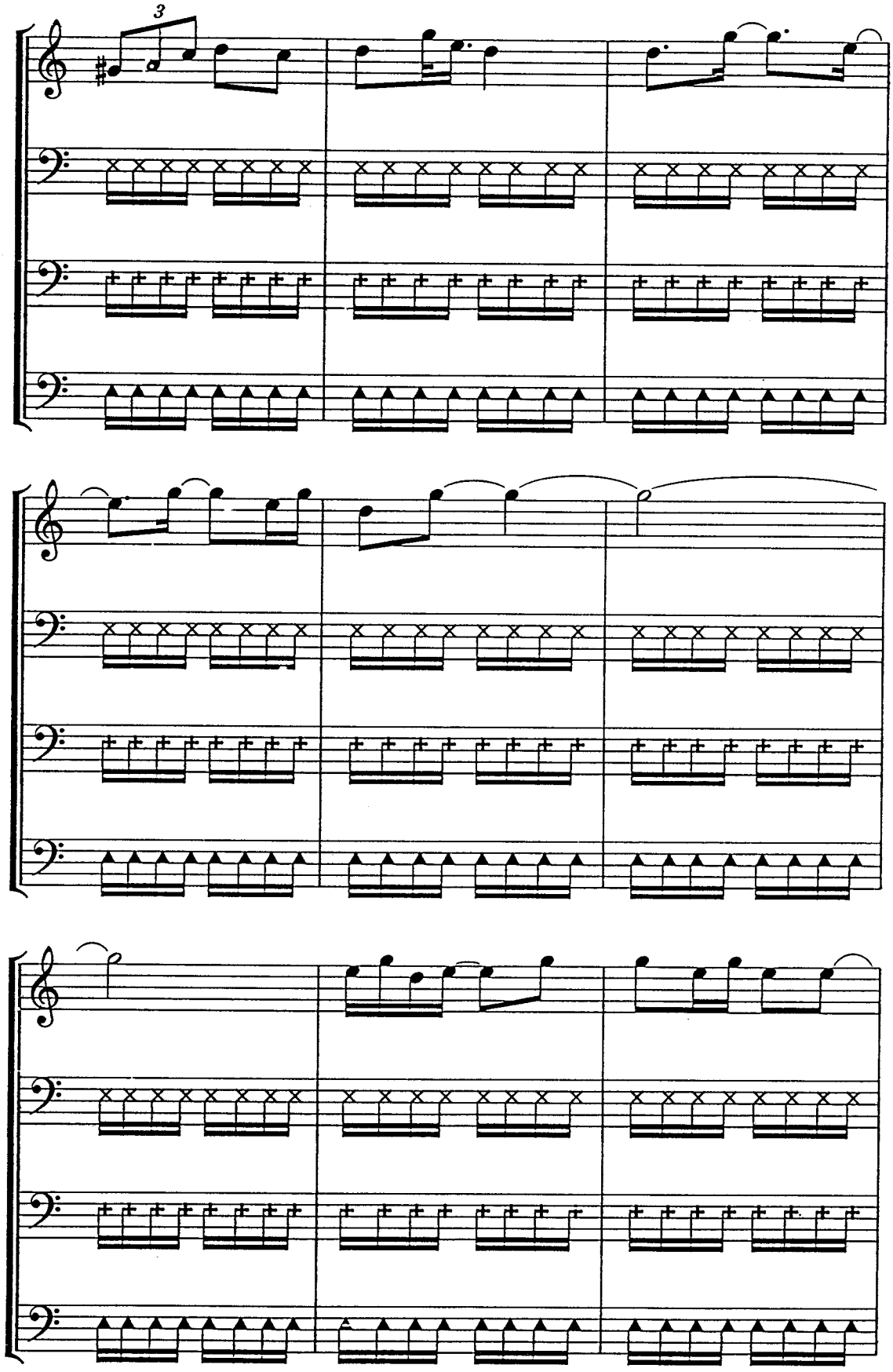

3
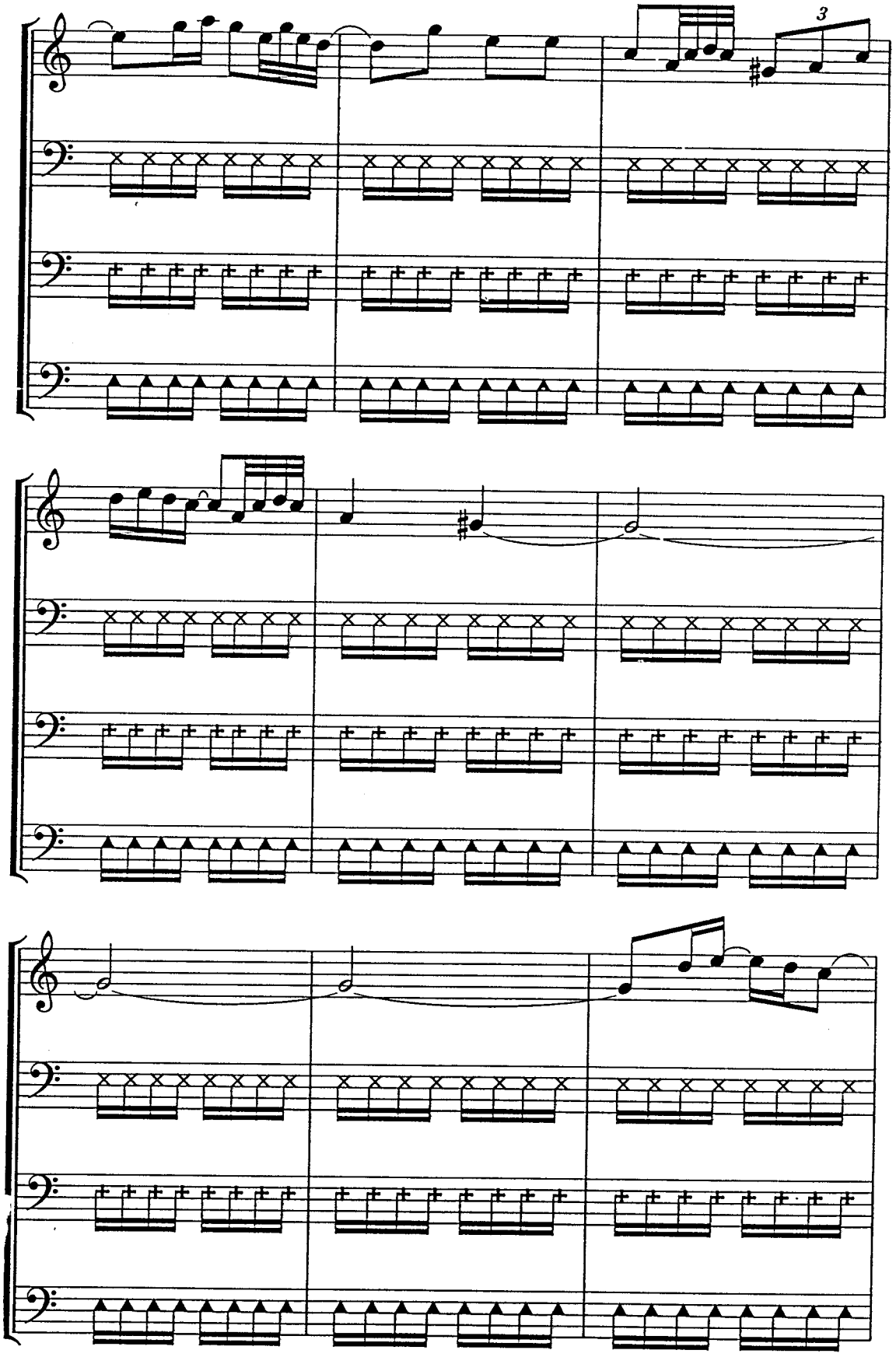
3
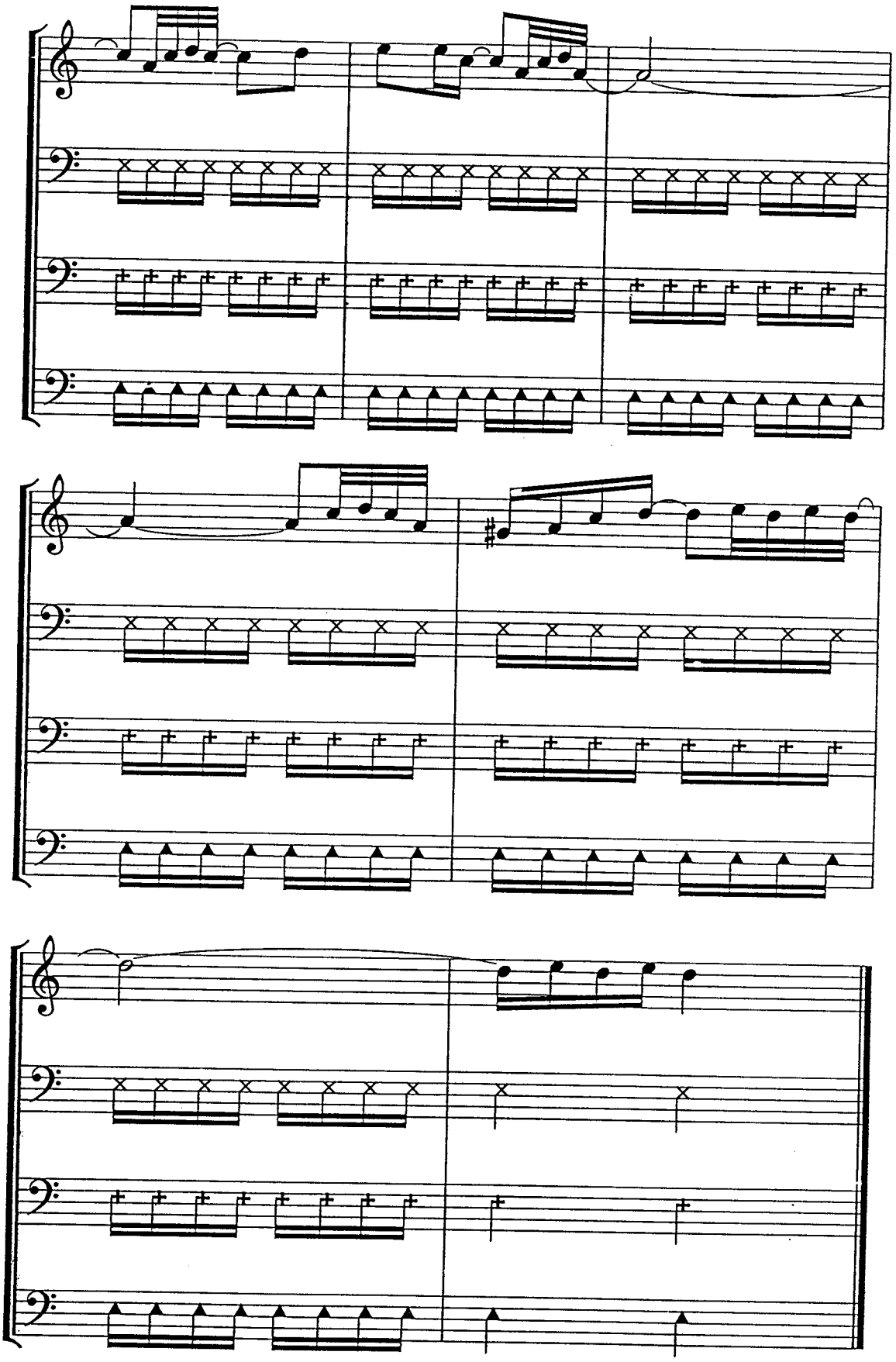
บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้ดำเนินมาเป็นลำดับ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิจัยถึงสภาพทั่วไปของชุมชน และวัฒนธรรมดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้า
2. บันทึกเสียงและวิดีทัศน์ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า
3. บันทึกดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าเป็นโน้ตดนตรีสากล โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากข้อ 2
4. วิเคราะห์ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากข้อ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสาร หนังสือทางวิชาการ หนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และออกปฏิบัติการภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูล โดยได้ศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของชุมชน แล้วจึงศึกษาดนตรีที่ยังคงอยู่ในวัฒนธรรม จากนั้นได้นำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมเอาไว้มาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยาย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางวิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัยเป็นขั้นตอนต่อไปนี้

การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลและแหล่งข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ แยกออกตามเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนและข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมดนตรี

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อความหรือเรื่องราวจากบทความ วรรณกรรม งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือทางวิชาการ และหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลหลัก ใช้ข้อมูลจากเอกสาร

งานวิจัย หนังสือทางวิชาการ และหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นข้อมูลสนับสนุน โดยมีรายละเอียดของการศึกษาวิจัย เพื่อที่จะทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการรวบรวมความรู้ในด้านต่าง ๆ มาบันทึกเรียบเรียง และจัดลำดับให้มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงสภาพและลักษณะทั่วไปต่าง ๆ ของชุมชน

2. วัฒนธรรมดนตรี เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นหลักได้แก่ การพูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์ การบันทึกเสียง และการบันทึกภาพ โดยจัดลำดับให้มีความสัมพันธ์กัน

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ ได้นำมาเรียบเรียงในรูปแบบของการพรรณนาบรรยายเป็นความเรียง และสรุปเป็นรายงานการวิจัย

สรุปผลการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาวิจัยออกเป็น 2 ส่วนคือ สรุปผลการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน และสรุปผลการศึกษาวัฒนธรรมดนตรี ดังต่อไปนี้

5.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของชุมชนในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ชาวเขาเผ่าเย้าหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นกลุ่มชาวเขาที่อพยพมาจากประเทศลาวในปี พ.ศ.2491 จากการนำของนายเล่าหลู่ลิ่น (จันก๋วย) แซ่ลี และนายเล่าจีกวน (จันฟิน) แซ่ลี

ลักษณะที่ตั้ง

ตั้งอยู่บนดอยแม่สลอง มีระยะทางห่างจากทางขึ้นดอย (อยู่ในเขตอำเภอแม่จัน) ประมาณ 18 กิโลเมตร โดยมี

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่บ้านอีก้อ

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่บ้านเย้าเลาสิบ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ป่าไม้นิคมสงเคราะห์ชาวเขา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ สามแยกอีก้อ

จำนวนประชากร

ปัจจุบันเป็นชุมชนใหญ่มี 133 หลังคาเรือน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 1,168 คน เป็นชาย 547 คน และหญิง 621 คน

การสาธารณูปโภค

ในด้านการคมนาคม มีการตัดถนนลาดยางเลียบมาตามไหล่เขาผ่านหน้าหมู่บ้าน ทำให้การคมนาคมได้รับความสะดวก

ในด้านการประปา เป็นระบบประปาภูเขา โดยเป็นลักษณะการวางท่อส่งน้ำจากภูเขาเพื่อกักเก็บน้ำไว้ในถังกักเก็บน้ำของหมู่บ้าน

ในด้านการไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ภายในหมู่บ้าน

ในด้านการติดต่อสื่อสาร มีที่ทำการไปรษณีย์และระบบโทรศัพท์ภายในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถให้บริการได้อย่างสะดวก

การสาธารณสุข

ในปัจจุบันเมื่อเกิดการเจ็บป่วยขึ้น จะเดินทางไปรักษาที่สถานีบริการสาธารณสุขชุมชนหรือโรงพยาบาล ทั้งนี้เพราะได้รับการอบรมความรู้ทางด้านสาธารณสุข ทำให้มีความเข้าใจในการสาธารณสุขมากขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้ความเชื่อดั้งเดิมในเรื่องสาเหตุของการเจ็บป่วยว่าเกิดจากการกระทำของภูติผีปีศาจค่อย ๆ เลือนหายไป

การศึกษา

ระดับการศึกษามีตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปีส่วนมากจะได้เข้าศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนไทย ส่วนผู้อาวุโสไม่เคยได้เข้าศึกษาอย่างเป็นทางการใด ๆ เลย

การปกครอง

ชาวเขาเผ่าเย้าหมู่บ้านผาเดื่อทุกคนได้ขึ้นทะเบียนเป็นพลเมืองไทย และมีบัตรประจำตัวประชาชนถูกต้องตามกฎหมาย ในหมู่บ้านมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาค่วามสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

ถึงแม้ว่าจะยอมรับและปฏิบัติตามหลักกฎหมายไทย แต่กฎของชุมชนตามจารีตประเพณีดั้งเดิมยังคงเป็นที่ยอมรับและยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

การประกอบอาชีพ

ปัจจุบันส่วนมากประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก และมีอาชีพเสริมด้วยการขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว บางกลุ่มได้ขับรถรับจ้างทั่วไป คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร แต่นิยมที่จะไปทำงานโรงงานในประเทศไต้หวันมากกว่าเพราะมีรายได้ดี ซึ่งมีบริษัทนายหน้ามาติดต่อให้ไปทำงาน สำหรับคนหนุ่มสาวที่มีความรู้ดี บางคนได้เข้าทำงานเป็นลูกจ้างหรือพนักงานในหน่วยงานราชการและบริษัทเอกชน

การบริโภคอาหาร

ชาวเขาเผ่าเย้าในหมู่บ้านผาเดื่อจะบริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก นอกจากนี้มีการปรุงอาหารหลายประเภทคล้ายอาหารจีน วิธีการหรือธรรมเนียมในการบริโภคอาหารมีความคล้ายคลึงกับจีนด้วยเช่นกันคือ ใช้ตะเกียบเป็นอุปกรณ์หลักในการคีบ หยิบ จับอาหาร

ปัจจุบันส่วนมากยังคงนิยมบริโภคอาหารตามแบบดั้งเดิมของเย้า แต่ก็ได้มีการบริโภคอาหารเหมือนกับคนไทยพื้นราบด้วยเช่นกัน โดยจะบริโภคอาหารวันละ 3 มื้อคือ มื้อเช้า กลางวัน และเย็น

ศาสนา

ปัจจุบันส่วนมากยังคงนับถือตามลัทธิประเพณีดั้งเดิมคือ การนับถือผีบรรพบุรุษ (Animism) แต่มี 3 ครอบครัวได้หันไปนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งได้เลิกนับถือตามลัทธิประเพณีดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง

การแต่งกาย

ปัจจุบันส่วนมากนิยมแต่งกายตามแบบคนไทยพื้นราบ ทั้งนี้เนื่องจากได้มีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ผู้ที่แต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าส่วนมากเป็นผู้อาวุโส

ภาษา

ชาวเขาเผ่าเย้ามีภาษาเป็นของตนเองซึ่งได้สืบทอดต่อกันมา สำหรับภาษาเขียนจะใช้ตัวหนังสือจีน เนื่องจากได้เคยอาศัยอยู่ในประเทศจีนมานานก่อนที่จะอพยพกระจัดกระจายไป ปัจจุบันภายในหมู่บ้านผาเดื่อจะใช้ภาษาเย้าในการพูดคุยสนทนากันเอง เมื่อต้องติดต่อกับคนไทยพื้นราบก็สามารถใช้ภาษาไทยได้ดี ผู้อาวุโสบางคนสามารถพูดภาษาจีนได้ด้วย

ลักษณะครอบครัว

เป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวซึ่งประกอบไปด้วยพ่อ แม่ ลูก และกลายเป็นครอบครัวขยาย คือ ตามประเพณีเมื่อลูกชายแต่งงานจะต้องนำภรรยาเข้ามาอยู่ในบ้านด้วย ทำให้มีสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น หรือบางครอบครัวเมื่อลูกชายแต่งงานอาจจะแยกไปปลูกบ้านอยู่ใกล้กับบ้านของพ่อแม่ ซึ่งเป็นการเกิดของครอบครัวเดี่ยว ลักษณะครอบครัวของเย้าจะหมุนเวียนใน 2 ลักษณะดังกล่าวนี้

5.2 วัฒนธรรมดนตรี

จากการศึกษาพบว่าดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าเป็นดนตรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งได้มีการสืบทอดต่อกันมาช้านาน ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเกิดขึ้นในยุคใดสมัยใด นอกจากมีตำนานอันเป็นความเชื่อที่เล่าสืบต่อกันมา โดยมีความเกี่ยวข้องกับชนชาติจีน ทั้งนี้เนื่องจากได้เคยอาศัยอยู่ในประเทศจีนมาก่อน

เครื่องดนตรี

ชาวเขาเผ่าเย้ามีเครื่องดนตรีเป็นของตนเอง โดยใช้วัสดุที่หาได้จากธรรมชาติมาสร้างเครื่องดนตรีและส่วนประกอบต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความมีศิลปะของเผ่า ทั้งนี้สามารถแบ่งแยกประเภทเครื่องดนตรีออกได้เป็น 2 ประเภทคือ เครื่องเป่า ได้แก่ หยัด (ปี่) และเครื่องตี ได้แก่ โย (กลอง) ต้งล่อ (ฆ้อง) และเฉ่าเจ้ย (ฉาบ) หยัดถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นเครื่องดนตรีเพียงชนิดเดียวของเย้าที่ใช้บรรเลงทำนอง

การผสมวงดนตรี

มี 2 ลักษณะคือ วงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีครบทั้ง 4 ชิ้นใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่ พิธีกรรมงานขึ้นปีใหม่ และพิธีกรรมงานศพสำหรับผู้ตายเป็นผู้ที่ได้เคยผ่านการบวชใหญ่มาแล้ว ส่วนวงดนตรีที่มีเฉพาะเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ 3 ชิ้นใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมงานศพทั่วไป ซึ่งผู้ตายต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีเมื่อตอนที่ตาย หากมีอายุต่ำกว่านี้จะไม่มีการบรรเลงดนตรีประกอบ

นักดนตรี

ปัจจุบันมีนักดนตรีที่เป็นผู้บรรเลงหลักอยู่ 4 คน ได้แก่ นายสูโจ๊ว แซ่ว่าง ผู้บรรเลงหยัด นายซานเจา แซ่เติ๋น ผู้บรรเลงโย นายหนายก๋วย เมฆบนจันทร์ ผู้บรรเลงต้งล่อ และนายหนายก๋วย แซ่ว่าง ผู้บรรเลงเฉ่าเจ้ย

นักดนตรีเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในสังคมของเผ่า ทั้งนี้เพราะดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าจะใช้บรรเลงเฉพาะเพื่อประกอบพิธีกรรมสำคัญเท่านั้น ดังนั้นนักดนตรีจึงมีความสำคัญด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะผู้บรรเลงหยัดถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถมากที่สุดในวงดนตรี

การแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงดนตรี

ตามปกตินักดนตรีจะแต่งกายตามแบบคนไทยพื้นราบ แต่เมื่อต้องบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า

การถ่ายทอดดนตรี

เป็นวิธีการถ่ายทอดด้วยปากเปล่า (Oral Tradition) โดยไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา

โอกาสในการบรรเลง

การบรรเลงดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าเฉพาะเพื่อบรรเลงประกอบพิธีกรรมสำคัญตามประเพณีเท่านั้นได้แก่ พิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่ พิธีกรรมการบวชใหญ่ พิธีกรรมงานศพ และพิธีกรรมงานขึ้นปีใหม่

ปัจจุบันหมู่บ้านผาเดื่อมีการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมสำคัญ 3 พิธีกรรมคือ พิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่ พิธีกรรมงานศพ และพิธีกรรมงานขึ้นปีใหม่

บทเพลงและการวิเคราะห์

บทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมสำคัญ 3 พิธีกรรมของหมู่บ้านผาเดื่อในปัจจุบันมีทั้งหมด 11 บทเพลง ผลการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของดนตรีที่ปรากฏให้เห็นในบทเพลงทั้งหมด สามารถสรุปได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับความดัง-เบา ไม่พบความแตกต่าง บทเพลงทุกเพลงจะบรรเลงในระดับที่เท่ากัน

1.2 ลักษณะของเสียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของบทเพลง บทเพลงทุกเพลงมีความหมาย และมีการถ่ายทอดความรู้สึกแตกต่างกันไป

2. รูปพรรณ บทเพลงเป็นลักษณะรูปพรรณที่มีแนวทำนองเดียว โดยไม่มีแนวทำนองอื่นมาสอดแทรกหรือมีการประสานเสียงแต่อย่างใด เนื่องจากหยัดเป็นเครื่องดนตรีชนิดเดียวเท่านั้นที่บรรเลงทำนอง

3. รูปแบบ บทเพลงของชาวเขาเผ่าเย้าเป็นบทเพลงที่ไม่มีรูปแบบของการประพันธ์เป็นลักษณะการบรรเลงไปเรื่อย ๆ

4. ทำนองเพลง บทเพลงของชาวเขาเผ่าเย้ามีท่วงทำนองที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของเผ่า ซึ่งปรากฏให้เห็นชัดเจนในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1 จังหวะของทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต เป็นลักษณะจังหวะของทำนองที่พบมากที่สุดในบทเพลงทั้งหมด

4.1.2 โน้ตจังหวะยก เป็นลักษณะจังหวะของทำนองที่พบมากเช่นกันในบทเพลงทั้งหมด

4.2 ทิศทางของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่ของทำนองแบบครึ่งเสียง เป็นลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองอย่างหนึ่งที่พบในบทเพลง ทั้งนี้เกิดจากการที่ผู้บรรเลงหยัดบังคับควบคุมลมหายใจ และ บังคับสาว (ลิ้น) ของหยัดในขณะที่บรรเลง เพื่อให้เสียงสูงขึ้นหรือต่ำลงครึ่งเสียง

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองเพลง เป็นลักษณะเด่นในบทเพลงที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนเช่นกัน

4.4 การขึ้นต้นและการจบ บทเพลงทุกเพลงจะขึ้นต้นและจบด้วยโน้ตเสียงเร ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 4 ของกุญแจซอล ถึงแม้ว่าบางบทเพลงได้นำทำนองเพลงเจียหยัดชิง ซึ่งเป็นเพลงโหมโรงก่อนการบรรเลงประกอบพิธีกรรม มาใช้เป็นทำนองในการขึ้นต้นก็ตาม

4.5 ช่วงกว้างของเสียง บทเพลงทุกเพลงมีช่วงกว้างของเสียงสูงสุดไม่เกินขั้นคู่ 9 โดยระดับเสียงต่ำที่สุดคือเสียงซอล ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นที่ 2 ของกุญแจซอล และระดับเสียงสูงสุดคือเสียงลา ในตำแหน่งโน้ตคาบเส้นน้อยที่ 1 เหนือเส้นที่ 5 ของกุญแจซอล

5. กระสวนจังหวะ เครื่องดนตรีประกอบจังหวะทั้งหมด ได้แก่ โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย ไม่ค่อยมีบทบาทมากนัก ทั้งนี้จะเป็นการบรรเลงในแนวทางเดียวกันทุกเพลง ลักษณะกระสวนจังหวะที่ปรากฏให้เห็นในบทเพลงทั้งหมดมีอยู่ 4 ลักษณะคือ การบรรเลงจังหวะหนัก การรัว การรัวจากช้าแล้วค่อย ๆ เร็วขึ้น และการบรรเลงตามทำนองของหยัด (ปี่)

จากการศึกษาในบทเพลงสามารถกล่าวสรุปได้ว่า โครงสร้างหลักของทำนองประกอบด้วยกลุ่มโน้ตเสียงยาวสลับกับกลุ่มโน้ตที่เป็นวลีสั้น ๆ สำหรับในเรื่องระบบเสียง ได้ทำการวัดเสียงเพื่อทราบถึงลักษณะของบันไดเสียง และสามารถอธิบายได้ว่าอยู่ในกลุ่มเสียงไมเนอร์ (Minor mode) แต่เมื่อได้ถ่ายทอดลงมาในบทเพลงพบว่าจะไม่เป็นไปตามกลุ่มเสียงไมเนอร์ นักดนตรีมีอิสระในการสร้างเสียง บางครั้งจะทำเสียงต่ำกว่าปกติหรือสูงกว่าปกติในลักษณะครึ่งเสียง (Chromatic) ซึ่งเกิดจากการบังคับควบคุมลมหายใจในการบรรเลงหยัด ซึ่งผู้บรรเลงไม่รู้สึกถึงความแตกต่าง ทั้งนี้เป็นลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์ในบทเพลง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความมีศิลปะในการบรรเลงดนตรีของเผ่า การวิเคราะห์บทเพลงโดยใช้หลักองค์ประกอบของดนตรีสากล มีจุดประสงค์เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า และแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด มิได้เป็นการเปรียบเทียบในคุณค่าของดนตรี เพราะดนตรีหรือวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละเชื้อชาติจะมีความแตกต่างกัน ดนตรีหรือวัฒนธรรมของชนกลุ่มใดก็จะมีคุณค่า มีความหมาย หรือมีความสำคัญต่อชนกลุ่มนั้น สำหรับบทเพลงที่ได้มีการบันทึกเป็นโน้ตดนตรีสากล เพียงเพื่อเป็นสื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดถึงลักษณะของเสียงหรือจิตวิญญาณที่แท้จริงของดนตรีได้ทั้งหมด

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น

กระบวนการที่เกี่ยวเนื่องกัน ผลการวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยนั้นได้ปรากฏชัดเจนแล้วตั้งแต่ในบทที่ 4 ดังนั้นในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้อภิปรายเพิ่มเติมดังนี้

ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าในสภาพการณ์ปัจจุบัน

ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าจะไม่ค่อยได้พบเห็นกันบ่อยนัก นอกจากข้อกำหนดตามประเพณีที่ดนตรีจะบรรเลงเฉพาะเพื่อประกอบพิธีกรรมสำคัญแล้ว สภาวะการณ์ในปัจจุบันทำให้การยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงไปเช่น พิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่ที่มีการบรรเลงดนตรีประกอบนั้น เป็นพิธีกรรมที่ต้องใช้เวลาในการประกอบพิธีหลายวัน และเป็นการฟุ่มเฟือยต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ปัจจุบันจึงไม่นิยมที่จะประกอบพิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่กันนัก ดังนั้นจึงได้มีการลดขั้นตอนบางอย่างลงไปหรือประกอบพิธีกรรมการแต่งงานแบบเล็กแทน ซึ่งไม่มีการบรรเลงดนตรีประกอบ อันเป็นผลทำให้โอกาสในการบรรเลงดนตรีของชาวเย้าลดน้อยลงไปอีก นอกจากนี้การถ่ายทอดดนตรีเป็นลักษณะวิธีการถ่ายทอดด้วยปากเปล่า (Oral Tradition) มิได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด และอยู่ในวงจำกัดโดยผู้ที่ฝึกหัดดนตรีหรือนักดนตรีส่วนมากจะมีอายุ 40 ปีขึ้นไป สำหรับเด็กหรือคนหนุ่มสาวไม่สนใจที่จะฝึกหัดดนตรี ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญที่เข้ามาสู่หมู่บ้านในรูปของสื่อต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ จากการที่หมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ ทำให้สามารถหาซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้ามาเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกได้ทั้งในด้านความบันเทิงหรือด้านอื่น ๆ โดยเด็กหรือคนหนุ่มสาวชาวเย้าในปัจจุบันได้หันมาสนใจดนตรีสมัยนิยมตามแบบคนไทยพื้นราบเช่นกัน ทำให้ผู้ที่ถ่ายทอดดนตรีหรือนักดนตรีของเผ่าได้เสียชีวิตลงไป จึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งว่าอาจจะขาดผู้สืบทอด ทำให้ในอนาคตดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้าอาจจะต้องสูญสิ้นไป จากการศึกษายังได้ทราบอีกว่า ในประเทศไทยมีหมู่บ้านชาวเขาเผ่าเย้าทั้งหมด 186 หมู่บ้าน ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน แต่มีวงดนตรีเพียงไม่กี่วง หมู่บ้านที่มีวงดนตรีจะเป็นหมู่บ้านที่เป็นชุมชนใหญ่เท่านั้น

ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาวิจัยดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า ด้วยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของดนตรีในวัฒนธรรมที่เป็นศิลปะประจำเผ่า แต่ยังมีชาวเขาเผ่าอื่นที่ไม่มีผู้ทำการศึกษาวิจัยในด้านนี้อย่างจริงจัง ปัจจุบันกระแสวัฒนธรรมของสังคมเมืองได้รุกล้ำเข้าไปสู่ชาวเขาซึ่งอาจจะเป็นผลทำให้ดนตรีหรือศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมสูญสิ้นไป ดังนั้นจึงเห็นสมควรเป็นอย่างยิ่งในการที่หน่วยงานตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องรณรงค์ปลูกจิตสำนึกแก่ชาวเขาเพื่อให้เห็นคุณค่าในดนตรีและศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนส่งเสริมให้

ดำรงรักษาไว้ นอกจากนี้จะต้องให้การสนับสนุนโครงการวิจัยทางด้านดนตรีและศิลปวัฒนธรรมชาวเขาอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยในเรื่องดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปดังนี้

1. การศึกษาวิจัยดนตรีชาวเขาเผ่าเย้าในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะบทเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเท่านั้น สามารถทำการศึกษาวิจัยบทเพลงร้องที่ไม่มีการบรรเลงดนตรีประกอบได้ เช่น เพลงเกี้ยวสาว เพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงร้องอื่น ๆ

2. สามารถทำการศึกษาวิจัยดนตรีชาวเขาเผ่าอื่น ๆ หรือดนตรีพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ ได้ในลักษณะและแง่มุมเดียวกันนี้

3. สามารถทำการศึกษาวิจัยในเชิงเปรียบเทียบระหว่างดนตรีชาวเขาเผ่าเย้ากับดนตรีชาวเขาเผ่าอื่น ๆ หรือดนตรีพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ

4. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ดนตรีในวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าเย้าเท่านั้น สามารถทำการศึกษาวิจัยในรายละเอียดหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ของชาวเขาเผ่าเย้า เช่น พิธีกรรม ศาสนา ความเชื่อ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. ชาวเขา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพร่วิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล ห.จ.ก., 2518.

ครุย บุณยสิงห์. "การเกษตรของชาวเขา," .ตำรวจชายแดน ฉบับที่ 5. กันยายน, 2509.

จันก๋วย แซ่ลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 1, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540.

_____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 2, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540.

_____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 3, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2540.

_____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 4, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2540.

_____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 5, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2540.

_____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 6, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2541.

_____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 7, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2541.

_____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 8, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2541.

จันก๋วย แซ่ลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 9, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2541.

———. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 10, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2541.

———. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 11, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2541.

———. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 12, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2541.

———. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 13, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2541.

ชลธิรา สัตยาวัฒนา. ล้วะเมืองน่าน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2530.

ชอบ คชาอนันต์. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเย้า. เอกสารโรเนียว, 2513.

ชอบ คชาอนันต์ และสมเกียรติ จำลอง. ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา.กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ปีที่ 12. ฉบับที่ 1-2. มกราคม - มิถุนายน, 2531.

ซานเจา แซ่เติ๋น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. สังคีตนิยม ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ดวงใจ อมาตยกุล. ดนตรีตะวันออก. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2533

ทวีเกียรติ แซ่ลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540.

ประชาสงเคราะห์, กรม กระทรวงมหาดไทย. ชีวิตชาวเขาและการพัฒนา. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา, 2534.

ประชาสงเคราะห์, กรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. ข้อมูลประชากรชาวเขาในประเทศไทย เล่มที่ 1. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา,2537.

_____. ปกิณกะชาวเขา เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา,2539.

ประไพศรี สงวนวงศ์. นาฏดุริยางคศิลปของชาวเขาในภาคเหนือ. รายงานการวิจัย วิทยาลัยนาฏศิลป กรมศิลปากร สมทบ คณะนาฏศิลปและดุริยางค์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2532.

ปรัชดา เมฆบนจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2541.

พอล และอีเลน ลูวิส. หกเผ่าชาวดอย. เชียงใหม่ : หัตถกรรมชาวเขา, ม.ป.ป.

พูนพล อาสนจินดา และมานี ธรรมครองอาตม์. แผนที่ชุดภูมิศาสตร์ประเทศไทย. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2500.

พัทยา สายหู. การศึกษาของสังคมวัฒนธรรมกลุ่มน้อย. เอกสารเสนอต่อที่ประชุมคณะอนุกรรมการ ดำเนินการเรื่องสภาพแวดล้อมทางสังคมและกายภาพที่มีผลต่อการศึกษา คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, เอกสารโรเนียว, 2517

มงคล จันทร์บำรุง. ประเพณีการแต่งงานของชาวเขาเผ่าเย้า. สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์,2529.

มงคล จันทร์บำรุง. เย้าไทย-เย้ากวางสี เสื้อผ้าและเครื่องประดับ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สิงหาคม 2534.

มนัส ขันธทัตบำรุง, ร้อยตำรวจเอก. การสงเคราะห์ชาวเขาในภาคเหนือของตำรวจตระเวณชายแดน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2509.

วนัช พฤกษะศรี. ดงภูผา. บันทึกการสำรวจหมู่บ้านชาวเขา จ.เชียงราย-เชียงใหม่-พะเยา ปี พ.ศ. 2504-2505,2538.

วาสิษฐ์ จรัณยานนท์. "การตั้งเสียงดนตรี (อีกที)," วารสารถนนดนตรี. 1 (4) : 40-41 ; มกราคม 2530.

วีเกียรติ มารคแมน. จิ้วแต้จิ๋ว กับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมดนตรี กรณีศึกษาคณะเหล่าบ่วงนี้ ซุงปัง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : 2539. อัดสำเนา.

สมเกียรติ จำลอง. การใช้สื่อประเพณีดั้งเดิมของชาวเขา เผ่าเย้า ลีซอ กะเหรี่ยง.โครงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่สูงไทย/WIF กองควบคุมพืชเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รายงานการศึกษาวิจัย เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา,กุมภาพันธ์ 2532.

สมนึก อุ่นแก้ว. ทฤษฎีดนตรีแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 5 .กรุงเทพฯ : บริษัท จูนพับลิชชิ่ง จำกัด, 2539.

สมัย สุทธิธรรม. หนังสือสารคดีภาพชุดคนบนดอย เรื่อง เย้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2530.

สีวิกา จรัสแสงเพชร. สาระทางการศึกษาในพิธีกรรมของชาวไทยภูเขาเผ่าเมี่ยน (เย้า) บ้านป่ากลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน . วิทยานิพนธ์ ค.ม.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535. อัดสำเนา.

สำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. ชาวเขาเผ่าเย้า. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2519.

สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด. ชาวเขาเผ่าเย้า. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2521.

สุกรี เจริญสุข. "ดุริยางคศาสตร์ชาติพันธุ์,"วารสารถนนดนตรี. 1 (12) : 38-41 ; ตุลาคม 2530.

สุเทพ สุนทรเภสัช." สังคมและวัฒนธรรมลานนาไทย," รวมผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ในภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่ : สยามการพิมพ์, 2513.

สูโจ๊ว แซ่ว่าง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540.

หนายก๋วย แซ่ว่าง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 1, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540.

_____ . เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 2, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2541.

หนายก๋วย เมฆบนจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 1, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540.

———. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งที่ 2, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2541.

หนายว่า แซ่ว่าง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศรัณย์ นักรบ เป็นผู้สัมภาษณ์, ณ บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 หมู่บ้านผาเดื่อ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2541.

อรษา เจริญศิลป์. การดำเนินงานกับชาวเขาโดยหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515. อัดสำเนา.

Gordon, Young. The Hill Tribes of Northern Thailand. Bangkok : The Siam Society, 1962.

Hood, Mantle. The Ethnomusicologist. Ohio : The Kent State University Press, 1982.

Kennedy, Michael.The Concise Oxford Dictionary of music. New York : Oxford University Press, 1993.

Mcferrin, W.V. The Piano-its Acoustics. Boston, Massachusetts : Tuners Supply Company, Inc., 1953.

Sanderson, Albert E. Sandarson Accu-Tuner. Massachusetts : Inventronics, Inc. Lowell, 1984.

Stawnton, Woodman H. How to Tune A Piano. Huntington, L.I, NY. : Couwood Publishers, 1963.

The Nationalities Affair Commission of Guangxi Zhuang Autonomous Region. The Yao Nationality. China Global Printing Company (Shekou) Ltd,1990.

ภาคผนวก

อภิธานศัพท์

คำศัพท์ภาษาเย้าที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

กว๋ำตัง	หมายถึง	พิธีกรรมการบวชเล็ก
กันล่อซุง	หมายถึง	เพลงที่มีความหมายเปรียบเทียบบรรยากาศของการดื่มเหล้าว่าเป็นไปอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน
กิ๋ม	หมายถึง	มีดหมอผี
ขวิงฉิ่งจา	หมายถึง	พิธีแจกบุหรี่ แจกน้ำชา และเหล้า บริเวณภายนอกบ้านของเจ้าบ่าวในพิธีกรรมการแต่งงานใหญ่
จอมเตี้ยจอมตั๋งซุง	หมายถึง	เพลงที่นั่งฟังสบาย ๆ มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในพิธีกรรมการแต่งงานใหญ่
จ๋ำว	หมายถึง	ไม้เท้าเสี่ยงทาย
จิ๊	หมายถึง	อาหารประเภทย่าง
จิน	หมายถึง	อาหารประเภททอด
เจ้ยก่อง	หมายถึง	กระดาษเงินกระดาษทอง
		เจ้าสาว ซึ่งเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของบ้านเจ้าบ่าว อันเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรมการ
เจียซ่าเจียติ้วซุง	หมายถึง	เพลงบรรเลงประกอบการแจกน้ำชาและเหล้าในพิธีกรรมการแต่งงานใหญ่
เจียนหม่วงเง๊ยมซุง	หมายถึง	เพลงที่แสดงถึงความรู้สึกเสียใจของพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวที่ลูกสาวต้องไปแต่งงาน
เจียหยัดซิง	หมายถึง	เพลงโหมโรง
เจียเหียง	หมายถึง	พิธีกรรมงานขึ้นปีใหม่
เจียอินเบียดซุง	หมายถึง	เพลงบรรเลงประกอบการแจกบุหรี่ในพิธีกรรมการแต่งงานใหญ่
โจ๋ว	หมายถึง	อาหารประเภทแกง
โจ๋วฉิ่งจาตอน	หมายถึง	การแต่งงานเล็ก
โจ๋วแฉะไจ๊ย	หมายถึง	การทำบุญให้กับผู้ตาย

โจ๋วซิน	หมายถึง	การทำบุญให้กับผู้ตาย
โจ๋วต้มฉิ่งจา	หมายถึง	การแต่งงานใหญ่
โจ๋วโต้วตั้ง	หมายถึง	พิธีส่งศพ
เฉ่าเจ้ย	หมายถึง	ฉาบ
ซุ้นแป่ง	หมายถึง	หมอผีทำพิธีไล่สิ่งชั่วร้าย
เซ่วเต่หยั่ว	หมายถึง	พิธีกรรมดึงวิญญาณคนตายจากนรก
ซ้าว	หมายถึง	อาหารประเภทคั่ว
ซิงก๋วน	หมายถึง	ไม้เท้าผี
ซิ่งเขียบ่อโด๋ง	หมายถึง	เสียงกลาง
ซิ่งเขียไอ๊	หมายถึง	เสียงต่ำ
ซิ่งเขียฮาง	หมายถึง	เสียงสูง
ซิบเซี่ยง (บ๋วง , ล่าง) ซุง	หมายถึง	เพลงต้อนรับเจ้าสาว,เจ้าบ่าว
ซิบเมี้ยนช่าน	หมายถึง	ถ้วยข้าว
ซุยงุ่งจอง	หมายถึง	เขาควาย
แซงเตี้ยแซงตั๋งซุง	หมายถึง	เพลงบรรเลงประกอบการนั่งโต๊ะอาหารในพิธีกรรมการแต่งงานใหญ่
ต้งล่อ	หมายถึง	ฆ้อง
ต้งลิ่ง	หมายถึง	กระดิ่ง
ติ้วแป้ง	หมายถึง	ขวดเหล้า
ตุ้มต้องฝัง	หมายถึง	เทวภาพแต่งงานใหญ่
โต่วไซ	หมายถึง	พิธีกรรมการบวชใหญ่
ทิมเมี้ยนคู้	หมายถึง	พิธีขอให้ผีบรรพบุรุษฝ่ายเจ้าบ่าวช่วยคุ้มครอง
นอม	หมายถึง	ตัวกลอง
ฟันติ	หมายถึง	ปี่
มันถ่างโฮ้งซุง	หมายถึง	เพลงที่มีความหมายเปรียบเทียบบรรยากาศของพิธีกรรมต่าง ๆ ว่ามีความสวยงามเหมือนดอกไม้
มุ่ยเมี่ยน	หมายถึง	ตัวแทนเจ้าสาว
เมี้ยน	หมายถึง	เทพเจ้า เทพยดา ภูติผีปีศาจ

เมี่ยนเตีย	หมายถึง	ผีเรือน
ย่างปู่โฮ้ง	หมายถึง	ผ้าแพรสีแดงชิ้นเล็ก ๆ ซึ่งผูกติดไว้กับปี่ของเย้า
โย	หมายถึง	กลอง
โยจุ้ย	หมายถึง	ไม้ตีกลอง
โยด๊บ	หมายถึง	หนังกลอง
ล่อจุ้ย	หมายถึง	ไม้ตีฆ้อง
ลู่กวนเหยี่ยน	หมายถึง	ตราประทับ
ว่วน	หมายถึง	อาหารประเภทต้ม
สาว	หมายถึง	ลิ้นปี่
สุเจ้ย	หมายถึง	เหล็กตอกกระดาษเงินกระดาษทอง
หยัด	หมายถึง	ปี่
หยัดแขว้ง	หมายถึง	เลาปี่
หยัดจัง	หมายถึง	กำพวด
หยัดเฟี๊ยน	หมายถึง	กำบังลม
หยัดฮอย	หมายถึง	ลำโพง
หละติ้วเฟ้ยซุง	หมายถึง	เพลงบรรเลงประกอบการรำถาดในพิธีกรรมการแต่งงานใหญ่
อ๊บ	หมายถึง	อาหารประเภทผัก
ฮบติ้วซุง	หมายถึง	เพลงดื่มเหล้าในพิธีกรรมการแต่งงานใหญ่
ฮูงโหล่	หมายถึง	กระถางธูป

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายศรัณย์ นักรบ
วัน เดือน ปีเกิด	5 กรกฎาคม พ.ศ. 2508
สถานที่เกิด	อำเภอบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	39/127 หมู่ 9 ซอยมัยลาภ ถนนรามอินทรา แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ประจำ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	แผนกดนตรีและนาฏศิลป์ ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2524 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พ.ศ.2526 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ พ.ศ.2530 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ดนตรี) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ.2541 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (มานุษยดุริยางควิทยา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

บทคัดย่อ

ของ

ศรัณย์ นักรบ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกมานุษยดุริยางควิทยา
ตุลาคม 2541

การศึกษาวิจัยดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายในครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาดนตรีในวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดด้วยวิธีปากเปล่าตามแบบดั้งเดิมของชาวเขาเผ่าเย้า โดยใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลหลัก และข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือทางวิชาการและหนังสือต่าง ๆ เป็นข้อมูลสนับสนุน ซึ่งแยกประเด็นการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ การศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนและการศึกษาดนตรีในวัฒนธรรม ผลของการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชน ปัจุบันเป็นชุมชนใหญ่ที่มีความเจริญในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐและเอกชน ได้ให้การช่วยเหลือพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหลายปี

2. วัฒนธรรมดนตรี ได้มีการสืบทอดกันมาช้านาน ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเกิดขึ้นในยุคใดสมัยใด นอกจากตำนานที่เล่าสืบต่อกันมา ดนตรีเป็นลักษณะการถ่ายทอดด้วยวิธีปากเปล่า เครื่องดนตรีและส่วนประกอบต่าง ๆ เป็นวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติได้แก่ ไม้ และหนังสัตว์ มี 4 ชนิดคือ หยัด เป็นเครื่องดนตรีชนิดเดียวที่บรรเลงทำนอง โย ต้งล่อ และเฉ่าเจ้ย เป็นเครื่องประกอบจังหวะ การผสมวงดนตรีมี 2 ลักษณะคือ วงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีครบทั้ง 4 ชิ้น และวงดนตรีที่มีเฉพาะเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ 3 ชิ้น นักดนตรีส่วนมากมีอายุระหว่าง 40-55 ปี ประกอบอาชีพหลักทางด้านการเกษตร การแต่งกายของนักดนตรีเมื่อบรรเลงประกอบพิธีกรรมจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า ดนตรีจะใช้บรรเลงเฉพาะเพื่อประกอบพิธีกรรมสำคัญ 3 พิธีกรรมเท่านั้นคือ พิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่ พิธีกรรมงานศพ และพิธีกรรมงานขึ้นปีใหม่

3. บทเพลง ที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมทั้งหมดมี 11 เพลง โดยได้ทำการวิเคราะห์ถึงโครงสร้างที่เป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด ซึ่งพบว่าบทเพลงเป็นลักษณะที่มีแนวทำนองเดียว ไม่ปรากฏการใช้เสียงในลักษณะดังเบา โครงสร้างของทำนองประกอบไปด้วยโน้ตเสียงยาวสลับกับกลุ่มโน้ตตกแต่งทำนองที่เป็นวลีสั้น ๆ ระบบเสียงมีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งใกล้เคียงกับระบบเสียงไมเนอร์ มิได้ใกล้เคียงกับระบบเสียงของดนตรีไทยแต่ประการใด ในการบรรเลงบทเพลงพบว่าจะไม่เป็นไปตามกลุ่มเสียงไมเนอร์ ทั้งนี้เนื่องจากนักดนตรีมีอิสระในการสร้างเสียงเครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบจังหวะไม่มีบทบาทมากนัก เป็นลักษณะการบรรเลงตามทำนองของหยัดเท่านั้น

THE MUSIC OF YAO HILLTRIBE : A CASE STUDY OF PHADUAR VILLAGE MAEFALUANGE DISTRICT IN CHANGWAT CHIANG-RAI

AN ABSTRACT

BY

SARAN NAKROB

Presented in partial fulfillment of the requirements for

the Master of Arts degree in Ethnomusicology

at Srinakharinwirot University

October 1998

The way of life and the extant oral musical tradition of the Yao ethnic group was studied in Paduar village, Chiang-Rai province. Ethnological methods of data collection included literature review, observation, conversation, interviews and recording. The results of the study are as following:

1. This large village was found to be well developed, with government and non government organizations active there for several years.

2. Within Yao culture, musical tradition is orally transmitted, without a system of notation. Instruments are made from wood and leather gathered locally. Instruments comprised of Hyat (double reed Instrument) Yo (drum) Tonglaw (gong) and Chowjery (hand cymbals). There are two kinds of orchestra, one is the full band which comprises four instruments, and the other is comprise of only percussion instruments. Most of the musicians are male between 40-55 years of age and usually engaged in farming. They dress in the Yao styles when they perform in the ceremonies. Most of music is very simple. The occasion for playing music is rather limited, that is only in three important ceremonies: wedding, funeral and the Yao New Year.

3. The songs, in all ceremonies comprise 11 songs. This research has tried to analyze the salient characteristic of musical elements in the composition. From this analysis it can be concluded that: The songs have a monophonic texture without dynamics. Tied notes as well as decorative phrases are the principle of the melody structure. Eventhough the Scale is similar to natural minor scale but it is actually more flexible when it is used in the songs. The percussion instruments are not important, used only for accompaniment of Hyat.